

လူမှုရေးဆိုင်ရာ အကဲဖြတ်ချက် အစီရင်ခံစာ

မြန်မာ့ စိုက်ပျိုးရေးလုပ်ငန်း ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး အထောက်အကူပြုစီမံကိန်း

အပြီးသတ် မူကြမ်း (ပြန်စစ်ရေးရာ)

မြန်မာနိုင်ငံစိုက်ပျိုးရေးကဏ္ဍဖွံ့ဖြိုးမှုအတွက် ထောက်ပံ့ရေးစီမံကိန်း

လူမှုဆိုင်ရာဆန်းစစ်ချက်အစီရင်ခံစာ (မူကြမ်း)

အကျဉ်းချုပ်

လေ့လာခဲ့သည့် ဒေသများ၏ ဆည်ရေသောက်ဧရိယာများကို ခြုံငုံတင်ပြခြင်း

လေ့လာခဲ့သည့် စစ်ကိုင်း၊ မန္တလေး၊ ပဲခူးတိုင်းဒေသကြီး (၃) ခုရှိ ဆည်ရေသောက်ဧရိယာများ၏ အဓိကအသက်မွေးဝမ်းကျောင်းစနစ်မှာ စပါးစိုက်ပျိုးခြင်းဖြစ်သော်လည်း၊ စစ်ကိုင်းနှင့် မန္တလေးတိုင်းဒေသကြီးများတွင် နှမ်း၊ မြေပဲ၊ ပဲတီစိမ်း၊ ဝါနှင့်ကုလားပဲတို့ကို အဓိကစိုက်ပျိုးသောယာမြေများ သိသာစွာပါဝင်နေပါသည်။ တိုင်းဒေသကြီးတစ်ခုချင်းစီတွင် ဆည်ရေသောက်ဧရိယာမှာ စုစုပေါင်းစိုက်ပျိုးမြေဧရိယာ၏ သုံးပုံတစ်ပုံမှလေးပုံသုံးပုံအထိ အမျိုးမျိုးရှိ နေပြီး၊ ဆည်ရေသောက် ဧရိယာများတွင် တိုင်းဒေသကြီးတစ်ခုစီ၏ စုစုပေါင်းလူဦးရေ ၆၀% မှ ၈၀% ခန့်အထိ လွှမ်းမိုးခဲ့ပါဝင်နေကြောင်း တွေ့ရှိရပါသည်။

တိုင်းဒေသကြီး (၃)ခုရှိ ဆည်ရေသောက်ဧရိယာအများစုမှာ မြန်မာ (ဗမာ) တိုင်းရင်းသားများနေထိုင်သောနေရာများတွင် တည်ရှိပါသည်။ အချို့သောမြို့နယ်များတွင်မူ အခြားတိုင်းရင်းသားများက သီးခြားအစုအဖွဲ့(ရွာ)များဖြင့် နေထိုင်ကြကြောင်း တွေ့ရှိရပါသည်။ စစ်ကိုင်းတိုင်းဒေသကြီးနှင့် ချင်းပြည်နယ်တို့ဆက်စပ်နေရာများ၊ မန္တလေးတိုင်းဒေသကြီး၏ အရှေ့ နှင့်အရှေ့မြောက်ပိုင်းနေရာများ၊ ပဲခူးတိုင်းဒေသကြီး၏ အနောက်ဖက်၊အနောက်မြောက်ဖက် နှင့် အရှေ့ဘက် စစ်တောင်း မြစ်အနီးနေရာတို့တွင် ချင်း၊ ရှမ်းနှင့် ကရင်တိုင်းရင်းသားများက သီးခြားအစုအဖွဲ့(ရွာ) ဖြင့် နေထိုင်ကြပါသည်။

စိုက်ပျိုးရေးစနစ်နှင့် စိုက်ပျိုးနည်းပညာများ

ယေဘုယျအားဖြင့် အဓိကစိုက်ပျိုးရေးစနစ် (၂) မျိုးကို တွေ့ရှိရပါသည်။ လေ့လာခဲ့သည့် ဆည်ရေသွင်းစနစ် (၄) ခုရှိကျေးရွာများတွင် ‘လယ်’(စပါး)ကိုသာစိုက်ပျိုးသည့်စနစ်နှင့် ‘လယ်နှင့်ယာ’(မိုးရေနှင့် ဆောင်းရာသီတွင် နင်းကို မှီခိုစိုက်ပျိုးသောစနစ်) တို့စပ်စိုက်ပျိုးသည့်စနစ်တို့ကို ပူးတွဲအသုံးပြုကြပါသည်။ ပဲခူးတိုင်းဒေသကြီး အရှေ့ပိုင်းရှိ ရေတာရှည်မြို့နယ်နှင့် မန္တလေးတိုင်းဒေသကြီးမြောက်ပိုင်းရှိ စဉ့်ကူးမြို့နယ်တို့တွင် ‘လယ်’ကိုသာ ဦးတည်စိုက်ပျိုးကြပြီး၊ မန္တလေးတိုင်း ဒေသကြီးတောင်ပိုင်းရှိ တပ်ကုန်းမြို့နယ်နှင့် စစ်ကိုင်းတိုင်းဒေသကြီး တောင်ပိုင်းရှိ ပုလဲမြို့နယ်တို့ တွင်မူ ‘လယ်နှင့်ယာ’ စနစ်ကို ပေါင်းစပ်စိုက်ပျိုးကြကြောင်းတွေ့ရပါသည်။ တပ်ကုန်းမြို့နယ်နှင့် ပုလဲမြို့နယ်တို့ရှိ ကျေးရွာများတွင် ‘ယာ’ ကိုသာ ပိုင်ဆိုင်သော အိမ်ထောင်စုများက အများစုဖြစ်ပါသည်။

လေ့လာခဲ့သောကျေးရွာအားလုံးတွင် ဒေသခံများ၏အဆိုအရ ပျမ်းမျှမြေယာပိုင်ဆိုင်မှုအနေဖြင့် လယ်သမားငယ်များက (၂) ဧကမှ (၄) ဧက အထိလည်းကောင်း၊ လယ်သမားလတ်များက (၅) ဧကမှ (၈) ဧကအထိလည်းကောင်း၊

လယ်သမားကြီးများက (၁၀) ဧကမှ (၁၇) ဧကအထိလည်းကောင်း ပိုင်ဆိုင်ကြပါသည် - လေ့လာတွေ့ရှိချက်များအရ စစ်ကိုင်းတိုင်းဒေသကြီး တောင်ပိုင်းရှိ ပုလဲမြို့နယ်တွင် လယ်ယာမြေပိုင်ဆိုင်မှုအများဆုံးဖြစ်ပြီး၊ မန္တလေးတိုင်းဒေသကြီးတောင်ပိုင်း၊ နေပြည်တော် အနီးရှိ တပ်ကုန်းမြို့နယ်တွင် လယ်ယာမြေ ပိုင်ဆိုင်မှု အနည်း ဆုံး ဖြစ်ပါသည်။

ယေဘုယျအားဖြင့် လေ့လာခဲ့သောကျေးရွာ၏ ၄၃% သည် တစ်နှစ်လျှင် နှစ်သီး ၊ ၃၆% သည် တစ်နှစ်လျှင်သုံးသီး စိုက်ပျိုးနိုင်သော်လည်း ကျန်ကျေးရွာများတွင် တစ်နှစ်လျှင် တစ်သီးသာ စိုက်ပျိုးနိုင်ပါသည် - တစ်နှစ်လျှင် နှစ်သီးစိုက်ပျိုးနိုင်သော ကျေးရွာများတွင် အဓိကအားဖြင့် နွေစပါး နှင့် မိုးစပါးတို့ကို စိုက်ပျိုးကြပြီး၊ တစ်နှစ်သုံးသီးစိုက်ပျိုးနိုင်သောကျေးရွာများတွင် မိုးစပါးအပြင် အခြားသီးနှံများ ဖြစ်သည့် နှမ်း၊ ပဲမျိုးစုံ၊ မြေပဲနှင့် ကြံတို့ကို စိုက်ပျိုးကြပါသည်။ တစ်နှစ်လျှင် စပါးနှစ်သီး (သို့မဟုတ်) အခြားသီးနှံ သုံးသီးစိုက်ပျိုးနိုင်သော ကျေးရွာများသည် ရေကောင်းမွန်စွာရရှိပြီး၊ တစ်သီးသာစိုက်ပျိုးနိုင်သော ကျေးရွာများမှာ ဆည်ရေရရှိမှုနည်းပါးကြောင်းတွေ့ရပါသည်။

လယ်သမားကြီးများသည် လယ်သမားငယ်/လတ်များထက် သီးနှံမျိုးစုံကို တစ်ပြိုင်နက်တည်းစိုက်ပျိုးနိုင်စွမ်းရှိပါသည် - လယ်သမားကြီးများသည် လယ်သမားငယ်/လတ်များထက် နှစ်ဆမှငါးဆအထိ မြေယာပိုမိုပိုင်ဆိုင်သည့် အတွက်၊ သီးနှံတစ်မျိုးကို ပျိုးထောင်ထားစဉ် (သို့မဟုတ်) နောက်ရာသီအတွက် မျိုးချန်ရန်ထိန်းသိမ်းထားစဉ်တွင် အခြားသီးနှံတစ်မျိုးကို စိုက်ပျိုးနိုင်မည့်မြေနေရာရှိပါသည်။ ထို့အပြင် လယ်သမားကြီးများသည် 'လယ်' နှင့် 'ယာ' တို့ကို ပူးတွဲပိုင်ဆိုင် တတ်ကြသည့်အတွက် တစ်နှစ်လျှင် သီးနှံ (၆) မျိုးအထိ စိုက်ပျိုးနိုင်စွမ်းရှိပါသည်။ သို့ရာတွင် တစ်ရွာတည်းနေ လယ်သမားငယ်/လတ်များမှာမူ ၎င်းတို့၏ထက်ဝက်ကိုသာ စိုက်ပျိုးနိုင်ပါသည်။ သို့ဖြစ်၍ လယ်သမားကြီးများသည် ရာသီဥတုမမှန်ခြင်း နှင့် ဈေးနှုန်းအတက်အကျဒဏ်တို့ကို ကြုံကြုံခံနိုင်စွမ်း ပိုရှိကြပါ သည်။

လယ်ယာသုံးစက်ကိရိယာများကို ယာစိုက်ပျိုးရေးထက်လယ်စိုက်ပျိုးရေးတွင်ပို၍အသုံးပြုကြကြောင်း တွေ့ရသည်။ 'ယာ' မြေများသည် ပြန့်ပြူးခြင်းမရှိသည့်အတွက် ထွန်စက်များ အသုံးပြုရန် အဆင်မပြေပါ။ သီးနှံရိတ်သိမ်းခြင်း နှင့်ပတ်သက်၍ လေ့လာခဲ့သောကျေးရွာများအနက် (၃) ရွာမှအပ ကျန်ဒေသ များတွင် လူအင်အားကိုသာအသုံးပြုကြပါသည်။ ရေတာရှည် မြို့နယ်ရှိကျေးရွာ (၂) ရွာတွင် ပုဂ္ဂလိကဝန်ဆောင်မှုဖြင့် ကောက်ရိတ်စက်ကြီးများကို အသုံးပြုနေပြီး၊ စဉ်းကူးမြို့နယ်ရှိ ကျေးရွာ (၁) ရွာတွင်မူ ကောက်ရိတ်စက်အသေးစားများကို အသုံးပြုနေကြောင်းတွေ့ရပါသည်။ လယ်သမားငယ်များစွာမှာ သီးနှံများရိတ်သိမ်းခြင်းအတွက် ကိုယ်ပိုင်လုပ်အားကိုသာမှီခို နေရဆဲဖြစ်ပါသည်။ ရေတာရှည်၊ တပ်ကုန်းနှင့် စဉ်းကူးမြို့နယ်တို့ရှိ လေ့လာခဲ့သောကျေးရွာများတွင် လယ်သမား အများစုသည် ခြွေလှေ့စက်များကို အသုံးပြုနေကြပါသည်။ သို့ရာတွင် ပုလဲမြို့နယ်ရှိကျေးရွာများတွင်မူ စပါးခြွေလှေ့ ခြင်းအတွက် လူအားကိုသာ အသုံးပြုနေဆဲဖြစ်ပါသည်။ အကြောင်းပြချက်မှာ ခြွေလှေ့စက်ကြောင့် စပါးပင်ရိုးတံများ ပျက်စီး သွားပြီး၊ နွားကျွေးရန်ကောက်ရိုးအဖြစ်အသုံးမပြုနိုင်တော့သောကြောင့်ဖြစ်ပါသည်။

လေ့လာခဲ့သောကျေးရွာများရှိ တောင်သူအများစုမှာ ရိုးရာစိုက်ပျိုးနည်းစနစ်များကိုသာ အဓိကအသုံးပြုနေဆဲဖြစ်ပါသည်။ သို့ရာတွင် တပ်ကုန်းမြို့နယ်ရှိကျေးရွာများတွင်မူ စိုက်ပျိုးရေးဦးစီးဌာနက ဖြန့်ဖြူးပေးထားသော ကောင်းမွန်သော စိုက်ပျိုးရေး အလေ့အထများ (GAP) ဟုခေါ်ဆိုသည့် ကောက်စိုက်နည်းစနစ် များကို အသုံးပြုနေကြပါသည် - ထိုနည်းစနစ်ကို 'ကြိုးတန်းစိုက်ပျိုးနည်းစနစ်' ဟု ခေါ်ဆိုပါသည်။ ထိုနည်းစနစ် အသစ်သည် လယ်သမားများ၏အမြင်တွင် လိုက်နာရန် စည်းကမ်းချက်များစွာရှိနေသည့်အတွက် လယ်သမားများ အနေဖြင့် ထိုကြိုးတန်းစိုက်ပျိုးနည်းကဲ့သို့သော

နည်းလမ်း အသစ်များကိုသိရှိထားသော်လည်း ရိုးရာစိုက်ပျိုးနည်း များကိုသာ ဆက်လက်သုံးနေကြဆဲဖြစ်ပါသည်။ အဆိုပါအကြောင်း ပြချက်ကြောင့်ပင်လျှင် လုပ်သားများကလည်း ထိုနည်းလမ်းကိုအသုံးမပြုလိုကြဘဲ၊ လယ်သမားများက ထိုနည်းလမ်းအသစ်ကို သုံး၍ စိုက်ပျိုးလိုပါက လုပ်အားခပိုပေးရပါသည်။

လေ့လာခဲ့သောဒေသ (၄)ခုလုံးတွင် ဆည်ရေညံ့သောကျေးရွာများမှအပ ကျန်ကျေးရွာအများစု၌ လုပ်သားရှားပါးနေပါသည် - လေ့လာခဲ့သောကျေးရွာများ၏ ၅၀%တွင် လုပ်သားရှားပါးမှုပြဿနာနှင့်ရင်ဆိုင်နေရပြီး၊ ထိုကျေးရွာ အားလုံးမှာ ရေကောင်းစွာရရှိသောရွာများဖြစ်ကြပါသည်။ ရေတာရှည်နှင့် တပ်ကုန်းမြို့နယ်တို့တွင် လွန်ခဲ့သော (၅)နှစ်အတွင်း ရွှေ့ပြောင်းလုပ်ကိုင်ရှာဖွေမှုများကြောင့် လုပ်သားရှားပါးမှုပြဿနာမှာ ပိုမိုထင်ရှားပါသည်။

လေ့လာခဲ့သော ကျေးရွာအများစုရှိလယ်သမားများသည် စိုက်ပျိုးရေးဆိုင်ရာ ကွင်းဆင်းနည်းပညာပေးလုပ်ငန်းများ အား လက်လှမ်းမမီကြပါ - ဝန်ဆောင်မှုများမှာ အဓိကအုပ်စု ကျေးရွာများသို့သာ ရောက်ရှိနိုင်ပါသည်။ စဉ်းကူးနှင့်ရေတာရှည်မြို့နယ်တို့တွင် ဝန်ဆောင်မှုများသည် အုပ်စုကျေး ရွာများသို့ပင် မရောက်ရှိကြောင်းတွေ့ရှိရပါသည်။ ကွင်းဆင်းဆောင်ရွက်ရန်အတွက် နည်းပညာဝန်ထမ်းနှင့် ရန်ပုံငွေမလုံလောက်ခြင်း တို့ကြောင့် ကျေးရွာများသို့ ဝန်ဆောင်မှုများမရောက်ရှိခြင်းဖြစ်ပါသည်။ တပ်ကုန်းမြို့နယ်တွင်မူ အောင်မြင်သော စိုက်ပျိုးရေးဆိုင်ရာ ကွင်းဆင်း နည်းပညာပေးလုပ်ငန်းများကို တွေ့ရှိခဲ့ရသည်။ တပ်ကုန်းမြို့နယ်ရှိကျေးရွာများတွင် ရှေ့တန်းစိုက်ပျိုးရေးရုံးများ (ရှေ့တန်းစခန်းများ) ရှိခြင်းနှင့်အတူ အလွန်ကောင်းမွန်သော တိုးချဲ့ပညာပေးလုပ်ငန်းများကိုရရှိနေကြပါသည်။ ထိုမြို့နယ် တွင် စိုက်ပျိုးရေးဦးစီးဌာနမန်နေဂျာသည် ထိုရှေ့တန်းရုံးများသို့ မကြာခဏလာရောက်လေ့ရှိပြီး၊ တိုးချဲ့ပညာပေးဝန်ထမ်း (၇ - ၈) ဦးခန့်ကလည်း နေ့စဉ်ကွင်းဆင်း ဆောင်ရွက်နေကြပါသည်။ စိုက်ပျိုးရေးဦး စီးဌာနသည် နေ့စဉ်ဝန်ဆောင်မှု လုပ်ငန်းများအပြင် လယ်သမားများနှင့် လုပ်သား(သုတ်အဖွဲ့)များအား တစ်ရာသီလျှင်သင်တန်း (၃) ကြိမ်ပို့ချပေး လျှက်ရှိပါသည်။

တောင်သူအချင်းချင်းထံမှလေ့လာခြင်းအထူးသဖြင့်လယ်သမားကြီးများထံမှ လက်ဆင့်ကမ်းလေ့လာခြင်းသည် မျိုးစေ့သစ်များ အပါအဝင် စိုက်ပျိုးနည်းစနစ်အသစ်များအား ပြန့်နှံ့စေသည့် အဓိကအချက်တစ်ချက်ဖြစ်ပါသည် - လယ်သမားအများစုသည် အခြားလယ်သမားများက မျိုးစေ့သစ်များစိုက်ပျိုးအောင်မြင်သည်ကို မြင်တွေ့သော အခါတွင် မျိုးစေ့သစ်များကိုလက်ခံ၍ စိုက်ပျိုးလေ့ရှိပါသည်။ မျိုးစေ့သစ်များကိုစမ်းသပ်စိုက်ပျိုးသူများမှာ အများအားဖြင့် လယ်သမားကြီးများဖြစ်ကြပါသည်။ ၎င်းတို့သည် အနည်းဆုံးမြေယာ (၁၀)ဧကခန့်ပိုင်ဆိုင်ထားသည့် အတွက် တစ်ဧကခန့်အကျယ်အဝန်းတွင် မျိုးစေ့သစ်များကို လွယ်ကူသက်သာစွာ စမ်းသပ်စိုက်ပျိုးနိုင်ကြပါသည်။ **လေ့လာခဲ့သော အချို့ကျေးရွာများတွင် 'စံပြလယ်သမားများ' အဖြစ်စဉ်းစားနိုင်သည့် လယ်သမားများ ရှိကြပါသည် -** ထိုလယ်သမားအားလုံးသည် လယ် (၁၀) ဧကမှ (၄၀) ဧက အထိပိုင်ဆိုင်သော လယ်သမားကြီးများဖြစ်ကြပြီး၊ ကျေးရွာရပ်မိရပ်ဖများ၊ အများလေးစားသူများ (သို့မဟုတ်) ပညာ တတ်များဖြစ်ကြသည့်အတွက် ကျေးရွာတွင် ဩဇာလွှမ်းမိုးမှုရှိပါသည်။ ထိုလယ်သမားကြီးများသည် ကျေးရွာပြင်ပရှိ အဖွဲ့အစည်းများ၊ အထူးသဖြင့် အစိုးရဌာနများနှင့်၎င်းတို့မျိုးစေ့ဝယ်ယူသောရေဆင်းစိုက်ပျိုးရေးတက္ကသိုလ်နှင့်လည်းဆက်ဆံသည့်အတွက်အကြံများ လည်းရှိကြပါသည်။

ကုန်သည်များသည်လည်း လယ်သမားများသို့ မျိုးစေ့သစ်များထိရောက်စွာ ဖြန့်ဖြူးပေးသူများဖြစ်ကြပါသည် - ကုန်သည်များ ၏အကြံပြုချက်သည် ဈေးကွက်ဝယ်လိုအား (တောင်းဆိုချက်)ဖြစ်သောကြောင့် လယ်သမားများအ နေဖြင့်

ကုန်သည်များက အကြံပြုသောစပါးမျိုးသစ်များကို စိုက်ပျိုးရန်ယုံကြည်မှုရှိကြပါသည်။ ဓါတ်မြေဩဇာများ၊ ပိုးသတ်ဆေးများအသုံးပြု သည့်နည်းလမ်းများနှင့်ပတ်သက်လာပါက လယ်သမားများအနေဖြင့် သွင်းအားစုပစ္စည်းရောင်းချသူများက ထောက်ပံ့ပေး သောနည်းလမ်းများအတိုင်းသာ ဆောင်ရွက်လေ့ရှိကြပါသည်။

လယ်သမားများစိုက်ပျိုးနေကြသော သီးနှံအမျိုးမျိုးအတွက်မျိုးစေ့များမှာ ဒေသပင်ရင်းမျိုးများမဟုတ်ကြပါ- လေ့လာခဲ့သော ကျေးရွာအားလုံးတွင် စိုက်ပျိုးနေကြသောစပါးမျိုးစေ့များမှာ နောက်ဆုံးပေါ်မျိုးသစ်များဖြစ်ကြပါသည်။

သွင်းအားစုဈေးကွက်

လေ့လာခဲ့သောကျေးရွာအားလုံးတွင် လယ်သမားများအတွက် မျိုးစေ့များရရှိနိုင်သည့် အဓိကရင်းမြစ် (၃) ခုရှိရာ ဒေသတွင်း မျိုးစေ့ဖြန့်ဖြူးရောင်းချသူများ (အထူးသဖြင့် လယ်သမားကြီးများ)၊ အစိုးရမျိုးစေ့ခြံမှ ဖြန့်ဖြူးသူများနှင့် ကျေးရွာအတွင်းရှိ လယ်သမားများကိုယ်တိုင်တို့ ဖြစ်ကြပါသည်။ မျိုးစေ့ရင်းမြစ်ပထမအမျိုးအစားမှာ လယ်သမား ကြီးများဖြစ်ပြီး၊ ၎င်းတို့က ရေဆင်းစိုက်ပျိုးရေးတက္ကသိုလ်မှမျိုးစေ့များကိုအသုံးပြု၍ မျိုးစေ့ထုတ်လုပ်ကြပါသည်။ မျိုးစေ့ရင်းမြစ်ဒုတိယအမျိုးအစား ဖြစ်သည့် အစိုးရမျိုးစေ့ခြံများသည် မြို့နယ်ရုံးစိုက်သည့် မြို့များတွင်တည်ရှိနေပြီး၊ ယင်းတို့ကို လယ်သမားကြီးများနှင့် ကျေးရွာ အဆင့်မျိုးစေ့ဖြန့်ဖြူးရောင်းချသူများက အဓိကမီခိုနေကြပါသည်။ အမှန်တကယ်တွင်မူ မျိုးစေ့ရင်းမြစ်တတိယ အမျိုးအစား ဖြစ်သည့် လယ်သမားများမှာ ကျေးရွာတွင်းရှိ လယ်သမားကြီးများပင်ဖြစ်ပြီး၊ မြို့နယ်မျိုးစေ့ခြံ (သို့မဟုတ်) မြို့ကြီးများရှိ လက်လီဆိုင်များမှ ပထမ မျိုးဆက်မျိုးစေ့များဝယ်ယူစိုက်ပျိုးပြီး လယ်သမားလတ်နှင့်လယ်သမားငယ်များသို့ ပြန်လည်ရောင်း ချခြင်းဖြစ်ပါသည်။ ထိုအချက်က လယ်သမားကြီးများသည် လယ်သမားလတ်/ငယ်များထက် ပိုမိုကောင်း မွန်သောမျိုးစေ့များ ကို လက်လှမ်းမီကြောင်းဖော်ပြနေပါသည်။

ဓါတ်မြေဩဇာများကို မြို့နယ်နှင့်ကျေးရွာအဆင့်တို့တွင် ပုဂ္ဂလိကရောင်းချသူများက အဓိကရောင်းချပေးပါသည်။ လယ်သမားကြီးများသည် ဓါတ်မြေဩဇာများကို များသောအားဖြင့် မြို့ပေါ်ရှိရောင်းချသူများထံမှ အတိုးမပေးရဘဲ (သို့မဟုတ်) အတိုးနှုန်းအနည်းငယ်ဖြင့် အရစ်ကျတိုက်ရိုက်ဝယ်ယူနိုင်ကြပါသည်။ သို့ရာတွင် လယ်သမားလတ်/ ငယ်များမှာ ကျေးရွာတွင်လာရောက်ရောင်းချသူများထံမှ ၇% မှ ၁၀% အထိအတိုးနှုန်းများဖြင့် အကြွေးဝယ်ယူ ကြရပါသည်။ အမှန်တကယ်တွင် လယ်သမားကြီးများကိုယ်တိုင်သည် များသောအားဖြင့် ကျေးရွာအဆင့်တွင် ဓါတ်မြေဩဇာ ရောင်းချ သူများဖြစ်ပြီး၊ လယ်သမားငယ်များသို့ အဓိကရောင်းချပါသည်။

လေ့လာခဲ့သော ကျေးရွာအားလုံးတွင် ထုတ်ကုန်များကို ပွဲရုံများနှင့် ဆန်စက်များက တိုက်ရိုက်ဝယ်ယူကြပါသည်။ အဝယ်ကိုယ်စားလှယ်များကလည်း ကျေးရွာသို့ တိုက်ရိုက်လာဝယ်ကြပါသည်။ ဤအချက်သည် ပုလဲမြို့နယ်ရှိ ပဲ၊ နှမ်း စိုက်ပျိုးသော ကျေးရွာများအတွက်ခြွင်းချက်ဖြစ်ပြီး၊ လယ်သမားများအနေဖြင့် ပဲနှင့်နှမ်းများကို မြို့နယ်ဈေးကွက်၌ရောင်းချရပါ သည်။ လေ့လာမှုအရ ဆည်ရေကောင်းစွာရရှိသောကျေးရွာများသည် လူမှုစီးပွားရေးအခြေအနေများလည်း ကောင်းမွန်ကြပြီး၊ ထိုကျေးရွာများရှိ လယ်သမားကြီးများအား ထုတ်ကုန်များကိုဝယ်ယူသူများ၊ ကုန်သည်များအဖြစ် တွေ့ရှိရပါသည်။ လယ်သမားကြီးများသည် သီးနှံရိတ်သိမ်းချိန်တွင်

ထုတ်ကုန်များကိုဝယ်ယူကာ သိုလှောင်ထား ပြီး၊ ဈေးနှုန်းမြင့်တက်သော အခါ သိုလှောင်ထားသောသီးနှံများကို ပြန်လည်ရောင်းချကြပါသည်။

မြေယာ

၂၀၁၂ ခုနှစ်မြေယာဥပဒေကို ချက်ချင်းအကောင်အထည်ဖော်သည့်လုပ်ငန်းတစ်ခုအဖြစ် မြေယာမှတ်ပုံတင်လက်မှတ်များကို ထုတ်ပေးလျှက်ရှိပါသည်။ နိုင်ငံတော်သည် မြေယာများ၏ အလုံးစုံပိုင်ရှင်ဖြစ်သော်လည်း၊ အသစ်ပြဌာန်းလိုက်သောဥပဒေများအရ လယ်သမားများသည် မြေယာလုပ်ပိုင်ခွင့်ကို လွှဲပြောင်းပေးနိုင်ပါသည်။ (သို့မဟုတ်) တရားဝင်ချေးငွေများရယူရာတွင် အာမခံပစ္စည်းအဖြစ် အသုံးပြုနိုင်မည်ဖြစ်ပါသည်။ သို့ရာတွင် လယ်သမားများ (အထူးသဖြင့်အမျိုးသမီးများ)သည် အသစ်ပြဌာန်းလိုက်သော လယ်ယာမြေဥပဒေများအရ အကျိုးခံစားခွင့်များတိုးတက်လာခြင်း၏အဓိပ္ပါယ်နှင့် အကျိုးကျေးဇူးများကို အနည်းငယ်သာသိရှိကြောင်း တွေ့ရှိရပါသည်။ ၎င်းတို့က နိုင်ငံတော်သည် မြေယာများအား အလုံးစုံပိုင်ဆိုင်သည့်အချက်ကိုထောက်ပြကြပြီး၊ ၎င်းတို့၏မြေယာများသည် လုံခြုံမှုအာမခံချက်မရှိကြောင်း ဖော်ပြခဲ့ကြပါသည်။

မြေယာပြဿနာများကို ပုံစံ (၃)မျိုးဖြင့် တွေ့ရှိရပါသည် - (၁)တပ်မတော်အစိုးရလက်ထက် ၁၉၉၀ ခုနှစ်များက မြေသိမ်းခွဲခြားခြင်းနှင့် သက်ဆိုင်သည့်မြေယာအငြင်းပွားမှုများ၊ (၂) ဆွေမျိုးသားချင်းများအကြားမြေယာအငြင်းပွားမှုများ နှင့် (၃) လယ်နီးချင်း လယ်သမား အချင်းချင်း နယ်နိမိတ်နှင့်ပတ်သက်သည့်မြေယာအငြင်းပွားမှုများ တို့ဖြစ်ကြပါသည်။ မြေယာပြဿနာ နောက်ထပ်တစ်မျိုးမှာ 'လယ်'နှင့်'ယာ'ကို အမျိုးအစား ပြန်လည် သတ်မှတ်ခြင်းဖြစ်ပြီး၊ ကျေးရွာများတွင် ယင်းသို့ပြန်လည်သတ်မှတ် ပေးရန်လိုအပ်နေကြောင်း တွေ့ရှိရပါသည်။ လက်ရှိအချိန်တွင် မြေယာအငြင်းပွားမှုများ ကို အဆင့်အမျိုးမျိုးရှိသည့် မြေယာစီမံခန့်ခွဲရေးကော်မတီများက ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းပေးလျက်ရှိပါသည်။

အဆင့်မြင့်လယ်ယာဖော်ထုတ်ခြင်းစီမံကိန်းများ၏ အမှန်တကယ်အခြေအနေကို အနည်းငယ်သာသိထားသော လယ်သမားများ က ယင်းအစီအစဉ်များကို စိတ်ဝင်စားကြပါသည်။ အခြားတစ်ဖက်တွင်မူ ယင်းအစီအစဉ်များတွင် ပါဝင်ခဲ့သောလယ်သမားများက အမှန်တကယ်အခြေအနေများကိုသိရှိ၍ ပူပန်စိုးရိမ်စိတ်များရှိကြောင်း သိရှိခဲ့ရသည်။ - အဆင့်မြင့်လယ်ယာဖော်ထုတ်ခြင်း အစီအစဉ်သည် စက်မှုလယ်ယာစနစ်ဖြင့်စိုက်ပျိုးနိုင်သည့်အတွက် ထိရောက်စွာထုတ်လုပ်နိုင်ပြီး ထုတ်ကုန်များအား ဈေးကွက်တင်ရန်လည်း လက်လှမ်းမီစေပါသည်။ အခြားတစ်ဖက်တွင်မူ အစိုးရကဖော်ထုတ်ထားသော လက်ရှိအစီအစဉ်များ တွင် အဓိကအတားအဆီး (၂)ခုရှိနေပါသည်။ အစီအစဉ်အကောင်အထည်ဖော်မီတွင် တိကျသောတိုင်းတာမှုများ မပြုလုပ်ထားခြင်းကြောင့် မြေပြန်လည်ခွဲဝေရာတွင် စိန်ခေါ်မှုများရှိနေခြင်းနှင့် ရန်ပုံငွေမလုံလောက်ခြင်းကြောင့် အရည် အသွေး ညံ့ဖျင်းခြင်းတို့ ဖြစ်ပါသည်။ ထို့အပြင် လယ်သမားများက အဆင့်မြင့်လယ်ယာဖော်ထုတ်ရေးအစီအစဉ်များပြီးစီးပါက ဝန်ကြီးဌာန၏မူဝါဒသီးနှံဖြစ်သည့် 'ပုလဲသွယ်' စပါးမျိုးကိုသာစိုက်ပျိုးရန်တွန်းအားပေးမှုအပေါ် စိုးရိမ်မှုများရှိနေကြောင်း ဖော်ပြခဲ့ကြပါသည်။

ဆည်ရေရရှိမှု

လေ့လာမှုများအရ ဆည်ရေရရှိမှုသည် စိုက်ပျိုးရေးစနစ်များအတွက် အဓိကဆုံးဖြတ်ပေးသည့်အချက်ဖြစ်ပြီး၊ ဆည်ရေကောင်းစွာရရှိသောကျေးရွာများ၏ လူမှုစီးပွားရေးအခြေအနေများသည် ဆည်ရေကောင်းစွာမရရှိသော ကျေးရွာ များနှင့် များစွာကွာခြားကြောင်း တွေ့ရှိရပါသည် - လေ့လာခဲ့သောကျေးရွာများအနက် တစ်ဝက်ခန့်မှာ(ဆည်မှ) စိုက်ပျိုးရေးမရရှိမီက 'ယာ' စနစ်ဖြင့်သာစိုက်ပျိုးခဲ့ကြပါသည်။ ကျန်သောကျေးရွာများမှာ 'လယ်'စနစ်ဖြင့် စိုက်ပျိုး ခဲ့သော်လည်း

တစ်နှစ်လျှင်စပါးတစ်သီးသာစိုက်နိုင်ခဲ့ပါသည်။ ဆည်မှစိုက်ပျိုးရေးရရှိသည့်အချိန်တွင် ယခင်က `ယာ´ စနစ်ဖြင့်စိုက်ပျိုးခဲ့သောကျေးရွာများတွင် စပါးနှင့်အခြားသီးနှံများကိုစိုက်ပျိုးလာနိုင်ပြီး၊ ယခင်က `လယ်´ စိုက်ပျိုးသောကျေးရွာများမှာလည်း တစ်နှစ်လျှင် စပါးနှစ်သီးစိုက်ပျိုးလာနိုင်ခဲ့ပါသည်။

ဆည်ရေပေးဝေစနစ်၏ အားနည်းချက်များနှင့် ဒေသခံပြည်သူများ၏စည်းကမ်းဖောက်ဖျက်မှုများကို တွေ့ရှိရပါသည် - အကျိုးဆက်အနေဖြင့် ဆည်ရေသွင်းစနစ်တစ်ခုချင်းစီတွင် လက်ရှိပေးနိုင်သည်ထက် များစွာပိုမိုကျယ်ပြန့်သော ဧရိယာများ ကို စိုက်ပျိုးရေးပေးရန်ရည်မှန်းချက်များရှိထားသော်လည်း၊ ဆည်ရေလွှတ်ရာတွင်ကြန့်ကြာခြင်း၊ အကန့်အသတ်ဖြင့်သာ လွှတ်နိုင်ခြင်း (သို့မဟုတ်) ရေမလွှတ်နိုင်ခြင်းတို့ ကြုံတွေ့နေရပါသည်။ ဆည်ရေပေးဝေမှု စနစ် မအောင်မြင်ခြင်း နှင့်ပတ်သက်၍ လေ့လာမှုအတွင်း တွေ့ရှိချက်အချို့ရှိရာ ဆည်၏ရေထိန်းတံခါးများပျက်စီး ယိုယွင်းနေခြင်း၊ ရေလွှတ်မြောင်း များကို မြေမျက်နှာသွင်ပြင်အမျိုးမျိုးအတွက် အဆင်ပြေအောင် မတည်ဆောက် ထားခြင်း၊ ရေလွှတ်မြောင်းများသည် ရေစီးနှုန်းဒဏ်ကိုခံနိုင်ရည်မရှိခြင်း၊ ရေတံခါးတပ်ဆင်သည့်နေရာမှားယွင်း နေခြင်း၊ ရေသွယ်မြောင်းများနေရာမှား ယွင်းနေခြင်း၊ ရေပိုလွှဲမြောင်းများမရှိခြင်းနှင့် ပြင်ဆင်ထိန်းသိမ်းမှုမရှိခြင်း၊ ဆည်မြောင်းဦးစီးဌာနကပြင်ဆင်ထိန်းသိမ်း ပေးမှုမရှိခြင်း စသည်တို့ပါဝင်ပါသည်။ ဒေသခံပြည်သူများက စည်းကမ်းဖောက်ဖျက်မှုများနှင့်ပတ်သက်၍ အဓိကတွေ့ ရှိချက် (၃) ခုမှာ ဆည်ရေကိုစည်းကမ်းမဲ့သောနည်းမျိုးစုံဖြင့်ရယူ သုံးစွဲနေခြင်း၊ ရေလမ်းကြောင်းများ ကိုပြင်ဆင်ထိန်းသိမ်းမှု မရှိခြင်းနှင့် လယ်မြေနယ်နိမိတ် (လယ်ကန်သင်း) များကို စည်းကမ်းမဲ့တည်ဆောက်ခြင်း တို့ဖြစ်ကြပါသည်။

ဆည်ရေရရှိရေးအတွက် ပြိုင်ဆိုင်ရခြင်းကြောင့် လူမှုရေးဆက်ဆံရေးများကို ထိခိုက်စေပါသည် - လယ်သမားများ သည် ဆည်ရေရရှိရေးအတွက် ပြိုင်ဆိုင်နေရသောကြောင့် ကျေးရွာအတွင်းတွင်လည်းကောင်း၊ အခြားကျေးရွာ များနှင့် လည်းကောင်း အငြင်းပွားမှုများရှိနေပါသည်။ ရေအရင်းအမြစ်များ(ရေလွှတ်မြောင်း)၏ အဖျားပိုင်းကျသော လယ်သမားများက ရေကိုပထမဆုံးယူရန် စည်းကမ်းချက်ရှိထားသော်လည်း ပိုနီးသောနေရာမှ လယ်သမားများကသာ ပထမဆုံးရယူလေ့ရှိ ပါသည်။ အဆိုးဆုံးမှာ ရေလွှတ်မြောင်းများနှင့်ကပ်နေသော လယ်သမားများက အလယ် အလတ်နှင့်အလွန်ဝေးသော နေရာများမှ လယ်သမားများရေယူရမည့်အလှည့်များတွင်ပင် ရေလမ်းကြောင်းကို ပိတ်ဆို့၍ ရေယူနေခြင်းပင်ဖြစ်ပါသည်။ ရလဒ်အနေဖြင့် ရေလွှတ်မြောင်းအဖျားပိုင်းနှင့်အလယ်ပိုင်းရှိ လယ်သမားများသည်(အထူးသဖြင့် နွေစပါးစိုက်ပျိုးချိန်တွင်) ရေလွှတ်မြောင်းနှင့်နီးကပ်သောကျေးရွာများသို့ အုပ်စုဖွဲ့၍ သွားရောက်ကာ ရေလွှတ်ပေးရန်ပြောဆိုကြရပါသည်။ ထိုအခြေ အနေမျိုးတွင် ခိုက်ရန်ဖြစ်ပွားပါကပဋိပက္ခများသို့ ဦးတည်သွားပါသည်။ ဆည်ရေရရှိရေးနှင့်ပတ်သက်သည့် ကျေးရွာအတွင်း တင်းမာမှုများလည်းအမြဲရှိနေကြောင်း လေ့လာခဲ့သည့်ကျေးရွာတိုင်းက ပြောကြားပါသည်။ ထိုပြဿနာများ၏ အဓိက အကြောင်းရင်း နှစ်မျိုးမှာခွက်ဆင့် သောက်ရေပေးသွင်းရသည့်စနစ်နှင့် ရေလွှတ်မြောင်းအထက်ပိုင်းနှင့် အောက်ပိုင်း (အဖျားပိုင်း) အငြင်းပွားမှုများ ကြောင့်ဖြစ်ပါသည်။

လေ့လာခဲ့သောကျေးရွာများ၏ ၄၃% တွင်သာ ကျေးရွာဆည်ရေ စီမံခန့်ခွဲရေးစနစ်များ စနစ်တကျဖွဲ့ စည်းထားကြပါသည် - ထိုကျေးရွာများတွင် ရေအသုံးပြုသူအဖွဲ့များကို ရေပေးမြောင်းအလိုက် (သို့မဟုတ်) လယ်ကြားမြောင်းအလိုက်ဖွဲ့ စည်းထားကြပါသည်။ ထိုအဖွဲ့များကို `မြောင်းခေါင်း´ အုပ်စုများဟုခေါ်ဆိုကြပြီး၊ မြောင်းခေါင်း(ခေါင်းဆောင်) တစ်ဦးက ဦးဆောင်ကာ၊ ရေလွှတ်မြောင်းအလိုက် ရေအသုံးပြုနေသည့်လယ်သမား များနှင့်ဖွဲ့စည်းထားပါသည်။ မြောင်းခေါင်းများကို လယ်ခြားမြောင်း(သို့) ရေပေးမြောင်းတစ်ခုကို အသုံးပြုနေသည့် တောင်သူများက ရွေးချယ်ကြပါသည်။ ရေအသုံးပြုသူ

အဖွဲ့ကို စနစ်တကျဖွဲ့စည်းထားသော ကျေးရွာများတွင် မြောင်းခေါင်းများသည် ဆည်ရေစီမံခန့်ခွဲရာ၌ ထိရောက်သော အခန်းကဏ္ဍကိုရရှိကြသည်။ ၎င်းတို့ကလယ်ခြားမြောင်းများနှင့် ရေပေးမြောင်းများကို စိုက်ပျိုးရာသီမတိုင်မီသန့်ရှင်းရန် (သို့မဟုတ်) ပြင်ဆင်ရန် စည်းရုံးပေးနိုင်ကြသည်။ ထို့အပြင် မြောင်းခေါင်းများက တောင်သူအားလုံး ဆည်ရည်ကို အလှည့်ကျ ရယူနိုင်ရေးကိုလည်း စောင့်ကြည့်ပေးကြသည်။ ရေလှည့် ချိုးဖောက်သူများကိုလည်း ပုံမှန်အားဖြင့် ရေလှည့် ပေးခြင်းကို နှစ်ပတ်ပိတ်ပင်ခြင်းဖြင့် အပစ်ပေးကြသည်။ ရေအသုံးချရေးအဖွဲ့ရှိသော ကျေးရွာများရှိ မြောင်းခေါင်းများ သည် ဆည်မြောင်းဌာနမှ တာဝန်ရှိသူများနှင့် တိုက်ရိုက်ဆက်သွယ်ဆောင်ရွက်ကြပြီး ဌာနမှ လက်ထောက် အင်ဂျင်နီယာ (SAE) များနှင့် လည်းရင်းနှီးသော ဆက်ဆံရေးရှိကြသည်။

၂၀၁၁ ခုနှစ်မှစတင်၍ ရေခွန်များကောက်ခံခြင်းမရှိတော့ပါ - နောက်ဆုံးကောက်ခံခဲ့သောရေခွန်မှာ ၁၉၅၀ ကျပ် ခန့်ဖြစ်ပါသည်။ ဒေသခံများအနေဖြင့် သုံးနှစ်ကြာမျှရေခွန်မကောက်ခံခြင်းမှာ အဘယ်ကြောင့်ဖြစ်ကြောင်း ရှင်း လင်းစွာ မသိကြပါ။ အချို့သူများကမူ ရေခွန်များကို သုံးနှစ်စာစုပေါင်း၍ကောက်ခံနေသည်ဟုထင်ကြောင်း ထင်မြင် ချက်ပေးကြပါ သည်။ အခြားတစ်ဖက်တွင်မူ ဆည်မြောင်းဦးစီးဌာနမှဝန်ထမ်းများက ဒေသခံလယ်သမားများသည် ရေခွန်ပေးဆောင်ခြင်း မရှိတော့ကြောင်း ပြောကြားသည်များရှိပါသည်။

ထိခိုက်လွယ်မှု

လယ်သမားများ၏အကြွေးတင်ရှိမှု မြင့်တက်လာကြောင်းသိရှိခဲ့ရပါသည် - သို့ရာတွင် ဆည်ရေကောင်းစွာရရှိသော လယ်သမားများမှာ အတိုးနှုန်းသက်သာသော ချေးငွေကိုရရှိပြီး ၎င်းတို့၏အကြွေးများကို ပြန်လည်ပေး ဆပ်နိုင်ကြောင်း တွေ့ရှိရပါသည်။ အခြားတစ်ဖက်တွင်မူ ဆည်ရေကောင်းစွာမရရှိသော ကျေးရွာများသည် အကြွေးပြန်ဆပ်ရန်ခက်ခဲနေပြီး၊ ရွှေ့ပြောင်းလုပ်သားအဖြစ် လုပ်ကိုင်ခြင်းနှင့် မြေရောင်းချခြင်းတို့ဖြင့် ဖြေရှင်းနေကြောင်းတွေ့ရှိ ရပါသည်။

ရွှေ့ပြောင်းလုပ်သားအဖြစ်လုပ်ကိုင်ခြင်း

ရွှေ့ပြောင်းလုပ်ကိုင်ခြင်းနှင့်ဆည်ရေရရှိမှုအခြေအနေမှာတိုက်ရိုက်သက်ဆိုင်ခြင်းမရှိပဲ ကျေးရွာအားလုံးနီးပါးတွင် ရွှေ့ပြောင်း လုပ်ကိုင်မှု ပိုမိုများပြားလာပါသည်။ သို့ရာတွင် ရွှေ့ပြောင်းလုပ်သားအဖြစ်လုပ်ကိုင်သည့်သဘာဝမှာမူ ဆည်ရေ ကောင်းစွာရရှိခြင်း၊ မရရှိခြင်းပေါ်မူတည်၍ ကွဲပြားခြားနားပါသည်။ ဆည်ရေရရှိမှုသည် ဒေသခံများ၏ လူမှုစီးပွားရေး အခြေအနေများကို များစွာဆုံးဖြတ်ပေးပါသည်။ လေ့လာမှုအရ ဆည်ရေကောင်းစွာရရှိသောကျေးရွာ များမှလူများသည် အရင်းအနှီးများစွာသုံးစွဲ၍ ကျွမ်းကျင်မှုအခြေခံသည့်(အကျိုးအမြတ်များစွာရှိနိုင်သော)လုပ်ငန်း များအတွက် ရွှေ့ပြောင်း လုပ်ကိုင်ခြင်းဖြစ်ပြီး၊ ဆည်ရေကောင်းစွာမရရှိသောကျေးရွာများမှလူများသည် လုပ်အားအ ခြေခံသည့် (နေ့စဉ်လိုအပ်ချက် ကိုသာဖြည့်ဆည်းပေးနိုင်သော)လုပ်ငန်းများအတွက် ရွှေ့ပြောင်းလုပ်ကိုင်ကြခြင်း ဖြစ်ကြောင်း ကောက်ချက်ချနိုင်ပါသည်။

မြေယာပိုင်ဆိုင်မှုမဟာကသည် ပိုမိုကောင်းမွန်သော ဈေးနှုန်းရရှိရေးအတွက် ဆုံးဖြတ်ပေးသည့်အချက်ဖြစ်နေပါသေး သည် - လယ်သမားကြီးများသည် ၎င်းတို့၏ထုတ်ကုန်များကို ဈေးကွက်အတွင်းဈေးတက်ချိန်အထိ သိုလှောင်ထား နိုင်စွမ်းရှိကြ ပါသည်။ အနည်းဆုံး ၎င်းတို့၏စပါးများခြောက်သွေ့သည်အထိ သိုလှောင်ထားနိုင်သော်လည်း လယ်သမားလတ်၊ ငယ်များ အနေဖြင့် ယင်းသို့သိုလှောင်ထားနိုင်စွမ်းမရှိကြပါ။

စီမံကိန်းအတွက်အကျိုးဝင်မည့် ထိခိုက်လွယ်အုပ်စုများကို ယခုလေ့လာမှုအရဆန်းစစ်ခဲ့ရာ အဓိကအမျိုးအစား (၂) မျိုးကို တွေ့ရှိရပါသည် -

- (၁) ဆည်ရေကောင်းစွာမရရှိသော ကျေးရွာများတွင် မြေယာ (၄)ဧကအောက်ပိုင်ဆိုင်သော (အထူးသဖြင့် အမျိုးသမီးများဦးဆောင်သည့်) လယ်သမားငယ်များ။
- (၂) ဆည်ရေကောင်းစွာမရရှိသော ကျေးရွာများတွင် အစုစပ်စိုက်ပျိုးသော (သီးစားစိုက်ပျိုးသော)လယ် သမားငယ်များ။

ကျား ၊ မခွဲခြားမှု

လေ့လာခဲ့သောကျေးရွာများတွင် အမျိုးသမီးဦးဆောင်သောအိမ်ထောင်စုအရေအတွက်သည် ပျမ်းမျှ (၁၆)စု (သို့မဟုတ်) ဒေသ (၄)ခုအတွင်း လေ့လာခဲ့သည့်ကျေးရွာ(၁၂)ရွာအတွက် ပျမ်းမျှအိမ်ထောင်စု၏ ၆% ရှိကြောင်းတွေ့ ရှိရပါသည်။ သို့ရာတွင် ၎င်းတို့အနက် ၅%သည်သာ လယ်သမားငယ်များနှင့် မြေယာမဲ့များဖြစ်ပြီး၊ ထိခိုက်လွယ် သောအမျိုးသမီးဦးဆောင်သည့်အိမ်ထောင်စုအဖြစ် သတ်မှတ်နိုင်ပါသည် - မန္တလေးတိုင်းဒေသကြီး၊ စဉ့်ကူးမြို့နယ် နှင့် ပဲခူးတိုင်းဒေသကြီး၊ ရေတာရှည်မြို့နယ်တို့ရှိကျေးရွာများတွင် အမျိုးသမီးဦးဆောင်သောအိမ်ထောင်စုများကို ပိုမိုတွေ့ရှိရ ပါသည်။ အရင်းအနှီးနှင့်ကျွမ်းကျင်မှုအခြေခံ၍ အခြားဒေသသို့ရွှေ့ပြောင်းလုပ်ကိုင်သောကျေးရွာများတွင် အမျိုးသမီး ဦးဆောင်သည့်အိမ်ထောင်စု ပိုမိုများပြားပါသည်။

ဒေသအားလုံးတွင် အထူးသဖြင့် ရေတာရှည်မြို့နယ်တွင် လုပ်သားရှားပါးမှုကြောင့် လယ်ယာလုပ်ငန်းများအတွက် လုပ်သားငှားရမ်းရာတွင် ကျား၊မအလိုက်အလုပ်အကိုင်အမျိုးအစားခွဲခြားမှုများ မှေးမှိန်လာပါသည် - လေ့လာမှုအရ လုပ်သားရှားပါးလာခြင်းနှင့် ရွှေ့ပြောင်းလုပ်သားများပြားလာခြင်းကြောင့် အမျိုးသမီးများက လယ်ယာလုပ်ငန်းခွင် တွင် ပို၍အခန်းကဏ္ဍများကိုယူလာရကြောင်း တွေ့ရှိရပါသည်။ ဆိုလိုသည်မှာ ယခင်ကအမျိုးသားများလုပ်ကိုင် သောအလုပ်များကို အမျိုးသမီးများကဝင်ရောက်လုပ်ကိုင်လာရသည်ကို ဆိုလိုသည်။ အမျိုးသမီးများက အမျိုးသားများလုပ်ကိုင်သော လုပ်ငန်းများကို တန်းတူဆောင်ရွက်သည့်အခါ အမျိုးသားများရရှိသော လုပ်အားခများ အတိုင်းရရှိကြောင်းလည်း တွေ့ရှိရ ပါသည်။

ကျေးရွာအတွင်း အဓိကအဖွဲ့အစည်းများနှင့် ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ခြင်းတို့တွင် အမျိုးသမီးများပါဝင်မှုကို မတွေ့ရှိရပါ - လေ့လာတွေ့ရှိချက်များအရ အမျိုးသမီးများသည် ကျေးရွာအုပ်ချုပ်ရေး၊ ကျေးရွာဖွံ့ဖြိုးရေးအထောက်အကူပြု ကော်မတီ၊ ကျေးရွာမြေယာစီမံခန့်ခွဲရေးကော်မတီကဲ့သို့သော အဓိကအဖွဲ့အစည်းများတွင် အဖွဲ့ဝင်များအဖြစ် ပါဝင်ခြင်းမရှိကြပါ။ အမျိုးသမီးအချို့သည် ရေအသုံးပြုသူများအဖွဲ့တွင် အဖွဲ့ဝင်အဖြစ်ပါဝင်ကြသော်လည်း၊ မည်သည့်အမျိုးသမီးမှ အဖွဲ့ခေါင်းဆောင်များအဖြစ်ဆောင်ရွက်ခြင်းမရှိကြပါ။ သို့ရာတွင် အမျိုးသမီးများသည် `သုတ်'အဖွဲ့ ဟုခေါ်ဆိုသည့် လုပ်သားအုပ်စုများတွင်မူ ခေါင်းဆောင်များဖြစ်ကြပါသည်။

ရွှေ့ပြောင်းအလုပ်လုပ်ကိုင်ခြင်းကြောင့် လူမှုရေးဆိုင်ရာသက်ရောက်မှုများကို တွေ့ရှိခဲ့ရပါသည် - အထူးသဖြင့် ကွဲကွာနေသောမိသားစုများနှင့် အမျိုးသမီးဦးဆောင်သည့်အိမ်ထောင်စုများကို ရွှေ့ပြောင်းအလုပ်လုပ်ကိုင်ခြင်း၏ သက်ရောက်မှုများအဖြစ်တွေ့ရခြင်းဖြစ်သည်။ အမျိုးသားများစွာတို့က ရွှေ့ပြောင်းလုပ်သားများအဖြစ်လုပ်ကိုင်ကြ ပြီး၊ ထိုသို့လုပ်ကိုင်ရာတွင်လည်း အမျိုးသမီးများထက်ပိုမိုဝေးကွာသောနေရာများသို့ ပိုမိုကြာမြင့်စွာသွားရောက် ကြပါသည်။ သို့ဖြစ်၍ ၎င်းတို့သည် နောက်အိမ်ထောင်ပြုခြင်းအားဖြင့် နေရာအသစ်များတွင် အခြေချနေထိုင် ခြင်းများလည်း ရှိကြပါသည်။ သုတေသီများသည် ဤလေ့လာမှုအတွင်း ယင်းဖြစ်ရပ်ကြောင့် ထိခိုက်ခံစားရသည့် အမျိုးသမီးဦးဆောင်သော အိမ်ထောင်စုများစွာကို တွေ့ရှိခဲ့ရပါသည်။

ကျေးရွာသားများနှင့်ပြုလုပ်သည့် လွတ်လပ်၍ကြိုတင်အသိပေးထားသော အကြံပြုဆွေးနွေးပွဲမှ ရလဒ်များ

ရေလွှတ်မြောင်းများကို ပြန်လည်ပြင်ဆင်ခြင်းနှင့် ရေလမ်းကြောင်းများပြန်လည်တူးဖော်ခြင်း

လေ့လာခဲ့သောကျေးရွာများရှိ ဒေသခံများသည် ယေဘုယျအားဖြင့် ရေလွှတ်မြောင်းများပြန်လည်ပြင်ဆင်ခြင်း အစီအစဉ်ကို မည်သည့်လယ်ယာအမျိုးအစားမဆို၊ မည်သည့်တိုင်းရင်းသားမဆို ကြိုဆိုကြကြောင်း တွေ့ရှိရ ပါသည်။ ဒေသခံပြည်သူအများစုက ရေလွှတ်မြောင်းများကို အုတ်၊ အင်္ဂတေတို့ဖြင့်ပြန်လည်ပြင်ဆင်ရန် အကြံပြုခဲ့ ပါသည်။ အရေးကြီးသောအချက်မှာ လေ့လာမှုများအတွင်းတွင် လယ် (၂)ဧကအောက်သာပိုင်ဆိုင်သော လယ် သမားငယ်များသည် အခြားလယ်သမားများနှင့်မတူဘဲ ရေလမ်းကြောင်းများကို အသစ်တူးဖော်မည်ဆိုပါက ၎င်းတို့ ၏ စိုက်ပျိုးမြေများကို စွန့်လွှတ်ရမည့်အပေါ်စိုးရိမ်မှုများရှိကြောင်း ထုတ်ဖော်ပြခဲ့ပါသည်။ သို့ရာတွင် VERPs နှင့် အုပ်ချုပ်ရေးမှူးတို့အပါအဝင် အခြားကျေးရွာသားများက ရေမြောင်းမြေပုံများကို ယခင်ကတည်းကပင်ရေးဆွဲထား ပြီးဖြစ်ကြောင်းနှင့် ၎င်းမြေပုံများတွင် လယ်ကြားမြောင်းများနှင့် ရေလွှတ်မြောင်းနယ်နိမိတ်များကိုလည်း ဖော်ပြ ထားပြီးဖြစ်ကြောင်း ပြန်လည်ဆွေးနွေးခဲ့ကြသည်။ သို့ဖြစ်ပါ၍ ထိုမြောင်းနယ်နိမိတ်ပြမြေပုံများသည် ဆည်မြောင်း များပြုပြင်ရန်အတွက် မြေယာစွန့်လွှတ်ခိုင်းခြင်းကိုလွယ်ကူစေရန် အထောက်အကူပြုကြောင်းလဲ အဆိုပြုကြသည်။

ကျေးရွာရှိလုပ်သားများကလည်း ရေမြောင်းများပြန်လည်ပြင်ဆင်တူးဖော်ပါက လယ်သမားကြီးများ အကျိုးအမြတ်ပို မိုရရှိပြီး ၎င်းတို့အတွက်လည်း အလုပ်အကိုင်များပိုမိုရရှိနိုင်ကြောင်း ထောက်ပြကြပြီး၊ ယင်းအစီအစဉ်ကို ကြိုဆိုခဲ့ကြ ပါသည်။ ဆည်ရေကောင်းစွာမရရှိသောကျေးရွာများမှ လုပ်သားများသည် ရေမြောင်းများပြန်လည်ပြုပြင်သည့် စီမံကိန်းမှ အလုပ်အကိုင်များပိုမိုရရှိရန် မျှော်လင့်ကြပါသည်။

ဆည်မြောင်းနယ်နိမိတ်(Right of Way)

ဒေသခံလယ်သမားများသည် ဆည်နယ်နိမိတ်သိသော်လည်း ထိုနေရာတွင် သီးနှံများစိုက်ပျိုးကြသည်ကို တွေ့ရှိရပါသည်။ သို့ရာတွင် လယ်သမားအား လုံးနီးပါးက ရေမြောင်းများအား ပြန်လည်ပြုပြင်သည့်အချိန်တွင် ဖယ်ရှားပေးမည်ဖြစ်ကြောင်း စွဲမြဲစွာပြောဆိုခဲ့ကြပါသည်။ ယေဘုယျ အားဖြင့် ဒေသခံများက ယင်းဆည်မြောင်းနယ်နိမိတ်ကို အသိအမှတ်ပြုကြသော်လည်း ၎င်း၏အကွာအဝေးအတိ အကျကိုမူ မသိရှိကြပါ။ မြေစာရင်းဦးစီးဌာနမှဝန်ထမ်းများကလည်း လယ်သမားများအား မြေယာမှတ်ပုံတင်လက် မှတ်များထုတ်ပေးရာတွင် ထိုရေမြောင်းဧရိယာများကို ချန်လှပ်ပြီးမှသာထုတ်ပေးကြောင်း ပြောကြားပါသည်။

အဆင့်မြင့်လယ်ယာဖော်ထုတ်မှုစီမံကိန်းများ

ဒေသခံများအနေဖြင့် အဆင့်မြင့်လယ်ယာဖော်ထုတ်မှုအစီအစဉ်သည် စက်မှုလယ်ယာစနစ်ကိုအသုံးပြု၍ သီးနှံများကို ထိရောက်စွာထုတ်လုပ်နိုင်ပြီး၊ ဈေးကွက်သို့ ပိုမိုလက်လှမ်းမီနိုင်သော စိုက်ပျိုးရေးစနစ်တစ်ခုဖြစ်ပြီး၊ ယင်းကို ဆောင်ရွက်ခြင်း အားဖြင့် လယ်သမားများအတွက် အကျိုးအမြတ်ရှိစေသောအစီအစဉ်တစ်ခုဖြစ်ကြောင်း ယေဘုယျအားဖြင့် သိထားကြပါ သည်။ သို့ရာတွင် အဆင့်မြင့်လယ်ယာအစီအစဉ်များတွင် ပါဝင်ခဲ့သော လယ်သမားများက ယင်းအစီအစဉ်တွင် စိန်ခေါ်မှုများ ရှိနေကြောင်း အစီရင်ခံခဲ့ကြပါသည်။ အထူးသဖြင့် စီမံကိန်း၏ မြေညှိသောအပိုင်း၊ ကုန်ထုတ်လမ်းများနှင့် ရေသွင်းမြောင်းများ တည်ဆောက်သောအပိုင်းတွင် အားနည်းချက်များ

ရှိနေကြောင်းသိရသည်။ ထို့အပြင် အစီအစဉ်ပြီးစီးသည့်အချိန်တွင် မြေယာပြန်လည်ခွဲဝေရာတွင် အငြင်းပွားမှုများ ရှိနိုင်ကြောင်း တွေ့ရှိရသည်။

စိုက်ပျိုးရေးနည်းပညာများထောက်ပံ့ပေးခြင်းအပေါ် ဒေသခံများ၏ အမြင်များ

ဈေးကွက်ဝယ်လိုအားကောင်းမွန်ပြီး၊ အထွက်နှုန်းကောင်းမွန်သော မည်သည့်နည်းပညာနှင့်မျိုးစေ့ကိုမဆို လက်ခံ အသုံးပြုရန် စိတ်ဝင်စားကြပါသည် - လယ်သမားများက ကုန်ကျစရိတ်နည်းပါးပြီး၊ ကရိကထများသည့်နည်းစနစ်အ သစ်များကို စမ်းသပ်ရန်စိတ်ဝင်စားကြောင်း စွဲမြဲစွာ ပြောကြားခဲ့ကြပါသည်။ အချို့သော လယ်သမားကြီးများက ၎င်းတို့ပိုင်လယ်မြေ၏ တစ်ဧကခန့်အကျယ်အဝန်းတွင် သရုပ်ပြကွက် (သို့မဟုတ်) စမ်းသပ်ကွက်များတည်ထောင် ရန် ဆန္ဒရှိကြပါသည်။ သို့ရာတွင် လယ်သမားလတ်/ငယ်များကမူ ၎င်းတို့အနေဖြင့် မျိုးစေ့အသစ်၊ နည်းစနစ်အ သစ်များကိုစမ်းသပ်ရန်အတွက် မစွန့်စားနိုင်ကြောင်းနှင့် လယ်သမားကြီးများ၏ ရလဒ်များပေါ်မူတည်၍သာ လက်ခံဆောင်ရွက်မည်ဖြစ်ကြောင်း ပြောကြားခဲ့ပါသည်။

သင်ယူမှုနည်းစနစ်များနှင့်ပတ်သက်၍ လယ်သမားများအနေဖြင့် သီအိုရီနှင့်လက်တွေ့ပေါင်းစပ်ထားသော သင်ကြား မှုနည်းလမ်းများကို များစွာနှစ်သက်ကြပါသည် - လယ်သမားများက အခြားဒေသများတွင် စိုက်ပျိုးထားသော သရုပ် ပြကွက်များကို လေ့လာကြည့်ရှုခြင်းဖြင့် မသင်ယူလိုသော်လည်း ၎င်းတို့ကျေးရွာမြေတွင် စိုက်ပျိုးထားသော သရုပ် ပြကွက်များမှမူ သင်ယူလေ့လာလိုကြောင်း ထင်ရှားစွာပြောဆိုခဲ့ပါသည်။ သင်တန်းပို့ချမည့်နေရာနှင့်ပတ်သက်၍ လယ်သမားအများစုက လက်ရှိ မွှာရုံ၊ ဘုန်းကြီးကျောင်းများနှင့် စာသင် ကျောင်းကဲ့သို့သော အများပိုင်အဆောက်အဦများကိုအသုံးပြုရန် အကြံပြုကြပါသည်။ သို့ရာတွင် လယ်သမား များအနေဖြင့် မွှာရုံနှင့် ဘုန်းတော်ကြီးကျောင်းများသည် ရပ်ရွာ၏ပိုင်ဆိုင်မှုကို ပိုမိုခံစားရသည့်အတွက် စာသင် ကျောင်းထက် ပိုနှစ်သက်ကြကြောင်းတွေ့ရပါသည်။ ကျေးရွာ(၃)ရွာရှိ လယ်သမားများက အများပိုင်ကွက် လပ်မြေနေရာတွင် သင်တန်းအဆောက်အဦတစ်ခုဆောက်လုပ်ရန်အတွက် နေရာစီစဉ်ပေးနိုင်ကြောင်း စွဲမြဲစွာ ပြောကြားခဲ့ပါသည်။ ကျေးရွာ (၂)ရွာရှိ လယ်သမားအချို့ကမူ သင်တန်းအဆောက်အဦအတွက် မြေနေရာငှားရမ်း ရန်အကြံပြုခဲ့ပါသည်။ သို့ရာတွင် သင်တန်းရည်ရွယ်ချက်အတွက် မိမိကိုယ်ပိုင်မြေကိုလူဒါန်းရန် (သို့မဟုတ်) အခြားသူများအား (လူဒါန်းစေရန်) တိုက်တွန်းမှုမျိုးကို မည်သူကမှ မပြုလုပ်ခဲ့ပါ။

အကြံပြုချက်

လူထုပါဝင်သော ဆည်ရေစီမံခန့်ခွဲမှု

အောင်မြင်သော လူထုပါဝင်သည့်ဆည်ရေစီမံခန့်ခွဲမှု စနစ်တစ်ရပ်ဖြစ်ပေါ်လာရန် စိုက်ညို (ACC) နှင့် ရေအသုံး ချသူအဖွဲ့ (WUG) တို့၏ အခန်းကဏ္ဍမှာ အလွန်အရေးပါသည်။ ထိခိုက်လွယ်တောင်သူများ အပါအဝင် ရေအသုံးချသူအား လုံးကို ကိုယ်စားပြုသည့် (WUG) များဖြစ်နိုင်ရန် (WUG) အဖွဲ့၏ ခေါင်းဆောင် များကို ရေအသုံးချသည့် တောင်သူများက ရွေးကောက်တင်မြှောက်ရန်လိုပါသည်။ သို့ဖြစ်ရာ (WUG) များ၏အဖွဲ့ဝင်စည်းမျဉ်း၊ (WUG) ခေါင်းဆောင်များကို ရွေး

ကောက်ခြင်း၊ အဖွဲ့ဝင်နှင့် ခေါင်းဆောင်တို့၏ အခန်းကဏ္ဍနှင့် တာဝန်၊ အဖွဲ့ခေါင်းဆောင်အတွက် အကျိုးခံစားခွင့် အဖွဲ့စည်း မျဉ်းချိုးဖောက်မှုအပေါ် အရေးယူမှုဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်း၊ အရင်းအမြစ်စုစည်းရေးနှင့် စီမံခန့်ခွဲမှု ဆုံးဖြတ်ချက်ချခြင်း၊ အဖွဲ့တွင်းနှင့် ဝန်ဆောင်မှုဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ်များကို အသိပေးတင်ပြမှု စည်းမျဉ်း၊ ဝန်ဆောင်မှု ပေးသောအစိုးရဌာနများနှင့် ဆက်သွယ်မှုပုံစံ၊ သတင်းအချက်အလက် ဖြန့်ဝေမှုနှင့် မှတ်တမ်းတင်ထားရှိမှုပုံစံအစရှိသည့် ကိစ္စရပ်များနှင့် ပတ်သက်၍ နည်းဥပဒေနှင့် ဖွဲ့စည်းပုံဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများရေးဆွဲ ဆောင်ရွက်ရန်လိုအပ်ပါသည်။ ထို့ပြင် ထိခိုက်လွယ်တောင်သူများ ပါဝင်မှုရှိ စေမည့် ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်မှုပုံစံနှင့် အခက်အခဲတင်ပြမှုပုံစံတို့ ဖြစ်ပေါ်လာ စေရန် ဂရုပြု၍ အဆိုပါစည်းမျဉ်း များကို ရေးဆွဲ ရမည်ဖြစ်သည်။

စိုက်ညှိအဖွဲ့သည် စီမံကိန်းအောင်မြင်ရေးနှင့် ရေရှည်တည်မြဲရေး အတွက် အခြေခံကျစွာအရေးပါသော အဖွဲ့ဖြစ်သည်။ စိုက်ညှိအဖွဲ့သည် တောင်သူနှင့်ဝန်ဆောင်မှုပေးသည့် အစိုးရဌာနတို့ကြားတွင် ပေါင်းကူးသဖွယ် အဓိကကျသည့် အခန်းကဏ္ဍကိုရယူဆောင်ရွက်ရမည်ဖြစ်သည်။ ကျေးရွာတိုင်းရှိ ရေအသုံးချရေးအဖွဲ့ခေါင်းဆောင်များကလဲ ရှေ့တန်းစခန်းများတွင် ပြုလုပ်သော စိုက်ညှိအဖွဲ့ခွဲ အစည်းအဝေးတိုင်းကို တက်ရောက်ရန်လိုအပ်သည်။ သို့မှသာဝန်ဆောင်မှုပေးသည့် နိုင်ငံတော်မှ တောင်သူတို့ ၏လိုအပ်ချက်များကို ကြားသိဖြည့်ဆည်းပေးနိုင်မည်ဖြစ်သည်။ ထို့ပြင် ဝန်ဆောင်မှု ပေးသောနိုင်ငံဝန်ထမ်းများ နှင့် ပြည်သူနှစ်ရပ်စလုံးကို ဦးတည်ချက်ထားသော စွမ်းရည်မြှင့် သင်တန်းများနှင့် နိုင်ငံသားအခန်းကဏ္ဍ ပညာပေး အစီအစဉ် (Civic Education) များက စီမံကိန်းရေရှည်အောင်မြင်မှုအတွက် အရေးပါမည်ဖြစ်သည်။

ပြည်သူအားလုံးပါဝင်သော တာဝန်ခံသော စီမံကိန်းတစ်ရပ်ဖြစ်စေရန် စွမ်းရည်မြှင့် အစီအစဉ်သည် မရှိမဖြစ်လိုအပ်ပါသည်။ စွမ်းရည်မြှင့်တင်ရေးအစီအစဉ်ကိုတောင်သူနှင့်ဝန်ဆောင်မှုပေးသောနိုင်ငံဝန်ထမ်း နှစ်ရပ် စလုံးအတွက် ပေးအပ်ရန်လိုအပ်ပါသည်။ နိုင်ငံဝန်ထမ်းအတွက် လူမှုပူးပေါင်းပါဝင်မှုဆိုင်ရာ သဘောတရား (concept on social inclusion) ကျားမတန်းတူညီမျှမှု (Gender equality) နှင့် တာဝန်ခံမှု (accountability) ဆိုင်ရာသဘောတရားများကို ပို့ချ ရန်လိုအပ်ပါသည်။ ရေးအသုံးချတောင်သူများအတွက်မူ လယ်ယာမြေဥပဒေ ဆည်မြောင်းဥပဒေ ၊ လူမှုပူးပေါင်း ပါဝင်ရေး သဘောတရား (Social inclusion) ကျား၊ မ တန်းတူညီမျှမှု သဘောတရား ခေါင်းဆောင်မှု မှတ်တမ်း ပြုစုထားရှိမှု နည်းနာ အခြေခံစာရင်းအင်းနှင့် ငွေကြေးစီမံခန့်ခွဲမှုနည်းပညာစသည်တို့ကိုပေးအပ်ရန်လိုကြောင်း အဆိုပြုပါသည်။ ရပ်ရွာပြည်သူများ အတွက် ရည်ရွယ်သော သင်တန်းများကိုရိုးရှင်း၍ နားလည်လွယ်သော စာပေနှင့် အသုံးအနှုန်းများ အသုံးပြု၍ ပို့ချရန် အထူးအကြံပြုပါသည်။

ဆည်မြောင်းနှင့်လယ်ကြားမြောင်းများပြင်ဆင်ခြင်းအတွက်အကြံပြုချက်

ဆည်မြောင်းများနှင့်လယ်ကြားမြောင်းများပြုပြင်ရေးနှင့်ပတ်သက်၍ စိုက်ပျိုးမြေများကို မြောင်းနယ်နမိတ် အတွင်းမှ ဖယ်ရှားရန် အတွက် တောင်သူများ၏ သဘောတူညီမှုကိုရရှိရန် အခက်အခဲမရှိနိုင်ပါ။ သို့သော် အရပ်ဖက် လူ့အဖွဲ့ အစည်းများ၏ အကူအညီကိုရယူ၍ တောင်သူအားလုံးပူးပေါင်းပါဝင်အကောင်အထည်ဖော် သောနည်းလမ်းကိုသုံးမှသာ ပိုမိုထိရောက် ချောမွေ့နိုင်ပါသည်။ ရပ်မိရပ်ဖများကလည်း ပြည်သူကိုစည်းရုံး သောနည်းဖြင့် အကောင်အထည်ဖော်ရန် အကြံပြုတင်ပြထား ပါသည်။ ၎င်းတို့ဆိုလိုသည်မှာ တောင်သူများသည် ဆည်နယ်နမိတ်အကြောင်းကို သိရှိသော်လည်း

၎င်းတို့၏ စိုက်ပျိုးမြေများကို အင်အားသုံး၍ အတင်းအကျပ် ဖယ်ရှားစေခြင်းမျိုးကို မလိုလားပဲ စီမံကိန်း၏ အကျိုးရလဒ်နှင့် စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းတို့ကို ကောင်းစွာရှင်းလင်း ဆွေးနွေး၍ ဖယ်ရှားခိုင်းစေခြင်း ဖြစ်သည်။ အဆိုပါလူထုစည်းရုံးခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်ကို လူထုပါဝင်သော လူထုစည်းရုံးနည်းကိုကျွမ်းကျင်သည့် အရပ်ဖက်လူမှုအဖွဲ့အစည်းများ အကူအညီကို ရယူ၍ အကောင်အထည် ဖော်ရန်အကြံပြုပါသည်။ ဆည်မြောင်းပြန်လည်ပြုပြင်ခြင်းအတွက် တောင်သူများမြေယာလက်လွတ်ဆုံးရှုံး မှုများ ရှိနိုင်ရာထိခိုက်လွယ်တောင်သူများ အထူးသဖြင့် တစ်ဧကနှင့်တစ်ဧကအောက် တောင်သူများအတွက် မျှတခံသာ သည့် ပုံစံမျိုးဖြင့် စီမံရန်လိုအပ်ကြောင်း အကြံပြုပါသည်။

စိုက်ပျိုးရေးနည်း ပညာပေး ဝန်ဆောင်မှုနှင့် ပတ်သက်သော အကြံပြုချက်

စာတွေ့ (သီအိုရီ) နှင့်လက်တွေ့ ပူးတွဲပို့ချရန် အကြံပြုပါသည်။ ပိုမိုအရေးပါသည့် အချက်မှာ တောင်သူများက ၎င်းတို့လက်တွေ့ ကြုံတွေ့နေရသော ပြဿနာများကို ဖြစ်နေချိန်၌ ကွင်းဆင်းဖြေရှင်းပေးရင်း သင်ယူလိုကြောင်း အဆိုပြုကြ သည်။ အဆိုပါ လိုအပ်ချက်ကို ဖြေရှင်းနိုင်ရန် ဝန်ဆောင်မှု ပေးသောနိုင်ငံ ဝန်ထမ်းများက ပြည်သူနှင့် နီးကပ်စွာ ဆက်ဆံဖြေရှင်းပေးရန်လိုအပ်ပါသည်။

လူမှုလေ့လာ ဆန်းစစ်မှုအရ စိုက်ပျိုးရေး လုပ်ငန်း၏ လုပ်သားဈေးကွက်အတွင်း ကျား မ အလုပ်အကိုင် ကွဲပြားခြားနားမှု (ဆိုလိုသည်မှာ ကျားအလုပ်၊ မအလုပ် ခွဲခြားလုပ်ကိုင်မှု) လျော့ကျလာကြောင်းတွေ့ရသည်။ သို့ဖြစ်ရာ အမျိုးသမီးများ အတွက် လယ်ယာသုံးစက် ကိရိယာများ ကိုင်တွယ်အသုံးချခြင်းနှင့် ပြင်ဆင်ခြင်း သင်တန်းများကို ပို့ချသင့်ကြောင်း အဆိုပြုပါသည်။

လယ်ယာနှင့်စိုက်ပျိုးရေး ဝန်ကြီးဌာန၏ မျိုးစေ့ဌာနမှ တောင်သူတို့ကြိုက်နှစ်သက်သော မျိုးစေ့အမျိုး အစားများကို ပံ့ပိုးပေး နိုင်ရန်အတွက် ဒေသအလိုက်တောင်သူများ ကြိုက်နှစ်သက်သော မျိုးကိုလေ့လာရန် လိုအပ် ပါသည်။ တောင်သူပညာပေးသင်တန်းများကို တောင်သူများတက်ရောက်ရန် အဆင်ပြေသည့်အချိန်ကို လေ့လာစုံစမ်းပြီးမှ ပို့ချရန် လည်း အဆိုပြုပါသည်။

ဆည်ရေ ရလာချိန်တွင် တောင်သူများက ဝင်ငွေပုံမှန်ရသည့် သီးနှံများကို ပိုမိုတိုးချဲ့စိုက်ပျိုးရန် အသိပညာပေးရန်လိုအပ်ပါ သည်။ တောင်သူများသည် မိရိုးဖလာစိုက်ပျိုးခဲ့သော စပါးကိုသာ ဖက်တွယ်စိုက်ပျိုးနေချင်းထက် ပုံမှန်ငွေဖြစ် လွယ်သော ဟင်းသီးဟင်း ရွက်အပါအဝင် ကြက်သွန်၊ ငရုပ် အစရှိသော အခြားသီးနှံများကို စိုက်ပျိုးသင့်ကြောင်း အဆိုပြုပါသည်။

လယ်ယာမြေအဆင့်မြင့် ဖော်ထုတ်ခြင်းနှင့် ပတ်သက်သော အဆိုပြုချက်

အဆင့်မြင့်လယ်ယာမြေ ဖော်ထုတ်ခြင်းအောင်မြင်စေရန်နှင့် တောင်သူများက လက်ခံသော စီမံကိန်း ဖြစ်စေရန် စီမံကိန်း၏ အရည်အသွေးကို ထိန်းသိမ်းရန်လိုအပ်ပါသည်။ စီမံကိန်းတွင် ပါဝင်သော တောင်သူများ ကစီမံကိန်း အကောင်အထည် မဖော်မီ စီမံကိန်းအရည်အသွေးကို သိရှိနားလည်ထားရန် လိုအပ်ပါသည်။ စီမံကိန်းအကောင်အထည်မပေါ်မီ တိကျသော မြေ တိုင်းတာမှုကို ကြေးတိုင်နှင့် မြေစာရင်းဌာနမှ ပြုလုပ်ပေးရန် လိုအပ်ကြောင်း အကြံပြုပါသည်။

ကုန်ထုတ်လမ်းများနှင့် ဆည်မြောင်းများ ဖောက်လုပ်ခြင်းအတွက် မြေယာအချိုးကျစွန့်လွှတ်ခြင်းကို တောင်သူငယ်များက လက်ခံနိုင်ရန် ခက်ခဲပြီး ထိုအခြေအနေကြောင့် ပဋိပက္ခနှင့် တင်းမာမှုများဖြစ်ပေါ်နိုင်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် ရပ်ရွာမှ

လက်ခံနိုင်သည့်မျှတသည့် မြေယာခွဲဝေမှု ပုံစံဖြစ်စေရန် စီမံရမည်။ တောင်သူငယ်များအတွက် တပြေးညီ အချိုးကျ မြေယာစွန့်လွှတ်မှုမှ ကင်းလွတ်ခွင့်မျိုးကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားရမည်ဖြစ်သည်။ ထို့ပြင်အဆင့်မြင့် လယ်ယာ ဖော်ထုတ်ခြင်း အတွက် ရပ်ရွာအားစည်းရုံးခြင်းကို ရပ်ရွာ စည်းရုံးခြင်းလုပ်ငန်းများ၌ အတွေ့အကြုံရှိသည့်အရပ်ဖက်လူမှု အဖွဲ့အစည်းများနှင့် လွတ်လပ်သော ဘက်လိုက်မှု ကင်းသည့် အဖွဲ့အစည်းများ၏အားကိုးယူ၍ ဆောင်ရွက်ရန် လိုအပ်နိုင် ပါသည်။

အခန်း (၁)။ မိတ်ဆက်

၁.၁။ စီမံချက်

ပြည်ထောင်စုသမ္မတ မြန်မာနိုင်ငံတော် အစိုးရသည် ဆည်မြောင်းလုပ်ငန်းများ တိုးတက်ဖွံ့ဖြိုးမှုကို ထောက်ပံ့ ကူညီရန် ကမ္ဘာ့ဘဏ်အားတောင်းဆိုပန်ကြားခဲ့သည်။ ဤတောင်းဆိုပန်ကြားမှုကို တုန့်ပြန်ကူညီသည့်အနေဖြင့်ကမ္ဘာ့ဘဏ် သည် လေ့လာရေးအဖွဲ့များ စေလွှတ်၍ ဝန်ကြီးဌာနနှင့် အကြိမ်များစွာဆွေးနွေးခြင်းများကို ဆောင်ရွက်ပြီးဖြစ်ပါသည်။ အဆိုပြုထားသည်မှာ အဆိုပါစီမံကိန်းကို လယ်ယာစိုက်ပျိုးရေးလုပ်ငန်းဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး အထောက်အကူပြု စီမံကိန်းဟု ခေါ်ဆိုရန်ဖြစ်ပြီး လယ်ယာစိုက်ပျိုးရေးနှင့် ဆည်မြောင်းဝန်ကြီးဌာနအနေဖြင့် ကမ္ဘာ့ဘဏ်နှင့်အတူ အခြားနိုင်ငံတကာနှင့် ဒေသတွင်းဖွံ့ဖြိုးရေး ပူးပေါင်းကူညီသူများ၏ နည်းပညာနှင့် ဘဏ္ဍာရေးဆိုင်ရာ ပံ့ပိုးကူညီမှုဖြင့် အကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်ရန်ဖြစ်ပါသည်။

အဆိုပြုထားသော စီမံကိန်း၏ ရည်ရွယ်ချက်မှာ ရွေးချယ်ထားသော ဆည်မြောင်းစနစ်များ တည်ရှိရာ ပဲခူး အရှေ့ပိုင်း၊ နေပြည်တော်၊ မန္တလေးနှင့် စစ်ကိုင်းဒေသများတွင် ဆည်မြောင်းများနှင့် နှင့် ရေသွယ်မြောင်းလုပ်ငန်းများ တိုးတက်စေရေးအတွက်စီမံခန့်ခွဲမှု၊ လယ်ယာအထောက်အကူပြု အကြံပေးခြင်းနှင့် နည်းပညာပိုင်းဆိုင်ရာ ဝန်ဆောင်မှု ပေးခြင်းများဖြင့် သီးနှံထွက်တိုးရေး နှင့် သီးနှံစိုက်ပျိုးရေးလုပ်ငန်းများ မြှင့်တင်ပေးနိုင်စေရန် ဖြစ်ပါသည်။ အဆိုပြုထားသော စီမံကိန်းကို လုပ်ငန်းစဉ် အပိုင်းငယ် (၄) ရပ်ဖြင့် ရေးဆွဲချမှတ်ထားသည်။

အပိုင်း (၁) ဆည်မြောင်းနှင့်ရေသွယ်မြောင်းများ စီမံခန့်ခွဲခြင်း

ဤအပိုင်း၏ ရည်ရွယ်ချက်မှာ စီမံချက်နယ်မြေများတွင် ယုံကြည်စိတ်ချ လက်ခံနိုင်သောဆည်မြောင်းနှင့် ရေသွယ်မြောင်းများ ဝန်ဆောင်မှုပေးခြင်းကို ထောက်ပံ့ကူညီမှုကိုတိုးမြှင့်ရန်၊ ဆည်ရေပေးဧရိယာများ ပိုမိုတိုးတက်လာစေ ရန်၊ လယ်ယာထွက်ကုန်များ ပိုမိုတိုးတက်ကောင်းမွန်လာစေရန်နှင့် ဆည်မြောင်းများ၏ အထက်ပိုင်းနှင့်အောက်ပိုင်းရှိ ရေသုံးစွဲသူများအကြား ပိုမိုကောင်းမွန်သော အကျိုးအမြတ်ခွဲဝေရရှိမှုများ ဖြစ်ပေါ်လာစေရန်ဖြစ်ပါသည်။ ဆည်မြောင်းများ နှင့်ရေသွယ်မြောင်းများဆိုင်ရာ စီမံခန့်ခွဲမှုကို အောက်ပါချဉ်းကပ်မှုများဖြင့် တင်ပြသွားမည်ဖြစ်ပါသည်။

ဤအပိုင်းတွင် ဆည်မြောင်းများနှင့် ရေသွယ်မြောင်းများအတွက် စီမံခန့်ခွဲမှုဆိုင်ရာ အဖွဲ့အစည်းများ ဖြစ်ပေါ်လာ စေရန်၊ ယင်းတို့အတွက် လူ့အရင်းအမြစ်နှင့် သတင်းအချက်အလက်များ စုဆောင်းမှု၊ သတင်းအချက်အလက် စီမံခန့်ခွဲမှု

စနစ်များနှင့် အခြေခံအဆောက်အအုံဆိုင်ရာ လိုအပ်ချက်များအတွက် ထောက်ပံ့ကူညီပေးမည်ဖြစ်ပါသည်။ အလားတူပင် ဤစီမံကိန်းမှ လက်ရှိလယ်ယာစိုက်ပျိုးရေးဆိုင်ရာ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေးကော်မတီကို ပိုမိုတိုးတက်ခိုင်မာလာစေပြီး ပါဝင်ပတ်သက် ဆောင်ရွက်သူများအတွက် အစီအစဉ်များ၊ လယ်သမားများနှင့် ဝန်ဆောင်မှုပေးသည့် အဖွဲ့အစည်းများ အတွက် ဆည်မြောင်းစီမံခန့်ခွဲရေးဆိုင်ရာ ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်မှုပုံစံများကို ချမှတ်ဆောင်ရွက်၍ အကူအညီများ ပေးအပ် သွားမည်ဖြစ်ပါသည်။ ထို့အပြင် ဤအဆိုပါစီမံကိန်းအနေဖြင့် ဆည်မြောင်းလုပ်ငန်းခွင် (၈) နေရာအတွင်း ရေသုံးစွဲသူများ အဖွဲ့ (WUGs) ပေါင်း (၂၈၀) ခန့်ကို ဖြစ်ပေါ်တိုးတက်လာစေရေးနှင့် အရပ်ဘက်လူမှုအဖွဲ့အစည်းများမှ စွမ်းရည်ပြည့် အသုံးချနိုင်ရန် အထောက်အပံ့များ ပေးမည်ဖြစ်ပါသည်။ ရေသုံးစွဲသူများအဖွဲ့အပါအဝင် အဆင့်တိုင်းရှိ ဝန်ဆောင်မှုပေးသူ အဖွဲ့အစည်းများ၏ စွမ်းဆောင်ရည် တည်ဆောက်မှုအတွက်လည်း အထောက်အပံ့ ပြုပေးမည်ဖြစ်ပါသည်။ ရေသုံးစွဲသူ အဖွဲ့များ ပေါ်ပေါက်လာစေရေးအတွက် သင်တန်းများပို့ချပေးခြင်း၊ တောင်သူလယ်သမားများနှင့် အစိုးရအဖွဲ့အစည်းအကြား ပေါင်းကူးတံတားအသွင် ဖန်တီးပေးရေးတို့အတွက်လည်း ဆောင်ရွက်ပေးမည်ဖြစ်ပါသည်။ ရေသုံးစွဲသူအဖွဲ့များနှင့် အဖွဲ့ အစည်းများမှ ဝန်ထမ်းများကိုဝန်ဆောင်မှုပေးရေးနှင့် အစီအစဉ်စီမံခန့်ခွဲမှု တိုးတက်လာစေရေးအတွက် နည်းပညာသစ်များ နှင့် စီမံခန့်ခွဲရေးဆိုင်ရာ ချဉ်းကပ်မှုများကို လေ့ကျင့်သင်ကြားပေးပါမည်။ သတင်းဖြန့်ဝေမှု ပိုမိုကောင်းမွန်လာစေရေးနှင့် ပိုမို စိတ်ချရသော ဆည်မြောင်းနှင့် ရေသွယ်မြောင်းများ ဖြစ်ပေါ်လာစေရေးတို့အတွက် ထောက်ပံ့မှုပေးသွားပြီး စီမံကိန်း အရ လယ်ယာစိုက်ပျိုးရေးနှင့်ဆည်မြောင်းဦးစီးဌာန၏ စီမံခန့်ခွဲမှုစွမ်းရည်ကို ပိုမိုကောင်းမွန်လာစေရန်အတွက် စီမံခန့်ခွဲမှု ဆိုင်ရာ သတင်းအချက်အလက်များ ပေးခြင်း၊ ဆုံးဖြတ်ချက်ချခြင်းဆိုင်ရာ အထောက်အကူပြုရေး စနစ်များ၊ အခြေခံ အဆောက်အအုံများ တိုးတက်ဖြစ်ပေါ်လာစေရေးနှင့် အထောက်အကူပြုပစ္စည်းများ၊ စိုက်ကွင်းဝန်ထမ်းများ နေရာချထားမှု ဆိုင်ရာ ကိစ္စများအတွက်ပါ ထောက်ပံ့ကူညီမှုများ ပေးမည်ဖြစ်ပါသည်။

ဤအပိုင်းတွင် ရွေးချယ်ထားသောဒေသကြီး (၄) ခု (စစ်ကိုင်း၊ မန္တလေး၊ နေပြည်တော်နှင့် ပဲခူးတိုင်းအရှေ့ပိုင်း) တို့အတွင်းရှိ အစီအစဉ် (၈) ခုအတွင်းဝယ် မြေဧရိယာပေါင်း (၄,၀၀၀) ဟက်တာခန့်တွင် ဆည်မြောင်းနှင့် ရေသွယ်မြောင်း များ တိုးတက်ကောင်းမွန်လာစေရေးနှင့် ပြန်လည်ပြုပြင်ရေး လုပ်ငန်းများအတွက်လိုအပ်သော ငွေကြေးရန်ပုံငွေများကို ထောက်ပံ့ကူညီ ပေးသွားမည်ဖြစ်ပါသည်။ အဆိုပါငွေကြေးရန်ပုံငွေများကို မြောင်းမကြီးများ ရေစီးရေလာ ထိန်းချုပ်မှုနှင့် ရေအနယ်ထုတ်မှုဆိုင်ရာ စီမံခန့်ခွဲမှုစနစ်၊ ဆည်မြောင်းများနှင့် ရေသွယ်မြောင်းများမှ ရွှံ့ညွှန်များဖယ်ရှားခြင်းစနစ်များနှင့် တာတမံများ ဘေးကင်းလုံခြုံစေရေးဆိုင်ရာ ဆောင်ရွက်မှုများအတွက် အသုံးပြုသွားမည် ဖြစ်ပါသည်။

ဤစီမံချက်သည် စိုက်ပျိုးရေးစီမံခန့်ခွဲမှုဆိုင်ရာ အခြေခံအဆောက်အအုံများ တိုးတက်ဖြစ်ပေါ်ရေးနှင့် လယ်သမား များအတွက် လိုအပ်သော သိန့်ပြောင်းလဲစိုက်ပျိုးရေးကို ဖန်တီးပေးရန်နှင့် ၎င်းတို့အနေဖြင့် သမားရိုးကျ လယ်ယာမြေ ရေပေးသွင်းမှုစနစ်များ (လယ်ယာတစ်ကွက်မှ တစ်ကွက်သို့ရေပေးသွင်းခြင်း) အပေါ် မှီခိုနေခြင်းများကို အဆုံးသတ် စေရန်အတွက် ရွေးချယ်ထားသောစနစ် နှစ်ခုသုံးခုအတွင်း စမ်းသပ်မြေယာဖွံ့ဖြိုးရေးလုပ်ငန်းများ အတွက် အထောက်အပံ့ များပေးခြင်းများကို ဆောင်ရွက်ပေးမည်ဖြစ်ပါသည်။ ဤစီမံကိန်းကို ကြေးတိုင်နှင့် မြေစာရင်းဦးစီးဌာန (SLRD) ၏ စွမ်းဆောင်နိုင်ရည်နှင့် လယ်ယာမြေဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး ရှေ့ပြေးလုပ်ငန်းများအတွက် ဆောင်ရွက်လျက်ရှိသော လက်ရှိ လုပ်ငန်းစဉ်များ၊ မြေယာဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးဆိုင်ရာ အသိအမှတ်ပြုခြင်းကိစ္စရပ်များအတွက် အားပြည့်ကူညီပါမည်။ အခြေခံ အဆောက်အအုံများ ပြန်လည်ပြုပြင်ရေးအတွက် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများကို အထူးဦးတည်ချက်ထား၍ လေ့လာရွေးချယ်ထား သော ဆည်မြောင်းအစီအစဉ်များကို အခြေခံ၍ ဆောင်ရွက်သွားမည်ဖြစ်ပါသည်။ အစီအစဉ်တွင် ပါဝင်ရမည့်အချက်များမှာ အချင်းချင်းပူပေါင်းဆောင်ရွက်မှု၊ ဖြစ်နိုင်ခြေလေ့လာချက်များ၊ သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်နှင့်လူမှုရေးဆိုင်ရာအက်ဒြတ်ချက်များ၊

ပုဂ္ဂလိကနှင့်အများပိုင်လုပ်ငန်းများအတွက် ရွေးချယ်မှုများနှင့်ကုန်ကျစရိတ်ပိုမိုမှုကို ပြန်လည်ကာမိစေရေး၊ လုပ်ဆောင်ချက် အကဲခတ်မှုဆိုင်ရာ စံသတ်မှတ်ချက်များနှင့် အစီအစဉ်စီမံခန့်ခွဲမှုဆိုင်ရာ တိုးတက်မှု အလားအလာများ၊ အရင်းအနှီး စီမံ ခန့်ခွဲမှု၊ ဘေးအန္တရာယ်ဖြစ်ပွားနိုင်မှုဆိုင်ရာ စီမံခန့်ခွဲမှု၊ တာဝန်များ ဘေးကင်းလုံခြုံရေးနှင့် ရေမြောင်းများအတွက် ပင်မ စီမံချက်များ စသည်တို့ဖြစ်ပါသည်။

အပိုင်း (၂) လယ်ယာကဏ္ဍဆိုင်ရာ အကြံပြုခြင်းနှင့် နည်းပညာဝန်ဆောင်ပေးမှုများ

ဤအပိုင်းတွင် လယ်သမားများအတွက် စိုက်ပျိုးသီးနှံရွေးချယ်ခြင်းများ တိုးတက်ကောင်းမွန်စေရန်နှင့် လယ်ယာ ထွက်ကုန်တိုးမြှင့်စေရန်အတွက် ရွေးချယ်ထားသော ဆည်မြောင်းဆိုင်ရာ အစီအစဉ်များကိုလက်ခံကြိုဆိုမည့် ဦးတည်ချက် ထားသော မြို့နယ်များတွင် လယ်ယာစိုက်ပျိုးရေးနှင့် ဆည်မြောင်းဝန်ကြီးဌာန၏ နည်းပညာဖွံ့ဖြိုးမှုနှင့် လယ်ယာကဏ္ဍ ဝန်ဆောင်မှုများ တိုးတက်ဖြစ်ပေါ်လာစေရန် ရည်မှန်းပါသည်။ အပိုင်း (၁) အောက်ရှိ ရွေးချယ်ထားသော ဆည်မြောင်း စီမံချက်များ၏ တိုးတက်မှုရရှိလာမည်မှာ စိုက်ပျိုးရေးပိုမိုရရှိလာစေခြင်းနှင့် ရေထိန်းချုပ်မှုစနစ် ပိုမိုတိုးတက်လာစေခြင်း ဟူသော ရလဒ်များပင်ဖြစ်သည်။ ထုတ်ကုန်နှင့် နည်းပညာဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုဆိုင်ရာ တိုးမြှင့်လုပ်ဆောင်ခြင်းများ၊ စိုက်ပျိုးရေး ဆိုင်ရာ အလေ့အကျင့်ကောင်းများ အတွက် အပိုင်း (၂) တွင် ဖော်ပြထားရာ ဤအစီအစဉ်အရ လယ်ယာကဏ္ဍဆိုင်ရာ စီးပွားရေးနှင့် ငွေကြေးရန်ပုံငွေဆိုင်ရာ အလားအလာများကို ဖြစ်ပေါ်စေနိုင်မည်ဖြစ်သည်။

လယ်သမားများအနေဖြင့် စိုက်ပျိုးရေးသီးနှံ ပမာဏတိုးမြှင့်ခြင်း စွမ်းဆောင်ရည် တိုးတက်လာစေပြီး ဆန်စပါး စိုက်ပျိုးခြင်းမှ ပဲအမျိုးမျိုး၊ ဆီထွက်သီးနှံများနှင့် ဟင်းသီးဟင်းရွက်ကဲ့သို့သော ရေကိုပိုမိုအကျိုးရှိရှိ အသုံးချစေနိုင်သော သီးနှံများကို ပြောင်းလဲစိုက်ပျိုးလာနိုင်ပေမည်။ ဘက်စုံသီးနှံများစိုက်ပျိုးခြင်းဖြင့် ကုန်ကျစရိတ်နှင့် အကျိုးဖြစ်ထွန်းမှုဆိုင်ရာ အသိများတိုးတက်စေခြင်း၊ မျိုးကောင်းမျိုးသန့်ထုတ်လုပ်မှုနှင့် အဆင့်မြင့်မြေဩဇာများ သုံးစွဲခြင်းဖြင့် ရေအခြေအနေကို ပိုမို တိုးတက်ကောင်းမွန်လာစေပြီး ထွက်ကုန်များလည်း တိုးတက်လာကာ အခြားသောစိုက်ပျိုးရေးလုပ်ငန်းများနှင့် စက်မှု လယ်ယာလုပ်ငန်း အလေ့အကျင့်များကိုလည်း ရရှိလာစေမည်ဖြစ်ပါသည်။ ထိုနည်းပညာများအား ဦးတည်ထားသော ဆည်မြောင်းဆိုင်ရာ အစီအစဉ်များနှင့် လယ်သမားများအား အသိပညာပေးခြင်းဖြင့် စိုက်ပျိုးရေးလုပ်ငန်းဆိုင်ရာ သဘာဝ ပတ်ဝန်းကျင်အသစ်များ ဖြစ်ပေါ်လာစေရေးအတွက် လိုက်လျောညီထွေဖြစ်အောင် ဆောင်ရွက်ပေးရန်လိုအပ်ပါသည်။

ဤအပိုင်းတွင် နည်းပညာပိုင်းဆိုင်ရာဖွံ့ဖြိုးမှုနှင့် ဦးတည်ချက်ထားသော ဆည်မြောင်းလုပ်ငန်း အစီအစဉ်များ ဆောင်ရွက်မှုဆိုင်ရာ သဘောတူလက်ခံမှုများ (ဥပမာ - အများပြည်သူပိုင်ပစ္စည်းများ) တွင် လယ်ယာထွက်ကုန်များ ပိုမို တိုးတက်လာစေပြီး လယ်ယာစိုက်ပျိုးရေးစနစ်၏ ထုတ်လုပ်မှုကုန်ကျစရိတ်များကို လျော့ချစေနိုင်မည် ဖြစ်ပါသည်။ ဤ အစီအစဉ်အနေဖြင့် လက်ရှိ အများပြည်သူဆိုင်ရာလုပ်ငန်းများ တိုးချဲ့ဆောင်ရွက်မှုကို ဆောင်ရွက်သွားမည်ဖြစ်ပြီး အဆိုပါ အစီအစဉ်အရ နှိုင်းယှဉ်နိုင်သော ဝန်ထမ်းကောင်းများရှိသော်လည်း လုပ်ငန်းလည်ပတ်မှုရန်ပုံငွေ၊ ခေတ်မီ နည်းပညာရပ် ဆိုင်ရာဗဟုသုတ၊ လယ်ယာစိုက်ပျိုးရေးဆိုင်ရာ အလေ့အကျင့်များနှင့် လယ်သမားများနှင့် အပြန်အလှန်ဆက်ဆံမှုစွမ်းရည် အစရှိသည်တို့တွင် အားနည်းနေလျက်ပင်ရှိနေပါသည်။ ဆောင်ရွက်ချက်အနေဖြင့် အရည်အသွေးမြင့် မျိုးစေ့ထုတ်လုပ်ခြင်း များ (အဓိကအားဖြင့် Hybrid မဟုတ်သော စပါးများ၊ ပဲအမျိုးမျိုး၊ ပဲခြမ်းများနှင့် ဆီထွက်သီးနှံများမှာမူ ပုဂ္ဂလိကကဏ္ဍမှ ထုတ်လုပ်ခြင်းမရှိပေ) ကိုတောင်သူလယ်သမားအခြေပြု မျိုးစေ့အမြောက်အများထုတ်လုပ်ခြင်းအတွက်အခြေခံအဆောက် အအုံများဆောက်လုပ်ပေးခြင်း၊ ပစ္စည်းကိရိယာများထောက်ပံ့ပေးခြင်းနှင့် မျိုးစေ့ထုတ်လုပ်မှုကွင်းဆက်များကို အားဖြည့်ပေး ခြင်းများအတွက် ကူညီထောက်ပံ့ပေးမည် ဖြစ်ပါသည်။ ဤအစီအစဉ်မှ လယ်ယာမြေအတွင်းမျိုးစေ့ပွားများ ထုတ်လုပ်ခြင်း

များနှင့် အဆင့်မြင့်မျိုးစေ့များကို လယ်သမားများသို့ဖြန့်ဖြူးပေးခြင်းစသော ဘက်စုံဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး ဆောင်ရွက်ချက်များကို အားပေးကူညီသွားမည် ဖြစ်ပါသည်။

အဆင့်မြင့်မြေဩဇာများကို ဦးတည်ချက်ထားသော ဆည်မြောင်းလုပ်ငန်းများရှိ မြေအမျိုးအစားအသီးသီးတို့တွင် သုံးစွဲခြင်းဖြင့် သီးနှံအထွက်နှုန်းများတိုးတက်လာစေပြီး ဓါတ်မြေဩဇာသုံးစွဲမှုကုန်ကျစရိတ်များ လျော့ချလိုက်သော်လည်း ၎င်းတို့တွင် သင့်တင့်သောအာဟာရဓါတ်များ ပါဝင်မှုကိုလည်း အထောက်အပံ့ပြုစေနိုင်ပြီး ထုတ်ကုန်သီးနှံအသစ်များ၏ အလားအလာအပေါ် အပြည့်အဝအကျိုးရရှိနိုင်စေမည် ဖြစ်ပါသည်။

အင်းဆက်ပိုးမွှားနှင့် ရောဂါတို့ကြောင့် သီးနှံများပျက်စီးဆုံးရှုံးမှုများအတွက် ဖြစ်နိုင်ခြေရှိသော ဆုံးရှုံးနိုင်မှုများကို ထုတ်ဖော်တင်ပြပြီး လယ်ယာစိုက်ပျိုးရေးနှင့် ဆည်မြောင်းဝန်ကြီးဌာနနှင့် တောင်သူလယ်သမားများ၏ စွမ်းဆောင်ရည်မြှင့်တင်မှုဖြင့် အင်းဆက်ပိုးမွှား ကာကွယ်ရေးစီမံခန့်ခွဲမှု နည်းပညာအပေါ် အခြေခံ၍ စီမံကိန်းတည်ရှိရာ မြို့နယ်များတွင် အင်းဆက်ပိုးမွှားများ စုဆောင်းခြင်းနှင့် နမူနာပုံစံ ပြဿနာများကို ခွဲခြားဖော်ထုတ်ခြင်းဖြင့် အများပြည်သူကျန်းမာရေးနှင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင် နှစ်မျိုးစလုံးကို ကာကွယ်စောင့်ရှောက်မှု ပြုနိုင်ပေမည်။ ဤလယ်ယာစိုက်ပျိုးရေး နည်းပညာဖွံ့ဖြိုးမှု ဆောင်ရွက်ချက်များနှင့် တိုးတက်သောလယ်ယာအလေ့အကျင့်ဆိုင်ရာ ဗဟုသုတများအားလုံးကို ဦးတည်ထားသော လယ်သမားများထံသို့ အဆင့်မြင့်လယ်ယာလုပ်ငန်းဆိုင်ရာ အကြံပေးဝန်ဆောင်မှုများကို လယ်သမားများ၏ လိုအပ်ချက်များ၊ နည်းပညာကန့်သတ်ချက်များအပေါ်အခြေပြု၍ ဈေးကွက်အခွင့်အလမ်းများနှင့် လယ်ယာစိုက်ပျိုးရေး နည်းစနစ်များကို သတင်းဖြန့်ဝေထုတ်ပြန်ပေးခြင်းများ ဆောင်ရွက်ပေးမည်ဖြစ်ပါသည်။ ဤစီမံကိန်းသည် ကျေးရွာ တိုးချဲ့ပညာရေးဌာနများပြုပြင်မွမ်းမံရေး၊ တိုးတက်သောနည်းပညာရပ်များ၏ သရုပ်ပြအဆောက်အဦများတည်ဆောက်ရေး၊ လေ့ကျင့်သင်တန်းပို့ချရေးအစီအစဉ်များ တိုးချဲ့ဆောင်ရွက်ရေး၊ လယ်ယာစိုက်ပျိုးရေးနှင့် ဆည်မြောင်းဝန်ကြီးဌာန၏ ထပ်ဆင့်ပညာပေးရေးဝန်ထမ်းများနှင့် ဘာသာရပ်ဆိုင်ရာ ကျွမ်းကျင်သူများကို နေရာချထားရေး ကိစ္စရပ်များအတွက်ပါ ကူညီထောက်ပံ့ပေးပါမည်။

ဤအပိုင်းတွင် လယ်ယာစိုက်ပျိုးရေးနှင့် ဆည်မြောင်းဝန်ကြီးဌာန၏ စက်ယန္တရားများ၊ အသေးစားလယ်ယာမြေစနစ်များနှင့် လိုက်လျောညီထွေဖြစ်စေမည့် ရာသီဥတုကောင်းမွန်စေမည့် နည်းပညာအသစ်များကို စမ်းသပ်သရုပ်ဖော်ပြသမှုများနှင့် ဦးတည်သတ်မှတ်ထားသော ဆည်မြောင်းစနစ်များတွင် စက်ယန္တရားဝန်ဆောင်မှုပေးခြင်းများကိုလည်း ထောက်ပံ့ပေးသွားမည်ဖြစ်သည်။ အစီအစဉ်အရ မန္တလေးတိုင်းဒေသကြီးရှိ မိတ္ထီလာစက်မှုသင်တန်းကျောင်းအား စွမ်းဆောင်နိုင်ရည်အဆင့်တိုးမြှင့်ပေးခြင်း ဆောင်ရွက်ချက်များကို ခေတ်မီနည်းစနစ်အသုံးပြုမှုများနှင့် ပစ္စည်းများအား မိတ်ဆက်ပေးခြင်း၊ စက်ပြန်အလုပ်ရုံများကို အဆင့်မြှင့်တင်ပေးခြင်းနှင့် လယ်ယာစိုက်ပျိုးရေးနှင့်ဆည်မြောင်းဝန်ကြီးဌာနလက်အောက်ရှိ စက်မှုဌာနများမှဝန်ထမ်းများ၊ လယ်သမားများနှင့် ပုဂ္ဂလိကဝန်ဆောင်မှုလုပ်ငန်းများသို့ လုပ်ငန်းကျွမ်းကျင်မှုဆိုင်ရာသင်တန်းများ ပို့ချပေးခြင်းအားဖြင့် ပိုမိုကောင်းမွန်သော ထောက်ပံ့ပေးမှုများကို ဆောင်ရွက်သွားမည်ဖြစ်သည်။ စီမံကိန်း ဧရိယာများရှိ လယ်ယာစိုက်ပျိုးရေးနှင့် ဆည်မြောင်းဝန်ကြီးဌာန၏ စက်မှုဆိုင်ရာ ဝန်ဆောင်မှုဌာန (၄) ခု အတွက် စက်ယန္တရားများ ဝယ်ယူဖြည့်တင်းရေးနှင့် ရွေးချယ်ထားသော မော်တော်ယာဉ်ပြင်ဆင်ရေးအလုပ်ရုံများအတွက် ပုဂ္ဂလိကကဏ္ဍနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်းဖြင့် လယ်သမားများသို့ ရာသီဥတုတိုးတက်ကောင်းမွန်စေရေး နည်းပညာရပ်များကို ထောက်ပံ့ပေးပြီး အပူပိုင်းဒေသများရှိ အသေးစားလယ်ယာလုပ်ငန်းစနစ်များနှင့် သင့်တော်မည့်ကုန်ကျစရိတ်အလိုက် အကျိုးရှိစေမည့်

ဝန်ဆောင်မှုများကိုလည်း ထောက်ပံ့ပေးပြီး လယ်သမားများအတွက် သင်တန်းပို့ချပေးခြင်းများကိုလည်း ဆောင်ရွက်ပေးမည်ဖြစ်ပါသည်။

အပိုင်း (၃) စီမံကိန်းပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်းနှင့် စီမံခန့်ခွဲမှု

စီမံကိန်း စီမံခန့်ခွဲမှုအဖွဲ့ (PMU) ကို တည်ထောင်မည် ဖြစ်ပါသည်။ ဤအဖွဲ့တွင် လယ်ယာစိုက်ပျိုးရေးနှင့် ဆည်မြောင်းဝန်ကြီးဌာနမှ နည်းပညာနှင့် ယုံကြည်စိတ်ချရသောဝန်ထမ်းများပါဝင်ပြီး ၎င်းတို့သည် ၎င်းတို့၏လုပ်ငန်း အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရေး ဌာနများမှတစ်ဆင့် (MPU) တွင် အချိန်ပြည့် တာဝန်ထမ်းဆောင်ရမည် ဖြစ်သည်။ စီမံကိန်း၏ အပိုင်းကဏ္ဍအသီးသီးကို အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်ခြင်းနှင့် ကဏ္ဍငယ်အလိုက် ဌာနဆိုင်ရာ စီမံကိန်း

အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်ရေး အဖွဲ့များမှတစ်ဆင့် ဆောင်ရွက်လုပ်ကိုင်ရမည်ဖြစ်သည်။ (MPU) သည် စီမံကိန်း အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်ရေးနှင့် ဝယ်ယူဖြည့်တင်းရေး၊ ငွေကြေးစီမံခန့်ခွဲမှု၊ အကာအကွယ်ပေးရေး ကိစ္စရပ်များ ဆိုင်ရာစီမံခန့်ခွဲမှု၊ ဌာနတွင်းနှင့် ပြင်ပစာရင်းစစ်များမှ စီမံကိန်းစောင့်ကြည့်ကွပ်ကဲမှုနှင့် အကဲဖြတ်မှုစနစ်များပါဝင်သော ဘဏ္ဍာရေးဆိုင်ရာ အစီအစဉ်များပါဝင်သည့် အလုံးစုံသောညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်မှုများကို ဆောင်ရွက်ရန်တာဝန်ရှိသည်။ ပြင်ပမှ အကြံပေးများအနေဖြင့် ဧရိယာအတွင်း လိုအပ်သော (MOAI) ၏ လုပ်ငန်းအကောင်အထည် ဖော်ဆောင်မှု စွမ်းရည်ကို ခိုင်မာတောင့်တင်းစေရန် ဖြည့်တင်းဆောင်ရွက်သွားမည် ဖြစ်ပါသည်။ ဤအပိုင်းမှ စီမံကိန်းစောင့်ကြည့် ကွပ်ကဲမှုနှင့် အကဲဖြတ်မှုစနစ်များ၊ သတင်းအချက်အလက်ဆိုင်ရာ စီမံခန့်ခွဲမှုစနစ်နှင့် တွဲဖက်နည်းပညာအကြံပေး ဝန်ဆောင်မှုများ၊ ဆက်သွယ်ရေးနှင့် အတိုင်ပင်ခံအစီအစဉ်များ၊ ပြင်ပမှငှားရမ်းသော ဝန်ထမ်းများအတွက်လစာငွေများ၊ ရုံးလုပ်ငန်းသုံးပစ္စည်းများနှင့် သယ်ယူပို့ဆောင်ရေးလုပ်ငန်းများအတွက် ငွေကြေးရန်ပုံငွေတစ်ရပ်ကို ထူထောင်ပေးပါမည်။

အပိုင်း (၄) အရေးပေါ်အခြေအနေအပေါ်တုန့်ပြန်ဆောင်ရွက်မှု

ဤအခန်း၏ ရည်မှန်းချက်သည် အခြားအပိုင်းကဏ္ဍများမှ ဘေးအန္တရာယ်နှင့် အရေးပေါ်အခြေအနေများကို ကြိုတင်ပြင်ဆင်မှုများအတွက် ကူညီထောက်ပံ့ပေးခြင်းနှင့် လိုအပ်သောအခါတိုင်း အလျင်အမြန်တုန့်ပြန်ဆောင်ရွက်ပြီး ထောက်ပံ့မှုပေးရန်နှင့် ချေးငွေများ ချထားပေးခြင်းတို့ကို မြန်ဆန်စွာ ဆောင်ရွက်နိုင်ရေးအတွက် ခွင့်ပြုပေးရန်တို့ ဖြစ်သည်။

၁.၂ ။ လူမှုရေးဆိုင်ရာအကဲဖြတ်မှု (SA) ၏ ရည်မှန်းချက်များ

ဤလူမှုရေးဆိုင်ရာအကဲဖြတ်မှု (SA) အနေဖြင့် စီမံကိန်းလုပ်ငန်းကြိုတင်ပြင်ဆင်မှု၏ အစိတ်အပိုင်းတစ်ရပ် အနေဖြင့် ဆောင်ရွက်မည့် အစီအစဉ်များမှာ -

၁) စီမံကိန်း၏ ဖြစ်နိုင်ချေရှိသော အကျိုးသက်ရောက်မှုများဆိုင်ရာ သတင်းအချက်အလက်များနှင့် လူမှုစီးပွားရေးဆိုင်ရာ စာရင်းဇယား၊ အချက်အလက်များကောက်ယူခြင်းနှင့် ပိုင်းခြားစိတ်ဖြာခြင်းများကို ဆောင်ရွက်ပြီး ဤစီမံကိန်းကြောင့် ဆိုးကျိုးသက်ရောက် ခံစားရနိုင်သူများအား အကျိုးခံစားရမှုများကို အများဆုံးရရှိစေရန် အကြံပြု ချက်များပေးရန်၊ ကျယ်ပြန့်သော အကျိုးကျေးဇူးများရရှိလာစေရေး ဆောင်ရွက်ပေးရန်နှင့် ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်သည့် ဆိုးကျိုး သက်ရောက်မှုများကို အနည်းဆုံးဖြစ်စေရေး တို့အတွက် ဆောင်ရွက်ပေးရန်။

၂) လက်ရှိအခြေအနေအပေါ် အကဲဖြတ်ခြင်းနှင့် ကမ္ဘာ့ဘဏ်၏ လူမှုရေး ကာကွယ်စောင့်ရှောက်မှုဆိုင်ရာ မူဝါဒ (၂) ရပ် (ဒေသခံပြည်သူများနှင့် ဝင်ရောက်အခြေချနေထိုင်သူများ) နှင့် ဆက်စပ်လျက်ရှိသော ဆောင်ရွက်ချက်များ အပေါ်အကြံပြုပေးရန်။ လူမှုရေးအကဲဖြတ်မှုမှ တွေ့ရှိချက်များနှင့် အကြံပြုချက်များကို ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းနှင့် ပူးပေါင်း ဆောင်ရွက်ခြင်းတို့၏ အကျိုးဖြစ်ထွန်းမှုဆိုင်ရာ ဆက်နွယ်မှုများအတွက် အဓိကကျသောပုံစံချမှတ်မှုများကို တင်ပြသွားမည် ဖြစ်သည်။ ၎င်းတို့အနေဖြင့် သီးသန့်ဆောင်ရွက်ချက်များ အတွက် ပိုင်းခြားသတ်မှတ်ခြင်းနှင့် ပုံစံချမှတ်မှုအတွက် အကူအညီပေးအပ်ပြီး လူမှုရေး၏သက်ရောက်မှုအတွက် လုပ်ငန်းအကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်မှုဆိုင်ရာ အစီအစဉ်များကို သတ်မှတ်ဆောင်ရွက်ခြင်းအတွက် ပူးပေါင်းပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်း၊ စီမံကိန်းအား အစီအစဉ်တကျ ချဉ်းကပ်မှုဖြင့် အဆိုပြုထားသော ဆည်မြောင်းဆိုင်ရာ အစီအစဉ်များအား စိစစ်ခြင်းနှင့် လုပ်ငန်းစဉ်များကိုလည်း

² The two social safeguard policies are available on the following sites: OP 4.10 (Indigenous Peoples) <http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/PROJECTS/EXTPOLICIES/EXTOPMANUAL/0,,contentMDK:20553653~menuPK:4564185~pagePK:64709096~piPK:64709108~theSitePK:502184,00.html>; and OP 4.12 (Involuntary Resettlement) <http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/PROJECTS/EXTPOLICIES/EXTOPMANUAL/0,,contentMDK:20064610~menuPK:4564185~pagePK:64709096~piPK:64709108~theSitePK:502184,00.html>

ကူညီဆောင်ရွက်ပေးမည် ဖြစ်သည်။ ထိုကဲ့သို့ ပြန်လည်နေရာချထားရေး မူဝါဒဆိုင်ရာ မူဘောင် (PRF) အတွက် သွင်းအားစုများနှင့်အတူ ထောက်ပံ့ပေးပြီး သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်နှင့် လူမှုရေးစီမံခန့်ခွဲမှုဆိုင်ရာ မူဘောင် (ESMF) နှင့် လူမျိုးစုငယ်များစီမံချက်ဆိုင်ရာ မူဘောင် (EMPF) များအတွက်လည်း ထောက်ပံ့မှုများပေးမည်ဖြစ်သည်။

ဤ (SA) ၏ အကဲဖြတ်မှုအရ ကြိုတင်သတ်မှတ်ထားသော ဆည်မြောင်းဆိုင်ရာ အစီအစဉ် (၄) ခုကိုလည်း အဆိုပါစီမံကိန်းအောက်တွင် ပြန်လည်ပြင်ဆင်မွမ်းမံမှုများ ပြုလုပ်မည်ဖြစ်သည်။ အဆိုပါ ဆည်မြောင်းအစီအစဉ် (၄) ခုကို ရွေးချယ်ခြင်းမှာ စီမံကိန်းဆောင်ရွက်ရန် ရွေးချယ်ထားသောဒေသများမှ ဒေသ (၃)^၉ ခုတွင် ပုံစံကျဆည်မြောင်းဆိုင်ရာ အစီအစဉ်များ၏ သွင်ပြင်လက္ခဏာပုံစံများကို ရှင်းလင်းတင်ပြထားသောကြောင့် ဖြစ်သည်။ သို့ဖြစ်ပါ၍ အဆိုပါ အစီအစဉ် (၄) ခုနှင့် ပတ်သက်သော လူမှုစီးပွားရေးကိစ္စရပ်များ၊ ဒေသတွင်းလူဦးရေဆိုင်ရာ အချက်အလက်များ နှင့် အခြား ဆက်စပ်လျက်ရှိသော သတင်းအချက်အလက်များသည် အသုံးဝင်သော အချက်အလက်များအဖြစ် သုံးသပ်စဉ်းစားနိုင်ပြီး ဆက်စပ်လျက်ရှိသော အခြား ဆည်မြောင်းအစီအစဉ်များကိုလည်း စီမံကိန်းကာလအတွင်းတွင် ရွေးချယ်ပြီး အဆိုပါဒေသ များအတွင်း လုပ်ငန်းအကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်မှုများကို ပြုလုပ်သွားမည်ဖြစ်သည်။ အကယ်၍ ဖြစ်နိုင်ခြေအား လေ့လာမှုအရ သေချာစွာစိစစ်ပြီးလျှင် ဖြစ်နိုင်ခြေရှိမည်ဆိုပါက အစီအစဉ် (၄) ခုအနက်မှ မည်သည်ကိုမဆို ပြန်လည် ပြင်ဆင်မှုများ ပြုလုပ်သွားမည်ဖြစ်ပြီး ၎င်းတို့ကို လုပ်ငန်းအကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်စဉ်ကာလအတွင်း ဆောင်ရွက် သွားရန်နှင့် စီးပွားရေး၊ နည်းပညာ၊ သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်နှင့် လူမှုရေးဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ်များ ပေါင်းစပ်ပါဝင်သော ပိုမို အသေးစိတ်သည့် အကဲဖြတ်ချက်များကို အခြေခံ၍ ဆောင်ရွက်သွားမည်ဖြစ်သည်။ လူမှုရေးအကဲဖြတ်မှု အပြည့်အစုံကို ဖြစ်နိုင်ခြေလေ့လာမှု၏ တစ်စိတ်တစ်ဒေသအဖြစ် ကမ္ဘာ့ဘဏ်၏ လုပ်ငန်းလည်ပတ်ဆောင်ရွက်မှုဆိုင်ရာ မူဝါဒ (၄.၁၀) နှင့် လိုက်လျောညီထွေမှုရှိစေရန်၊ အကယ်၍ (EMPF) အရ လုပ်ငန်းအကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်စဉ်အတွင်း တွေ့ရှိ ရသော လူမျိုးနွယ်စုဆိုင်ရာ စိစစ်ဆောင်ရွက်ချက်များအား ဆည်မြောင်းအစီအစဉ်များတွင် ပါဝင်သက်ရောက်မှုရှိသော ဒေသများရှိ တိုင်းရင်းသားမျိုးနွယ်စုဆိုင်ရာ လူမှုအဖွဲ့အစည်းများကို ဖြစ်နိုင်ခြေလေ့လာမှုအရ အကဲဖြတ် ဆောင်ရွက်ရန် ဖြစ်သည်။

၁.၃။ နည်းစနစ်အသုံးပြုမှု

ဤလေ့လာတွေ့ရှိချက်သည် အဓိကအားဖြင့် အရည်အသွေးပြည့်ဝသော သုတေသန ပြုလုပ်နည်းများကို အသုံးပြုထားပါသည်။ (SA) သည် ဘာသာရပ်ဆိုင်ရာ သုံးသပ်ချက်ကဲ့သို့သော အရည်အသွေးအားဖြင့် တိုင်းတာနိုင်သော အချက်အလက် ကောက်ယူခြင်းနည်းလမ်းများ၊ အကြောင်းအရာအလိုက် အုပ်စုခွဲခွဲဆွဲဆွဲခြင်းများ၊ အဓိကကျသော သတင်းအချက်အလက်များအတွက် လူတွေ့မေးမြန်းမှုများနှင့် ကိုယ်တိုင်လေ့လာတွေ့ရှိချက်များ စသည်တို့ကိုအသုံးပြု၍ ဆောင်ရွက်ပါသည်။ ထို့ပြင် ဆည်မြောင်းများ၏ အရင်းအမြစ်ဆိုင်ရာ မြေပြင်အနေအထား လေ့လာချက်များကိုလည်း လူအများ၏အမြင်ကို လက်ရှိဖြစ်ပေါ်နေသော ဆည်မြောင်းအစီအစဉ်များ၏ အမှန်တကယ် ဖြစ်ရပ်များအပေါ် နားလည်

^၉ Sin Thay irrigation scheme is located in Nay Pyi law council which is administratively separate from but is similar in demographic, socioeconomic, topographical and other relevant characteristics to Bago East region.

သဘောပေါက် လာစေရန်အတွက် အသုံးပြုပါသည်။ ဖြစ်ရပ်ဆိုင်ရာ လေ့လာမှုများမှာလည်း ယေဘုယျအားဖြင့် ထင်ဟပ်မှုများနှင့် လေ့လာမှု၏ တိကျသောတွေ့ရှိချက်များကို ဖြစ်ပေါ်စေရန်အသုံးပြုပါသည်။

လေ့လာချက်အရ ပထမဦးစွာ ကျယ်ပြန့်သောလူမှုစီးပွားရေး၊ ဒေသလူဦးရေဆိုင်ရာအချက်အလက်များနှင့် အခြားဆက်နွယ်လျက်ရှိသော စီမံကိန်းဒေသ (၃) ခု၏ သွင်ပြင်လက္ခဏာများနှင့် နောက်ခံအချက်များအပေါ်တွင် မူတည်၍ ဒေသ (၃) ခုအတွင်း ရေသွင်းစိုက်ပျိုးနိုင်သောဧရိယာများအတွင်းသက်ဆိုင်သည့် သတင်းအချက်အလက်ကောက်ယူမှုများအပေါ်တွင် အကဲဖြတ်တင်ပြထားပါသည်။

စီမံကိန်းအရ ဆည်မြောင်းအစီအစဉ်များကို ပြန်လည်ပြင်ဆင်ရန်အတွက် ရေသွင်းစိုက်ပျိုးနိုင်သော ဧရိယာများအတွင်း ချထားပေးမည်ဖြစ်ပြီး အဆိုပါအစီအစဉ်အရ အလားအလာရှိသော စီမံကိန်းဧရိယာများ ပိုမိုကျယ်ပြန့်စွာ ပါဝင်လာမည် ဖြစ်ပါသည်။ လေ့လာချက်အရ ဆည်မြောင်းစီမံချက် (၄) ခုအပေါ် အသေးစိတ်အကဲဖြတ်ချက်များကို ဖော်ပြထားပြီး အထက်တွင် ဖော်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း လေ့လာခဲ့သည့် ဒေသများအတွင်း ဆည်မြောင်းအစီအစဉ်များအကြား ယေဘုယျကျသော သွင်ပြင်လက္ခဏာများကို ရှင်းလင်းဖော်ပြထားပါသည်။

၁.၃.၁ ပုံစံပြု ဆောင်ရွက်ချက်

ကွင်းဆင်းကောက်ယူရရှိထားသော အချက်အလက်များအား ပိုင်းခြားစိတ်ဖြာမှု ပြုလုပ်သောအဖွဲ့သည် ကြိုတင်သတ်မှတ်ထားသော အစီအစဉ်များတည်ရှိရာ ကျေးရွာများတွင်ရှိပြီး အဆိုပါအဖွဲ့ကို အဓိက ပါဝင်ဆောင်ရွက်သူများ၊ လယ်ယာစိုက်ပျိုးရေးနှင့်ဆည်မြောင်းဦးစီးဌာန၊ ကမ္ဘာ့ဘဏ်နှင့်ကမ္ဘာ့စားနပ်ရိက္ခာအဖွဲ့တို့မှ ရွေးချယ်ထားသူများဖြင့်ပူးပေါင်းပါဝင် ဆောင်ရွက်ကြမည်ဖြစ်သည်။^၅ ကြိုတင်သတ်မှတ်ရွေးချယ်ထားသော နေရာ (၄) ခုမှာ ဆင်သေ (မန္တလေးတိုင်းဒေသကြီး၊ တပ်ကုန်းမြို့နယ်)၊ ဆွာချောင်း (ပဲခူးတိုင်း ဒေသကြီးအရှေ့ပိုင်း၊ ရေတာရှည်မြို့နယ်)၊ မာလဲနတ်တောင် (မန္တလေးတိုင်းဒေသကြီး၊ စဉ့်ကူးမြို့နယ်) နှင့် မြောက်ယမား (စစ်ကိုင်းတိုင်းဒေသကြီး၊ ပုလဲမြို့နယ်) တို့ဖြစ်ကြပြီး ၎င်းတို့၏ ဒေသဆိုင်ရာ လူမှုစီးပွားရေးအခြေအနေများနှင့် ပထဝီဒေသဆိုင်ရာ ခြားနားချက်များကိုအခြေခံ၍ လူမှုရေးဆိုင်ရာ ပဏာမအကဲဖြတ်မှုများကို ပြုလုပ်ဆောင်ရွက်ကြသည်။

ရပ်ရွာလူမှုအဖွဲ့အစည်းအဆင့် ကွင်းဆင်းကောက်ယူရရှိထားသော အချက်အလက်များအရ လေ့လာခဲ့သော အစီအစဉ်တစ်ခုစီမှ ရွေးချယ်ထားသော ကျေးရွာ (၃) ရွာမှာ ၎င်းတို့၏ ဆည်မြောင်းရေ အရင်းအမြစ်နှင့် အကွာအဝေးပေါ်မူတည်၍ စိုက်ပျိုးရေးရရှိနိုင်မှုသည် ကွဲပြားခြားနားကြပြီး ဆည်မြောင်းရေအရင်းအမြစ်နှင့် အကွာအဝေးပေါ်မူတည်၍ ဆည်မြောင်း စိုက်ပျိုးရေးရရှိမှုမှ အကျိုးသက်ရောက်မှုကို ဖြစ်ပေါ်စေသော လူမှုစီးပွားရေးဆိုင်ရာ သတင်းအချက်အလက်များ၏ နှိုင်းယှဉ်လေ့လာနိုင်မှုများကို တွေ့ရှိရသည်။ အလားတူစွာပင် အဓိကမြောင်းမကြီးနှင့်နီးသော ရွာတစ်ရွာ၊ အလယ်အလတ်အကွာအဝေးတွင်ရှိသော ရွာတစ်ရွာနှင့် မြောင်းအဖျားပိုင်းရှိ ရွာတစ်ရွာတို့ကို ရွေးချယ်ထားပါသည်။ ထပ်မံ၍ ဆင်သေဆည်မြောင်းလုပ်ငန်းအစီအစဉ်နှင့် ဆွာချောင်းဆည်မြောင်းလုပ်ငန်းအစီအစဉ်တို့မှ ရွာနှစ်ရွာတို့ကိုလည်း ကြိုတင်စမ်းသပ်မှု ဆောင်ရွက်ရန်နေရာအဖြစ် လှည့်လည်ခဲ့ပါသည်။ အကျိုးရလဒ်အနေဖြင့် (SA) သည် အချက်အလက်ကွင်းဆင်းစုဆောင်းရာ လူ့အဖွဲ့အစည်းအတွက် ရွာပေါင်း (၁၄) ရွာသို့ လှည့်လည် လေ့လာခဲ့ပါသည်။ လူမှုရေး အကဲဖြတ်မှုဆိုင်ရာ ကွင်းဆင်းလေ့လာ ကောက်ယူရေးအဖွဲ့ (၂) ဖွဲ့သည် ဒေသကြီး (၃) ခု အတွင်းရှိ ဆည်မြောင်းအစီအစဉ် (၄) ခုအတွင်းရှိ ကျေးရွာပေါင်း (၁၄) ရွာသို့ (၂) ရက်တာလှည့်လည်ပြီး ကွင်းဆင်းအကြံပေးမှုများကို ပြုလုပ်ခဲ့ပါသည်။

^၅ The SA was conducted under a contract with FAO, which also provided technical support.

၁.၃.၂ (SA) ၏အစိတ်အပိုင်းဖြစ်သည့် လွှဲလှယ်သော၊ ကြိုတင်အသိပေးထားသော အကြံပေးဆွေးနွေးခြင်း

(SA) ၏ အစိတ်အပိုင်း တစ်ရပ်အနေဖြင့် ကျေးရွာအဆင့်ရှိ လယ်သမားများ၊ မြေယာပမာဏအမျိုးမျိုး ပိုင်ဆိုင်သူ၊ မြေယာမဲ့လုပ်သားများ၊ အမျိုးသမီးအိမ်ထောင်ဦးစီးများ၊ ကျေးရွာခေါင်းဆောင်များနှင့်လွတ်လပ်ပြီး၊ ရှေးဦးကျသော၊ ဗဟု သုတပြည့်ဝသော အကြံပေးဆွေးနွေးခြင်းများကို ဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။ (SA) အဖွဲ့သည် ကျေးရွာအုပ်စု အုပ်ချုပ်ရေးမှူးများ ပါဝင်သော ကျေးရွာရှိ တရားဝင်နှင့် တရားဝင်မဟုတ်သော ခေါင်းဆောင်များ၊ ရာအိမ်မှူးများ၊ မြောင်းခေါင်းများ (ရေအသုံးပြုသူများ အဖွဲ့၏ ခေါင်းဆောင်များ)၊ ကျေးရွာ ရပ်မိရပ်ဖများနှင့် တွေ့ဆုံခဲ့ပါသည်။ ပို၍ အရေးကြီးသည်မှာ အဖွဲ့သည် အချို့သော တိုင်းရင်းသားမျိုးနွယ်စုများ၊ ဘာသာရေးဆိုင်ရာ လူနည်းစုအဖွဲ့များနှင့်လည်း တွေ့ဆုံခဲ့ကြပါသည်။ အောက်တွင် ရှင်းလင်းဖော်ပြထားသည်မှာ အဆိုပါစီမံကိန်းဆောင်ရွက်ရာ ဒေသတွင် လူနည်းစုတိုင်းရင်းသား မျိုးနွယ်စု များစွာ မတွေ့ရှိရပဲ ဆိုခဲ့ပြီးသောလွတ်လပ်ပြီး ကြိုတင်အသိပေးအကြောင်းကြားထားသော အကြံပြုဆွေးနွေးချက်များကို စီမံကိန်းဆောင်ရွက်နေသည့် နယ်မြေများတွင် နေထိုင်လျက်ရှိသော ရှမ်းလူမျိုးစုနှင့်လည်းပြုလုပ်ခဲ့ပါသည်။ ထို့အပြင် ကရင်ဘာသာနှင့် ယဉ်ကျေးမှုအဖွဲ့အစည်းများမှ ခေါင်းဆောင်များကို ကရင်နှင့်ချင်းတိုင်းရင်းသားတို့ တည်ရှိနေရာ ပဲခူးနှင့် စစ်ကိုင်းတိုင်းဒေသကြီး အကြောင်းသတင်းများရရှိရန် တွေ့ဆုံဆွေးနွေးခဲ့ပါသည်။

၁.၃.၃ ဖြေကြားသူအရေအတွက်

ရပ်ရွာလူမှုအဖွဲ့အစည်း ကွင်းဆင်းအချက်အလက်ကောက်ယူမှုများ ပြုလုပ်စဉ်အတွင်း ကျေးရွာအဆင့် လူဦးရေ (၃၅၅) ဦးကျော်တို့အား တွေ့ဆုံခဲ့ပါသည်။ ၎င်းတို့အနက် (၂၀%) မှာ အမျိုးသမီးဖြေကြားသူများ ဖြစ်ကြသည်။ မြို့နယ် အဆင့်တွင် အထက်ဖော်ပြပါအစိုးရဌာန (၄) ခုမှ တာဝန်ရှိသူ (၁၅) ဦးကို တွေ့ဆုံမေးမြန်းခဲ့ပါသည်။

၁.၄ ။ လုပ်ငန်းဆိုင်ရာ အကန့်အသတ်များ

အချိန်ကန့်သတ်ချက်

လေ့လာမှု၏ အကြီးမားဆုံး ကန့်သတ်ချက်မှာ အချိန်သတ်မှတ်ချက်ဖြစ်ပြီး အဓိကအားဖြင့် မြို့နယ်အဆင့် ကွင်းဆင်း အချက်အလက်စုဆောင်းရာတွင် ဖြစ်သည်။ ကျေးရွာတစ်ရွာတွင် ကွင်းဆင်း အချက်အလက်စုဆောင်းခြင်း အတွက် အချိန် (၂) ရက်သာရရှိပြီး၊ မြို့နယ်အဆင့်အတွက် (၁) ရက်သာရရှိပါသည်။ ပေးထားသော မြို့နယ်အဆင့်ဌာန ဆိုင်ရာတာဝန်ရှိသူများအနေဖြင့် မမျှော်လင့်သော လုပ်ငန်းအစီအစဉ်များ ပေါ်ပေါက်လာတတ်ပြီး၊ (SA) အဖွဲ့များအတွက် လုံလောက်သော အချိန်မပေးနိုင်ကြပေ။ ကျေးရွာအဆင့် အချက်အလက်စုဆောင်းရာတွင်လည်း အထူးသဖြင့် အစောပိုင်း မှတ်သုံသီးနှံနှင့် နွေစပါးစိုက်ပျိုးသော ကျေးရွာများအတွက် အချိန်လုံလောက်မှုမရှိပေ။ တောင်သူလယ်သမားများသည် ယင်းတို့၏ လယ်ယာလုပ်ငန်းခွင်တွင် အလုပ်လုပ်နေရသောကြောင့် (SA) အဖွဲ့အား ညဦးပိုင်းအချိန်ကိုသာပေးနိုင်ကြ တော့သည်။ သို့သော်လည်း ညအချိန်တွင် (FGDs) လုပ်ဆောင်ရန်လုံလောက်သော အလင်းရောင်မရသဖြင့် အဆင်မပြေ

လှပေ။ ထို့ပြင် ကျေးရွာများသို့ သွားရောက်လှည့်လည်ရန် ခွင့်ပြုချက်ရရှိရေးအတွက် မြို့နယ်အဆင့် အာဏာပိုင်များနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရာတွင် အချိန်နှင့် အားစိုက်မှုများစွာလိုအပ်ခဲ့ပြန်သည်။

ကျေးရွာအုပ်ချုပ်ရေးရုံးမှ လူဦးရေနှင့် မျိုးနွယ်စုအချက်အလက်များ ရယူရေးဆိုင်ရာ အခက်အခဲများ

ကျေးရွာနှစ်ရွာတွင် တွေ့ကြုံခဲ့ရသည်မှာ လူဦးရေနှင့်မျိုးနွယ်စုဆိုင်ရာ အချက်အလက်များသည် ကျေးရွာအုပ်စု အုပ်ချုပ်ရေးမှူးများထံတွင် သိမ်းဆည်းထားခြင်းမရှိပဲ၊ ရွာတွင်နေထိုင်ခြင်းမရှိသော (သို့မဟုတ်) ထိုအချိန်တွင်ကျေးရွာ၌ ရှိမနေသော စာရေးများ၏ လက်ဝယ်ရှိနေသော အချက်အလက်များကို မရယူနိုင်ခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ အမှန်အားဖြင့် ကျေးရွာ အုပ်စုအုပ်ချုပ်ရေးမှူးရုံးတွင် အများအားဖြင့် အချက်အလက်များ မထားရှိသည့်တိုင် ကျေးရွာအုပ်ချုပ်ရေးမှူးရုံးတွင်မူ မိတ္တူများအား ထိန်းသိမ်းထားသင့်ပေသည်။ ထို့ပြင် ကျေးရွာအုပ်ချုပ်ရေးမှူးများမှ ရပ်ရွာအရေးကိစ္စများတွင် တက်ကြွပြီး စိတ်ဝင်စားသူများတွင်သာ အဆိုပါအချက်အလက်များအား သိမ်းဆည်းထားတတ်ပြီး ထိုသို့မဟုတ်ပါက ကျေးရွာအုပ်စု အုပ်ချုပ်ရေးမှူးရုံးမှ စာရေးများလက်ဝယ်၌သာ သိမ်းဆည်းထားလေ့ရှိကြသည်။

စီမံကိန်းလုပ်ငန်းများ အကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်နေစဉ်ကာလအတွင်း OP (၄.၁၀) ပါ ဌာနေလူထုများ၏ လိုအပ်ချက်အရ ဆည်မြောင်းစီမံချက်နှင့် ရှေ့ပြေးစမ်းသပ်လယ်ယာမြေ တိုးတက်ရေးလုပ်ငန်းဆိုင်ရာ လိုအပ်ချက်များ သတ်မှတ်ရာတွင် လူမှုရေးဆိုင်ရာသုံးသပ်ချက်အပြည့်အစုံကို ဆောင်ရွက်သင့်ကြောင်း အကြံပြုခဲ့ပါသည်။

အခန်း (၂) : တရားဥပဒေ၊ မူဝါဒများနှင့် အဖွဲ့အစည်းများအတွက်မူဘောင်

တရားဝင်ခန့်မှန်းခြေစာရင်းအရ မြန်မာနိုင်ငံ၏ လူဦးရေသည် (၂၀၁၀) ခုနှစ်တွင် သန်း (၆၀) နီးပါးရောက်ရှိခဲ့ပြီ ဖြစ်ပါသည်။ ဗမာလူမျိုးများသည် တိုင်းရင်းသားမျိုးနွယ်စုများအနက် လူဦးရေအများဆုံး မျိုးနွယ်စုဖြစ်ပြီး လူဦးရေ၏ သုံးပုံ နှစ်ပုံခန့်ပါဝင်ကာ အခြားသောမျိုးနွယ်စုများမှာ သုံးပုံတစ်ပုံခန့်ရှိကြပါသည်။ ဗမာလူမျိုးများ၏ လူဦးရေအများစုသည် မြစ်ဝ ကျွန်းပေါ်နှင့် အလယ်ပိုင်း(တိုင်းဒေသကြီးခုနစ်ခုပိုင်းခြားထားပါသည်) တွင် အများအားဖြင့် နေထိုင်ကြပြီး အဓိကတိုင်းရင်း သားမျိုးနွယ်စုများမှာ အဆိုပါဒေသများတွင် များစွာနေထိုင်ကြခြင်းမရှိပဲ အများအားဖြင့် နိုင်ငံနယ်နိမိတ်တစ်လျှောက် ပြည်နယ် (၇) ခု (ကယား၊ ကရင်၊ ကချင်၊ ချင်း၊ မွန်၊ ရခိုင်၊ ရှမ်း) တို့တွင်နေထိုင်ကြသည်။ တရားဝင်ခန့်မှန်းခြေ လူဦးရေ စာရင်းအရ အဓိကတိုင်းရင်းသားမျိုးနွယ်စုများမှာ အကြမ်းဖျင်းအားဖြင့် ရှမ်း (၉%)၊ ကရင် (၇%)၊ ရခိုင် (၄.၅%)၊ ချင်း (၂%)၊ မွန် (၂%)၊ ကချင် (၁.၄%)၊ ကယား (၁%) ဖြစ်ပါသည်။ တိုင်းရင်းသားမျိုးနွယ်စုများတွင် ဗမာလူမျိုးများ အဓိက ပါဝင်သော မျိုးနွယ်စုကြီး (၈) ခုရှိပြီး၊ တရားဝင်အသိအမှတ်ပြုထားသော တိုင်းရင်းသားမျိုးနွယ်စိတ် (၁၃၅) ခုရှိကြပြီး ဘာသာစကား (၅) မျိုး (တိဘက်-ဗမာ၊ မွန်-ခမာ၊ ထိုင်း-ခဒိုင်း၊ မွန်-မင်၊ မာလာယို-ပိုလီနီးရှား) တို့ပါဝင်ပါသည်။ လူနည်းစု တိုင်းရင်းသား မျိုးနွယ်စုများအတွက် လူဦးရေစာရင်းဇယားများမရှိပါ။

(၂၀၀၈) ခုနှစ်၊ မြန်မာနိုင်ငံတော်ဖွဲ့စည်းအုပ်ချုပ်ပုံ အခြေခံဥပဒေ၊ အခန်း (၁)၊ အပိုဒ် (၂၂) အရ ပြည်ထောင်စု မြန်မာနိုင်ငံတော်အစိုးရသည် မြန်မာနိုင်ငံရှိ တိုင်းရင်းသားအားလုံးတို့၏ ပညာရေး၊ ကျန်းမာရေး၊ ဘာသာစကား၊ စာပေ၊ အနုပညာနှင့် ယဉ်ကျေးမှုများကို တိုးတက်ဖွံ့ဖြိုးရန် အကူအညီပေးပေးသွားမည်ဟု ကတိပြုထားသည်။ အလားတူ ဖော်ပြ ထားသည်မှာ ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံတော်သည် အောက်ပါတို့အတွက် ကူညီထောက်ပံ့မှုပေးရန်ဖြစ်သည်။

- တိုင်းရင်းသားမျိုးနွယ်စုများ၏ ဘာသာစကား၊ စာပေ၊ ယဉ်ကျေးမှုနှင့် အနုပညာတို့ ဖွံ့ဖြိုးစေရန်၊

- တိုင်းရင်းသားမျိုးနွယ်စုတို့၏အကြား စည်းလုံးမှု၊ အပြန်အလှန်ချစ်ခင်မှု၊ လေးစားမှု၊ ကူညီမှုတို့ကို မြှင့်တင်ရန်နှင့်
- ဖွံ့ဖြိုးမှုနည်းပါးသော တိုင်းရင်းသားမျိုးနွယ်စုတို့၏ ဆက်သွယ်ရေး၊ သယ်ယူပို့ဆောင်ရေး၊ စီးပွားရေး၊ ကျန်းမာရေး၊ ပညာရေးအပါအဝင် လူမှု-စီးပွား ဖွံ့ဖြိုးရေးတို့ကို အားပေးရန်ဟူ၍ ဖြစ်ပါသည်။

DRAFT

အခြေခံဥပဒေသည် တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများတွင်ပါဝင်သော အမျိုးမျိုးသော မျိုးနွယ်စုတို့အတွက်တူညီသောအခွင့်အရေးများကို ပေးအပ်ထားပြီး၊ ဥပဒေနှင့် နည်းဥပဒေများတွင်လည်း ၎င်းတို့၏ယဉ်ကျေးမှုနှင့် ရိုးရာအစဉ်အလာတို့ကို ထိန်းသိမ်းရန် ရည်ရွယ်ထားပါသည်။ ဤရည်ရွယ်ချက်တွင် (၁၉၉၁) ခုနှစ်တွင် ပြဋ္ဌာန်းခဲ့သော ပြည်ထောင်စုတိုင်းရင်းသားများ ဖွံ့ဖြိုးရေးတက္ကသိုလ် တည်ဆောက်ရန်၊ တက္ကသိုလ်တွင် ပြည်ထောင်စုတိုင်းရင်းသား လူမျိုးများအချင်းချင်း ခင်မင်ရင်းနှီး၊ ကျေနပ်ပျော်ရွှင်စွာ နေထိုင်ပညာသင်ယူလျက် တိုင်းရင်းသားတို့၏ယဉ်ကျေးမှုနှင့် ရိုးရာဓလေ့ထုံးတမ်း စဉ်လာများ အပေါ်နားလည်မှုများကို ထိန်းသိမ်းရန်၊ ပြည်ထောင်စုတိုင်းရင်းသား လူမျိုးများအချင်းချင်း ပြည်ထောင်စုစိတ်ဓါတ်ကို မြှင့်တင်ရန်စသော ရည်မှန်းချက်များစွာ ပါဝင်ပါသည်။

တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုတို့နှင့် သီးခြားဆက်သွယ်ဆောင်ရွက်ရန် ဗဟိုအစိုးရတာဝန်ခံကိုယ်စားပြုအဖွဲ့များ မရှိပါ။ မြန်မာတိုင်းရင်းသားများ၏ အဓိကတိုင်းရင်းသားမျိုးနွယ်စုအများစုမှာ ပြည်နယ် (၇) ခုတွင် နေထိုင်လျက်ရှိကြပြီး ကိစ္စရပ်များအတွက် အဓိကတိုင်းရင်းသား မျိုးနွယ်စုများက ပြည်နယ်အသီးသီးတွင် ဦးဆောင်ပါသည်။ ယခင်အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေးသဘောတူညီချက်များအပေါ်မူတည်၍ ပြည်နယ်များ၏ ဒေသအများစုအားလွှမ်းမိုးနိုင်သော စီးပွားရေးနှင့်နိုင်ငံရေးရာအခွင့်အာဏာကို တိုင်းရင်းသားမျိုးနွယ်စုအဖွဲ့များအားပေးအပ်ထားပါသည်။ မျိုးနွယ်စုဆိုင်ရာအာဏာပိုင်များသည် (NGOs) အဖွဲ့များ၏ မကြာမကြာအကူအညီပေးမှုဖြင့် လူမှုရေးနှင့် အခြားပြည်သူ့ဝန်ဆောင်မှုလုပ်ငန်းများကို ဆောင်ရွက်ကြပြီး နေရာအနှံ့အပြားတွင် ယနေ့တိုင်ဆောင်ရွက်နေဆဲ ဖြစ်ပါသည်။

လက်ရှိအစိုးရ လက်ထက်တွင် မီဒီယာလွတ်လပ်ခွင့်မှာ တိုးတက်မှုရှိလာပြီး တိုင်းရင်းသားပါတီများနှင့် အဖွဲ့အစည်းများမှာလည်း နိုင်ငံရေးအားဖြင့် တက်ကြွစွာလှုပ်ရှား ဆောင်ရွက်နေကြပါသည်။ လူနည်းစုတိုင်းရင်းသားမျိုးနွယ်စုအဖွဲ့အစည်းများသည် လက်ရှိအစိုးရ၏ ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျော့ချရေး ဆောင်ရွက်ချက်များ၌ အားတက်သရော ပါဝင်ဆောင်ရွက်လျက်ရှိကြပြီး ထိုဆောင်ရွက်မှုကြောင့် ပြည်နယ်နှင့်တိုင်းဒေသကြီးတို့တွင် ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ခြင်းနှင့် အမျိုးမျိုးသော မူဝါဒဆိုင်ရာများ အစီအစဉ်များ အကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်ခြင်းလုပ်ငန်းများတွင် ပိုမိုအရေးပါသော အခန်းကဏ္ဍမှပါဝင်ဆောင်ရွက်လာကြပါသည်။

အပိုင်း (၃) : ကဏ္ဍအလိုက် သတ်မှတ်ချက်မူဘောင်

မြန်မာနိုင်ငံသည် စိုက်ပျိုးရေးကို အဓိကထားသော နိုင်ငံဖြစ်ပြီး စိုက်ပျိုးရေးကဏ္ဍသည် (၂၀၁၀-၂၀၁၁) ခုနှစ်တွင် (GDP) ၏ (၃၀%)၊ ပြည်ပပို့ကုန်ဝင်ငွေ၏ (၁၃.၇%)နှင့် လုပ်သားအင်အား၏ (၆၀%)^၆ တို့ကို အထောက်အကူပြု ဖြည့်ဆည်းပေးနိုင်ခဲ့သည်။ နိုင်ငံတော်၏ အဓိကစီးပွားရေး ရည်မှန်းချက်တစ်ခုမှာ “စိုက်ပျိုးရေးကိုအခြေခံ၍ အခြားစီးပွားရေးကဏ္ဍများကိုလည်း ဘက်စုံဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်အောင် ဆောင်ရွက်ပြီး ခေတ်မီတိုးတက်သော စက်မှုနိုင်ငံတော် တည်ဆောက်ရန်” ဖြစ်ပေသည်။ ထို့အပြင် လယ်ယာစိုက်ပျိုးရေးဖွံ့ဖြိုးမှုကို (၁၉၉၂-၁၉၉၃) ခုနှစ်ကတည်းက ဘက်စုံဖွံ့ဖြိုးရေး မဟာဗျူဟာများကိုချမှတ်၍ ဆောင်ရွက်လာခဲ့ရာ အောက်ဖော်ပြပါမူဝါဒများသည် အဆိုပြုတင်ပြထားသော စီမံကိန်းများ၏ အဓိကဦးတည်ချက်များကို များစွာဖော်ဆောင်နိုင်မည် ဖြစ်ပါသည်။

၁။ ထွက်နှုန်းမြင့်မားပြီး အရည်အသွေးကောင်း မျိုးစေ့များကို ထုတ်လုပ်မှုနှင့်သုံးစွဲမှုတို့အတွက် အလေးပေးရန်။

⁶ Myanmar Agriculture in Brief 2012. MOAI

- ၂။ တောင်သူလယ်သမားများအား အသိပညာပေးခြင်းနှင့် သင်တန်းပို့ချပေးခြင်းများကို ဆောင်ရွက်သွားရန်နှင့် ခေတ်မီစိုက်ပျိုးရေးနည်းပညာများ ဝေမျှပေးရန်အတွက် တိုးချဲ့ပညာပေးဝန်ထမ်းများ ထောက်ပံ့ပေးရန်။
- ၃။ မူလတန်းနှင့် အလယ်တန်းအဆင့် ကျောင်းသားများသို့ လယ်ယာစိုက်ပျိုးရေးဗဟုသုတများကို သင်ယူသိမှတ်စေရန်။
- ၄။ ပြည်နယ်စိုက်ပျိုးရေး သိပ္ပံကျောင်းများနှင့် ရေဆင်းစိုက်ပျိုးရေးတက္ကသိုလ်တို့မှ ထူးချွန်သော စိုက်ပျိုးရေးပညာရှင်များ မွေးထုတ်ပေးရန်။
- ၅။ လယ်ယာစိုက်ပျိုးရေး ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှု ရေရှည်ကောင်းမွန်စေရန်အတွက် သုတေသနနှင့် ဖွံ့ဖြိုးမှုဆောင်ရွက်ချက်များအား အကောင်အထည် ဖော်ဆောင်ရွက်ရန်။
- ၆။ လယ်သမားများ၏ အခွင့်အရေးနှင့် အကျိုးစီးပွားကို ကာကွယ်ရန်။
- ၇။ တောင်သူလယ်သမားများ၏ ထွက်ကုန်များအတွက်မျှတသော ဈေးနှုန်းရရှိရေးကို ကူညီဆောင်ရွက်ရန်။
- ၈။ ထုတ်လုပ်မှုကုန်ကျစရိတ် လျော့ကျစေရေး၊ အရည်အသွေးမြင့်သီးနှံများ ပိုမိုထုတ်လုပ်နိုင်ရေး၊ ဈေးကွက်ဆိုင်ရာ အခြေခံလိုအပ်ချက်များ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်လာစေရေးနှင့် ခိုင်မာမှုရှိစေရေးတို့အတွက် ပံ့ပိုးပေးရန်။
- ၉။ သမားရိုးကျ လယ်ယာစိုက်ပျိုးရေးမှ စက်မှုလယ်ယာစိုက်ပျိုးရေးသို့ ပြောင်းလဲစေရေး တွန်းအားပေးရန်။
- ၁၀။ ဆည်မြောင်းဟောင်းများ၊ ရေတင်စနစ်များနှင့် မြေအောက်ရေစနစ်များ တို့အတွက် ပြန်လည်ပြုပြင်မွမ်းမံမှုများနှင့် ထိန်းသိမ်းမှုများ ဆောင်ရွက်ပေးရန်။
- ၁၁။ လယ်ယာစိုက်ပျိုးရေး ကဏ္ဍဖွံ့ဖြိုးရေးမှသည် ကျေးလက်ဒေသဖွံ့ဖြိုးရေးနှင့် ဆင်းရဲမွဲတေမှု လျော့ချရေး လှုပ်ရှားမှုများကို ကူညီထောက်ပံ့ပေးရန်။
- ၁၂။ ဈေးကွက်ခိုင်မာမှု ရှိစေရေးအတွက် ကူညီဆောင်ရွက်ပေးရန်နှင့် လယ်သမားများအား လွတ်လပ်စွာ သီးနှံရွေးချယ်စိုက်ပျိုးမှုအတွက် ခွင့်ပြုပေးရန်။
- ၁၃။ လယ်ယာစိုက်ပျိုးရေးကဏ္ဍတွင် ပြည်တွင်းပြည်ပရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများ ရရှိလာစေရေး တွန်းအားပေးဆောင်ရွက်ရန်။
- ၁၄။ တည်ဆဲ လယ်ယာစိုက်ပျိုးရေးဆိုင်ရာ ဥပဒေနှင့် နည်းဥပဒေများအား လက်ရှိအခြေအနေများနှင့် လိုက်လျောညီထွေမှု ရှိစေရန်အတွက် လိုအပ်သလို ပြင်ဆင်ဖြည့်စွက်ခြင်းများ ဆောင်ရွက်ရန်။

အဆိုပြုထားသော စီမံကိန်းအနေဖြင့် မူဝါဒနံပါတ် (၁၊ ၂၊ ၆၊ ၈၊ ၉၊ ၁၀ နှင့် ၁၂) တို့ကိုမှန်ကန်စွာ သဘောပေါက်သိမြင်ရန် ထောက်ပံ့ကူညီပေးပြီး ထို့အပြင် လူမှုရေးဆိုင်ရာ အကဲဖြတ်ချက်အနေဖြင့် အထက်ပါလယ်ယာ စိုက်ပျိုးရေး ဖွံ့ဖြိုးမှုဆိုင်ရာမူဝါဒများအပေါ် သတင်းအချက်အလက်များနှင့် အကြံပြုချက်များကိုလည်း ဆောင်ရွက်သွားမည် ဖြစ်ပါသည်။ အကောင်အထည်ဖော်ခြင်းနှင့် ပူပေါင်းပါဝင်ခြင်းအပေါ် အခြေခံ၍ အဆိုပြုထားသောစီမံချက်သည် လူမှုအဖွဲ့အစည်း၏ အနှစ်သာရကို စိမ့်ဝင်ထိုးဖောက်နိုင်သောကြောင့် ဝန်ကြီးဌာန၏ မူဝါဒများကိုလည်း ပါဝင်ဆောင်ရွက်သူတို့၏ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှု၊ ပွင့်လင်းမြင်သာမှု၊ ကြိုတင်စီစဉ်ထားသော ပြုမှုဆောင်ရွက်မှုတို့ကို သိမြင်သဘောပေါက် လာနိုင်ပါသည်။

အခန်း (၄) : အလားအလာရှိသော စီမံကိန်းဧရိယာများ၏ ပထဝီအနေအထား၊ လူဦးရေစာရင်းဇယား နှင့် လူမှုစီးပွားရေးနောက်ခံအခြေအနေများ

စစ်ကိုင်း၊ မန္တလေးနှင့် ပဲခူးတိုင်းဒေသကြီး (၃) ခုတွင် လူဦးရေ (၂၁) သန်းနီးပါးနေထိုင်လျက်ရှိပြီး နိုင်ငံလူဦးရေ၏ (၃၅%) ပါဝင်သော တိုင်းဒေသကြီးများဖြစ်ကြသည်။ ထိုတိုင်းဒေသကြီး (၃) ခုသည် လယ်ယာစိုက်ပျိုးရေးထုတ်ကုန်ပစ္စည်းအား စီးပွားဖြစ်ထုတ်လုပ်ခြင်းနှင့် စိုက်ပျိုးရေးဈေးကွက် ဖွံ့ဖြိုးထွန်းကားခြင်းကြောင့် မြန်မာနိုင်ငံအတွက် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းအနေဖြင့် အလွန်ထူးခြားနေပေသည်။ စစ်ကိုင်းနှင့် မန္တလေးတိုင်းဒေသကြီး၏ အဓိကတူညီသော လယ်ယာထွက်ကုန်များမှာ စပါး၊ မြေပဲ၊ ပဲအမျိုးမျိုး၊ နှမ်း၊ ဝါဂွမ်း၊ သရက်တို့ဖြစ်ကြပြီး မန္တလေးတိုင်းဒေသကြီးတွင် ဟင်းသီးဟင်းရွက် ပိုမိုထွက်ရှိပြီး၊ စစ်ကိုင်းတိုင်းဒေသကြီးတွင်မူ ဂျုံ ပိုမိုထွက်ရှိပေသည်။ ပဲခူးတိုင်းဒေသကြီးတွင်မူ အဓိကအားဖြင့် စပါးစိုက်ပျိုးထွက်ရှိပြီး ကြံပင်နှင့် နှစ်ရှည်သီးပင်များ (ဒူးရင်း၊ မင်းဂွတ်သီးနှင့် ကြက်မောက်သီး) များလည်း စိုက်ပျိုးထွက်ရှိသည်။

တိုင်းဒေသကြီး (၃) ခုတွင် လယ်၊ ယာ၊ ကိုင်း၊ မုရင်းလယ်နှင့် ဥယျာဉ်ခြံမြေအမျိုးအစား များစွာတွေ့ရသည်။ သို့ရာတွင် စစ်ကိုင်းတိုင်းဒေသကြီးနှင့် မန္တလေးတိုင်းဒေသကြီးတို့တွင်မူ ယာမြေ၊ ကိုင်း၊ မုရင်းမြေတို့ ပိုမိုများပြားပြီး ပဲခူးတိုင်းဒေသကြီးတွင်မူ လယ်မြေပိုမိုပေါများသည်။ အမှန်တကယ်အားဖြင့် ဒေသကြီး (၂) ခု အထူးသဖြင့် စစ်ကိုင်းတိုင်းဒေသကြီးတွင် (၁၉၉၀) နှင့် (၂၀၀၀) နှစ်များအတွင်း ဆည်မြောင်းစီမံချက်များ တည်ဆောက်ပြီးနောက် လယ်မြေပိုမိုပိုင်ဆိုင်ကြသည်။ ယခင်က စစ်ကိုင်းနှင့် မန္တလေးတိုင်းဒေသကြီး (၂) ခုသည် ယာစိုက်ပျိုးရေးကိုသာ အဓိကထားခဲ့သည်။ ယခုအခါ စစ်ကိုင်းတိုင်းဒေသကြီး၏ တောင်ပိုင်းသည် ကမ္ဘာ့အရည်အသွေး အကောင်းဆုံးဆန် (ဒေသအခေါ် “ရွှေဘိုပေါဆန်း” ဆန်) ကို တင်ပို့ရောင်းချနိုင်လာခဲ့သည်။

လယ်သည် အဓိကအားဖြင့် စပါးစိုက်ပျိုးနိုင်သော စိုစွတ်၍ ရေထူသော မြေပြန့်ဖြစ်သည်။ မြန်မာနိုင်ငံတွင် ထိုကဲ့သို့သောမြေကို လယ်မြေဟုမြေစာရင်းဌာနမှ သတ်မှတ်ထားပြီး စပါးစိုက်ပျိုးရန်အတွက်သာအသုံးပြုသည်။ လယ်မြေများသည် အများအားဖြင့် မိုးရေချိန်မြင့်မားသော ဒေသများတွင်တည်ရှိကြသည်။ ယာကို တောင်ပေါ်မြေပြန့်ဒေသများတွင် ရှိသောခြောက်သွေ့မြေဟု ယူဆနိုင်သည်။ ယာမြေသည် မိုးနည်းခြောက်သွေ့သောဒေသနှင့် မိုးအလယ်အလတ် ရွာသောဒေသများတွင်တည်ရှိပြီး စပါးစိုက်ပျိုးရန် မိုးရေလုံလောက်မှုမရှိပေ။ ထို့ကြောင့် ယာမြေတွင် မြေပဲ၊ နှမ်း၊ ပဲအမျိုးမျိုး၊ ဝါနှင့် ပြောင်းကဲ့သို့သော သီးနှံများစိုက်ပျိုးသည်။ ကိုင်းနှင့် မုရင်းမြေများမှာ မြစ်ရေကျချိန် မြေဩဇာကျန်ခဲ့သော နုံးတင်မြေပေါ်တွင် ရာသီအလိုက် စိုက်ပျိုးခြင်းဖြစ်သည်။ ကိုင်းမြေသည် သဲမြေပိုဆန်သဖြင့် ကြက်သွန်၊ ခရမ်း၊ ငရုတ် ကဲ့သို့သော ဟင်းသီးဟင်းရွက်များလည်း စိုက်ပျိုးကြသည်။ မုရင်းမှာမူ မြစ်ကမ်းပါးပေါ်တွင် စိုစွတ်သောမြေဖြစ်ပြီး မုတ်သုန်ရာသီနောက်ပိုင်း ဒီရေကျချိန်တွင် စပါးစိုက်ပျိုးကြသည်။

၄.၁။ စစ်ကိုင်းတိုင်းဒေသကြီး

စစ်ကိုင်းဒေသကြီးသည် မြန်မာနိုင်ငံ၏ အနောက်မြောက်ပိုင်းနှင့် အလယ်ပိုင်း၊ မြောက်လတ္တီကျု (၂) ဒီဂရီ (၃၀) မိနစ် နှင့် အရှေ့လောင်ဂျီကျု (၉၅) ဒီဂရီ (၃၇) မိနစ် ကြားတွင်တည်ရှိသည်။ စုစုပေါင်း ဧရိယာ (၉၃၅,၂၇၁ စတုရန်းကီလိုမီတာ၊ ၃၆,၁၁၁ စတုရန်းမိုင်) ကျယ်ဝန်းသည်။ ဧရာဝတီမြစ်နှင့် ချင်းတွင်းမြစ်ကြားတွင် တည်ရှိသည်။ ၎င်း၏ အနောက်မြောက်ပိုင်းသည် အိန္ဒိယနိုင်ငံနှင့် နယ်နိမိတ်ဆက်စပ်နေသည်။ လူဦးရေ စုစုပေါင်းမှာ (၆,၅၄၁,၀၀၀) ဖြစ်ပြီး၊

ကျေးလက်ဒေသနေ (၅,၃၆၀,၀၀၀)နှင့် မြို့ပြနေ (၁,၂၃၀,၀၀၀) တို့ဖြစ်ကြသည်။ အမျိုးသမီးဦးရေ (၃,၃၂၆,၀၀၀) နှင့် အမျိုးသားဦးရေ (၃,၂၁၅,၀၀၀) တို့ဖြစ်သည်။ လူဦးရေသိပ်သည်းမှုမှာ တစ်စတုရန်းမိုင်လျှင် (၁၇၇) ဦး ဖြစ်သည်။ စစ်ကိုင်းတိုင်းဒေသကြီးကို ကလေး၊ တမူး၊ မော်လိုက်၊ ခန္တီး၊ ကသာ၊ စစ်ကိုင်း၊ မုံရွာ၊ ရွှေဘို စသောခရိုင် (၈) ခု ဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားသည်။

စစ်ကိုင်းတိုင်း ဒေသကြီးသည် ပထဝီအနေအထားအရ ချိုင့်ဝှမ်း၊ လွင်ပြင်၊ တောင်တန်းများပေါများသောဒေသ ဖြစ်သည်။ အိန္ဒိယနှင့် နယ်စပ်ကြားတွင် ပေ (၁၀,၀၀၀) မြင့်သော ပတ်ကျိုင်တောင်တန်းနှင့် ပေ (၈၀၀၀) မြင့်သော နာဂတောင်တန်းများရှိသည်။ ထိုတောင်တန်းများအပြင် မင်းဝံတောင်၊ ပုံညာတောင်၊ ဖိုးဝန်းတောင် စသော တောင်တန်းများသည် ဒေသအနှံ့တည်ရှိသည်။ မြစ်ကြီး (၃) သွယ် ဖြတ်သန်းစီးဆင်းနေပြီး မြေဩဇာအထူးကောင်းမွန်သော ရွှေဘို၊ ဟုမ္မလင်းလွင်ပြင်နှင့် မြစ်သား၊ မုံရွာ-ပုလဲ၊ ကဘော်၊ မဲဇာ၊ ကသာချိုင့်ဝှမ်းများလည်း တည်ရှိကြသည်။ စစ်ကိုင်းတိုင်းဒေသကြီး၏ ရာသီဥတုကို မိုးနည်းခြောက်သွေ့သော ရာသီဥတုနှင့် တောင်တန်းရာသီဥတုဟူ၍ နှစ်မျိုးခွဲခြားနိုင်သည်။ နှစ်စဉ် ပျမ်းမျှမိုးရေချိန်မှာ (၁,၇၈၀.၆ မီလီမီတာ) ဖြစ်သည်။

ဇယား (၁) - လွန်ခဲ့သောဆယ်စုနှစ် (၄) ခုအတွင်း စစ်ကိုင်းတိုင်းဒေသကြီး၏ ပျမ်းမျှမိုးရေချိန် (မီလီမီတာ)

စဉ်	ဒေသ	၁၉၈၁	၁၉၉၁	၂၀၀၁	၂၀၀၉
၁	ကသာ (အရှေ့မြောက်ပိုင်း)	၁၂၆၉	၁၃၃၂	၂၀၈၇	၁၃၆၉
၂	မော်လိုက် (အနောက်ပိုင်း)	၁၄၆၅	၁၈၈၀	၁၅၆၆	၁၃၇၁
၃	မုံရွာ (တောင်ပိုင်း၊ ချင်းတွင်းမြစ်၏ အနောက်ဖက်ကမ်း)	၇၉၇	၅၁၉	၄၆၂	၄၉၈
၄	ရွှေဘို (တောင်ပိုင်း၊ ဧရာဝတီမြစ်၏ အနောက်ဖက်ကမ်း)	၂၁၅၂	၇၄၉	၆၄၆	၇၄၈
၅	ခန္တီး (မြောက်ပိုင်း)	၃၀၀၄	၅၇၄၆	၃၃၅၁	၃၀၈၆
	ပျမ်းမျှ (မီလီမီတာ)	၁၇၃၇.၄	၂၀၄၅.၂	၁၆၂၂.၄	၁၄၁၄.၄

စစ်ကိုင်းတိုင်း ဒေသကြီးတွင် ဗမာ၊ ရှမ်း၊ နာဂ၊ ချင်း၊ ဂဒူး၊ ဂနန်းစသော တိုင်းရင်းသားမျိုးနွယ်စု ပေါင်းစုံနေထိုင်ကြသည်။ မျိုးနွယ်စုနေထိုင်မှုအချိုးအစားအရ မြောက်ပိုင်း၊ အရှေ့မြောက်ပိုင်း၊ တောင်ပိုင်းနှင့် အနောက်ပိုင်းဟူ၍ လေးပိုင်းပိုင်းခြားနိုင်သည်။ မြောက်ပိုင်းနှင့် အနောက်ပိုင်းတို့တွင် နာဂလူမျိုးစုအုပ်စုများကို အများဆုံးတွေ့ရပြီး၊ ချင်းလူမျိုးများနှင့် ယှဉ်တွဲနေထိုင်ကြသည်။ အရှေ့မြောက်ပိုင်းတွင် ရှမ်းနှင့်ကချင်တိုင်းရင်းသားမျိုးနွယ်စုများ နေထိုင်ကြပြီး၊ တောင်ပိုင်းတွင် ၎င်းတို့သည် ဗမာလူမျိုးများနှင့် ရောယှက်နေထိုင်လျက်ရှိသည်။ စစ်ကိုင်းတိုင်းဒေသကြီးတွင် (၁၉၈၈) ခုနှစ်တွင် စိုက်ပျိုးမြေဧက (၃.၅) သန်းရှိရာမှ၊ (၂၀၀၉) ခုနှစ်တွင် (၉.၃) သန်းဧကအထိ တိုးပွားလာခဲ့သည်။ အမှန်တကယ်အားဖြင့် (၁၉၈၈) မတိုင်မီက ရေရှားပါးသောဒေသကြီး ဖြစ်ခဲ့သည်။

၇ Myanmar Statistical Year Book 2011

၈ Myanmar Statistical Year Book 2011. The data is the average annual rain fall of five weather stations of the region located in Katha (North east), Mawlite (West), Monywa (the South, west coast of Chindwin River), Shwe Bo (the South, west coast of Ayeyawaddy River) and Kam Tee (the North).

အကျိုးဆက်အားဖြင့် ထိုအချိန်ကဤဒေသကြီးမှာ ဆီထွက်သီးနှံနှင့် ပဲစိုက်ပျိုးရာ ယာမြေသာရှိခဲ့သည်။ သို့သော်လည်း (၁၉၉၀) ခုနှစ် အလယ်ပိုင်းနောက်မှစ၍ အစိုးရ၏တာဝန်များ၊ မြစ်ရေတင်လုပ်ငန်းများ၊ မြေအောက် ရေထုတ်ယူရေး စီမံကိန်းများကြောင့် ဤဒေသကြီးတွင် စပါးစိုက်ဧရိယာများ သိသိသာသာ တိုးတက်လာခဲ့သည်။ (နိုင်ငံတွင်း ပြည်နယ်နှင့် တိုင်းဒေသကြီးများ၏ ရေအချက်အလက်ဆိုင်ရာ သုံးသပ်ချက်ကို ကြည့်ပါ။)

လယ်ယာ စိုက်ပျိုးရေးအတွက် ရေရရှိရေး အစီအမံများ၏ အကျိုးဆက်ကြောင့် ဒေသကြီး၏ တောင်ပိုင်းဒေသ များတွင် စိုက်ပျိုးရေးစနစ်ကို ယာစိုက်ပျိုးရေးမှ လယ်စိုက်ပျိုးရေးသို့ ဦးစားပေးကူးပြောင်းလာကြသည်။ အဓိက စိုက်ပျိုးရေး စနစ်ပြောင်းလဲမှုကြောင့် သီးနှံနှစ်မျိုးမှသုံးမျိုးအထိ ပိုမိုများပြားစွာ စိုက်ပျိုးလာနိုင်ခဲ့သည်။ သီးနှံ စိုက်ပျိုးမြေဧကသည် (၁၉၈၈) ခုနှစ်တွင် (၀.၅၅) သန်းဖြစ်ပြီး၊ (၂၀၀၉) ခုနှစ်တွင် (၄.၁) သန်းသို့ တိုးတက်လာခဲ့သည်။^၉

စိုက်ပျိုးရေး သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ ဒေသသတ်မှတ်ချက်အရ အခြေခံအားဖြင့် ဒေသကြီးကို အနောက်ပိုင်း နှင့် မြောက်ဖက်တောင်ကုန်းပိုင်း၊ အရှေ့ဖက်၊ တောင်ဖက်နှင့် အလယ်ပိုင်းချိုင့်ဝှမ်းနှင့် လွင်ပြင်ဒေသဟူ၍ နှစ်ပိုင်းခွဲခြား နိုင်သည်။ နာဂနှင့် ချင်းမျိုးနွယ်စုတို့နေထိုင်ရာ အနောက်ဖက်နှင့်မြောက်ဖက် တောင်ကုန်းပိုင်းတွင် တောင်ယာခုတ် မီးရှို့ခြင်း၊ တောင်ယာစိုက်ပျိုးခြင်းနှင့် နှစ်ရှည်ပင်ဥယျာဉ်ခြံမြေ စိုက်ပျိုးခြင်းဟူ၍ စိုက်ပျိုးရေးအမျိုးအစား (၃) မျိုးရှိသည်။ ထို (၃) မျိုးအနက် စပါး၊ ပြောင်းဖူး နှင့် ပဲများစိုက်ပျိုးခြင်းအတွက် တောင်ယာခုတ်ခြင်းနှင့် မီးရှို့ခြင်းစနစ်မှာ အရေးပါဆုံး ဖြစ်သည်။ တောင်ယာစိုက်ပျိုးခြင်းသည် ဒုတိယအများဆုံးသုံးသောစနစ်ဖြစ်ပြီး ဆန်စပါးကိုအဓိကစိုက်ပျိုး၍ ဥယျာဉ်ခြံမြေ များတွင် လိမ္မော်သီးနှင့် ကော်ဖီစိုက်ပျိုးခြင်းများမှာကိုမူ ဒေသအတွင်း အကန့်အသတ်ဖြင့်သာ စိုက်ပျိုးကြသည်။ ကုန်းမြင့် ဒေသထုတ်ကုန်များမှာ ဈေးကွက်ဝင်အခွင့်အလမ်းရရှိနိုင်မှု နည်းပါးသောကြောင့် စီးပွားဖြစ်စိုက်ပျိုးနိုင်ခြင်းမရှိလှပါ။

ဇယား (၂) - စိုက်ပျိုးရေးပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာဒေသအလိုက် ခွဲခြားထားသော ခရိုင်အတွင်းရှိ နယ်မြေ (၈) ခု

ခရိုင်	စိုက်ပျိုးရေးသဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ဒေသများ
ကလေး	အနောက်ကုန်းမြင့်
တမူး	အနောက်ကုန်းမြင့်
မော်လိုက်	ချင်းတွင်းမြစ်ချိုင့်ဝှမ်း နှင့် အနောက်ကုန်းမြင့်ကြား
ခန္တီး	မြောက်ကုန်းမြင့်
စစ်ကိုင်း	တောင်ပိုင်း
မုံရွာ	တောင်ပိုင်း (မုံ-ရွာပုလဲလွင်ပြင် / ချင်းတွင်းမြစ်ချိုင့်ဝှမ်း)
ရွှေဘို	တောင်ပိုင်း (ရွှေဘိုလွင်ပြင် / ဧရာဝတီမြစ်ချိုင့်ဝှမ်း)
ကသာ	အရှေ့ (ကသာမြစ်ချိုင့်ဝှမ်း / ဧရာဝတီမြစ်ချိုင့်ဝှမ်း)

^၉ Chronicle of National Development: Comparison between Period Preceding 1988 and after (up to 2009), Ministry of Information

ဖော်ပြပါဇယားအရ ဒေသကြီး၏လွင်ပြင်နှင့်ချိုင့်ဝှမ်းများမှာ အဓိကအားဖြင့် အရှေ့ပိုင်း၊ တောင်ပိုင်းနှင့် အလယ်ပိုင်း များတွင် တည်ရှိကြပြီး၊ အလယ်ပိုင်းနှင့် တောင်ပိုင်းအများစုမှာ အစိုးရ၏ရေရရှိရေး စီမံချက်များပေါ်တွင် အများအားဖြင့် မှီခိုစိုက်ပျိုးရသောအုပ်စုဖြစ်၍ ကျန်အပိုင်းမှာ မိုးရေသောက်သုံးရသောအုပ်စုဟူ၍ နှစ်မျိုးခွဲခြားနိုင်သော်လည်း လူအများစု မှာပမာနအားဖြင့် စပါးကိုသာအဓိကထား၍ စိုက်ပျိုးကြသည်။ ထို့ကြောင့် ဤဒေသတွင် (၁) နှစ်လျှင် မိုးရာသီတွင် စပါး၊ ဈေးကွက် အပေါ်မူတည်ပြီး ငွေရလွယ်သောမြေပဲနှင့် ပဲများ၊ နှမ်းဟူ၍ အနည်းဆုံးသီးနှံ (၃) မျိုးကို စိုက်ပျိုးရရှိနိုင်သည်။ အချို့ကုန်းမြင့်ဒေသများနှင့် အစိုးရ၏ စိုက်ပျိုးရေးအစီအစဉ် ကောင်းစွာမရရှိသော ဒေသများတွင် ရိုးရာ “ယာ” စိုက်ပျိုးရေး စနစ်ကျန်ရှိဆဲဖြစ်ပြီး၊ မြေပဲနှင့် နှမ်းစသော ဆီထွက်သီးနှံများနှင့် မိုးရေအပေါ်မှီတည်၍ ပဲစိုက်ပျိုးရေးကိုလုပ်ဆောင် ကြသည်။ တစ်ဖက်တွင်မူ အရှေ့ပိုင်းဒေသအများစုမှာ အခြားဒေသများထက် မိုးရွာနှုန်းမြင့်မားသော မိုးမြစ်ချိုင့်ဝှမ်းတည်ရှိ မှုကြောင့် စပါးကို အလေးထား၍ စိုက်ပျိုးရေးကြသည်။

စစ်ကိုင်းတိုင်းဒေသကြီးသည် အခြားဒေသများနှင့် နှိုင်းယှဉ်လျှင် (၂၀၀၉-၂၀၁၀) ခုနှစ်၊ UNDP ၏ ဆင်းရဲမွဲတေမှု တွက်ချက်မှုအရ ဆင်းရဲမွဲတေမှုအဆင့်မမြင့်မားလှပဲ ခရိုင် (၈) ခု၏ ပျမ်းမျှတွက်ချက်မှုသည် (၁၇.၉၈) ဖြစ်သည်။ အဆိုပါ တွက်ချက်မှုအရ ဒေသကြီး၏ အမျိုးသားဆင်းရဲမွဲတေမှု အချိုးအဆသည် (၀.၈၇%) ဖြစ်သည်။ ဆင်းရဲမွဲတေမှု အမြင့်ဆုံး ခရိုင်မှာ နာဂလူမျိုးများ အများစုနေထိုင်သော မြောက်ပိုင်းတွင်တည်ရှိသည့် ခန္တီးခရိုင်ဖြစ်ပြီး (FAO) ၏ (၂၀၀၉) ခုနှစ်၊ ဇန်နဝါရီလတွင် မြန်မာနိုင်ငံသို့ရောက်ရှိလာသော အစာအဟာရလုံခြုံမှု အကဲဖြတ်လေ့လာရေးအဖွဲ့၏ အစီရင်ခံစာအရ စစ်ကိုင်းတိုင်းဒေသကြီးသည် အစာအဟာရ လုံခြုံမှုမြင့်မားနှုန်းမှာ အဆင့် (၄) ဖြစ်ပြီး တစ်ဦးချင်း၏ အစာအဟာရ ထုတ်လုပ်မှုမှာ (၆၂၄.၂) ကီလိုဂရမ် ရှိသည်။ ထို့ပြင် စစ်ကိုင်းတိုင်းဒေသကြီးတွင် အိမ်ထောင်တစ်စုလျှင် စိုက်ပျိုးမြေ (၈.၅၁) ဧကကို စိုက်ပျိုးလုပ်ကိုင်ကြသည်။

သို့ပါသော်လည်း သဘာဝမိုးဥတုပေါ်တွင် မှီခိုနေရသော ယာစိုက်ပျိုးရေးစနစ်ရှိ ဒေသခံလူများမှာမူ ဆင်းရဲနွမ်းပါး ပြီး အင်အားနည်းပါးသူများ ဖြစ်ကြပါသည်။ ယခင်နှစ်ပေါင်းများစွာကတည်းက ရာသီဥတုမမှန်ကန်ခြင်းကြောင့် စိုက်ပျိုး သီးနှံများ မကြာခဏ ဆုံးရှုံးမှုများဖြစ်ပေါ်ပြီး ဤဒေသများရှိ လူမှုစီးပွားရေး အခြေအနေများမှာ ကျဆင်းလျှက် ရှိပါသည်။ လွန်ခဲ့သော ဆယ်စုနှစ် (၄) ခုက မိုးရေချိန်အချက်အလက်များကို ကြည့်ရှုရသောအခါ ရှင်းလင်းစွာသိမြင်ရသည်မှာ (၁၉၈၁) ခုနှစ်နှင့် (၂၀၀၉) ခုနှစ် မိုးရေချိန်နှိုင်းယှဉ်မှုတွင် (၃၄%) နှင့် (၆၅%) အသီးသီး ကျဆင်းသွားခဲ့ပြန်သဖြင့် မုံရွာနှင့် ရွှေဘိုခရိုင်ရှိ တောင်သူလယ်သမားများမှာ မည်မျှစိုက်ပျိုးရေး ပြတ်လပ်ခဲ့ရသည်ဟူသော အချက်ဖြစ်ပါသည်။

တစ်ဖန် နာဂတောင်တန်းများရှိလူအများသည်လည်း အစာအဟာရနှင့်ငွေကြေးဆင်းရဲမှုစသော ဆင်းရဲမှု (၂) မျိုး ကို ခံစားနေရသည်ဟု သတ်မှတ်နိုင်ပါသည်။ (၂၀၀၉-၂၀၁၀)ခုနှစ် UNDP ၏ ဆင်းရဲမွဲတေမှုတွက်ချက်မှုမှတ်တမ်းအရ နာဂလူမျိုးများနေထိုင်ရာ ခန္တီးခရိုင်တွင် (၃၇%) ရှိပြီး အမျိုးသားဆင်းရဲမွဲတေမှု အချိုးအဆမှာ (၀.၅၂) ဖြစ်သည်။ ဤ ဒေသတွင် ထုတ်ကုန်ဈေးကွက်နည်းပါးပြီး လုပ်သားများဈေးကွက်မှာလည်း အားနည်းကာ ကုန်ထုတ်လုပ်မှုမှာ ကုန်ကြမ်း အဆင့်သာ ထုတ်လုပ်နိုင်ပေသည်။ အဆိုပါဒေသမှလူအများသည် မိုးရာသီအတွင်းနှင့် မရိတ်သိမ်းမီ ကာလတို့တွင် အစာ အဟာရ ရှားပါးခက်ခဲခြင်းတို့ကို ကြုံတွေ့ရလေ့ရှိသည်။

၄.၁.၁ စစ်ကိုင်းတိုင်းဒေသကြီးအတွင်း ဆည်ရေသောက်ဧရိယာများအပေါ် ခြုံငုံသုံးသပ်ချက်

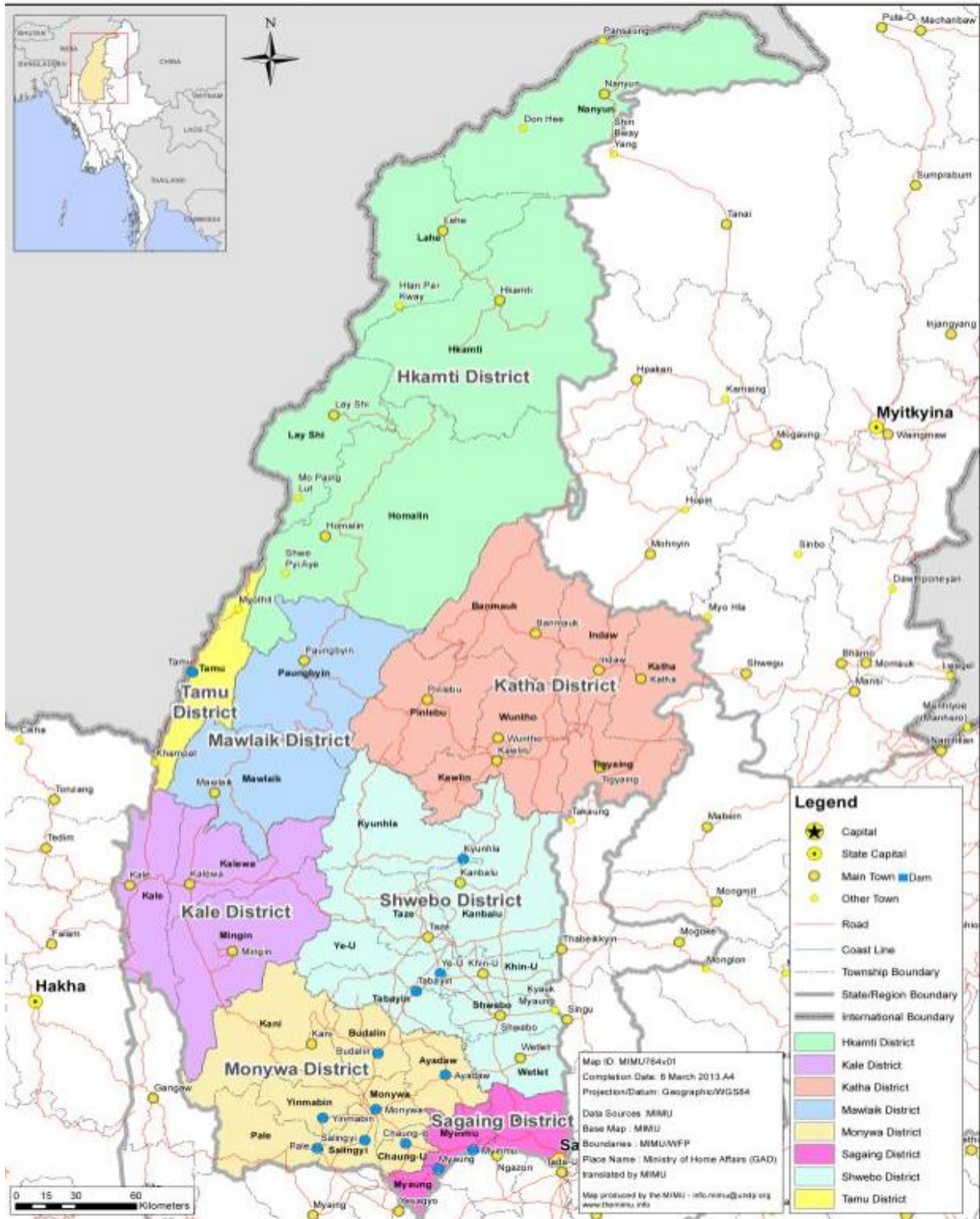
ဒေသ၏သုံးပုံတစ်ပုံတွင် လက်ရှိဆည်မြောင်းစီမံချက်များမှာ ထိုဒေသ၏ အလားအလာရှိသော စီမံကိန်းဧရိယာ များအဖြစ် သတ်မှတ်နိုင်ပေသည်။ အထူးသဖြင့် (၂၀၁၂) ခုနှစ်၊ လယ်ယာစိုက်ပျိုးရေးနှင့် ဆည်မြောင်းဦးစီး ဌာန၏ မှတ်တမ်းများအရ ဤဒေသကြီးတွင် ဆည်မြောင်းစီမံချက်ပေါင်း (၂၆) ခုရှိပါသည်။^{၁၀} အဆိုပါဒေသ၏ ဆည်မြောင်းစီမံချက် (၂၆) ခုသည် တိုင်းဒေသကြီး၏တောင်ပိုင်းရှိ စီမံချက်တစ်ခုမှအပ အားလုံးတို့သည် မြို့နယ် (၁၄) ခုအတွင်းတည်ရှိပါသည်။ တစ်နည်းဆိုရသော် တာဝန်အများစုသည်ဒေသကြီး၏တောင်ပိုင်းတွင် စုစည်းတည်ရှိနေကြပြီး တစ်ခုသည်သာ အနောက် ပိုင်းဒေသရှိ တမူးတွင်ရှိနေပါသည်။

ရေသွင်းစိုက်ပျိုးနိုင်သော ဒေသများ၏ လူဦးရေခန့်မှန်းတွက်ချက်မှုမှာ စုစုပေါင်းလူဦးရေ (၆,၅၄၁,၀၀၀) ၏ (၆၀) ခန့်ရှိနိုင်ပြီး အကြောင်းမှာမူ ရေသွင်းစိုက်ပျိုးနိုင်သောဒေသများမှာ ဧရာဝတီနှင့် ချင်းတွင်းမြစ်ဝှမ်းရှိ လူဦးရေထူထပ်သော တောင်ပိုင်းတွင် တည်ရှိနေသောကြောင့်ဖြစ်ပြီး ကျန်လူဦးရေမှာ လူဦးရေသိပ်သည်းမှုနိမ့်ကျသော ချင်းတောင်တန်းနှင့် နာဂကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရ ဒေသတို့တွင်တွေ့ရှိရသည်။ အောက်ပါဖော်ပြပါ မြေပုံနှင့်ဇယားတို့သည် ဒေသတွင်းမြို့နယ်များ တွင်တည်ရှိသော ရေသွင်းစိုက်ပျိုးနိုင်သည့် ဧရိယာများကို ဖော်ပြသည်။^{၁၁}

^{၁၀} There are 56 river water pumping projects in Sagaing Region and the information on where they exactly are in the regions have yet to receive by the SA.
^{၁၁} All three Maps used in this report showing irrigable areas of three regions are modification of Maps developed by MIMU which are modified by adding the blue points indicating the irrigable townships. Accordingly the source of irrigable locations is MOAI.

စစ်ကိုင်းတိုင်းဒေသကြီးအတွင်းရှိ စိုက်ပျိုးရေးရရှိမှုပြ မြေပုံ

ဇယား (၃) - စစ်ကိုင်းတိုင်းဒေသကြီးအတွင်း မြို့နယ်များရှိ ဆည်မြောင်းစီမံချက်များ

စဉ်	မြို့နယ်	ဆည်တံခံ အရေအတွက် ^၁	စီမံကိန်းအမည်	တည်ရာအပိုင်း
၁	အရာတော်	၂	ရေဦးတူးမြောင်းစနစ်အားခေတ်မီစေရန် ပြန်လည်ပြုပြင်ရေးစီမံကိန်း၊ အရာတော်တံခံ	တောင်ပိုင်း
၂	ဘုတလင်	၂	မြေအောက်ရေရရှိရေးစီမံကိန်း (၁)၊ မြို့သစ်တံခံ	တောင်ပိုင်း
၃	ချောင်ဦး	၂	မြေအောက်ရေရရှိရေးစီမံကိန်း (၁)၊ နွယ်ခွေတံခံ	တောင်ပိုင်း
၄	ဒီပဲယင်း	၁	ရေဦးတူးမြောင်းစနစ်အားခေတ်မီစေရန် ပြန်လည်ပြုပြင်ရေးစီမံကိန်း	တောင်ပိုင်း အလယ်ပိုင်း
၅	ကန့်ဘလူ	၃	ကျီးပင်နက်ရေကာတာ၊ ပေကြီးဆည်၊ လင်းပင်ဆည်	ဒေသ အလယ်ပိုင်း
၆	ကျွန်းလှ	၂	ကင်းတပ်ရေလွှဲဆည်၊ သဖန်းဆိပ်ဆည်	ဒေသ အလယ်ပိုင်း
၇	မုံရွာ	၄	မြေအောက်ရေရရှိရေးစီမံကိန်း (၁) သာစည်ဆည်၊ ထန်လှေတံဆည်၊ ဗောဓိတထောင်	တောင်ပိုင်း
၈	မြောင်	၁	လက်ယက်မဆည်	တောင်ပိုင်း
၉	မြင်းမူ	၁	လက်ပံဆည်	တောင်ပိုင်း
၁၀	ပုလဲ	၃	လှိုင်ချောင်းဆည်၊ မြောက်ယမားဆည် (ရေထိန်းတံခံ)၊ ကန်ဒေါင့်	တောင်ပိုင်း
၁၁	ဆားလင်းကြီး	၃	ငွေသားဆည်၊ ဆားလင်းကြီးဆည်၊ ဖောင်းကတောဆည်	တောင်ပိုင်း
၁၂	ရေဦး	၁	ရေဦးတူးမြောင်းစနစ်အားခေတ်မီစေရန် ပြန်လည်ပြုပြင်ရေးစီမံကိန်း	တောင်ပိုင်း အလယ်ပိုင်း
၁၃	တမူး	၃	တုန်းကျော် ရေလွှဲဆည်၊ စေတီ ရေလွှဲဆည်၊ ဝက်ရှူ ရေလွှဲဆည်	အနောက်ပိုင်း
၁၄	ယင်းမာပင်	၂	ရွာသာယာ (၉၉) ကန်၊ မြောက်ယမားဆည်	တောင်ပိုင်း

^၁ The number of dams are overlapping as one scheme is located in two to three adjacent township of different administrative boundaries. For example: The so-called Ground water irrigation project 1 is located in 3 townships: Chaung U, Butalin and Myaung.

တိုင်းဒေသကြီးအတွင်း လယ်ယာစိုက်ပျိုးမြေ စုစုပေါင်း၏ (၂၁%) သာ ရေသွင်းစိုက်ပျိုးနိုင်သောကြောင့် အဓိက လူမှုစီးပွားရေး ဆောင်ရွက်မှုမှာ “ယာ” စိုက်ပျိုးရေးသာဖြစ်သည်။^{၁၄} သို့သော် အလယ်ပိုင်းနှင့်တောင်ပိုင်း ဒေသများ၏ အဓိကဝင်ငွေမှာ လယ်စိုက်ပျိုးရေးကို အခြေခံနေသည်။ ထို့ပြင် ကြေးနီ၊ ရွှေ၊ ကျောက်စိမ်း များလည်းထွက်ရှိသောကြောင့် အဆိုပါစိုက်ပျိုးဒေသများမှာ ပေါကြွယ်ဝလျက်ရှိသည်။ သတ္တုတွင်းအများစုမှာ တိုင်းဒေသကြီး၏အရှေ့မြောက်ကုန်းမြင့်ပိုင်း တွင်တည်ရှိသည်။ လူသိများသော ကြေးနီသတ္တုတွင်းဖြစ်သည့် လက်ပန်းတောင်းတောင်၊ ကြယ်စင်တောင်၊ စံပါယ်တောင် တို့သည် တိုင်းဒေသကြီး၏ တောင်ပိုင်း ဆားလင်းကြီးမြို့နယ်တွင် တည်ရှိသည်။ ထို့ပြင် မုံရွာမြို့သည်လည်း မိုးညှင်း သမ္မုဒ္ဒေဘုရားရှိသောကြောင့် နိုင်ငံခြားခရီးသွားလုပ်ငန်းအတွက် အရေးပါသော ဒေသတစ်ခုဖြစ်သည်။ တိုင်းဒေသကြီး၏ တောင်ပိုင်းရှိ မြောင်မြို့နယ်တွင်လည်း ရိုးရာစဉ်အိုးလုပ်ငန်းများရှိသည်။

ဇယား (၄) - စစ်ကိုင်းတိုင်းဒေသကြီးအတွင်းရှိ ဆည်တံခံများနှင့် ၎င်းတို့အား တည်ဆောက်သည့်ခုနှစ်

စဉ်	စတင်သည့်နှစ်	ပြီးစီးသည့်နှစ်	အရေအတွက်	ရေကာတာအမည်
၁	၁၉၉၁-၉၂	၉၁-၉၂	၂	စေတီရေလွှဲဆည်၊ ဝက်ရှုရေလွှဲဆည်
၂	၁၉၈၃-၈၄	၉၁-၉၂	၁	မြေအောက်ရေ
၃	၁၉၉၀-၉၁	၉၁-၉၂	၁	လက်ယက်မရေကာတာ
၄	၁၉၉၁-၉၂	၉၂-၉၃	၂	တုန်းကျော်ရေလွှဲဆည်၊ နွယ်ခွေဆည်
၅	၁၉၈၆-၈၇	၉၃-၉၄	၁	ရေဦးတူးမြောင်းစနစ် ခေတ်မီပြုပြင်မွမ်းမံရေး စီမံကိန်း
၆	၁၉၉၄-၉၅	၉၆-၉၇	၂	သာစည်ဆည်၊ ရွာသာယာ(၉၉) ကန်
၇	၁၉၉၄-၉၅	၉၆-၉၇	၂	ကင်းတပ်ရေလွှဲဆည်၊ ထန်းဇလုတ်ဆည်
၈	၁၉၉၆-၉၇	၀၁-၀၂	၂	ကျီးပင်နက်ဆည်၊ သဖန်းဆိပ်ဆည်
၉	၂၀၀၂-၀၃	၀၃-၀၄	၁	လက်ပန်ဆည်
၁၀	၂၀၀၂-၀၃	၀၄-၀၅	၁	ငွေသားဆည်
၁၁	၂၀၀၃-၀၄	၀၄-၀၅	၂	ဆားလင်းကြီးဆည်၊ မြို့သစ်ဆည်
၁၂	၂၀၀၄-၀၅	၀၅-၀၆	၂	ဖောင်းကတောဆည်၊ အရာတော်ဆည်
၁၃	၂၀၀၅-၀၆	၀၆-၀၇	၂	ပေကြီးဆည်၊ လှိုင်ချောင်းဆည်
၁၄	၁၉၉၄-၄၅	၉၇-၉၈	၁	မြောက်ယမားဆည်
၁၅	၂၀၀၅-၀၆	၀၇-၀၈	၁	မြောက်ယမားဆည်

^{၁၄} According to the data from Myanmar Census agriculture the total agricultural land holding of Sagaing region is 6368800.82 while the irrigated area is 1371295.33 which data however is only dam irrigation or data including river pumping areas.

၁၆	၂၀၀၆-၀၇	၀၇-၀၈	၁	ဟေမိတစ်ထောင်
၁၇	၂၀၀၆-၀၇	၀၈-၀၉	၁	ကန်ဒေါင့်
၁၈	၂၀၀၆-၀၇	၀၉-၁၀	၁	လင်းပန်

စစ်ကိုင်းတိုင်းဒေသကြီးရှိ ရေကာတာများကို (၁၉၉၀) နှင့် (၂၀၀၀) ခုနှစ်များအတွင်း တည်ဆောက်ခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။ ဆည်တံ (၁၁) ခုမှာ (၁၉၉၀) ခုနှစ်အတွင်းတည်ဆောက်ခဲ့ပြီး အခြားဆည်တံ (၁၅) ခုမှာ (၂၀၀၀) ခုနှစ် အတွင်း တည်ဆောက်ခဲ့ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

အများအားဖြင့် စစ်ကိုင်းတိုင်းဒေသကြီးတွင် တိုင်းရင်းသားမျိုးနွယ်စု အများအပြားသည် အနောက်ကုန်းမြင့်ပိုင်း၊ မြောက်ပိုင်းနှင့် အရှေ့မြောက်ပိုင်းရှိ ရေသွင်းစိုက်ပျိုးရေးမရရှိသော ဒေသများတွင်နေထိုင်ကြပေသည်။ သို့ရာတွင် သိရှိရ သည်မှာ တမူးနှင့် ကလေးရှိ ချင်းနှင့် ရှမ်း (ရှမ်းနီ) လူမျိုးတို့သည် ဒေသကြီး၏အနောက်ပိုင်းတွင် နေထိုင်ကြပါသည်။

၄.၂။ မွန္တလေးတိုင်းဒေသကြီး

မွန္တလေးတိုင်းဒေသကြီးသည် မြောက်လတ္တီကျု (၂၀° ၀') နှင့် အရှေ့လောင်ဂျီကျု (၉၅° ၄၅') အကြား၊ မြန်မာနိုင်ငံ၏ အလယ်ပိုင်းတွင် တည်ရှိသည်။ မွန္တလေးတိုင်းဒေသကြီးသည် မြောက်ဖက်၊ အရှေ့ဖက်နှင့် အနောက်ဖက် တို့တွင် စစ်ကိုင်းတိုင်းဒေသကြီး၊ ရှမ်းပြည်နယ်နှင့် မကွေးတိုင်းဒေသကြီးတို့နှင့် ထိစပ်လျက်ရှိပြီး တောင်ဖက်စွန်းတွင် ပဲခူးတိုင်းဒေသကြီးနှင့် ကရင်ပြည်နယ်တို့ဖြင့် ထိစပ်လျက်ရှိသည်။ မွန္တလေးတိုင်းဒေသကြီးသည် မြစ်ကြီးများနှင့် မြစ်သွယ် များ၏ ရေလှုံ့မှုကြောင့် မြေဩဇာကောင်းသည့် လွင်ပြင်များပေါများသော ဒေသကြီးတစ်ခုဖြစ်သည်။ ဒေသကြီး၏ အနောက်ပိုင်းတွင် ဧရာဝတီလွင်ပြင်၊ အရှေ့ပိုင်းတွင် မွန္တလေး-ကျောက်ဆည်လွင်ပြင်နှင့် တောင်ဖက်တွင် စစ်တောင်း လွင်ပြင်တို့ရှိကြသည်။ ဧရာဝတီမြစ်၏ မြစ်လက်တက်များဖြစ်သော ဒုဋ္ဌဝတီ၊ ပန်းလောင်၊ မြစ်ငယ်မြစ်တို့သည် ဒေသကြီး အတွင်း လူမှုစီးပွားရေးအတွက် အရေးပါသော မြစ်များဖြစ်ကြ၍ မွန္တလေး-ကျောက်ဆည်လွင်ပြင်ကို ထင်ရှားစေပါသည်။ ချင်းတွင်းမြစ်သည်လည်း တိုင်းဒေသကြီးအတွင်းတွင်ပါဝင်ပြီး မြင်းခြံမြို့နယ်အနီးတွင် ဧရာဝတီမြစ်နှင့်ပေါင်းဆုံသည်။

ဤတိုင်းဒေသကြီး၏ ဧရိယာစုစုပေါင်းမှာ (၃၇,၀၂၁.၂၉) စတုရန်းကီလိုမီတာ / (၁,၄၂၉,၄၀၀ စတုရန်းမိုင်) ရှိသည်။ လူဦးရေ စုစုပေါင်းမှာ (၈,၄၂၂,၀၀၀)၊ မြို့ပြနေ ဦးရေမှာ (၂,၈၄၇,၀၀၀)၊ ကျေးလက်နေ ဦးရေမှာ (၅,၅၇၅,၀၀၀) တို့ဖြစ်ကြသည်။ အမျိုးသမီးဦးရေမှာ (၄,၂၆၀,၀၀၀) နှင့် အမျိုးသားဦးရေမှာ (၄,၁၆၂,၀၀၀) ဖြစ်သည်။ လူဦးရေသိပ်သည်း မှုမှာ (၁) စတုရန်းမိုင်လျှင် (၅၈၃) ဦးဖြစ်သည်။ မွန္တလေးတိုင်းဒေသကြီးကို မွန္တလေးမြို့နှင့် ၎င်း၏မြို့နယ်များဖြစ်သည့် ကျောက်ဆည်၊ ပြင်ဦးလွင်၊ မိတ္ထီလာ၊ ရမည်းသင်း၊ ညောင်ဦး၊ မြင်းခြံဟူ၍ ခရိုင် (၈) ခုဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားသည်။ တိုင်း ဒေသကြီးကို ရာသီဥတုအခြေအနေအလိုက် မြောက်ပိုင်းခြောက်သွေ့နှင့် တောင်ပိုင်းသမုန်ဟူ၍ (၂) မျိုးခွဲခြားနိုင်သည်။ မြောက်ပိုင်းနှင့်အလယ်ပိုင်းသည် ခြောက်သွေ့ပူပြင်းပြီး တောင်ဘက်ပိုင်းတွင်ရှိသော ပဲခူးတိုင်းဒေသကြီး၊ ကရင်ပြည်နယ် တို့နှင့်ထိစပ်နေသောဒေသများမှာ သမပိုင်းရာသီဥတုဖြစ်ကာ မုတ်သုံရာသီတွင် မိုး ပိုမိုရွာသွန်းသည်။ ဒေသ၏ နှစ်စဉ် မိုးရေချိန်မှာ (၁၁၁၅.၇၅) မီလီမီတာဖြစ်သည်။^{၁၄} မိုးရေချိန်သည် နေရာဒေသအပေါ် အခြေပြုပြီး အမျိုးမျိုးကွဲပြားကာ လယ်ယာစိုက်ပျိုးရေး လုပ်ငန်းရပ်များမှာလည်း ၎င်းအပေါ် တည်မှီနေပေသည်။

^{၁၄} Myanmar Statistical Year Book 2011. The data is the average of the four weather station of Mandalay located in Mandalay (the middle), Pyin Oo Lwin (the north east), Naung U (the West) and Pyinmanar (the South).

ဇယား (၅) - လွန်ခဲ့သောဆယ်စုနှစ် (၄) ခုအတွင်း မန္တလေးတိုင်းဒေသကြီး၏ ပျမ်းမျှမိုးရေချိန် (မီလီမီတာ)

စဉ်	ဒေသများ	၁၉၈၁	၁၉၉၁	၂၀၀၁	၂၀၀၉
၁	မန္တလေး(အလယ်ပိုင်း)	၈၆၂	၇၅၃	၇၇၃	၆၈၀
၂	ပြင်ဦးလွင်(အရှေ့မြောက်ကုန်းမြင့်)	-	-	၁၅၅၉	၉၆၀
၃	ပျဉ်းမနား(တောင်ပိုင်း၊ သမပိုင်းရံ)	၁၄၈၉	၁၂၈၉	၁၄၉၄	၈၄၃
၄	ညောင်ဦး(အနောက်ပိုင်း၊ခြောက်သွေ့ပူပြင်း)	၇၆၅	၅၁၇	၅၅၆	၃၇၄
	ပျမ်းမျှ (မီလီမီတာ)	၇၇၉	၆၃၉.၇၅	၁၀၉၅.၅	၇၁၄.၂၅

မန္တလေးတိုင်းဒေသကြီးတွင် ဗမာ၊ ရှမ်း၊ ဓန၊ လီဆူး၊ ပလောင်၊ ကချင်၊ ကရင်၊ ချင်း စသော လူမျိုးနွယ်စုများစွာ နေထိုင်ကြသည်။ တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုများမှာ တိုင်းဒေသကြီး၏ နေရာအနှံ့အပြားတွင် နေထိုင်ကြသည်။ မန္တလေးတိုင်း ဒေသကြီးကို လူမျိုးနွယ်စုများ မှီတင်းနေထိုင်မှုပေါ်အခြေခံ၍ မြောက်ပိုင်းနှင့် အရှေ့မြောက်ပိုင်း၊ ဒေသကြီး၏ အခြား ဒေသများဟူ၍ (၂) ပိုင်းခွဲခြားနိုင်သည်။ အရှေ့မြောက်နှင့်မြောက်ပိုင်း (အထူးသဖြင့်အရှေ့မြောက်ပိုင်း) တွင် ရှမ်း၊ ဓန၊ ပလောင်နှင့် ကချင်လူမျိုးအချို့သည် ဗမာများနှင့်ရောနှော၍ နေထိုင်ကြသည်။ ကျန်အပိုင်းများတွင် အများအားဖြင့် ဗမာ မျိုးနွယ်စုများကိုတွေ့ရပြီး ကရင်ပြည်နယ်နှင့် ထိစပ်နေသောတောင်ပိုင်းတွင် ကရင်မျိုးနွယ်စုကို တွေ့ရှိရသည်။ မန္တလေး တိုင်းဒေသကြီးတွင် (၂၀၀၉) ခုနှစ်စာရင်းအရ စိုက်ပျိုးမြေစုစုပေါင်း (၆,၇၄၆,၇၂၀) ဧကရှိပြီး၊ နှစ်ပေါင်း (၂၁) နှစ်အတွင်း စိုက်ပျိုးမြေ နှစ်ဆတိုးလာခဲ့သည်။ ထိုသို့တိုးတက်လာခြင်းမှာ အနှစ် (၂၀) စီမံချက်နှင့်တည်ဆောက်ထားသော မြစ်ရေတင် စီမံကိန်း၊ မြေအောက်ရေရရှိရေးစီမံကိန်း၊ ဆည်တံ (၅၀) ကျော်နှင့် မြစ်ရေတင်စီမံကိန်း (၇၅) ခု အစရှိသော ဆည်မြောင်း တာဝန်များ တိုးတက်ဆောက်လုပ်လာနိုင်ခြင်းနှင့် စိုက်ပျိုးရေးရရှိရေးစီမံကိန်းများ တိုးပွားလာမှုကြောင့်ဖြစ်သည်။

စင်စစ်တွင်မူ မန္တလေးတိုင်းဒေသကြီး၏ ဒေသအများစုနှင့် မြေဩဇာကောင်းမွန်ထင်ရှားသော လွင်ပြင်များမှာ (၁၉၈၈) ခုနှစ်နောက်ပိုင်း အစိုးရ၏ရေစီမံချက်များမတိုင်မီ၊ မိုးရေကိုအမှီပြုပြီး စပါးကိုစိုက်ပျိုးလာခဲ့ကြသည်။ တိုင်းဒေသ ကြီးသည် အများအားဖြင့် စိုက်ပျိုးရေး သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်များမှာ ဆင်တူကြပါသည်။ စိုက်ပျိုးရေး သဘာဝ ပတ်ဝန်းကျင် အခြေအနေကိုမူတည်၍ မြောက်ပိုင်း၊ အရှေ့မြောက်ပိုင်း၊ အရှေ့ပိုင်း၊ အလယ်ပိုင်း၊ တောင်ပိုင်းနှင့် အနောက်ပိုင်း ဟူ၍ အဓိက (၃) ပိုင်းခွဲခြားနိုင်သည်။ ဒေသကြီး၏ မြောက်ပိုင်း၊ အရှေ့ပိုင်းနှင့် တောင်ပိုင်းဒေသများတွင် စပါးကို အဓိကထား၍ စိုက်ပျိုးကြသည်။ ထို့ပြင် ထိုဒေသ၌ စပါးကိုအဓိကထား၍ စိုက်ပျိုးကြသော်လည်း တောင်ပိုင်းနှင့် အလယ်ပိုင်းတို့တွင် အထူးသဖြင့် ဝင်ငွေကောင်းသော နှမ်း၊ ပဲအမျိုးမျိုးနှင့် ငရုတ်သီးနံ့များလည်း စိုက်ပျိုးကြသည်။ ထိုဒေသများ၏ တောင်ကုန်း ဒေသအချို့တွင် စပါးစိုက်ပျိုးရန် ရေအလုံအလောက်မရရှိသည့်အတွက် ဆီထွက်သီးနံ့နှင့် ပဲအမျိုးမျိုးတို့ကို စိုက်ပျိုးကြ သည်။ သို့ရာတွင် တိုင်းဒေသကြီး၏အနောက်ပိုင်းတွင်မူ စပါးစိုက်ပျိုးရန် မိုးရွာသွန်းမှုနှင့် စိုက်ပျိုးရေးရရှိမှု အခွင့်အလမ်း နည်းပါးသောကြောင့် နှမ်း၊ မြေပဲ၊ ပဲအမျိုးမျိုး စသော ယာသီးနံ့များကို ဦးစားပေးစိုက်ပျိုးကြသည်။ အရှေ့မြောက်ပိုင်းသည် အခြားအစိတ်အပိုင်းများနှင့်မတူ တစ်မူထူးခြားသည့် ရာသီဥတုရှိပြီး အလွန်အေးသော ကုန်းမြင့်များဖြစ်ကြသည်။ အဆိုပါ ထူးခြားသည့်အခြေအနေကြောင့် ထိုဒေသတွင် နှစ်ရှည်သီးနှံပင်များဖြစ်ကြသော ကော်ဖီ၊ လိမ္မော်နှင့် အခြားသီးနှံများအပြင် ဘယ်ရီပင်များကိုလည်း တာရှည်ခံအစားအစာအဖြစ် စိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်နိုင်သည်။ ထို့ပြင် ၎င်းဒေသများတွင် ဆန်စပါးနှင့် ဟင်းသီးဟင်းရွက်များကိုလည်း စိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်သည်။

ဇယား (၆) - စိုက်ပျိုးရေး သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ နယ်ပယ်အရ ခရိုင် (၈) ခု

ခရိုင်	စိုက်ပျိုးရေးဝန်းကျင်နယ်ပယ်
မန္တလေးမြို့	အလယ်ပိုင်း
မန္တလေးမြို့၏ အခြားမြို့နယ်များ	အလယ်ပိုင်း(မန္တလေး-ကျောက်ဆည်လွင်ပြင်နှင့် ဧရာဝတီလွင်ပြင်)
ကျောက်ဆည်	အလယ်ပိုင်း(မန္တလေး-ကျောက်ဆည်လွင်ပြင်)
ပြင်ဦးလွင်	အရှေ့မြောက်(အအေးပိုင်းကုန်းမြင့်)
မိတ္ထီလာ	အလယ်ပိုင်း(ခြောက်သွေ့)
ရမည်းသင်း	တောင်ပိုင်းနှင့်ရောနှောနေသောအလယ်ပိုင်း(သမပိုင်းခြောက်သွေ့)
ညောင်ဦး	အနောက်ပိုင်း(ခြောက်သွေ့ပူပြင်း)
မြင်းခြံ	အနောက်ပိုင်း(ခြောက်သွေ့ပူပြင်း)

မန္တလေးတိုင်းဒေသကြီးသည် ဆင်းရဲမွဲတေမှုအဆင့် အလယ်အလတ်မြင့်မားသည်ဟု သတ်မှတ်နိုင်ပြီး ခရိုင် (၈) ခု ၏ ပျမ်းမျှဆင်းရဲမွဲတေမှု တွက်ချက်မှုအဆင့်မှာ (၂၆) ဖြစ်ပြီး အမျိုးသားဆင်းရဲမွဲတေမှုအချိုးမှာ (၂.၁၄) ဖြစ်သည်။^{၉၅} သို့သော်လည်း မိတ္ထီလာ၊ မြင်းခြံနှင့် ညောင်ဦးခရိုင်တို့၏ ဆင်းရဲမွဲတေမှုတွက်ချက်မှုအဆင့်မှာ (၄၅) နှင့် (၄၁) အသီးသီး ဖြစ်ကြသည်။ ဤဒေသများတွင် နေထိုင်သူအများစုမှာ ဗမာလူမျိုးများဖြစ်ကြပြီး မိုးရေနှင့် စိုက်ပျိုးရေး လုံလောက်မှု မရှိသဖြင့် ယာလုပ်ငန်းကိုသာ အဓိကလုပ်ကိုင်ကြသည်။ ထို့ပြင် အခြားအပူပိုင်းဒေသများမှာ ရာသီဥတုဖောက်ပြန် နှိပ်စက်မှုကြောင့် စိုက်ပျိုးသီးနှံများအဆက်မပြတ် ဆုံးရှုံးမှုများနှင့် ကြုံတွေ့ကြရသည်။ ဤတင်ပြချက်မှာ ဒေသ၏ မိုးရေချိန်မှတ်တမ်းအတိုင်းပင် ဖြစ်သည်။ ညောင်ဦးဒေသ၏ အစိတ်အပိုင်း အတော်များများသည် ခြောက်သွေ့သော ရာသီဖြစ်၍ (၄၈%) သာ မိုးရွာသွန်းမှုရှိပြီး ၎င်းဒေသတွင် ယာစိုက်ပျိုးရေးလုပ်ငန်းအတွက် မိုးရေကိုအမှီပြု၍လုပ်ကိုင်ကြရသည်။

အကျိုးဆက်အနေဖြင့် ဤဒေသတွင် ရွှေ့ပြောင်းနေထိုင်မှုနှုန်း မြင့်မားလာသည်။ ထို့ပြင် မန္တလေးတိုင်းဒေသကြီးသည် မြေယာမဲ့လူတန်းစား အချိုးအနေဖြင့် အမြင့်ဆုံးဒေသကြီးတစ်ခုတွင် အပါအဝင်ဖြစ်သည်။^{၉၆} မြန်မာ့စိုက်ပျိုးရေးလုပ်ငန်း၏ (၂၀၁၀) ခုနှစ် ပြန်တမ်းအရ မန္တလေးတိုင်းဒေသကြီး၏ တစ်အိမ်ထောင်လယ်ယာမြေပိုင်ဆိုင်မှုနှုန်းမှာ နိမ့်ကျပြီး (၄.၉၇) ဧကနှုန်းသာ ရှိပေသည်။ အစာအာဟာရလုံခြုံမှုအနေဖြင့် မန္တလေးတိုင်းဒေသကြီးသည် နိုင်ငံအတွင်းရှိ ဒေသ (၁၇) ခုတွင် အဆင့် (၁၆) တွင်သာရှိပြီး ဒုတိယအနိမ့်ဆုံးဖြစ်ကာ တစ်ဦးချင်းအာဟာရ ရရှိမှုမှာ (၂၅၆) ကီလိုဂရမ်သာရှိသည်။

^{၉၅} UNDP poverty headcount 2009-2010
^{၉၆} http://usaidlandtenure.net/sites/default/files/country-profiles/fullreports/USAID_Land_Tenure_Burma_Profile.pdf

၄.၂.၁ မန္တလေးတိုင်းဒေသကြီးတွင် ရေသွင်းစိုက်ပျိုးရာဒေသများအပေါ် ခြုံငုံသုံးသပ်ချက်

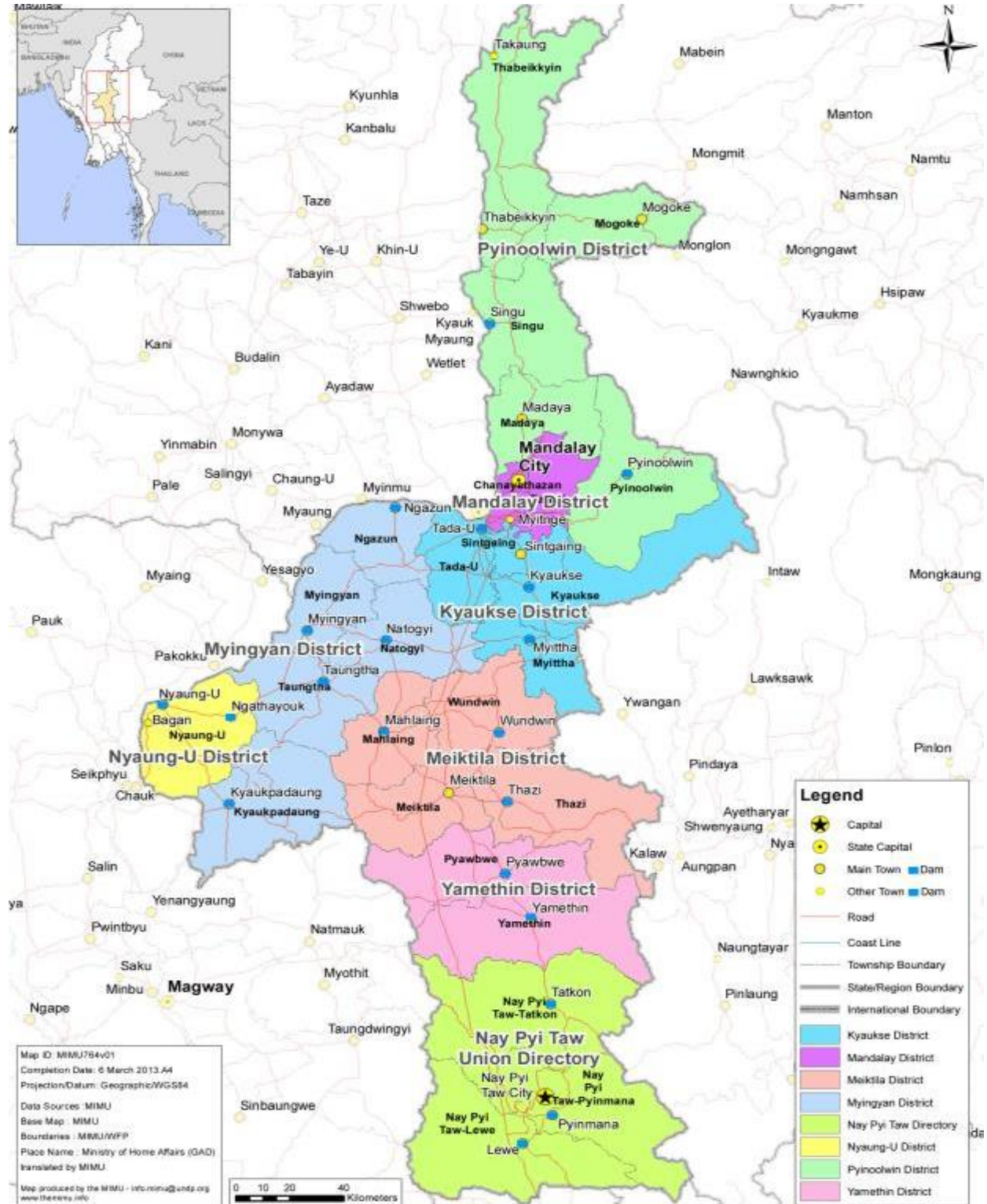
ဤဒေသကြီးရှိ ဆည်မြောင်းစီမံချက် (၅၇) မှ အများစုသည် တိုင်းဒေသကြီး၏ မြောက်ပိုင်းနှင့် အရှေ့မြောက်ပိုင်း တို့မှတစ်ပါး ဒေသအနှံ့ အချိုးကျတည်ရှိနေသည်။ ထို့ကြောင့် ဒေသကြီး၏ လေးပုံသုံးပုံသည် ရေသွင်းစိုက်ပျိုးနိုင်ကြပြီး စီမံကိန်းအတွက် အလားအလာရှိသော ဒေသများဖြစ်ကြသည်။ ဆည်မြောင်းစီမံချက် (၅၇) ခုသည် ဒေသကြီး၏ အနောက်ပိုင်း၊ တောင်ပိုင်းနှင့် အလယ်ပိုင်းတို့ရှိ မြို့နယ် (၁၂) မြို့နယ်တွင်တည်ရှိပြီး၊ ဆည်မြောင်းတာဝန် (၂) ခုသာ မြောက်ပိုင်းနှင့် အရှေ့မြောက်ပိုင်းတို့တွင် တည်ရှိသည်။

ရေသွင်းစိုက်ပျိုးနိုင်သော ဒေသများရှိ စုစုပေါင်း လူဦးရေခန့်မှန်းတွက်ချက်မှုမှာ စုစုပေါင်းလူဦးရေ (၈,၄၂၂,၀၀၀) ၏ (၆၀%) ရှိပြီး အဆိုပါရေသွင်းစိုက်ပျိုးနိုင်သော ဒေသများသည် ဧရာဝတီမြစ်ဝှမ်း လူဦးရေထုထပ်သော အလယ်ပိုင်း၊ တောင်ပိုင်း နှင့် အနောက်ပိုင်းတို့တွင် တည်ရှိသည်။ အောက်ပါဇယားသည် မြို့နယ်များအလိုက် တည်ရှိသော ဆည်မြောင်းစီမံကိန်းများကို ဖော်ပြထားပါသည်။

ပန္နလေးတိုင်းဒေသကြီးအတွင်းရှိ ဆည်မြောင်းများတည်နေရာပြ မြေပုံ

ဇယား (၇) - မန္တလေးတိုင်းဒေသကြီးအတွင်း မြို့နယ်များရှိ ဆည်မြောင်းစီမံချက်များ

စဉ်	မြို့နယ်	ရေကာတာအရေအတွက်	ဆက်စပ်ဒေသ	ဒေသအပိုင်း
၁	ကျောက်ပန်းတောင်း	၃	တောင်ရေ၊ ကြက်မောက်တောင်ဆည်၊ ပင်းချောင်း	အနောက်ပိုင်း
၂	ကျောက်ဆည်	၂	ကင်းတားဆည်၊ မြို့ကြီးရေလွှဲဆည်	အရှေ့အလယ်ပိုင်း
၃	လယ်ဝေး	၅	သဲဖြူ၊ ရန်အောင်မြင်၊ မဒဲဆည်၊ ရေနီဆည်၊ ချောင်းမငယ်	တောင်ပိုင်း
၄	မလှိုင်	၃	ပုန်းမကြီး၊ ပြင်သာ၊ သင်ပုန်း	အလယ်ပိုင်း
၅	မိတ္ထီလာ	၃	(က) ညောင်ကုန်း(စိမ်း) (B)လက်ခုတ်ပင်၊ ရှမ်းမငယ်	အလယ်ပိုင်း
၆	မြင်းခြံ	၄	စွန်းလွန်းဆည်၊ တောင်ပင်လယ်ဆည်၊ မြင်းခြံမြစ်ရေတင်၊ မြောက်ပင်လယ်ဆည်	အနောက်ပိုင်း
၇	မြစ်သား	၂	ကင်းတားဆည်၊ သစ်တပ်ကုန်း(ရေလွှဲဆည်)	အရှေ့အလယ်
၈	နွားထိုးကြီး	၁	ဇီးတော(ရေလွှဲဆည်)	အလယ်ပိုင်း
၉	ငါးစွန်	၃	မြို့သာ၊ ဖောင်းကတော၊ နတ်သားတော	အနောက်ပိုင်း
၁၀	ငါးသရောက်	၁	ငါးသရောက်	အနောက်ပိုင်း
၁၁	ညောင်ဦး	၁	မြကန်ဆည် ပြန်လည်ပြုပြင်ခြင်း	အနောက်ပိုင်း
၁၂	ပျော်ဘွယ်	၄	လုံးခင်း၊ ချောင်းကောက်ဆည်၊ ချောင်းကောက် ရေလွှဲဆည်၊ သဖန်းချောင်းဆည်	အလယ်ပိုင်း
၁၃	ပျဉ်းမနား	၄	ချောင်းမကြီး(ပျဉ်းမနား)၊ ပေါင်းလောင်း၊ တောင်ပြို၊ ပေါင်းလောင်းရေလွှဲဆည်	တောင်ပိုင်း

၁၄	ပြင်ဦးလွင်	၄	ဒိုးကွင်းသည်၊ စည်သာ(ရေကူသည်)၊ ဆင်လန်း၊ စည်သာ	အရှေ့မြောက်
၁၅	စဉ့်ကူး	၁	မာလဲနတ်တောင်	မြောက်ပိုင်း
၁၆	တံတားဦး	၂	ချောင်းမနက်၊ ကင်းတားသည်	အနောက်မြောက်
၁၇	တပ်ကုန်း	၅	ဆင်သေ(ရေလွှဲသည်)၊ မြို့လှ၊ ကင်းသာသည်၊ မုန်ချောင်းသည်၊ ဆင်သေ	တောင်ပိုင်း
၁၈	တောင်သာ	၆	ကျောက်တလုံးသည်၊ စွန်ကန်ရေထိန်းတာ၊ သမက်ကူသည်၊ တောင်သာသည်၊ ဝဲလောင်၊ ကျောက်တလုံး(ရေကူသည်)	အနောက်ပိုင်း
၁၉	သာစည်	၂	စမုန်ရေလွှဲသည်၊ သက်တော်သည်	အလယ်ပိုင်း
၂၀	ဝမ်းတွင်း	၂	သပြေရိုး၊ ကင်းတားရေကာတာ	အလယ်ပိုင်း
၂၁	ရမည်းသင်း	၂	ရေဘုတ်ချောင်းသည်၊ လဲဖြူရေလွှဲတံ	အလယ်ပိုင်း

တိုင်းဒေသကြီးအတွင်း စိုက်ပျိုးရေးရရှိရာဒေသများ၏ အဓိကလူမှုစီးပွားရေးလုပ်ငန်းမှာ လယ်ယာစိုက်ပျိုးရေး ဖြစ်ပြီး လယ်ယာမြေ၏ (၂၅%) မှာ စိုက်ပျိုးရေးရရှိသည်။^{၁၅} အကျိုးရလဒ်မှာ စိုက်ပျိုးရေးလုပ်ငန်း အများစုသည် ယာ နှင့် ဥယျာဉ်ခြံများဖြစ်ကြပြီး သရက်ကဲ့သို့သော နှစ်ရည်ပင်များကိုလည်း စိုက်ပျိုးကြသည်။ သို့သော် မန္တလေးတိုင်းဒေသကြီး၏ ဆည်ရေသောက် ဒေသများတွင် ကုန်ပစ္စည်းထုတ်လုပ်ခြင်း လုပ်ငန်းများနှင့် ခရီးသွားလုပ်ငန်းများလည်းရှိသည်။ နိုင်ငံ၏ အလယ်ပိုင်းတွင်ရှိကြသော သာစည်နှင့်မိတ္ထီလာတို့တွင် ချည်မျှင်နှင့်အထည်စက်ရုံများအပြင် စည်သွပ်ဘူးစက်ရုံများလည်း ရှိကြသည်။ ပျဉ်းမနားတွင် သကြားစက်ရုံရှိသည်။ ထို့ပြင် မန္တလေးတိုင်းဒေသကြီးသည် ညောင်ဦးမြို့နယ်ရှိ ပုဂံရှေးဟောင်း မြို့တော်၊ ပြင်ဦးလွင်ရှိ ကုန်းမြင့်သာအပန်းဖြေစခန်းများကြောင့် ခရီးသွားလုပ်ငန်းအတွက်လည်း ထင်ရှားသည်။

ဇယား (၈) - မန္တလေးတိုင်းဒေသကြီးအတွင်းရှိ ဆည်တံခံများနှင့် တည်ဆောက်သည့်ခုနှစ်

စဉ်	စတင်တည်ဆောက် သည့်နှစ်	ပြီးစီးသည့်နှစ်	ရေကာတာ အရေအတွက်	အမည်
၁	၁၉၈၀-၈၁	၈၉-၉၀	၁	ကင်းတားသည်
၂	၁၉၈၈-၈၉	၉၀-၉၁	၁	သဖန်းချောင်းသည်
၃	၁၉၉၀-၉၁	၉၄-၉၅	၁	စမုန်ရေလွှဲသည်
၄	၁၉၉၁-၉၂	၉၃-၉၄	၁	စွန်းလွန်းသည်

^{၁၅} Myanmar Agricultural Census

၅	၁၉၉၁-၉၂	၉၆-၉၇	၁	ကျောက်တလုံးဆည်
၆	၁၉၉၃-၉၄	၉၃-၉၄	၁	ကင်းသာဆည်
၇	၁၉၉၃-၉၄	၉၄-၉၅	၃	တောင်ပင်လယ်ဆည်၊ ချောင်းကောက်ဆည်၊ သက်တော်ဆည်
၈	၁၉၉၃-၉၄	၉၅-၉၆	၁	ချောင်းကောက်ဆည်
၉	၁၉၉၄-၉၅	၉၄-၉၅	၁	ဒိုးကွင်းဆည်
၁၀	၉၉၄-၉၅	၉၅-၉၆	၂	ရေနီ ရေလွှဲဆည်၊ မုန်ချောင်းဆည်
၁၁	၁၉၉၄-၉၅	၉၆-၉၇	၁	မြောက်ပင်လယ်ဆည်
၁၂	၁၉၉၄-၉၅	၉၆-၉၇	၁	သမက်ကူဆည်
၁၃	၁၉၉၄-၉၅	၉၈-၉၉	၁	တောင်သာဆည်
၁၄	၁၉၉၄-၉၅	၀၁-၀၂	၁	ဝဲလောင်ဆည်
၁၅	၁၉၉၅-၉၆	၉၅-၉၆	၃	မြင်းခြံမြစ်ရေတင်၊ ရဲဘုတ်ချောင်းဆည်၊ လဲဖြူရေလွှဲဆည်
၁၆	၁၉၉၅-၉၆	၉၆-၉၇	၁	စွန်ကန်ရေကာတာ
၁၇	၁၉၉၆-၉၇	၉၆-၉၇	၁	မြကန်ဆည်ပြန်လည်ပြုပြင်ခြင်း
၁၈	၁၉၉၆-၉၇	၉၈-၉၉	၂	ပင်းချောင်း၊ ဆင်သေ
၁၉	၁၉၉၆-၉၇	၉၉-၀၀	၁	ဆင်သေ(ရေလွှဲဆည်)
၂၀	၁၉၉၈-၉၉	၉၉-၀၀	၂	စည်သာ၊ သပြေရိုး
၂၁	၁၉၉၈-၉၉	၀၄-၀၅	၁	ပေါင်းလောင်း
၂၂	၁၉၉၉-၀၀	၉၉-၀၀	၁	ဇီးတော(ရေလွှဲဆည်)
၂၃	၁၉၉၉-၀၀	၀၀-၀၁	၁	သစ်တက်ကုန်းရေလွှဲဆည်
၂၄	၂၀၀၀-၀၁	၀၃-၀၄	၁	ကျောက်တလုံး ရေကူဆည်
၂၅	၂၀၀၀-၀၁	၀၀-၀၁	၂	ပုန်းမကြီး၊ မြို့သာ
၂၆	၂၀၀၁-၀၂	၀၂-၀၃	၃	ပြင်သာ၊ ဖောင်းကတော၊ ဆင်လမ်း
၂၇	၂၀၀၁-၀၂	၀၃-၀၄	၁	ရန်အောင်မြင်
၂၈	၂၀၀၁-၀၂	၀၃-၀၄	၃	သင်ပုန်း၊ နတ်သားတော၊ ချောင်းမကြီး(ပျဉ်းမနား)
၂၉	၂၀၀၂-၀၃	၀၄-၀၅	၁	တောင်ရေ
၃၀	၂၀၀၃-၀၄	၀၄-၀၅	၁	ချောင်းမနက်
၃၁	၂၀၀၃-၀၄	၀၄-၀၅	၁	သဲဖြူ
၃၂	၂၀၀၃-၀၄	၀၅-၀၆	၁	ငါ့သရောက်
၃၃	၂၀၀၃-၀၄	၀၆-၀၇	၁	ချောင်းမငယ်
၃၄	၂၀၀၃-၀၄	၀၉-၀	၁	မဒန်းဆည်
၃၅	၂၀၀၄-၀၅	၀၅-၀၆	၄	(က)ညောင်ကုန်း(စိမ်း)၊ (ခ)လက်ခုတ်ပင်၊ (ဂ)လုံးချင်း၊ မြို့လှ
၃၆	၂၀၀၄-၀၅	၀၇-၀၈	၁	မာလဲနတ်တောင်

၃၇	၂၀၀၅-၀၆	၀၅-၀၆	၁	ကြက်မောက်တောင်
၃၈	၂၀၀၅-၀၆	၀၈-၀၉	၁	ပေါင်းလောင်းရေလွှဲသည်
၃၉	၂၀၀၆-၀၇	၀၇-၀၈	၂	ရှမ်းမငယ်၊ စည်သာ
၄၀	၂၀၀၆-၀၇	၀၉-၁၀	၁	မြို့ကြီးရေလွှဲသည်
၄၁	၂၀၀၇-၀၈	၀၈-၀၉	၁	တောင်ပြို

မန္တလေးတိုင်းဒေသကြီးအတွင်း ဆည်တစ်ခုအများစုကို (၁၉၉၀) နှင့် (၂၀၀၀) စုနှစ်များအတွင်း တည်ဆောက်ခဲ့သည်။ ဆည်တစ် (၂) ခုသာ (၁၉၈၀) စုနှစ်အတွင်း တည်ဆောက်ခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။ ဆည်တစ် (၅၇) ခုအနက် (၂၈) ခုကို (၁၉၉၀) စုနှစ်အတွင်း တည်ဆောက်ခဲ့ခြင်းဖြစ်ပြီး ကျန် (၂၇) ခုကို (၂၀၀၀) စုနှစ်အတွင်း တည်ဆောက်ခဲ့သည်ကို တွေ့ရသည်။

မန္တလေးတိုင်းဒေသကြီးအတွင်း ဆည်မြောင်းရေရရှိသောဒေသအများစုမှာ ဗမာအများစုနေထိုင်သော တောင်ပိုင်း၊ အလယ်ပိုင်းနှင့် အနောက်ပိုင်းတို့တွင် တည်ရှိကြသည်။ ဗမာအများစုနှင့် ရောနှောနေထိုင်ကြသော ရှမ်းတိုင်းရင်းသားများ ရှိရာ အရှေ့မြောက်ပိုင်းဒေသ ပြင်ဦးလွင်မြို့နယ်တွင်သာ ဆည်တစ် (၄) ခုရှိပေသည်။

၄.၃ ။ ပဲခူးတိုင်းဒေသကြီး

ပဲခူးတိုင်းဒေသကြီးသည် မြောက်လတ္တီကျု (၁၇° ၂၀' ၁၂") နှင့် အရှေ့လောင်ဂျီကျု (၉၆° ၂၈' ၄၇") ကြားတွင် တည်ရှိပြီး အကျယ်အဝန်းမှာ (၂၄,၇၉၃) စတုရန်းမိုင်ရှိသည်။ စုစုပေါင်းလူဦးရေမှာ (၆,၀၀၈,၀၀၀) ရှိ၍ လူဦးရေသိပ်သည်းမှုမှာ တစ်စတုရန်းမိုင်လျှင် (၂၄၁) ဦးဖြစ်သည်။ မြို့ပြနေလူဦးရေမှာ (၁,၄၉၂,၀၀၀) ရှိပြီး၊ ကျေးလက်နေလူဦးရေမှာ (၄,၅၁၆,၀၀၀) ဖြစ်သည်။ ကျား/မလူဦးရေမှာ အမျိုးသမီး (၂,၉၈၈,၀၀၀) နှင့် အမျိုးသား (၃,၀၂၈,၀၀၀) တို့ဖြစ်ကြသည်။ ပဲခူးတိုင်းဒေသကြီးကို ပဲခူးရိုးမတောင်တန်း၏ ပိုင်းခြားထားမှုအရ အရှေ့ပိုင်းနှင့် အနောက်ပိုင်းဟူ၍ ခွဲခြားထားသည်။ ပဲခူးတိုင်းဒေသကြီးတွင် ဧရာဝတီမြစ်၊ စစ်တောင်းမြစ်နှင့် ပဲခူးမြစ်များစီးဆင်းနေပြီး မြေဩဇာကောင်းမွန်သော စိုက်ပျိုးမြေများ ဖြစ်ပေါ်လျက်ရှိသည်။

ပဲခူးတိုင်းဒေသကြီးကို မြောက်ဖက်တွင် မကွေးတိုင်းဒေသကြီး၊ မန္တလေးတိုင်းဒေသကြီး၊ အရှေ့ဖက်တွင် ကရင်ပြည်နယ်နှင့် မွန်ပြည်နယ်၊ တောင်ဖက်တွင် ရန်ကုန်တိုင်းဒေသကြီး၊ အနောက်တွင် ဧရာဝတီတိုင်းဒေသကြီးနှင့် ရခိုင်ပြည်နယ်တို့ဖြင့် နယ်နိမိတ်ချင်း ထိစပ်လျက်ရှိသည်။ ပဲခူး၊ တောင်ငူ၊ ပြည်၊ သာယာဝတီ ခရိုင်ကြီး (၄) ခုရှိကာ ပထမ ခရိုင် (၂) ခုသည် ပဲခူးတိုင်းဒေသကြီး၏ အရှေ့ပိုင်းတွင်ရှိပြီး ကျန်ခရိုင် (၂) ခုသည် ပဲခူးတိုင်းဒေသကြီး၏ အနောက်ပိုင်းတွင် ရှိသည်။

ရာသီဥတုမှာ သာမန်အားဖြင့် စွတ်စိုသော မုတ်သုံရာသီဥတုအမျိုးအစား ဖြစ်သည်။ ဒေသ၏ နှစ်စဉ်ပျမ်းမျှ မိုးရေချိန်မှာ (၂၃၄၂.၅) မီလီမီတာ^{၁၁} ဖြစ်သည်။ ပဲခူးရိုးမဖြင့် ပိုင်းခြားထားသော အရှေ့ပိုင်းနှင့် အနောက်ပိုင်းတို့သည် မိုးရွာသွန်းမှု အခြေအနေအရ ရာသီဥတုအခြေအနေမှာ ကွဲပြားလျက်ရှိသည်။ အရှေ့ပိုင်း၏ နှစ်စဉ်မိုးရေချိန်မှာ (၃၀၀၀) မီလီမီတာ ဖြစ်ပြီး အနောက်ပိုင်းမှာ (၁၅၀၀) မီလီမီတာ ခန့်ဖြစ်သည်။

^{၁၁} Statistical Year Book, 2011. The data is calculated based on the two weather stations of Bago region: one is in Bago and another is in Pyay. It is the average annual rain fall of the two station in 2010.

ဇယား (၉) - လွန်ခဲ့သော ဆယ်စုနှစ် (၄) ခုအတွင်း ပဲခူးတိုင်းဒေသကြီး၏ ပျမ်းမျှမိုးရေချိန် (မီလီမီတာ)

စဉ်	ဒေသ	၁၉၈၁	၁၉၉၁	၂၀၀၁	၂၀၀၉
၁	ပဲခူး(အရှေ့ပိုင်း)	၃၅၄၉	၂၉၉၉	၃၆၁၈	၂၈၅၄
၂	ပြည်(အနောက်ပိုင်း)	၁၂၈၄	၁၀၈၂	၁၂၂၈	၁၀၅၉
	ပျမ်းမျှ(မီလီမီတာ)	၂၄၁၆.၅	၂၀၄၀.၅	၂၄၂၃	၁၉၅၆.၅

ပဲခူးတိုင်းဒေသကြီးတွင် ကရင်၊ ဗမာ၊ မွန်၊ ချင်း၊ ရခိုင်၊ ရှမ်းနှင့် ပအိုဝ်း စသော တိုင်းရင်းသားမျိုးနွယ်စုများစွာ နေထိုင်ကြသည်။ ပဲခူးတိုင်းဒေသကြီး အရှေ့ပိုင်းသည် ယဉ်ကျေးမှုအနေဖြင့် ပိုမိုကွဲပြားပြီး ပဲခူးတိုင်းဒေသကြီး၏ အနောက်ပိုင်းတွင် ဗမာအများစုနေထိုင်ကာ ရခိုင်ပြည်နယ်၊ မကွေးတိုင်းဒေသကြီးနှင့် ဆက်စပ်ရာဒေသများတွင် ချင်းနှင့် ရခိုင်လူမျိုးစု အနည်းငယ်ယှဉ်တွဲ၍ နေထိုင်ကြသည်။ အခြားတစ်ဖက်တွင် ပဲခူးအရှေ့ပိုင်းသည် တိုင်းရင်းသားမျိုးနွယ်စု နေထိုင်မှုမှာ ပိုမိုများပြားပြီး၊ အရှေ့ပိုင်းနှင့် အရှေ့တောင်ပိုင်းတို့သည် မွန်၊ ကရင်ပြည်နယ် (၂) ခုနှင့် ထိစပ်နေပေသည်။ သို့သော်လည်း အဆိုပါ တိုင်းရင်းသားမျိုးနွယ်စုများမှာ စစ်တောင်းမြစ်၏ အရှေ့ဖက်ကမ်းတွင် ပိုမို၍ အခြေချနေထိုင် ကြသည်။^{၁၉} ပအိုဝ်းတိုင်းရင်းသား အုပ်စုများမှာ^{၂၀} ပဲခူးအရှေ့ပိုင်းတွင် ပိုမိုပြန့်နှံ့စွာနေထိုင်လျက်ရှိသည်။ တိုင်းဒေသကြီး၏ စိုက်ပျိုးခြင်း ဧကပေါင်းမှာ (၂၀၀၉) ခုနှစ်တွင် (၆,၉၉၈,၂၆၄) ဧကရှိပြီး (၁၉၈၈) ခုနှစ်၏ (၃,၁၁၂,၉၂၉) ဧက မှ တိုးတက်လာခြင်း ဖြစ်သည်။ ဧကတစ်သန်းကျော်မှာ ဆည်တံ (၆၃) ခုနှင့် အခြားရေရရှိရေးစီမံကိန်း (၅၆) ခုတို့မှ စိုက်ပျိုးရေးကို ရရှိသည်။

ပဲခူးတိုင်းဒေသကြီးကို မိုးရွာသွန်းမှုနှင့် ရာသီဥတုကို အခြေခံ၍ လုပ်ဆောင်ရသော လယ်ယာစိုက်ပျိုးရေးကို အခြေခံသည့် အဓိကစိုက်ပျိုးရေး ပတ်ဝန်းကျင်နယ်ပယ်ကြီး (၃) မျိုးခွဲခြားနိုင်ပေသည်။ အရှေ့ပိုင်း၊ အနောက်ပိုင်း နှင့် ပဲခူးရိုးမတောင်းတန်းပိုင်းဟူ၍ ဖြစ်ပါသည်။ အရှေ့ပိုင်းတွင် မိုးရွာသွန်းမှုနှင့် ဆည်မြောင်းရေရရှိမှုတို့ကြောင့် ဆန်စပါးကို အဓိကစိုက်ပျိုးကြသည်။ အရှေ့ပိုင်းကို စစ်တောင်းမြစ်၏ အရှေ့ဖက်ပိုင်းနှင့် အနောက်ဖက်ပိုင်းဟူ၍ နှစ်ပိုင်းတွေ့ရှိရ ပါသည်။ စစ်တောင်းမြစ်အရှေ့ဖက်ကမ်းသည် မိုး ပိုမိုရွာသွန်းသောကုန်းမြင့်ပိုင်းဖြစ်သဖြင့် ရာဘာစိုက်ပျိုးမှုများပြီး ဆန်စပါး မှာ ဒုတိယစိုက်ပျိုးသီးနှံဖြစ်သည်။ စစ်တောင်းမြစ်၏ အနောက်ဖက်ကမ်းတွင်မူ ဆန်စပါးကိုဦးစားပေး၍ စိုက်ပျိုးကြသည်။ တိုင်းဒေသကြီး၏ အနောက်ပိုင်းမှာလည်း မိုးရွာသွန်းမှုအပေါ်မူတည်ကာ ဆန်စပါးကိုအလေးပေး၍ စိုက်ပျိုးကြသည်။ သို့သော်လည်း တိုင်းဒေသကြီး၏မြောက်ပိုင်းမှာမူ ကုန်းမြင့်မြေယာသဘာဝနှင့် ပိုမိုခြောက်သွေ့သော ရာသီဥတုကြောင့် ယာစိုက်ပျိုးရေးသာ ရှိပါသည်။

^{၁၉} Accordingly, Mon and Kayin are not seen as communities in the Swa Chaung Dam irrigated and irrigable areas which is located in the west of the Sittuang River.
^{၂၀} Pa O is the ethnic group mainly resided in Shan South but they are also scattered in Kayin, Mon and Bago east.

ခရိုင်များ	စိုက်ပျိုးရေးပတ်ဝန်းကျင်နယ်ပယ်
ပဲခူး	ပဲခူးရိုးမအရှေ့ပိုင်းနှင့် စစ်တောင်းမြစ်အနောက်ဖက်ပိုင်း
တောင်ငူ	တိုင်းဒေသကြီး၏ မြောက်ပိုင်း၊ ပဲခူးရိုးမအရှေ့ခြမ်း၊ စစ်တောင်းမြစ်အရှေ့ပိုင်း
ပြည်	တိုင်းဒေသကြီး၏ အနောက်မြောက်ပိုင်း၊ သမပိုင်းခြောက်သွေ့၊ ပဲခူးရိုးမအနောက်ပိုင်း၊ ဧရာဝတီမြစ် အရှေ့ပိုင်း
သာယာဝတီ	တိုင်းဒေသကြီးတောင်ပိုင်း၊ ပဲခူးရိုးမအနောက်ပိုင်း

UNDP ၏ ဆင်းရဲမွဲတေမှု တွက်ချက်မှုအရ ခရိုင် (၄) ခု၏ ဆင်းရဲမွဲတေမှု ပျမ်းမျှနှုန်းသည် (၁၇) ဖြစ်ပြီး၊ အမျိုးသား ဆင်းရဲမွဲတေမှု အချိုးမှာ (၁.၈) ရှိ၍ ပဲခူးတိုင်းဒေသကြီး တစ်ခုလုံးကို ဆင်းရဲမွဲတေမှု အဆင့်နိမ့်ကျသည်ဟု သုံးသပ်နိုင်သည်။ ပဲခူးတိုင်းဒေသကြီး အရှေ့ပိုင်း၏ ဆင်းရဲမွဲတေမှုအဆင့်မှာ (၁၉) ဖြစ်ပြီး ပဲခူးတိုင်းဒေသကြီး အနောက်ပိုင်းမှာ အဆင့် (၁၄) တို့ဖြစ်ကြသည်။ သို့သော် ပဲခူးတိုင်းဒေသကြီးသည် မြေယာမဲ့အိမ်ထောင်စုမှာ အမြင့်ဆုံး အဆင့်တွင် ရှိနေသည်။^{၂၀} မြန်မာစိုက်ပျိုးရေးလုပ်ငန်း၏ ပြန်တမ်းအရ ပဲခူးတိုင်းဒေသကြီး အရှေ့ပိုင်းတွင် အိမ်ထောင်စု တစ်စု၏ စိုက်ပျိုးမြေပိုင်ဆိုင်မှုမှာ (၈.၄၅) ဧက ဖြစ်ပြီး အနောက်ပိုင်းတွင် (၅.၉၅) ဧကတို့ဖြစ်ကြသည်။ အစာအာဟာရ လုံခြုံမှုအရ အရှေ့ပိုင်းရော အနောက်ပိုင်းပါ အမြင့်ဆုံး အနေအထားတွင်ရှိနေပြီး တစ်ဦးချင်း အစာအာဟာရ လုံခြုံမှု အနေဖြင့် အရှေ့ပိုင်းတွင် (၇၉၁.၄) ကီလိုဂရမ်နှင့် အနောက်ပိုင်းတွင် (၇၀၈.၁) ကီလိုဂရမ် အသီးသီးဖြင့် တတိယ အမြင့်ဆုံးဖြစ်သည်။ သို့သော်လည်း ပဲခူးရိုးမ တောင်တန်းကုန်းမြင့်ပေါ်တွင် နေထိုင်သူများမှာ သစ်တောထွက်ပစ္စည်းများ ဖြစ်ကြသော သစ်၊ ဝါးများအပေါ်၌သာ မှီခိုအားထားနေရသောကြောင့် ငွေကြေးအနေဖြင့် ရှားပါးကြပြီး ဆင်းရဲသူများအဖြစ် သတ်မှတ်နိုင်သည်။ ထို့ပြင် တိုင်းဒေသကြီး၏ အနောက်ပိုင်းသည် မိုးရွာသွန်းမှုနည်းပြီး စိုက်ပျိုးရေးလုံလောက်စွာ မရရှိ သောကြောင့် စိုက်ပျိုးသီးနှံပျက်စီးဆုံးရှုံးမှုများကို ရင်ဆိုင်ကြရသည်။ မြောက်ပိုင်းဒေသများမှ လူများသည်လည်း အခြား ဒေသများနှင့် နှိုင်းယှဉ်လျှင် စီးပွားရေးတွင် သိသိသာသာ အားနည်းချို့တဲ့ကြပေသည်။

၄.၃.၁ ပဲခူးတိုင်းဒေသကြီးအတွင်းရှိ စိုက်ပျိုးရေးရရှိသော ဒေသများအပေါ် ခြုံငုံသုံးသပ်ချက်

စင်စစ်အားဖြင့် ပဲခူးတိုင်းဒေသကြီး၏ နေရာအများစုမှာ စိုက်ပျိုးရေးရရှိကြသည်။ စိုက်ပျိုးရေးရရှိရေး အစီအစဉ် (၄၈) ခုသည် ဒေသများတစ်လျှောက်ရှိ မြို့နယ် (၂၂) မြို့နယ်တွင်ဆည်မြောင်းစီမံချက် (၄၈) ခုတည်ရှိပြီး ပဲခူးတိုင်း ဒေသကြီးအနောက်ပိုင်းတွင် (၁၂) မြို့နယ်နှင့် ပဲခူးတိုင်းဒေသကြီးအရှေ့ပိုင်းတွင် (၁၀) မြို့နယ်တို့ဖြစ်ကြသည်။ ထို့ကြောင့် တိုင်းဒေသကြီး၏လေးပုံသုံးပုံသည် စီမံကိန်းဒေသများဖြစ်သည်ဟု ဖော်ပြနိုင်သည်။ ၎င်း (၂၂) မြို့နယ်၏ လူဦးရေစုစုပေါင်း မှာ တိုင်းဒေသကြီးတစ်ခုလုံး လူဦးရေ၏ (၈၀%) ဟုခန့်မှန်းတွက်ချက်ရရှိသည်။ အရေးပါသော အစိုးရစက်ရုံများအနေဖြင့် (၃) ခုရှိရာ အရှေ့ပိုင်းတွင် (၂) ခုနှင့် အနောက်ပိုင်းတွင် (၁) ခုတို့ ဖြစ်ကြသည်။ သကြားစက်ရုံနှင့် ရေနီစက်ရုံတို့သည် ပဲခူးတိုင်းဒေသကြီး အရှေ့ပိုင်းတွင် အရေးပါသော စက်ရုံများဖြစ်ကြပြီး၊ ရွှေတောင်မြို့နယ်ရှိ ရွှေတောင်ချည်မျှင်နှင့် အထည်စက်ရုံသည် ပဲခူးတိုင်းဒေသကြီး အနောက်ပိုင်းတွင်တည်ရှိသည်။ အောက်ပါဇယားသည် ပဲခူးတိုင်းဒေသကြီး၏ (၂၂) မြို့နယ်တွင် တည်ရှိသော ဆည်မြောင်းစီမံချက်များကို ဖော်ပြသည်။

^{၂၀} http://usaidlandtenure.net/sites/default/files/country-profiles/full-reports/USAID_Land_Tenure_Burma_Profile.pdf

ပဲခူးတိုင်းဒေသကြီးအတွင်း ဆည်တံမံများပြ မြေပုံ

ဇယား (၁၁) - ပဲခူးတိုင်းဒေသကြီးအတွင်း မြို့နယ်များရှိ ဆည်မြောင်းစီမံချက်များ ၂၂

စဉ်	မြို့နယ်	ဆည်တံခါးအရေအတွက်	ဆည်တံခါးအမည်	တည်နေရာအပိုင်း
၁	ပြည်	၃	တောင်နဝင်းဆည်၊ ကန်ကြီးကုန်းဆည်၊ မတောင့်တရေလွှဲဆည်	အနောက်တောင်
၂	ရွှေတောင်	၂	နတ်မှော်မြစ်ရေတင်၊ ရွှေတောင်ဆည်	အနောက်တောင်
၃	ပေါက်ခေါင်း	၂	တောင်နဝင်းရေလွှဲဆည်၊ တောင်နဝင်းဆည်	တောင်ပိုင်း
၄	ပတောင်း	၃	ကျီးပင်ဆည်၊ ညောင်ကိုင်းဆည်၊ ခဝါဆည်	အနောက်တောင်
၅	အုတ်ဖို	၃	စဉ့်ကူးချောင်းဂေါင်း၊ ဂမုန်းဆည်၊ မင်းလှဆည်	အနောက်အလယ်
၆	သဲကုန်း	၁	တောင်နဝင်းဆည်	အနောက်တောင်
၇	နတ်တလင်း	၁	တောင်ညိုဆည်	အနောက်တောင်
၈	ပေါင်းတည်	၁	ဝဲကြီးဆည်	အနောက်တောင်
၉	လက်ပံတန်း	၁	သဲကောဆည်	အနောက်အလယ်
၁၀	သာယာဝတီ	၁	သုံးဆယ်ဆည်	အနောက်တောင်
၁၁	ကြို့ပင်ကောက်	၁	ဘော်ဘင်ဆည်နှင့် ရေကူတံခါး	အနောက်အလယ်
၁၂	မင်းလှ	၁	ကံတင်ဘီးလင်းဆည်	အနောက်တောင်
ပဲခူးအရှေ့ပိုင်းရှိ ဆည်တံခါးများ				
၁	ပဲခူး	၆	ရွှေပြည် (၃)ဆည်၊ ဇောင်းတူရေလွှဲဆည်၊ ဇလပ်တော်ဆည်၊ မဇင်းဆည်၊ အာလိုင်နီဆည်၊ ဝါးကတုတ်ဆည်	တောင်
၂	ဒိုက်ဦး	၄	ဘောနီဆည်၊ ဘိုင်းဒါးဆည်၊ ကောလိယဆည်၊ ဘိုင်းဒါးရေလွှဲဆည်	ရှေ့တောင်
၃	ကဝ	၂	ပိုင်ကျို(ရေထိန်းတံခါး)၊ ရွှေလှေ(ရေထိန်းတံခါး)	အရှေ့တောင်
၄	အုတ်တွင်း	၅	မင်းရဲဆည်၊ စစ်တောင်းမြစ်ရေတင်၊ ရေသိုးဆည်၊ ခပေါင်းဆည်၊ ခပေါင်းရေလွှဲဆည်	အရှေ့မြောက်
၅	ဖြူး	၁	မဝွဲဆည်	အရှေ့အလယ်
၆	ကျောက်တံခါး	၂	ရဲနွယ်ဆည်၊ ရဲနွယ်ရေလွှဲဆည်	အရှေ့အလယ်
၇	တောင်ငူ	၃	ကမ်းနီရေလွှဲဆည်၊ စစ်တောင်းမြစ်ရေတင်၊ ပသီဆည်	အရှေ့မြောက်
၈	သနပ်ပင်	၁	တာဝရေထိန်းတံခါး	အရှေ့တောင်
၉	ဝေါ	၃	ရှမ်းကိုင်း (ရေထိန်းတံခါး)၊ မိုးယွင်းကြီးရေထိန်းတံခါး၊ နဂါးမောက်ရေထိန်းတံခါး	အရှေ့တောင်
၁၀	ရေတာရှည်	၂	ဆွာချောင်းဆည်၊ ချောင်းမကြီး(မြို့လှ)	အရှေ့မြောက်

၂၂ There are two dams namely Taung Mauk Dam and Seik Padaung Weir in the lists of irrigation schemes in Bago region. But we do not have information where they are located in Bago Region.

ပဲခူးတိုင်းဒေသကြီး အနောက်ပိုင်းရှိ စီမံကိန်း(၁၆)ခုသည် အဓိကအားဖြင့် အနောက်တောင်ပိုင်းနှင့် အနောက် အလယ်ပိုင်းဒေသတို့ကို ကျော်ဖြတ်တည်ရှိသည်။ စီမံကိန်းများသည် ဧရာဝတီမြစ်တွင်းသို့ စီးဝင်သောချောင်းများတွင် အခြေပြုထားပါသည်။ စီမံချက် (၁၆) ခုသည် ပဲခူးတိုင်းဒေသကြီး၏ အနောက်ပိုင်း (၁၂) မြို့နယ်တွင် တည်ရှိပါသည်။ စုစုပေါင်း လယ်ယာလုပ်သား အိမ်ထောင်စု၏ (၅%) ဝန်းကျင်သာ ဆည်ရေရရှိသောကြောင့် ပဲခူးတိုင်း ဒေသကြီး အနောက်ပိုင်း ဆည်မြောင်းရေသုံးစွဲသောဒေသများ၏ အဓိကလူမှုစီးပွားရေးလုပ်ငန်းမှာ ယာစိုက်ပျိုးရေးသာ ဖြစ်ကြ၍ ကျန်ဒေသများမှာ ယာမြေနှင့် ဧရာဝတီမြစ်၏ နန်းတင်မြေတို့ဖြစ်ကြသည်။

စီမံကိန်း (၃၂) ခုမှာ ပဲခူးဒေသကြီးအရှေ့ပိုင်းတွင်တည်ရှိပြီး အထူးသဖြင့် အရှေ့တောင်ပိုင်းနှင့် အရှေ့အလယ် ပိုင်းရှိမြို့နယ် (၁၀) မြို့နယ်တို့တွင် ပျံ့နှံ့တည်ရှိပေသည်။ သို့ရာတွင် စီမံကိန်းအားလုံးမှာ စစ်တောင်းမြစ်၏ အနောက်ဖက် ဒေသတွင်တည်ရှိနေပါသည်။ ပဲခူးအနောက်ပိုင်းကဲ့သို့ပင် စီမံချက်အများစုမှာ စစ်တောင်းမြစ်တွင်း စီးဝင်သော ချောင်းများ ကို အခြေပြုထားခြင်းဖြစ်သည်။ ပဲခူးအရှေ့ပိုင်းရှိ ဆည်ရေသောက်ဒေသများ၏ လူမှုစီးပွားရေးအဓိကလုပ်ငန်းမှာ ဆန်စပါး စိုက်ပျိုးရေး လယ်လုပ်ငန်းပင်ဖြစ်သည်။ စုစုပေါင်းလယ်စိုက်ပျိုးရေး၏ (၈%)^{၂၉} သည်သာလျှင် ဆည်မြောင်းရေရရှိ သော်လည်း ကျန်လယ်မြေအများစုမှာ မိုးရေကိုသာ မှီခိုစိုက်ပျိုးကြရသည်။ ထို့ပြင် လယ်သမားများသည် ဆည်မြောင်းရေ မရရှိသောမြေများတွင် ကြံသီးနှံကိုစိုက်ပျိုးကြသည်။

ပဲခူးတိုင်းဒေသကြီး၏ အနောက်ပိုင်းတွင် ဆည်တမံ (၅) ခုကို (၁၉၈၀) ခုနှစ်အတွင်း တည်ဆောက်ခဲ့သော်လည်း စီမံကိန်းအများစုကိုမူ (၁၉၉၀) ခုနှစ်များအတွင်း တည်ဆောက်ခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ အခြားတစ်ဖက်တွင် (၁၉၈၀) ခုနှစ် ဆိုရှယ်လစ်ခေတ်အတွင်း ပဲခူးတိုင်းဒေသကြီးအရှေ့ပိုင်းတွင် ဆည်တမံတည်ဆောက်မှုများ မရှိခဲ့ပေ။ ဆည်တမံ (၄၀) ကျော်မှာ (၁၉၉၀) ခုနှစ်နှင့် (၂၀၀၀) ခုနှစ်များအတွင်း တည်ဆောက်ခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။

ဇယား (၁၂) - ပဲခူးတိုင်းဒေသကြီးအတွင်းရှိ ဆည်တမံများနှင့် တည်ဆောက်ခဲ့သည့်ခုနှစ်

စဉ်	စတင်သည့် ခုနှစ်	ပြီးစီးသည့် ခုနှစ်	ဆည်တမံ အရေအတွက်	စီမံကိန်းအမည်
၁	၁၉၈၁-၈၂	၉၀-၉၁	၁	နတ်မှော်မြစ်ရေတင်
၂	၁၉၈၅-၈၆	၉၃-၉၄	၁	တောင်နဝင်းရေလွှဲဆည်
၃	၁၉၈၅-၈၆	၉၅-၉၆	၁	တောင်နဝင်းဆည်
၄	၁၉၈၈-၈၉	၉၁-၉၂	၁	ရွှေတောင်ဆည်
၅	၁၉၈၉-၉၀	၉၀-၉၁	၁	ဆင်သေချောင်းခေါင်း
၆	၁၉၉၃-၉၄	၉၄-၉၅	၂	ကျီးပင်ဆည်ရေကာတာ၊ မတောင့်တရေလွှဲဆည်
၇	၁၉၉၄-၉၅	၉၅-၉၆	၁	တောင်ညိုဆည်
၈	၁၉၉၈-၉၉	၉၉-၀၀	၃	မြောက်ကိုင်းဆည်၊ ဝဲကြီးဆည်၊ ကန်ကြီးကုန်းရေကာတာ
၉	၁၉၉၉-၀၀	၀၀-၀၁	၁	သဲကောဆည်
၁၀	၁၉၉၉-၀၀	၀၁-၀၂	၁	ဘော်ဘင်(ပင်မတမံ)(ရေကူတမံ)
၁၁	၂၀၀၀-၀၁	၀၁-၀၂	၁	သုံးဆယ်ဆည်
၁၂	၂၀၀၀-၀၁	၀၂-၀၃	၁	ကံတင် ဘီးလင်းဆည်
၁၃	၂၀၀၀-၀၁	၀၃-၀၄	၂	ဂမန်းဆည်၊ မင်းလှဆည်

၁၄	၂၀၀၁-၀၂	၀၂-၀၃	၁	တာဝ(ရေထိန်းတံခါး)
၁၅	၂၀၀၂-၀၃	၀၄-၀၅	၁	ခဝါဆည်
ပဲခူးအရှေ့ပိုင်းရှိ ဆည်တံခါးများ				
၁	၁၉၉၃-၉၄	၉၄-၉၅	၂	မင်းရဲဆည်၊ ကမ်းနီရေလွှဲဆည်
၂	၁၉၉၃-၉၄	၉၆-၉၇	၂	ဇောင်းတူရေလွှဲဆည်၊ ပသိဆည်
၃	၁၉၉၅-၉၆	၉၅-၉၆	၁	စစ်တောင်မြစ်ရေတင်
၄	၁၉၉၅-၉၆	၉၆-၉၇	၁	ရွှေပြည်(၃)ဆည်
၅	၁၉၉၅-၉၆	၉၈-၉၉	၁	ဘောနီဆည်
၆	၁၉၉၆-၉၇	၉၇-၉၈	၁	ရေသိုးဆည်
၇	၁၉၉၇-၉၈	၉၈-၉၉	၁	မဂွဲဆည်
၈	၁၉၉၇-၉၈	၉၈-၉၉	၁	လတ်ထော်ဆည်
၉	၁၉၉၈-၉၉	၀၁-၀၂	၁	ဆွာချောင်းဆည်
၁၀	၁၉၉၉-၀၀	၀၀-၀၁	၁	ရှမ်းကိုင်း(ရေထိန်းတံခါး)
၁၁	၁၉၉၉-၀၀	၀၂-၀၃	၁	ဘိုင်းဒါးဆည်
၁၂	၂၀၀၀-၀၁	၀၁-၀၂	၁	ပိုင်ကျုံ (သဲထုတ်ရေတံခါး)
၁၃	၂၀၀၀-၀၁	၀၂-၀၁	၁	ကောလိယဆည်
၁၄	၂၀၀၀-၀၁	၀၅-၀၆	၁	ရဲနွယ်ဆည်
၁၅	၂၀၀၀-၀၁	၀၆-၀၇	၁	ဘိုင်းဒါးရေလွှဲဆည်
၁၆	၂၀၀၁-၀၂	၀၂-၀၃	၁	အလိုင်နီဆည်၊ တာဝ (ရေထိန်းတံခါး)
၁၇	၂၀၀၁-၀၂	၀၇-၀၈	၁	ခပေါင်းဆည်
၁၈	၂၀၀၂-၀၃	၀၃-၀၄	၁	ရွှေလှေ(ရေထိန်းတံခါး)၊ ချောင်းမကြီး(မြို့လှ)
၁၉	၂၀၀၄-၀၅	၀၅-၀၆	၁	မိုးယွန်းကြီး (ရေထိန်းတံခါး)
၂၀	၂၀၀၄-၀၅	၀၇-၀၈	၁	ဝါးကတုတ်ဆည်
၂၁	၂၀၀၅-၀၆	၀၈-၀၉	၁	ခပေါင်းရေလွှဲဆည်
၂၂	၂၀၀၅-၀၆	၀၉-၁၀	၁	ရဲနွယ် ရေလွှဲဆည်
၂၃	၂၀၀၆-၀၇	၀၉-၁၀	၁	နဂါးမောက်သဲထုတ်ရေတံခါး

ပဲခူးတိုင်းဒေသကြီး၏ ဆည်ရေသောက်ဒေသများတွင် အထူးသဖြင့် ကရင်တိုင်းရင်းသား လူမျိုးများ၊ အခြေချ နေထိုင်ကြသည်။ ပဲခူးတိုင်းဒေသကြီး အနောက်ပိုင်းတွင် ကရင်လူမျိုးတို့သည် သီးခြားလူ့အဖွဲ့အစည်းအနေဖြင့် သဲကုန်း၊ သာယာဝတီ၊ မင်းလှ၊ ကြို့ပင်ကောက်နှင့် အုတ်ဖိုမြို့နယ်တို့တွင် နေထိုင်ကြသည်။ ပဲခူးဒေသကြီး အရှေ့ပိုင်းဖြစ်ကြသော ကဝ၊ ကျောက်တံခါး၊ ညောင်လေးပင် (ဆည်ရေသောက်ဒေသရှိသော မြို့နယ်များမဟုတ်)၊ ဖြူး၊ တောင်ငူမြို့နယ်များတွင် ကရင်မျိုးနွယ်စုများသည် ဆည်ရေသောက်ဒေသတို့တွင် သီးခြားလူ့အဖွဲ့အစည်းများအဖြစ် နေထိုင်ကြပေသည်။ ပဲခူးတိုင်း ဒေသကြီး အနောက်ပိုင်းဒေသများဖြစ်ကြသော ပြည်၊ ပေါက်ခေါင်း၊ ပတောင်းမြို့နယ်တို့တွင် အာရှေချင်း (ဒေသအခေါ် မြေပြန့်ချင်း)တို့သည် ဆည်ရေသောက်ဒေသများ၌ လယ်ယာစိုက်ပျိုးကာနေထိုင်ကြပြီး ၎င်းတို့အများစုသည် ထိုဒေသ များ၏ ကုန်းမြင့်ပိုင်းတို့တွင်မူ ယာစိုက်ပျိုးရေးလုပ်ငန်းကို လုပ်ကိုင်နေကြပေသည်။

အခန်း (၅) : လေ့လာခဲ့သည့် ရေပေးဝေရေးအစီအစဉ်များ အပေါ် ရှိသည့်သုံးသပ်ချက်

မိတ်ဆက်ကဏ္ဍတွင် ဖော်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း ဤလူမှုရေး အကဲဖြတ်ချက်အောက်တွင် ရွေးချယ်ထားသည့် ရေပေးဝေရေးစနစ်ပုံစံ (၄) ခုအပေါ်တွင် အတွင်းကျကျ လေ့လာအကဲဖြတ်ခဲ့ပါသည်။ ထိုစီမံကိန်းဒေသများအတွင်း ရေပေးဝေရေးပုံစံများ၏ လူဦးရေစာရင်းဇယားဆိုင်ရာ၊ လူမှုစီးပွားဆိုင်ရာနှင့် အခြားသက်ဆိုင်ရာ သွင်ပြင်လက္ခဏာများကို သတ်မှတ်ဖော်ထုတ် အကဲဖြတ်နိုင်ရန်ဖြစ်ပါသည်။ ဤစနစ်ပုံစံလေးခုသည် စီမံကိန်းဒေသအတွင်း ဘုံတူညီသည့် ရေပေးဝေရေးပုံစံများ၏ သွင်ပြင်လက္ခဏာများစွာကို ထင်ဟပ်ဖော်ပြနေသည်ဟု သတ်မှတ်ယူဆထားကြသဖြင့် ရွေးချယ် ထားခြင်း ဖြစ်သည်။

လေ့လာမှုအရ ဆွာချောင်းနှင့် မြောက်ယမား ရေသွင်းစိုက်ပျိုးမှုပုံစံစနစ်နှစ်ခုသည် ဆင်သေနှင့် မာလဲနတ်တောင် စသော ပုံစံစနစ် (၂) ခုထက် ပိုမို၍ ရေပေါများသည်ကို တွေ့ရသည်။ နောက်တွင်ဖော်ပြခဲ့သည့် စနစ် (၂) ခုတွင် ရေရရှိမှု မလုံလောက်သည့် ပြဿနာများရှိသည်ကို တွေ့ရှိခဲ့ရပြီး လယ်ယာမြေများစွာသည် ပုံမှန်ရေပေးသွင်းမှုကို မရရှိခဲ့ပေ။ ရှေ့တွင်ဖော်ပြခဲ့သည့် စနစ် (၂) ခုမှာ အကြောင်းအမျိုးမျိုးကြောင့် ထိုကဲ့သို့သော ပြဿနာမရှိပါ။ ဆွာချောင်းဆည်သည် ရေဝင်ဧရိယာအတွင်း မိုးရွာသွန်းမှုမြင့်မားသဖြင့် လုံလောက်သည့် ရေစီးဝင်မှုရှိပါသည်။ မြောက်ယမားဆည်အတွက်မူ ယင်း၏တွဲဖက်ဆည်သည် ပင်မဆည်မှလျှော့ကျလာသည့်ရေကို ထိန်းသိမ်းထားနိုင်သောကြောင့်ဖြစ်ပါသည်။ ပင်မဆည်သည် (၁၄,၀၀၀) ဧကပေသာ သိုလှောင်ထားနိုင်ပြီး ရေစီးဝင်မှုက (၁၃၀,၀၀၀) ဧကပေ ရှိသည်။ တွဲဖက်ဆည်ကို (၂၀၀၆) ခုနှစ် တွင် တည်ဆောက်ခဲ့ပြီးလျှင်ကျလာသည့် ရေ (၁၂၀,၀၀၀) ဧကပေကို သိုလှောင်ပေးထားနိုင်သည်။ ထိုနည်းအားဖြင့် (၂၀၀၇) ခုနှစ်မှစပြီး နောက်ထပ် (၁၀,၀၀၀) ဧကပေကို ရေပေးသွင်းလာနိုင်ခဲ့သည်။ အောက်ပါဇယားသည် လေ့လာခဲ့ သည့် စနစ်ပုံစံ (၄) ခု၏ ပိုမိုအသေးစိတ်သည့် သတင်းအချက်အလက်များကို ဖော်ပြထားပါသည်။

ဇယား (၁၃) - လေ့လာခဲ့သည့် စနစ်ပုံစံ လေးခုအပေါ် ရှိသည့်သုံးသပ်ချက်

အကြောင်းအရာ	ဆင်သေ	မြောက်ယမား	ဆွာချောင်း	မာလဲနတ်တောင်
တည်နေရာ	နေပြည်တော်ကောင်စီ တပ်ကုန်း	စစ်ကိုင်းဒေသ၊ ယင်းမာပင်ခရိုင် ပုလဲမြို့နယ်	ပဲခူးအရှေ့ပိုင်း၊ တောင်ငူခရိုင် ရေတာရှည် မြို့နယ်	မန္တလေး၊ ပြင်ဦးလွင်ခရိုင်၊ စဉ့်ကူးမြို့နယ်
တည်ဆောက်သည့် နှစ်	၁၉၉၆	၂၀၀၅	၁၉၉၈	၂၀၀၄
ရေသွင်းစိုက်ပျိုးနိုင် သည့်ဧရိယာ(အသားတင်)	၁၅,၂၁၈	၁၁,၃၂၀	၂၃,၄၆၇	၆၅,၀၀
ဖြတ်သွားသည့်ကျေးရွာ အရေအတွက်	၃၃	၁၇	၂၄	၁၀

ကျေးရွာအရေအတွက်	၇၈	၃၅	၁၃၃	၃၀
ရေသွင်းစိုက်ပျိုးနိုင်သည့်ဧရိယာအတွင်းပါ ဝင်သည့် မြို့နယ်များ	တပ်ကုန်း၊ ပုပ္ဖသီရိ	ပုလဲ၊ယင်းမာပင်	ရေတာရှည်၊ဆွာ	စဉ့်ကူး
အစီအစဉ်တည်ရှိသည့် ဇုန်နယ်မြေများ	မန္တလေးဒေသကြီး တောင်ဘက်ပိုင်း	စစ်ကိုင်းဒေသကြီး တောင်ဘက်အပိုင်း	ပဲခူးအရှေ့ပိုင်း၊ စစ်တောင်းမြစ် အနောက်ပိုင်း	မန္တလေးဒေသကြီး မြောက်ဘက်အပိုင်း
ဆည်၏ရေသိုလှောင်မှု စုစုပေါင်း ဧက၊ ပေ	၁၄၃,၀၉၀	၁၄,၀၅၇ (တွဲဖက်ဆည်၊ ၁၂၂,၉၀၀)	၂၁၆,၃၅၀	၅၇,၄၇၀
စီမံမှုအပိုင်အတွင်း လူဦးရေ	၁၀၇,၉၆၂	၆၉,၅၀၀	၈၀,၀၀၉	၂၂,၈၀၀
အိမ်ထောင်စု ဦးရေ	၂၂,၆၄၀	၁၂,၅၀၀	၁၆,၃၁၉	၅,၇၀၀
လယ်သမားဦးရေ	၅,၄၂၀	၃,၀၀၀	၁၇,၀၀၀	၂,၃၆၄

၅.၁။ စီမံကိန်းဒေသအတွင်း လူနည်းစုတိုင်းရင်းသားမျိုးနွယ်စုများ

၅.၁.၁ မြောက်ယမားရေသွင်းစိုက်ပျိုးရေးပုံစံစနစ်

ရေသွင်းစိုက်ပျိုးရေးစနစ်သည် ဒေသ၏တောင်ဘက်ပိုင်းတွင်တည်ရှိသည်။ တောင်ဘက်ပိုင်းတွင် အဓိကအားဖြင့် ဗမာနှင့် ကအူး၊ ကနန်း ဟုခေါ်သော တိုင်းရင်းသားမျိုးနွယ်စုတို့ နေထိုင်ကြသည်။ သို့သော် ကအူး၊ ကနန်းတို့သည် ဗမာလူမျိုးတို့နှင့် တစ်သားတည်း ပေါင်းစည်းသွားကြပြီး ၎င်းတို့၏တည်ရှိမှုမှာ မှတ်တမ်းအနေဖြင့်သာ ရှိတော့သည်။ ယင်းတို့သည် ဗမာစကားပြောကြပြီး ဗမာအများစုနှင့်တူသည့် ယဉ်ကျေးမှုအလေ့အထများအတိုင်း ပြုမူနေထိုင်ကြသည်။ ထိုသို့ဖြစ်သဖြင့် အဆိုပြုထားသည့်စီမံကိန်းမှ ရေသွင်းစိုက်ပျိုးရေးဆောင်ရွက်နေသည့် နေရာတွင်သာမက၊ ရေသွင်းစိုက်ပျိုးရန်မဆိုပြုထားသည့် ဧရိယာများတွင်ပါ ဗမာအများစုနှင့် ယင်းတို့၏ယဉ်ကျေးမှုချင်း တစ်သားတည်း ဖြစ်နေသော ကအူး၊ ကနန်းတို့မှလွဲ၍ အခြားမည်သည့် လူမျိုးစုကိုမျှမတွေ့ရပါ။

၅.၁.၂ မာလဲနတ်တောင် စီမံကိန်း

ဤရေသွင်းစိုက်ပျိုးမှုစနစ်ပုံစံသည် မန္တလေးတိုင်းဒေသကြီး၏ မြောက်ဘက်ပိုင်းတွင် တည်ရှိသည်။ အတိအကျဆိုရလျှင် ရေသွင်းစိုက်ပျိုးသည့်ဧရိယာနှင့် စိုက်ပျိုးနိုင်သည့်ဧရိယာများသည် မန္တလေးမြို့နှင့်ကပ်လျက်ဒေသ ဧရာဝတီမြစ်ဝှမ်းလွင်ပြင်တွင် တည်ရှိသည်။ ဤဧရိယာတွင် လူများစုဖြစ်သော ဗမာလူမျိုးများသာနေထိုင်ကြပြီး မည်သည့်လူမျိုးနွယ်စုမျှ သိသာထင်ရှားသည့် သီးခြားအသိုင်းအဝိုင်းအဖြစ် နေထိုင်ခြင်းမရှိကြပါ။

^{၂၅} The area in fact used to be included in Mandalay region. But in terms of new administrative structure, it is included in Nay Pi Taw Council.

၅.၁.၃ ဆင်သေ စီမံကိန်း

ဤရေသွင်းစိုက်ပျိုးမှုစနစ်ပုံစံသည် မန္တလေးဒေသ၏ တောင်ဘက်ပိုင်းတွင် တည်ရှိပြီး အုပ်ချုပ်မှုအရ နေပြည်တော် ကောင်စီ နယ်ပယ်အတွင်းတွင် ရှိပါသည်။ ဤဧရိယာတွင် အဓိကအားဖြင့် အများစု ဖြစ်သည့် ဗမာလူမျိုးများ နေထိုင်ကြပြီး အဆိုပြုထားသည့် စီမံကိန်း၏ ရေသွင်းစိုက်ပျိုးသည့် ဧရိယာနှင့် စိုက်ပျိုးနိုင်သည့် ဧရိယာအတွင်း အရေးပါသည့် သီးခြား လူမှုအသိုင်းအဝိုင်းများအဖြစ် နေထိုင်သည့် လူမျိုးနွယ်စုများမရှိပါ။

၅.၁.၄ ဆွာချောင်း စီမံကိန်း

ဤရေသွင်းစိုက်ပျိုးမှုစနစ်ပုံစံသည် စစ်တောင်းမြစ်၏ အနောက်ဘက် ပဲခူးတိုင်းဒေသကြီး၏ အရှေ့ဘက်ပိုင်းတွင် တည်ရှိပါသည်။ ပဲခူးအရှေ့ပိုင်းဒေသတွင် ကရင်လူမျိုးများနေထိုင်ကြသည်။ သို့သော် စစ်တောင်းမြစ် အရှေ့ဘက်ခြမ်းနှင့် ပဲခူးတိုင်းဒေသကြီး၏ အရှေ့ပိုင်း တောင်ထူထပ်သော ဒေသများတွင်သာ နေထိုင်ကြပါသည်။ အဆိုပြုထားသည့် စီမံကိန်းဧရိယာသည် စစ်တောင်းမြစ် အနောက်ဘက်ခြမ်း မြေပြန့်လွင်ပြင်တွင် တည်ရှိသည်။ ရေသွင်းစိုက်ပျိုးသည့် ဧရိယာနှင့် စိုက်ပျိုးနိုင်သည့် ဧရိယာအတွင်း အရေးပါသည့် သီးခြားလူမှု အသိုင်းအဝိုင်းများအဖြစ် နေထိုင်သည့် တိုင်းရင်းသားမျိုးနွယ်စုများ မရှိပါ။ လူမှုရေး အကဲဖြတ်မှုအဖွဲ့သည် ဗမာလူမှုအသိုင်းအဝိုင်းအတွင်း နေထိုင်သည့် ကရင် နှင့် ရှမ်းလူမျိုးနွယ်စု အနည်းငယ်ကိုတွေ့ခဲ့သည်။ ၎င်းတို့၏အဆိုအရ ယင်းတို့သည် ဗမာစကားပြောကာ ဗမာတို့နှင့် တစ်သားတည်းဖြစ်နေပြီး ဗမာနှင့် ဆင်တူသည့်ယဉ်ကျေးမှုအလေ့အထများ ကျင့်သုံးနေကြောင်း သိရှိရပါသည်။

၅.၂ ။ လေ့လာခဲ့သည့် ရေသွင်းစိုက်ပျိုးရေး ဧရိယာအတွင်း ဘာသာရေးအရ လူနည်းစုများ

လူမှုရေးအကဲဖြတ်မှုအဖွဲ့သည် စီမံကိန်းဧရိယာအတွင်း အစ္စလာမ်ဘာသာဝင်များ နေထိုင်ကြောင်း တွေ့ရှိခဲ့ရသည်။ ၎င်းတို့သည် ဗမာတို့ဖြင့် ရောနှောလျက်ဖြစ်စေ၊ ကိုယ်ပိုင်အသိုင်းအဝိုင်းဖြင့် သီးခြားဖြစ်စေ နေထိုင်ကြ ပါသည်။ အရေးကြီးသည့်အချက်တစ်ခုမှာ ၎င်းတို့သည် အများစုဖြစ်သည့် ဗမာလူမျိုးများနှင့်အခြားတိုင်းရင်းသား များကဲ့သို့တစ်သားတည်း ဖြစ်မနေကြပေ။ ယင်းတို့သည်ယင်းတို့၏ ဘာသာရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှုအလေ့အထများကိုသာ ပဓာနထားကြသည်။ သို့သော် ယင်းတို့သည် ဗမာလူမျိုးများနှင့် ကွဲပြားခြားနားသည့် လယ်ယာစိုက်ပျိုးရေး အလေ့အထကို ကျင့်သုံးနေခြင်းကားမဟုတ်ပါ။ ခရစ်ယာန်နှင့် ဟိန္ဒူဘာသာရေး အသိုင်းအဝိုင်းများသည်လည်း စီမံကိန်း ဧရိယာတွင်ရှိနေနိုင်သည်။ အထူးသဖြင့် ဆွာချောင်း(ပဲခူးအရှေ့) တွင်ဖြစ်သည်။ သို့သော် လူမှုရေးအကဲဖြတ်မှု အဖွဲ့အနေဖြင့် သတ်မှတ်ဖော်ထုတ်ခဲ့ခြင်း မရှိခဲ့ပါ။ ခရစ်ယာန်လူထုသည် အခြား လူနည်းစု ဘာသာရေး အသိုင်းအဝိုင်းများနှင့် ယှဉ်လျှင် ဗမာလူမျိုးတို့နှင့် ပိုမိုရောနှောနေထိုင်ဖွဲ့ရာဖြစ်နိုင်ခြေ ရှိပါသည်။

အခန်း (၆) : လူမှုရေးအကဲဖြတ်မှုနှင့် လူမှုစီးပွားရေးအချက်အလက်ဆိုင်ရာတွေ့ရှိချက်များ

၆.၁ ။ လယ်ယာစိုက်ပျိုးရေး စနစ်များ

၆.၁.၁ မြေယာအမျိုးအစားများ

လေ့လာခဲ့သည့် ကျေးရွာများမှ စိုက်ပျိုးရေးစနစ်များကို ယင်းတို့၏ မြေအမျိုးအစားနှင့် သက်ဆိုင်ရာ စိုက်ပျိုးမှုပုံစံများအပေါ် မူတည်၍ အုပ်စု (၂) ခုခွဲခြားနိုင်သည်။ လယ်အခြေပြုစနစ်နှင့် လယ်နှင့်ယာ ပေါင်းစပ်စနစ်တို့ ဖြစ်သည်။ ယေဘုယျအားဖြင့် ရေတာရှည်နှင့် စဉ့်ကူးဧရိယာ (၂) ခုမှ ရွာများတွင် လယ်ကို အားပြုဆောင်ရွက်နေချိန်တွင်

တပ်ကုန်းနှင့်ပုလဲတို့မှာ လယ်နှင့် ယာပေါင်းစပ်စနစ်ဖြင့် လုပ်ကိုင်ကြသည်။ ယေဘုယျအားဖြင့် ရေတာရှည်နှင့် စဉ့်ကူးနယ် ရှိရွာများသည် လယ်ကိုအဓိကထားပြီး တပ်ကုန်းနှင့်ပုလဲတို့သည် လယ်နှင့် ယာ အပေါင်းအစပ်ပုံစံကိုကျင့်သုံးသည်။ နည်းစနစ်အပိုင်းအရဆိုပါမူ လယ်သည်စပါးစိုက်သည့်မြေဖြစ်သည်။ ယာသည် နမ်း၊ မြေပဲ၊ ပဲအမျိုးမျိုး စသည်ဖြင့် အခြားသီးနှံများ စိုက်ပျိုးနိုင်သည်။ ယာမြေများသည် ရေရရှိမှုအကန့်အသတ်ရှိခြင်း (သို့) မြေအနေအထားတို့ကြောင့် စပါးကို မစိုက်ပျိုးနိုင်ချေ။ ရေတာရှည်၊ ပုလဲနှင့် စဉ့်ကူးနယ်တို့မှ စိုက်ပျိုးမြေအများစုသည် လယ်မြေများဖြစ်သည်။ စဉ့်ကူးမှ ရွာတစ်ရွာနှင့် ပုလဲမှရွာတစ်ရွာတို့တွင် လယ်နှင့်ယာ ပေါင်းစပ်ပုံစံကို အသုံးပြုကြသည်။

မြေယာပုံစံနှင့်ပတ်သက်၍ ထူးခြားသည့်ကိစ္စများကိုလည်း တွေ့ရှိရပါသည်။ ပုလဲမြို့နယ်မှလယ်သမားများသည် စပါးကို (၂) ကြိမ်စိုက်ရမည်ဖြစ်သော်လည်း လယ်မြေပေါ်တွင်ယာသီးနှံများစိုက်ပျိုးကြသည်။ အခြားကိစ္စတစ်ရပ်မှာ စဉ့်ကူး ရှိ ရွာတစ်ရွာမှလယ်မြေသည် မုရင်းမြေအမျိုးအစားဖြစ်နေသည်။ ၎င်းသည် ဧရာဝတီမြစ်ဘေးကပ်လျက်ရှိနေသည့် နန်းမြေ အမျိုးအစားဖြစ်သည်။ ပုံမှန်လယ်နှင့် မုရင်းလယ်တို့အကြား အဓိကကွာခြားချက်မှာ စပါးစိုက်ပျိုးသည့်အချိန်ဖြစ်သည်။ နောက်တွင် ဖော်ပြထားသည့် လယ်အမျိုးအစားအတွက်မူ မိုးရာသီအကုန် မြစ်ရေကျသွားသည့် အချိန်တွင်စိုက်ပျိုး ကြသည်။ ပုံမှန်လယ်မြေတွင် မိုးရာသီ (ဇူလိုင်မှ အောက်တိုဘာ / နိုဝင်ဘာ) သို့မဟုတ် ဆောင်းရာသီ အကုန်တွင် စိုက်ပျိုးသည်။ (မတ်လမှ မေ / ဇွန်)

၆.၁.၂ မြေယာအသုံးပြုမှု

လယ်သမားအများစုသည် အစိုးရမှ မကြာသေးမီကထုတ်ပေးထားသည့် မြေယာအသုံးပြုခွင့်လက်မှတ်ရှိကြသည်။

လေ့လာခဲ့သည့် ကျေးရွာများအတွင်း လယ်သမားအများစုသည် ယင်းတို့၏ စိုက်ပျိုးမြေအမျိုးအစား အပေါ် မူတည်ခြင်းမရှိပဲ လယ်မြေဖြစ်စေ၊ ယာမြေဖြစ်စေ မကြာသေးမီက အစိုးရမှထုတ်ပေးထားသည့် မြေယာအသုံးပြုမှု လက်မှတ်ရှိထားကြသည်။ (၂၀၁၂) ခုနှစ်၊ မတ်လတွင် မြေယာဥပဒေအသစ် ပြဋ္ဌာန်းပြီးနောက် ထိုသို့ထုတ်ပေးခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။ (မြေငှားရမ်းမှုဆိုင်ရာ အသေးစိတ်အချက်ကို မြေယာအပိုင်းတွင်တွေ့နိုင်ပါသည်။) ရွာ (၅) ရွာမှ လယ်သမား အားလုံးသည် သက်သေခံလက်မှတ်ရရှိထားပြီး ကျန်သည့်ရွာများမှ လယ်သမား (၅၀% မှ ၉၉%) မှာမူ လက်ခံရရှိခြင်း မရှိသေးပါ။ အကြောင်းအမျိုးမျိုးရှိပြီး မြို့နယ်မြေစာရင်းဌာန၏ လုပ်နိုင်စွမ်းရည် အကန့်အသတ်ရှိခြင်း၊ မြေယာအငြင်းပွားမှု၊ ပိုင်ရှင်ပြောင်းလဲမှုနှင့် လျှောက်ထားမှုနောက်ကျခြင်း စသည်တို့ပါဝင်သည်။

မြေယာကို သီးစားစနစ်စိုက်ပျိုးသူများအား တွေ့ရှိခဲ့ရသော်လည်း ကြီးမားသည့်ပမာဏမရှိပါ။

လေ့လာမှုတွင် အချို့လူများသည် ယင်းတို့၏မြေယာကို အခြားသူများထံ တရားဝင်မဟုတ်သောနည်းဖြင့် ငှားရမ်း ကာ သီးစားစနစ်အဖြစ် လုပ်ကိုင်ခွင့်ပြုသည်ကိုတွေ့ရှိခဲ့ရသည်။ ကိစ္စအများစု၌ ငှားရမ်းသူများသည် အသေးစားလုပ်ကိုင် သည့် လယ်သမားများဖြစ်သည်ကို တွေ့ခဲ့ရသည်။ မြေယာမဲ့လုပ်သားများသည် လယ်ယာစိုက်ပျိုးရေးကိရိယာနှင့် အရင်း အနှီးငွေကြေးမရှိသဖြင့် နှိုင်းယှဉ်ချက်အရ သီးစားစနစ်လုပ်ကိုင်မှုမှာ နည်းပါးပါသည်။ အမျိုးသမီးဦးဆောင်သည့် အိမ်ထောင်စုနှင့် အသက်အရွယ်ကြီးသည့် မြေပိုင်ရှင်များသည် သီးစားစနစ်ဖြင့် မြေယာအငှားချ ထားလေ့ရှိသည်။ အခြေခံအားဖြင့် ပိုမိုကြီးမားသည့်မြေယာပိုင်ဆိုင်ထားပြီး လုပ်သားအင်အား နည်းပါးသူများသည် သီးစားစနစ်ဖြင့် အငှားချ ထားလေ့ရှိသည်။ သို့ရာတွင် သီးစားစနစ်ကို လယ်သမား၏ ဆွေမျိုးအရင်းအချာများအချင်းချင်းသာ လုပ်ကိုင်ကြသည်ကို အများအားဖြင့်တွေ့ရပါသည်။ ထို့အပြင် သီးစားချထားမှုကို မိုးစပါးထက်ရေရရှိရေးအတွက် သေချာအောင်လုပ်ကိုင်ခြင်း၊ မြေဩဇာကျွေးခြင်းတို့ဖြင့် ပိုမိုဂရုစိုက်ရသည့် နွေရာသီသီးနှံစိုက်ပျိုးမှုအတွက် အထူးတလည်ကျင့်သုံးကြပါသည်။

ယေဘုယျအားဖြင့် သီးစားချထားမှုအရေအတွက်မှာ အလွန်နည်းပါးပါသည်။ (ရွာတစ်ရွာစီတွင် သီးစားစနစ် လုပ်ကိုင်သူ (၃) ယောက်မှ (၄) ယောက်သာရှိသည်။) သီးစားစနစ်ပေးသူများသည် အများအားဖြင့် မြေယာ (၂) ဧက မှ (၃) ဧကအထိသာ ချထားပေးကြသည်။ သီးစားခအဖြစ် ပေးရမည့်ပမာဏကို အောက်ပါဇယားတွင် တွေ့နိုင်သည်။

ဇယား (၁၄) - နယ်မြေအသီးသီးမှ သီးစားခနှုန်းထားများ

ဒေသ	စပါး(လယ်)	နှမ်း/ပဲ(ယာ)
စဉ့်ကူး(မန္တလေးမြောက်ပိုင်း)	တစ်ဧက ၁၂ တင်း	
ပုလဲ(စစ်ကိုင်းတောင်ပိုင်း)	တစ်ဧက တင်း ၂၀ (သို့)	နှမ်း ၅ တင်း
	တစ်ဧက ၁၀၀၀၀ ကျပ်	မြေပဲ တင်း ၂၀
ရေတာရှည်(ပဲခူးအရှေ့)	တစ်ဧက ၁၂ တင်း	
တပ်ကုန်း(မန္တလေးတောင်ပိုင်း)	သီးနှံအထွက် သုံးပုံတစ်ပုံ	

သီးစားခနှုန်းထားများမှာ ဆွေမျိုးများအကြားတွင်ပိုမိုသက်သာသည်ကို သိခဲ့ရပါသည်။ ဆွေမျိုးတော်သည် သီးစား လုပ်ကိုင်သူများသည် အရစ်ကျပေးသွင်းနိုင်ပြီး ဆွေမျိုးမတော်သူများသည် အချို့ကိစ္စများတွင် ကြိုတင်ပေးသွင်း ထားရ လေ့ရှိသည်။

လယ်ယာစိုက်ပျိုးရေးတွင် စက်မှုဆိုင်ရာ တိုးတက်မှု ပိုရှိလာသည့် အဓိကအကြောင်းရင်းကြောင့် သီးစားစနစ် ကျင့်သုံးမှု လျော့နည်းလာသည်။

လေ့လာခဲ့သည့်ရွာများမှ လူအများသည် သီးစားချထားခြင်း အလေ့အကျင့်သည် အကြောင်းအမျိုးမျိုးကြောင့် လျော့ကျလာနေသည်ဟု ပြောကြပါသည်။ အဓိကအကြောင်းရင်းများ အနက်မှတစ်ခုမှာ လယ်ယာစိုက်ပျိုးမှုတွင် စက်မှုပိုင်း ပိုမိုပါဝင်လာခြင်းဖြစ်သည်။ တကယ်တမ်းတွင်လည်း သီးစားချထားမှုပြုလုပ်ခြင်း၏အဓိကအကြောင်းတစ်ခုမှာ လုံလောက် သည့်လုပ်သားမရှိခြင်းကြောင့် ဖြစ်သည်။ အထူးသဖြင့် အသက်အရွယ်ကြီးရင့်ပြီး အမျိုးသမီးဦးဆောင်သည့် အိမ်ထောင်စု များအတွက်ဖြစ်သည်။ သို့ရာတွင် နောက်ပိုင်းတွင်ဤလိုအပ်ချက်ကို လယ်ယာသုံးစက်ကိရိယာများဖြင့် ဖြေရှင်းနိုင် လာကြသည်။ ဤနည်းဖြင့် သီးစားချထားမှုအလေ့အထမှာ ကျဆင်းလာခဲ့သည်။ ဤကိစ္စကို ရေတာရှည်တွင် ထင်ရှားစွာ တွေ့ရသည်။ ရေသွင်းစိုက်ပျိုးရေးကြောင့် ယင်းတို့၏မြေယာများမှ အကျိုးအမြတ်ပိုမိုရရှိ လာသည့်အတွက် ကြောင့်လည်း သီးစားချထားမှုလျော့ကျလာရသည်။ သို့ရာတွင် ရေရရှိမှုပိုနည်းသည့် ရွာများတွင်လည်း သီးစားချထားမှု များများစားစား မရှိပါ။ ရေမရရှိနိုင်သည့်အခါ သီးစားလုပ်သည့်သူက စွန့်စားလုပ်ကိုင်ရမည်ဖြစ်သဖြင့် ထိုစနစ်ကို မလုပ်ကိုင်လိုကြသော ကြောင့်ဖြစ်သည်။ ယခင်က မိုးလေဝသကိုခန့်မှန်းနိုင်သော်လည်း ယခုအခါ မိုးလေဝသအခြေအနေမှာ ပို၍ခန့်မှန်းရခက် လာသည်။ ပို၍အရေးကြီးသည်မှာ လူတို့သည် အခြားရွေးချယ်စရာအလုပ်များရှိလာ၍ဖြစ်သည်။ အထူးသဖြင့် နိုင်ငံခြားသို့ ရွှေ့ပြောင်းပြီး အလုပ်လုပ်ကြခြင်းဖြစ်သည်။ ဤအကြောင်းများကြောင့် လေ့လာခဲ့သည့် ကျေးရွာများတွင် သီးစားချထား သည့်အလေ့အထ လျော့နည်းလာကြောင်း တွေ့ခဲ့ရပါသည်။

၆.၁.၃ လယ်ယာမြေယာပျံ့နှံ့တည်ရှိပုံ

လေ့လာမှုတွင် မြေယာစနစ်ကို ပိုင်ဆိုင်သည့် အရွယ်အစားသည် အဓိကအဆုံးအဖြတ်ပေးခြင်း မဟုတ်ကြောင်း တွေ့ရသည်။ မြေအနေအထားနှင့် ရေရရှိမှုက ပို၍အရေးပါပါသည်။ သို့ရာတွင် ပိုင်ဆိုင်သည့်မြေယာအရွယ်အစားသည် ပုံစံတကျပြုလုပ်ထားသည့် အချို့သောမြေယာစနစ် အမျိုးအစားအောက်တွင် လယ်ယာစိုက်ပျိုးမှု အလေ့အထအတွက် အရေးကြီးသော ကွဲပြားမှုအချို့ရှိသည်ကိုလေ့လာမှုအရတွေ့ရှိရပါသည်။ ၎င်းတို့အနက်တွင် စိုက်ပျိုးပုံနည်းလမ်းများ၊ သီးနှံ အမျိုးအစားရွေးချယ်မှု၊ လုပ်ငန်းသုံးကိရိယာ အမျိုးအစားနှင့် အချို့နေရာများတွင် သီးနှံစိုက်ပျိုးမှုပမာဏ စသည့်အပိုင်းများ တွင် ကွဲပြားမှုများရှိသည်။ အချို့သော အဓိကလယ်ယာမြေစနစ်တွင် ပိုင်ဆိုင်သည့်မြေယာအရွယ်အစားမှာ မည်သည့်နည်း အားဖြင့် ကွဲပြားမှုဖြစ်စေသည်ကို ရှင်းပြနိုင်ရန်အတွက် လေ့လာခဲ့သည့်ဧရိယာအတွင်း မြေယာပိုင်ဆိုင်မှု အရွယ်အစားများ ကို ပထမဦးစွာ ရှင်းလင်းရန်လိုအပ်ပါသည်။

လေ့လာခဲ့သည့် ကျေးရွာအားလုံးမှ အငယ်စား၊ အလတ်စား၊ အကြီးစားလယ်သမားများ၏ ပျမ်းမျှမြေယာပိုင်ဆိုင် မှု အရွယ်အစားမှာ အနည်းဆုံး (၂ ဧက) မှ (၄ ဧက)၊ (၅ ဧက) မှ (၈ ဧက) နှင့် (၁၀ ဧက) မှ (၁၇ ဧက) တို့ အသီးသီး ဖြစ်ကြသည်။^{၁၅} လေ့လာမှုအရ မြောက်ယမားသည် ပိုင်ဆိုင်သည့် မြေယာအရွယ်အစား အကြီးဆုံးဖြစ်ပြီး တပ်ကုန်းမြို့နယ် သည် အသေးဆုံးဖြစ်သည်။ မတူကွဲပြားသည့်ဧရိယာအလိုက် မတူကွဲပြားသည့်မြေယာပိုင်ဆိုင်မှု အရွယ်အစားများကို အောက်ပါဇယားတွင် ဖော်ပြထားသည်။

ဇယား (၁၅) - မတူညီသည့် ရေသွင်းစိုက်ပျိုးမှုပုံစံစနစ် (၄) မျိုးအောက်တွင် ရပ်ရွာလူထုမှပျမ်းမျှအနိမ့်ဆုံးနှင့် အမြင့်ဆုံး မြေယာပိုင်ဆိုင်မှုအရွယ်အစားများ

မြို့နယ်	စနစ်	အကြီးစား လယ်သမား		အလတ်စား လယ်သမား		အသေးစား လယ်သမား	
		အမြင့်ဆုံး	အနိမ့်ဆုံး	အမြင့်ဆုံး	အနိမ့်ဆုံး	အမြင့်ဆုံး	အနိမ့်ဆုံး
စဉ့်ကူး(မွန်လေးဒေသ မြောက်ပိုင်း)	မာလဲနတ်တောင်	၁၆	၁၀	၆	၅	၄	၂
ပုလဲ(စစ်ကိုင်းဒေသတောင်ပိုင်း)	မြောက်ယမား	၂၅	၁၁	၁၀	၇	၅	၂
ရေတာရှည်(အရှေ့ပဲခူး)	ဆွာချောင်း	၁၅.၇၅	၉.၅	၇.၅	၅	၃.၅	၁.၂၅
တပ်ကုန်း(မွန်လေးဒေသတောင်ပိုင်း/ နေပြည်တော်အနီး)	ဆင်သေ	၁၄	၈.၅	၇	၄.၅	၄.၅	၂
လေ့လာခဲ့သည့် ကျေးရွာအားလုံးမှ ပျမ်းမျှ မြေယာပိုင်ဆိုင်မှု အရွယ်အစား		၁၇	၁၀	၈	၅	၄	၂

^{၁၅} This classification on different types land ownership is done by researchers' reflections based on people's perceptions.

မြေယာပိုင်ဆိုင်မှုမရှိသူများသည် လေ့လာခဲ့သည့် ရွာအားလုံးတွင် လူဦးရေအများဆုံး အမျိုးအစားဖြစ်သည်။

လေ့လာခဲ့သည့် ရွာများတွင် အများဆုံးသော အိမ်ထောင်စုအမျိုးအစားမှာ မြေယာပိုင်ဆိုင်မှုမရှိသည့် သူများဖြစ်ပြီး လူဦးရေစုစုပေါင်း၏ (၅၅%) ပါဝင်သည်။ မြေယာပိုင်ဆိုင်မှုမရှိသူအားလုံးသည် စိုက်ပျိုးရေးလုပ်သားများ မဟုတ်ကြပေ။ အထူးသဖြင့် အသေးစားလယ်သမားများမှာ မြို့ပြနှင့်ဆက်စပ်နေသည့် ကျေးရွာများတွင် နေထိုင်ကြသူများဖြစ်ကြသည်။ အလတ်တန်းစား လယ်သမားများသည် ဒုတိယအကြီးဆုံး အမျိုးအစားအားဖြင့်ပါဝင်ပြီး အိမ်ထောင်စုစုပေါင်း၏ (၂၁%) ရှိသည်။ အကြီးစားလယ်သမားများမှာ အသေးငယ်ဆုံးအမျိုးအစားဖြင့် (၉%) သာရှိပြီး အသေးစား လယ်သမားများမှာ လယ်ယာလုပ်သည့် အိမ်ထောင်စု၏ (၁၆%) သာရှိသည်။ အချက်အလက်များအရ ပဲခူးတိုင်းဒေသကြီး အရှေ့ပိုင်းသည် မြေယာမဲ့လူဦးရေ အမြင့်မားဆုံးဒေသဖြစ်ပြီး မန္တလေးတိုင်းဒေသကြီးသည် အသေးစားလယ်သမားနှင့် မြေယာမဲ့လူဦးရေ မြင့်မားသည့်ဒေသဖြစ်သည်။ အခြားတစ်ဖက်တွင် စစ်ကိုင်းတိုင်းဒေသကြီးသည် မြေယာပိုင်ဆိုင်သူ လူဦးရေအမြင့်မားဆုံး ဖြစ်ပြီး အလတ်စားလယ်သမားများနှင့် မြေယာမဲ့လူဦးရေတို့မှာ ပိုမိုများပြားပါသည်။ မန္တလေးတိုင်းဒေသကြီး တောင်ဘက်၊ နေပြည်တော်အနီးမှ တပ်ကုန်းသည် အလတ်စား၊ အသေးစားနှင့် မြေယာမဲ့များ အချိုးညီစွာတည်ရှိသည့် ဒေသဖြစ်သည်။

ဇယား (၁၆) - လေ့လာခဲ့သည့်ဒေသ (၄) ခုအတွင်း လယ်ယာမြေအမျိုးအစားအသီးသီးအလိုက် အိမ်ထောင်စုပျံ့နှံ့ပုံများ

မြို့နယ်နှင့်ဒေသများ	ပျမ်းမျှ အကြီးစား လယ်ယာ အိမ် ထောင်စု	ပျမ်းမျှ အလတ် စား လယ်ယာ အိမ် ထောင်စု	ပျမ်းမျှ အသေးစား လယ်ယာ အိမ် ထောင်စု	ပျမ်းမျှ မြေယာမဲ့ အိမ် ထောင်စု	ပျမ်းမျှ စုစုပေါင်း အိမ် ထောင်စု	ပျမ်းမျှ စုစုပေါင်း လယ်ယာ မြေဧက
စဉ့်ကူး(မန္တလေးဒေသ/ မန္တလေးဒေသ မြောက်ပိုင်း)	၁၁	၂၇	၄၁	၂၅၄	၃၃၅	၉၀၁
ပုလဲ(စစ်ကိုင်းဒေသတောင်ပိုင်း)	၃၄	၁၁၀	၄၃	၇၇	၂၆၆	၃၀၈၃
ရေတာရှည်(အရှေ့ပဲခူး/ စစ်တောင်းမြစ်အနောက်ဘက်)	၁၈	၅၃	၆၁	၁၀၁	၂၃၃	၉၆၄
တပ်ကုန်း(မန္တလေးဒေသ တောင်ပိုင်း/ နေပြည်တော်အနီး)	၁၂	၃၁	၂၃	၁၄၇	၂၁၃	၈၅၈
ပျမ်းမျှ	၁၉	၅၅	၄၂	၁၄၅	၂၆၂	-
ရာခိုင်နှုန်း (%)	၇	၂၁	၁၆	၅၅	၁၀၀	-

^၆ This is the average of the data of three-four villages studied both in actual and pretest

ယာမြေသက်သက်ကိုသာ စိုက်ပျိုးမှုလုပ်ကိုင်သည့် အိမ်ထောင်စုများသည် ကျေးရွာအနည်းငယ်တွင်ရှိပြီး အနိမ့်ဆုံး (၆%) မှ (၅၇%) အထိပါဝင်သည်။

လေ့လာခဲ့သည့်ဧရိယာ (၄) ခုမှ ရွာ (၄) ခုတွင် ယာမြေသက်သက်ကိုသာ လုပ်ကိုင်ကြသော လယ်သမားများကို တွေ့ရှိရပြီး ဒေသ (၁) ခုစီတွင် (၁) ရွာစီရှိခြင်းဖြစ်သည်။ တပ်ကုန်း (မန္တလေးတောင်ပိုင်း)နှင့် ရေတာရှည် (အရှေ့ပဲခူး) တို့တွင် ယာလုပ်ငန်းသက်သက်စိုက်ပျိုးသည့် လယ်သမားများသည် အငယ်စားလယ်သမားများဖြစ်လေ့ရှိပြီး (၂) ဧကမှ (၃) ဧကအထိ ပိုင်ဆိုင်သည်။ အခြားတစ်ဖက်တွင် စဉ်ကူးနှင့်မန္တလေးမှ ယာသက်သက်စိုက်ပျိုးသူ လယ်သမားများသည် အသေးစား လယ်သမားများ မဟုတ်ကြပဲ အကြီးစား၊ အလတ်စားနှင့် အသေးစား လယ်သမားများ ရောထွေးနေသည်။ အောက်ပါဇယားတွင် ယာသက်သက် လုပ်ကိုင်သောမြေများ^{၂၂} အား လေ့လာခဲ့သည့်ရွာ (၄) ရွာတွင် မည်သို့ပါဝင်သည်ကို ပြသထားသည်။

ဇယား (၁၇) - ရွာ (၄) ရွာမှ ယာလုပ်ငန်းသက်သက် လုပ်ကိုင်သောမြေများ ခန့်မှန်းခြေ ဖွဲ့စည်းတည်ရှိပုံ

ရွာ	ဒေသ	စုစုပေါင်း လယ်ယာ အိမ်ထောင်စု	ယာမြေသက်သက် အိမ်ထောင်စု	ယာမြေသက်သက် ရာခိုင်နှုန်း
ကွန်အုန်း	ရေတာရှည်မြို့နယ်(အရှေ့ပဲခူး)	၅၁	၅	၆
ညောင်လွန်	တပ်ကုန်းမြို့နယ်(မန္တလေးတောင်ပိုင်း)	၈၄	၅	၆
ငွေတောင်	စဉ်ကူးမြို့နယ်(မန္တလေးတောင်ပိုင်း)	၉၂	-	၂၀
မွန်သွင်	ပုလဲမြို့နယ်(စစ်ကိုင်းတောင်ပိုင်း)	၃၄၈	-	၅၀

၆.၁.၄ သီးနှံစိုက်ပျိုးမှုပုံစံများ

လေ့လာခဲ့သည့် ကျေးရွာများအနက် တစ်ဝက်မှာ ယေဘုယျအားဖြင့် ဆန်စပါးသည် အဓိကစိုက်ပျိုးသီးနှံဖြစ်ပြီး အခြားကျေးရွာ တစ်ဝက်သည် မိုးစပါးအပြင် နမ်း၊ ပဲအမျိုးမျိုး၊ မြေပဲနှင့် ကြံ တို့အပေါ်တွင်လည်း အမှီပြုလျက်ရှိကြသည်။ ယေဘုယျအားဖြင့် လယ်နှင့်ယာ ရောနှောတည်ရှိသည့်ရွာများသည် ရေသွင်းစိုက်ပျိုးရေးစနစ်ရရှိမှု နည်းပါးပြီး အခြားသီးနှံ များကိုလည်း မှီခိုနေရသည်။ ဆည်ရေရရှိသော်လည်း ငွေရသည့်သီးနှံများကို စိုက်ပျိုးကြသည့် ပုလဲမှရွာ (၂) ရွာကိုမူ ခြွင်းချက်အဖြစ် တွေ့ရှိခဲ့ရသည်။

လေ့လာခဲ့သည့် ရွာ (၁၄) ရွာအနက်မှ (၆) ရွာသည် အများအားဖြင့် နှစ်စဉ်၂သီးစားစိုက်ပျိုးသည်။ (၁၄) ရွာအနက်မှ (၅) ရွာသည် သီးနှံ၃သီးစားစိုက်ပြီး ကျန်သည့်ရွာ (၃) ရွာမှာမူ နှစ်စဉ်သီးနှံတစ်မျိုးကိုသာ စိုက်ပျိုးကြပါသည်။ ၂သီးစားစိုက်ပျိုးသည့်ရွာများသည်မိုးရာသီအပြင်နေ့ရာသီ၌ပါ အဓိကအားဖြင့်စပါးကိုသာစိုက်ပျိုးကြသည်။ တစ်နှစ် ၃သီးစားစိုက်ပျိုးကြသည့်ရွာများမှာမူ မိုးစပါးအပြင် အခြားသီးနှံအမျိုးအစားများကိုလည်း စိုက်ပျိုးကြသည်။ တစ်နှစ် တစ်သီးသာ စိုက်ပျိုးသည့် ရွာ (၃) ရွာမှ (၂) ရွာသည် မိုးစပါးကို စိုက်ပျိုးကြပြီး ယင်းတို့မြေ၏ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းကို ကြံစိုက်ပျိုးကြသည်။ ရေတာရှည်တွင် လယ်သမားများအနေဖြင့် အခြားဒုတိယသီးနှံပေါ်ချိန်ကို မှီခိုရန်မလိုအပ်ဘဲ တစ်နှစ်တွင် တစ်သီးသာ

^{၂၂} Many Ya lands could be transformed to Le land after rehabilitation of the canals. Still pure Ya land will be remained as they are located in the upland to which it is not sure the irrigated water could be delivered.

စိုက်သည်ဟု ယူဆသတ်မှတ်ထားသည့် ရွာတစ်ရွာသာရှိသည်။ ထိုရွာမှ လယ်သမားများသည် မိုးစပါးနှင့် နွေစပါးဟူ၍ တစ်နှစ်တွင် နှစ်သီးစိုက်ပျိုးဖို့ရန် ရည်မှန်းထားကြသည်။ နွေစပါးကိုစိုက်ပျိုးရန်အတွက်လည်း ကြိုးပမ်းအားထုတ်ကြသည်။ ကံမကောင်းစွာဖြင့် ဆည်ရေသောက်စီမံကိန်းမှ ရေမရရှိသည့်အတွက်ကြောင့် နွေစပါးများသည် နှစ်စဉ်နီးပါး ပျက်စီးကြရသည်။ အောက်ဖော်ပြပါဇယားသည် လေ့လာခဲ့သည့်ကျေးရွာများမှ သီးနှံစိုက်ပျိုးမှုပုံစံကို ဖော်ပြထားသည်။ (ပို၍အသေးစိတ်ကျသည့် သီးနှံစိုက်ပျိုးမှုပုံစံအတွက် နောက်ဆက်တွဲမှ ရာသီအလိုက် ပြက္ခဒိန်တွင် ကြည့်နိုင်သည်။)

သို့ရာတွင် တပ်ကုန်း (မန္တလေးဒေသတောင်ဘက်ပိုင်း) နှင့် ပုလဲ(စစ်ကိုင်းဒေသမြောက်ဘက်ပိုင်း) မှ ရွာများသည် မိုးစပါးနှင့်နွေစပါးကို အဓိကအလေးထားစိုက်ပျိုးသည့် စဉ်းကူး(မန္တလေးမြောက်ပိုင်း)နှင့် ရေတာရှည်(အရှေ့ပဲခူး) ဧရိယာ (၂) ခုထက် ဒုတိယသီးနှံပိုများသည်။ ရှေ့တွင်ဖော်ပြခဲ့သည့် ဧရိယာ (၂) ခုမှ ရွာများသည် မိုးစပါးကိုသာ စိုက်ပျိုးပြီး နောက်တွင်ဖော်ပြခဲ့သည့် ဧရိယာများမှာမူ မိုးစပါးအပြင်နွေစပါးကိုပါ စိုက်ပျိုးကြသည်။ ရှေ့တွင်ဖော်ပြခဲ့သည့် ဧရိယာ (၂) ခုသည် နွေစပါးအစား နှမ်း၊ ပဲအမျိုးမျိုး၊ မြေပဲ၊ ကုလားပဲနှင့် ဟင်းသီးဟင်းရွက်များကို စိုက်ပျိုးကြပါသည်။

ဇယား (၁၈) - လေ့လာခဲ့သည့်ဒေသ (၄) ခုမှ ကျေးရွာအလိုက် သီးနှံစိုက်ပျိုးမှုပုံစံများ

ရွာနှင့် ဒေသများ	လယ်	ယာ သို့မဟုတ် အခြားစိုက်ပျိုးမြေအစိတ်အပိုင်း
၁။ ပြည်စိုးအောင် } ၂။ ပင်လယ်ကြီး } စဉ်းကူးမြို့နယ်	သီးနှံ ၂ မျိုး (မိုးစပါးနှင့် နွေစပါး)	ပဲစဉ်းငုံနှင့် ဆောင်းမြေပဲ
၃။ ငွေတောင်(စဉ်းကူးမြို့နယ်)	သီးနှံ ၁ မျိုး(နှမ်းမြေပေါ် မရင်းစပါး)	ကြံ
၄။ ကုက္ကိုရ } ၅။ အီယောင်း } ပုလဲမြို့နယ်	သီးနှံ ၃ မျိုး (မိုးဦးနှမ်း၊မိုးစပါးနှင့် ဆောင်းနှမ်းသို့မဟုတ် ကုလားပဲ)	
၆။ မုန်သွင်	သီးနှံ ၃ မျိုး (မိုးဦးနှမ်း၊မိုးစပါးနှင့် ဆောင်းနှမ်းသို့မဟုတ် ကုလားပဲ)	သီးနှံ ၂ မျိုး (မိုးဦးနှမ်းနှင့် မိုးရာသီတွင် ကုလားပဲ)
၇။ သပြေတန်း (ရေတာရှည်မြို့နယ်)	သီးနှံ ၂ မျိုး (မိုးစပါးနှင့် နွေစပါး)	
၈။ အင်ကြင်းကုန်း (ရေတာရှည်မြို့နယ်)	သီးနှံ ၂ မျိုး (မိုးစပါးနှင့် နွေစပါး)	
၉။ ဖိုးကြာညို (ရေတာရှည်မြို့နယ်)	သီးနှံ ၁ မျိုး(နှစ်စဉ်နွေသီးနှံကိုစမ်းသပ် စိုက်ပျိုးကြည့်ကြသော်လည်းအများစု ပျက်စီးကုန်သည်။)	
၁၀။ ခွန်ဦး(ရေတာရှည်မြို့နယ်)	သီးနှံ ၁ မျိုး(မိုးစပါး)	ကြံ (၂ နှစ်တစ်ကြိမ်)

၁၁။ ဥရှစ်ကုန်း ၁၂။ အင်ဖက်ကုန်း	တပ်ကုန်းမြို့နယ်	သီးနှံ ၂ မျိုး (မိုးစပါး)	
၁၃။ ညောင်လွန်	သီးနှံ ၃ မျိုး (မိုးစပါး၊ ပဲတီစိမ်း၊ ပဲ/ဂေါ်ဖီထုပ်)	သီးနှံ ၃ မျိုး (ပဲတီစိမ်း၊ ဝါ/ငရုပ်ပဲ/မြေပဲ)	
၁၃။ ကြာသေအီ	သီးနှံ ၃ မျိုး (မိုးစပါး၊ ပဲတီစိမ်း၊ ပဲ/ဂေါ်ဖီထုပ်)	သီးနှံ ၃ မျိုး(ပဲတီစိမ်းကို ပြောင်း၊ ဝါ၊ ဂေါ်ဖီထုပ် တို့နှင့် သီးညှပ်စိုက်ပျိုး)	

အကြီးစားလယ်သမားများသည် အသေးစားလယ်သမားများထက် သီးနှံအမျိုးအစားပိုမိုစိုက်ပျိုးကြသည်

အကြီးစား၊ အလတ်စားနှင့် အသေးစားလယ်သမားများအကြား အဓိကသီးနှံစိုက်ပျိုးမှုပုံစံမှာ မကွာခြားလှပါ။ သို့ရာတွင် အကြီးစားလယ်သမား အများစုသည် အသေးစားနှင့် အလတ်စား လယ်သမားများနှင့်စာလျှင် သီးနှံအမျိုးအစား များစွာကိုတစ်ပြိုင်တည်းပိုမိုစိုက်ပျိုးနိုင်သည်ကို လေ့လာတွေ့ရှိခဲ့ရသည်။ အကြီးစားလယ်သမားများသည် အလတ်စား နှင့် အသေးစား လယ်သမားများထက် မြေပိုင်ဆိုင်မှု ၂ဆ မှ ၅ဆ အထိပိုများသည်ကို ထည့်တွက်လျှင် ယင်းတို့သည် အခြားသီးနှံတစ်မျိုးက ပျိုးထောင်ဆဲဖြစ်သည့်အခါ (သို့မဟုတ်) နောက်ရာသီအတွက် မျိုးစေ့ထုတ်ယူနေသည့် အချိန်တွင် သီးနှံတစ်ခုကို စိုက်ပျိုးရန်အတွက် နေရာအလွတ်ပိုရှိနေသည်။ ထို့အပြင် ထိုရွာများမှ အကြီးစားလယ်သမားများတွင် လယ် နှင့် ယာ ပေါင်းစပ်စိုက်ပျိုးမြေစနစ် ရှိနေသည်။ ထိုနေရာများတွင် တစ်နှစ်လျှင် သီးနှံအမျိုးအစား (၆) မျိုးရှိလျှင် ၎င်းရွာအတွင်း အလတ်စားနှင့် အသေးစားလယ်သမားတို့မှာ ထိုသီးနှံအမျိုးအစားတို့မှ တစ်ဝက်ကိုသာ စိုက်ပျိုးနိုင်သည်။ ထိုသို့ဖြစ်သည့်အခါ အကြီးစား လယ်သမားများသည် ရာသီဥတုအပြောင်းအလဲနှင့် ဈေးနှုန်းအတက်အကျကို ပိုပြီးခံနိုင်ရည် ရှိနိုင်ပါသည်။ အောက်ပါ ဘောင်အကွက်အတွင်းတွင် ကြီးမားသည့် မြေအရွယ်အစား ပိုင်ဆိုင်ထားခြင်းက ပိုများသည့် သီးနှံနှင့် ကုန်ထုတ်စွမ်းအားအတွက် မည်သို့အကျိုးပြုသည်ကို ဖော်ပြထားသည်။

ကိစ္စရပ် - (၁) ။ လယ်လုပ်ကိုင်သည့် တပ်ကုန်းမှ အကြီးစား လယ်သမားများသည် ပဲတီစိမ်းကို မိုးရာသီအစောပိုင်း (မေလ) မှ (ဇူလိုင်လ) လယ်အတွင်း စိုက်ပျိုးချိန်တွင် ယင်းတို့မြေ၏ အခြားအပိုင်းတွင် စပါးကိုပျိုးထောင်ကြသည်။

ကိစ္စရပ် - (၂) ။ လယ်နှင့်ယာ ပေါင်းစပ်စိုက်ပျိုးမြေစနစ် ပိုင်ဆိုင်သည့်လယ်သမားများသည် ပဲတီစိမ်း၊ ပြောင်း၊ အာလူး နှင့် ငရုပ်တို့ကို မိုးရာသီအစောပိုင်းတွင် ယင်းတို့၏ ယာမြေ၌ တစ်ပြိုင်တည်းစိုက်ပျိုးကြသည်။ ထိုနောက် ၎င်းတို့သည် ဝါကို (၅) လစိုက်သည်။ ဆောင်းရာသီတွင် ဂေါ်ဖီကိုစိုက်ပျိုးကြသည်။ အခြားတစ်ဖက်တွင် လယ်မြေအပေါ်တွင်မူ အကြီးစား လယ်သမားများသည် မိုးရာသီအစောပိုင်းတွင် ပဲတီစိမ်းစိုက်ပျိုးပြီးနောက်တွင် မိုးစပါးစိုက်ကာ (၁) နှစ်တာ၏ နောက်ပိုင်း တွင် ဂေါ်ဖီကိုစိုက်ပျိုးသည်။ ထို့ကြောင့် ဤမြေအမျိုးအစားမှ အကြီးစား လယ်သမားများသည် နှစ်စဉ်သီးနှံ (၉) မျိုးစိုက်ပြီး အသေးစား နှင့် အလတ်စား လယ်သမားများမှာ (၃) မျိုး နှင့် (၄) မျိုးသာစိုက်သည်။ ထိုရွာများမှ အသေးစားလယ်သမား အများစုသည် ယာမြေကိုသာ ပိုင်ဆိုင်ကြ၍ ဖြစ်သည်။

ကိစ္စရပ် - (၃) ။ စဉ်းကူးမြို့နယ်မှ အကြီးစား လယ်သမားများသည် မိုးရာသီအစောပိုင်းကာလအတွင်း မြေပဲစိုက်နေချိန်တွင် မိုးရာသီအတွက် ပျိုးထောင်ခြင်းကိုလည်း တစ်ပြိုင်တည်းလုပ်ဆောင်ကြသည်။ ဤရာသီမှ မြေပဲသည် အမှန်တကယ်တွင် ဆောင်းသီးနှံအတွက်ဖြစ်သည်။ အခြားတစ်ဖက်တွင် အသေးစားလယ်သမားများသည် မြေပဲကိုမစိုက်ပျိုးနိုင်ပေ။ ပိုင်ဆိုင်သည့်မြေ အရွယ်အစားက မျက်နှာသာမပေးသည့်အပြင် မြေပဲမျိုးစေ့၏ အရင်းအနှီးမှာကြီးမားပြီး တစ်တင်းလျှင် (၃၂,၀၀၀) ကျပ် ကုန်ကျသည်။

၆.၁.၅ လယ်ယာစိုက်ပျိုးမှုနည်းစနစ်များ

စိုက်ပျိုးရေးကိရိယာများ

လေ့လာခဲ့သည့် ရွာအများစုတွင် ယခင် (၃-၅) နှစ်ကထက် ပိုမို၍ စက်ကိရိယာများကို အသုံးပြုလာကြသည်။

ယေဘုယျအားဖြင့် လေ့လာခဲ့သည့်ဧရိယာ (၂) ခုဖြစ်သောရေတာရှည် (အရှေ့ပဲခူး) နှင့် စဉ်းကူး (မန္တလေးမြောက်ပိုင်း) တို့သည် အခြားဧရိယာ (၂) ခုဖြစ်သော တပ်ကုန်း (မန္တလေးဒေသတောင်ပိုင်း နေပြည်တော်အနီး) နှင့် ပုလဲ (စစ်ကိုင်းဒေသတောင်ပိုင်း) တို့ထက် စက်ကိရိယာကို ပိုမိုသုံးစွဲကြသည်။ လယ်ယာသုံးကိရိယာများ သုံးစွဲမှုသည် ရိုးရာနည်းလမ်းဖြစ်စေ၊ စက်မှုနည်းဖြင့်ဖြစ်စေ လယ်နှင့်ယာ စိုက်ပျိုးမှုစနစ်၊ အရင်းအနှီးနှင့် လုပ်သားဈေးကွက်တို့ဖြင့် အဓိကဆက်နွှယ်နေသည်။

ရေတာရှည် (အရှေ့ပဲခူး)နှင့် စဉ်းကူး (မန္တလေးမြောက်ပိုင်း) ဧရိယာ (၂) ခုမှ လေ့လာခဲ့သည့်ရွာများတွင် လယ်ထွန်ရာ၌ လယ်ထွန်စက်များကို အသုံးပြုကြသည်။ အခြားဧရိယာ (၂) ခုဖြစ်သည့် တပ်ကုန်း (မန္တလေးတိုင်းဒေသကြီးတောင်ပိုင်း နေပြည်တော်အနီး) နှင့် ပုလဲ (စစ်ကိုင်းဒေသတောင်ပိုင်း) တို့တွင် ကျွဲ၊ နွားများကို အသုံးပြုကြသည်။ ဤကိစ္စသည် အဓိကအားဖြင့် စိုက်ပျိုးမြေစနစ်၏ မူလအမျိုးအစားအပေါ်တွင် သက်ဆိုင်နေပေသည်။ ရှေ့ပိုင်းတွင် ဖော်ပြခဲ့သော ဧရိယာ (၂) ခုသည် လယ်အထူးပြုစနစ်များဖြစ်ပြီး နောက်ပိုင်းမှဧရိယာ (၂) ခုသည် လယ်နှင့်ယာ ရောနေသည့်စနစ်ဖြစ်သည်။ လယ်ထွန်စက်သည် မြေပြန့်လွင်ပြင်မဟုတ်သည့် ယာမြေတို့နှင့်မသင့်တော်ပေ။ ထို့ကြောင့် လယ်နှင့်ယာ အမျိုးအစား (၂) ခုစလုံးပိုင်ဆိုင်ထားကြသည့် လယ်သမားများ၏နယ်မြေဖြစ်သော နောက်တွင်ဖော်ပြခဲ့သည့် ဧရိယာ (၂) ခုတွင် ကျွဲ၊ နွားများကို ဆက်လက်သုံးစွဲလျက် ရှိကြသည်။ အခြားတစ်ဖက်တွင် ရှေ့တွင်ဖော်ပြခဲ့သည့် ဧရိယာ (၂) ခုမှာ ထွန်ယက်ရန်အတွက် လယ်ထွန်စက်များအသုံးပြုသည်မှာ ထင်ရှားပေသည်။

စနစ်ပိုင်းအရ လိုအပ်မှုကြောင့် ကျွဲ၊ နွား၊ ရိုးရာထယ်နှင့် နွားလှည်းများကို အသုံးပြုနေကြဆဲဖြစ်သည်။

အကြောင်းအမျိုးမျိုးကြောင့် ကျွဲနွား၊ ရိုးရာထယ်နှင့် နွားလှည်းများကို ပုလဲတွင် အဓိကထား သုံးစွဲနေကြဆဲဖြစ်ပြီး အခြားနေရာများတွင်လည်း အတိုင်းအတာတစ်ခုအထိ သုံးစွဲကြသည်။ ပထမဆုံးအနေဖြင့် လယ်သမားများအဆိုအရ လယ်ထွန်စက်များသည် ကျွဲနွားများလောက် စိတ်ကျေနပ်လောက်အောင် ထွန်ယက်မပေးနိုင်ဟုသိရသည်။ ဒုတိယအချက်အဖြစ် ကျွဲနွားနှင့် လှည်းများသည် လယ်ကွက်တစ်ခုမှတစ်ခုသို့ သွားလာရန် ပို၍အဆင်ပြေသည်။ လယ်ယာအခြေခံအဆောက်အအုံနှင့် ဆိုးဝါးသည့် ရွာလမ်းများတွင် စက်တပ်ယာဉ်များသွားလာနိုင်ခြင်းမရှိပေ။ တတိယအချက်မှာ ရိုးရာနွားလှည်းများသည် လယ်ယာမြေအတွင်း လယ်ယာပစ္စည်းများ သယ်ဆောင်ရန်အတွက်အသုံးဝင်သည်။ နောက်ဆုံးတွင် ပြုပြင်ထိန်းသိမ်းမှုစရိတ်သည် စက်မှုလယ်ယာသို့ လုံးဝကူးပြောင်းရေးအတွက် လယ်သမားများ ထည့်သွင်းစဉ်းစားသည့်

အရေးကြီးသောကိစ္စဖြစ်သည်။ အခြားတစ်ဖက်တွင်မူ လုပ်သားမလုံလောက်မှု၊ စားကျက်မြေမလုံလောက်မှုနှင့် ရာသီဥတု အပြောင်းအလဲတို့ကြောင့် လူတို့သည် စက်များကို တဖြည်းဖြည်း သုံးစွဲလာကြသည်။

" နွားနဲ့လယ်ထွန်တာက ပိုကောင်းတယ်။ နွားနဲ့ ရှိုးရာလေ့ထယ်တွဲပြီး လယ်ထွန်တာက ပိုပြီးနှံ့စပ်တယ်။ စက်နဲ့ ထွန်တာထက် ပိုပြီးမြေကြီးထဲ နက်နက်ဝင်တယ်။ ရှိုးရာထယ်က မြေကြီးထဲကို (၆) လက်မအထိ ထိုးခွဲနိုင်တယ်။ စက်က (၄) လက်မအထိပဲ ထိုးခွဲနိုင်တယ်။ ရလဒ်အဖြစ် ရှိုးရာနည်းကိုသုံးတဲ့အခါ ပေါင်းတွေသတ်ပြီးသားဖြစ်သွားပြီး ပေါင်းသတ် ဆေးသုံးဖို့မလိုတော့ဘူး။"

(ပုလဲမြို့နယ်မှလယ်သမားတစ်ဦး)

"လုပ်သားအင်အားက ရှားပါးလာပြီး ဈေးပိုကြီးလာတာရယ်၊ အရေးကြီးတဲ့အချိန်မှာ ရှာဖွေ ပိုခက်တာရယ်ကြောင့် လယ်သမားတွေက စက်မှုလယ်ယာစနစ်ကို ပြောင်းချင်ကြပါတယ်။ စက်တွေကြောင့် အချိန်ကုန်သက်သာပြီး ထုတ်ကုန် လေလွင့်မှုလည်းနည်းတယ်။ ဒါပေမယ့် စက်တွေရဲ့ အစဦးမတည်စရိတ်က ကြီးသလို မမျှော်လင့်တဲ့ ပြင်ဆင်စရိတ်တွေ ကလည်းမြင့်မားတယ်။ ပိုဆိုးတာက လယ်သမားတွေဟာ စက်တွေနဲ့ပတ်သက်ပြီး လုံလောက်တဲ့ ဗဟုသုတနဲ့ ကျွမ်းကျင်မှု မရှိကြဘူး။ ဒါပေမယ့် ရှိုးရာလေ့ ကိရိယာတွေနဲ့ ပတ်သက်လို့တော့ ကျွမ်းကျင်ကြတယ်။"

(ပုလဲမြို့နယ်မှအခြားလယ်သမားတစ်ဦး)

အဓိကအားဖြင့် စိုက်ပျိုးရန် နှင့် ရိတ်သိမ်းရန်အတွက် လုပ်သားအင်အားကို မှီခိုရသည်။

ဒေသ (၄) ခုစလုံးတွင်စပါးစိုက်ပျိုးရန် အပင်ရွှေ့ပြောင်းစိုက်ပျိုးခြင်းစနစ်ကိုသုံးကြသည်။ အဓိကအားဖြင့် မြေယာမဲ့ အမျိုးသမီးလုပ်သားများအပေါ် မှီခိုရသည်။ ရိတ်သိမ်းမှုနှင့် ပတ်သက်၍ ဒေသအားလုံးတွင် ကျေးရွာ (၃) ရွာမှ လွဲ၍အဓိကအားဖြင့် လူ့လုပ်အားကိုသုံးစွဲကြသည်။ ရေတာရှည်မှ ရွာ (၂) ရွာတွင် ပုဂ္ဂလိကဝန်ဆောင်မှုမှ တစ်ဆင့် ရိတ်သိမ်းစက် အကြီးစားကြီးများ သုံးသည်ကိုတွေ့ရှိခဲ့ရသည်။ မြွေလှေ့မှုလုပ်ငန်းစဉ်ပါ တွဲဖက်ဆောင်ရွက်နိုင်သည့် ရိတ်သိမ်းစက်ကြီးများကို တစ်ကေလျှင် (၃၀,၀၀၀) ကျပ်ဖြင့် ငှားရမ်းနိုင်သည်။ ထိုဝန်ဆောင်မှုကို အသုံးပြုသည့် ရွာ (၂) ရွာသည် ရန်ကုန်-မန္တလေး အမှတ် -၂ လမ်းမကြီးဘေးကပ်လျက်တွင်တည်ရှိပြီး အဓိကအားဖြင့် ဆည်မြောင်းရေဖြင့်စပါးကို စိုက်ပျိုးကြသည်။ မန္တလေးမှ အခြားရွာ (၁) ရွာသည် ကြီးမားသည့် စိုက်ပျိုးမြေဧရိယာရှိပြီး ဧရာဝတီမြစ်၏ နန်းမြေနှင့် မိုးရေအပေါ် မှီခိုရသည်။ မြွေလှေ့မှုလုပ်ငန်းစဉ် မပါဝင်သည့် ရိတ်သိမ်းစက်အသေးစားများကိုသုံးသည်။

မြွေလှေ့စက်များကို ဧရိယာတစ်ခုမှလွဲ၍ ကျန်ဧရိယာ (၃) ခုစလုံးတွင် ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့်အသုံးပြုကြသည်။

ရေတာရှည်၊ တပ်ကုန်းနှင့် စဉ့်ကူးဧရိယာ (၃) ခုအတွင်း လေ့လာခဲ့သည့်ရွာများမှ လယ်သမားအများစုသည် စရိတ်ပိုမိုသက်သာပြီး လူအားဖြင့်မြွေလှေ့သည့်နည်းလမ်းထက် အလေအလွင့်နည်းသည့် မြွေလှေ့စက်ကိုအသုံးပြုကြ သည်။ ပုလဲမြို့နယ်တွင် လေ့လာခဲ့သည့်ရွာများတွင်မူ မြွေလှေ့မှုအတွက် လူ့လုပ်အားကိုသာ သုံးစွဲနေဆဲဖြစ်သည်။ မြွေလှေ့စက်သည် စပါးပင်ရိုးတံများကို ဖျက်ချိုးပစ်သဖြင့် ကောက်ရိုးကို နွားစာကျွေးရန်အတွက် အသုံးမပြုနိုင်တော့ သောကြောင့်ဖြစ်သည်။ မြွေလှေ့စက်အသုံးပြုသည့် ကုန်ကျစရိတ်မှာ စဉ့်ကူးတွင် တင်း (၁၀၀) မြွေလှေ့ရန် စပါး (၄) တင်းပေးရပြီး တပ်ကုန်းနှင့်ရေတာရှည်တွင် တစ်တင်းလျှင် (၂၀၀) ကျပ်ကျသင့်သည်။ (တင်း ၁၀၀ လျှင် ၂၀,၀၀၀ ကျပ် ဖြစ်သည်။) လူအားဖြင့်မြွေလှေ့လျှင် တစ်ကေလျှင် စပါး (၆) တင်းကုန်ကျသည်။ စပါးတစ်တင်းလျှင် (၄,၅၀၀) ကျပ်

ဈေးနှုန်းရှိသဖြင့် ငွေသားအားဖြင့်ဆိုလျှင် (၂၇,၀၀၀) ကျပ် ကုန်ကျသည်။ ထို့ကြောင့် ခြွေလှေ့စက်က ကုန်ကျစရိတ်များစွာ သက်သာပါသည်။

အကြီးစားလယ်သမားများသည် စက်ကိရိယာများကို ပိုမို၍ရယူသုံးစွဲနိုင်ကြသည်။

ရေတာရှည်၊ တပ်ကုန်းနှင့် စဉ့်ကူးတို့မှ အကြီးစားလယ်သမားများသည် လယ်ထွန်စက်များကို ပိုင်ဆိုင်လေ့ရှိကြပြီး စက်ရော နွားပါသုံး၍ ထွန်ယက်ကြသည်။ နွားများသည် ထွန်စက်ထက် ပို၍ကောင်းမွန်စွာ ထွန်ယက်ပေးနိုင်သဖြင့် စိတ်ကျေနပ်သည့်အထိ ထွန်ယက်နိုင်ရန် အကြီးစားလယ်သမားများအနေဖြင့် စက်ရော၊ နွားပါ အသုံးပြုကြခြင်းဖြစ်သည်။ ထို့အပြင် ရေတာရှည်မှ ရိတ်သိမ်းစက်ကြီးများကို အကြီးစားလယ်သမားကြီးများက အဓိကထားသုံးစွဲခြင်းမှာ ထိုစက်များ သည် ကြီးမားသည့်မြေကွက်များဖြင့်သာ သင့်တော်၍ဖြစ်သည်။ အခြားတစ်ဘက်တွင်မူ လယ်ယာသုံးကိရိယာများ မပိုင်ဆိုင်သည့် အသေးစားနှင့် အလတ်စား လယ်သမားများသည် ထိုစက်များကို ငှားရမ်းရမည်။ ရလဒ်အဖြစ် မြေယာကို ယင်းတို့စိတ်ကြိုက်အဆင့်ရစေရန် ကြီးမားသည့် လယ်ယာများလောက် အဆင်မပြေလှပေ။ ယင်းတို့သည် ရရှိနိုင်မှုကို မူတည်၍ အခြားကိရိယာများကို အသုံးပြုကြရသည်။ တစ်ခါတစ်ရံလည်းကောင်း ထွန်ယက်ခြင်း ပထမအဆင့်အဖြစ် စက်များကိုအသုံးပြုပြီး နံ့စပ်စေရန်အတွက် နွားကိုဆက်၍သုံးစွဲကြသည်။ တစ်ခါတစ်ရံ ပြောင်းပြန်အစီအစဉ်ဖြင့်သုံးသည်။ ရလဒ်အဖြစ် ထုတ်လုပ်မှုကုန်ကျစရိတ်ပိုမိုမြင့်မားပြီး ကိရိယာများရရှိနိုင်မှုကိုစောင့်ဆိုင်းရသည့်အတွက် လယ်ယာစိုက်ပျိုးမှု လုပ်ငန်းများနှောင့်နှေးကြန့်ကြာမှုကို ဖြစ်ပေါ်စေသည်။

လယ်ယာစိုက်ပျိုးရေးနည်းစနစ်များ

စိုက်ပျိုးနည်းစနစ် အများစုသည် ရိုးရာလေ့ပုံစံဖြင့် တည်ရှိနေဆဲဖြစ်သည်။

လေ့လာခဲ့သည့် ဧရိယာအားလုံးအနက်မှ ကျေးရွာများရှိ လယ်သမားများသည် ဧရိယာ (၁) ခုမှလွဲ၍ ရိုးရာ အစဉ်အလာ စိုက်ပျိုးနည်းစနစ်များကိုသာ သုံးစွဲကြသည်။ ထိုဧရိယာ (၃) ခုမှလယ်သမားများသည်ရိုးရာ အပင်ရွှေ့ပြောင်း စိုက်ပျိုးသောနည်းကိုသာ သုံးစွဲနေကြဆဲဖြစ်သည်။ တပ်ကုန်းမြို့နယ်တွင်မူ လယ်ယာစိုက်ပျိုးရေးဌာနမှထောက်ပံ့ပေးသည့် စိုက်ပျိုးရေးဆိုင်ရာ အလေ့အကျင့်ကောင်းများဟုခေါ်သည့် အပင်ရွှေ့ပြောင်းစိုက်ပျိုးနည်းစနစ်များကို သုံးစွဲကြသည်။ ထိုအလေ့အကျင့်ကို ဒေသတွင်း၌ ကြိုးတန်းစိုက်ပျိုးနည်းဟု သိထားကြသည်။

တပ်ကုန်းမြို့နယ်မှ လယ်သမားများသည် အကြောင်းများစွာကြောင့် နည်းစနစ်အသစ်ကို သုံးစွဲကြခြင်းဖြစ်သည်။ ပထမဆုံးအနေဖြင့် လယ်ယာစိုက်ပျိုးရေးဌာနမှ ထိုနည်းစနစ်များကို လယ်သမားများသာမကလုပ်သားများကိုပါ မကြာခဏ လေ့ကျင့်သင်ကြားပေးထားသဖြင့် ယင်းတို့အားလုံးမှ ထိုအလေ့အကျင့်များအကြောင်း ကောင်းစွာသိရှိကြသောကြောင့် ဖြစ်သည်။ အထူးသဖြင့် စိုက်ပျိုးသူအုပ်စုတွင် အဓိကပါဝင်သည့် အမျိုးသမီးများဖြစ်ကြသည်။ ဒုတိယအချက်အနေဖြင့် လယ်ယာစိုက်ပျိုးရေး တိုးချဲ့ပညာပေးလုပ်သားများနှင့် အရာရှိများပါဝင်သည့် စိုက်ပျိုးရေးဌာနမှ ပုဂ္ဂိုလ်များသည် အမြဲ လိုလိုပင် ပုလဲသွယ်စပါးစိုက်ပျိုးမှုအတွက် စောင့်ရှောက်ပေးခြင်းဖြင့် လယ်မြေများအတွင်း ရောက်ရှိနေ၍ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ယင်းတို့သည် နည်းစနစ်အသစ်သုံးစွဲနေကြသူများအား အနီးကပ်လမ်းညွှန်မှုပေးနိုင်သည်။ သို့အတွက် ထိုနေရာတွင်ရှိသော လယ်သမားများသည် နည်းစနစ်အသစ်ကို ပုလဲသွယ်စပါးအတွက်သာမက ယင်းတို့ရွေးချယ်ထား သည့် သီးနှံများအတွက်ပါ သုံးစွဲလာနိုင်ကြသည်။ တတိယအချက်အနေဖြင့် လယ်သမားများသည် အကြောင်းအမျိုးမျိုး ကြောင့် နည်းစနစ်အသစ်များကို ကြိုက်နှစ်သက်ကြသည်။ ပထမလယ်သမားများသည် အပင်စိုက်ပျိုးမှု၏ တစ်ဆင့်ချင်း တိုးတက်မှုကိုစောင့်ကြည့်နိုင်သည်။ နည်းစနစ်အသစ်မှညွှန်ပြသည့်အတိုင်း စိုက်ပျိုးလျှင်သီးနှံအထွက် သေချာစေနိုင်သည်။ ဒုတိယအလုပ်သမားများသည် စိုက်ပျိုးရာတွင် လိမ်လည်၍မရနိုင်ပေ။ တတိယအထွက်နှုန်းမှာ ပုံမှန်စိုက်ပျိုးမှုစနစ်ထက်

(၁၀) တင်း မှ (၁၅) တင်း ပိုမိုထွက်ရှိသည်။ ထိုကြောင့်လယ်သမားများသည် လယ်သူမ (အမျိုးသမီးလုပ်သား) များကို နည်းစနစ် အသစ်အတိုင်း စိုက်ပျိုးစေပြီး အခကြေးငွေ ပိုပေးရသည်။

လယ်သမားများသည် နည်းစနစ်အသစ်များကို ကြားဖူးကြသော်လည်း ကောင်းကောင်းသိရှိနားလည်ခြင်း မရှိကြပါ။

ရိုးရာ အပင်ရွှေ့ပြောင်းစိုက်ပျိုးနည်းကို ဆက်လက်သုံးစွဲနေသည့် လယ်သမားများသည် အမှန်တကယ်တွင် နည်းစနစ် အသစ်များအကြောင်း ကြားဖူးကြသည်။ စိုက်ပျိုးရေးဌာနသည် ပုလဲသွယ်ကို အားပေးစဉ်အခါက ထိုနည်းလမ်း များကို ဖြန့်ဖြူးပြောဆိုခဲ့ကြသောကြောင့်ဖြစ်သည်။ သို့ရာတွင် လယ်သမားအများစုသည် စိုက်ပျိုးရေးဆိုင်ရာအလေ့အကျင့် ကောင်းများ (GAP) သည် စိုက်ပျိုးရေးဌာနမှပြောသလောက် ထူးခြားမှုမရှိဟု တူညီသောအမြင်ရှိကြသည်။ ထို့အပြင် နည်း စနစ်အသစ်၏ အထူးတလည် လိုအပ်ချက်များကို လူအများကြိုက်နှစ်သက်မှုမရှိကြပါ။ အထူးသဖြင့် တစ်ပင်နှင့်တစ်ပင် ကြား (၆) လက်မ အကွာအဝေး အတိအကျသတ်မှတ်ချက်မျိုး ဖြစ်သည်။ ပုံမှန်နည်းလမ်းထက် ပိုမိုကုန်ကျသည့် နည်းစနစ် အသစ်များကိုလည်း ၎င်းတို့မနှစ်သက်ကြပါ။ အောက်ပါကောက်နုတ်ချက်များသည် နည်းစနစ်အသစ်အပေါ်လူတို့၏ ခြားနားသော အမြင်အမျိုးမျိုးကို ဖော်ပြထားသည်။

"အထွက်နှုန်း ပိုကောင်းအောင် လုပ်ပေးတာက ကြီးတန်းနည်းလည်းမဟုတ်ဘူး။ ပုလဲသွယ်လည်း မဟုတ်ဘူး (စိုက်ပျိုးရေး ဌာနကအားပေးသည့်မျိုးစပ်ပါး) ၊ ဓာတ်မြေသြဇာက ပဲအထွက်နှုန်းကောင်းအောင် လုပ်ပေးတာ။ လူတွေက အသေးစိတ် သတ်မှတ်ချက်များလွန်းတဲ့ နည်းလမ်းကိုမကြိုက်ကြဘူး။ အလုပ်သမားတွေကလည်း မကြိုက်ကြဘူး။ ပုံမှန်အပင်ရွှေ့စိုက် နည်းအရ တစ်နေ့ (၂,၅၀၀) ကျပ်ကျသင့်တဲ့အချိန်မှာ ကြီးတန်းနည်းသုံးရင် တစ်နေ့ (၃,၀၀၀) ကျပ်ကျတယ်။"

(ပုလဲမြို့နယ်မှလယ်သမားတစ်ဦး)

အမျိုးသမီးဦးဆောင်သည့် လယ်သမားများသည် လယ်ယာစိုက်ပျိုးရေး နည်းစနစ်များအကြောင်း ဗဟုသုတ နည်းပါးသည်ဟု ပြောပြသည်။ ပြန်လည်ဖြေကြားသည့် အမျိုးသမီးက ယင်းတို့သည် ရိုးရာနည်းလမ်းကိုသာ သုံးသည်ဟု ဆိုပါသည်။

"ကျွန်မတို့က အမျိုးသမီးတွေဖြစ်လို့ နည်းစနစ်တွေမသိဘူး။ ကျွန်မတို့က ရိုးရာလေ့နည်းလမ်းကိုပဲ သုံးတယ်။ တစ်ခုမှ သိချင်ရင် ပိုကြီးတဲ့လယ်သမားတွေ မေးရတယ်။"

(စဉ့်ကူးမြို့နယ်မှ အမျိုးသမီးခေါင်းဆောင်လယ်သူမ)

လယ်သမားများသုံးသည့် မျိုးစေ့အများစုမှာ ရိုးရာလေ့ မျိုးစေ့များမဟုတ်ကြပါ။

လေ့လာမှုအရ လယ်သမားများစိုက်ပျိုးသည့် သီးနှံအမျိုးမျိုး၏ မျိုးစေ့များသည် ရိုးရာလေ့အရသုံးစွဲသည့် မျိုးစေ့ များ မဟုတ်ကြောင်း တွေ့ရသည်။ လေ့လာခဲ့သည့် ရွာများအားလုံးမှ စိုက်ပျိုးသည့်စပါးစေ့များသည် မကြာသေးမီကမှ ပေါ်ထွက်လာသည့် အမျိုးအစားသစ်များဖြစ်သည်။ အစောဆုံးမျိုးစေ့သည် လွန်ခဲ့သည့် (၅) နှစ်က ပေါ်ထွက်ခဲ့ပြီး နောက် အကျဆုံးမျိုးစေ့သည် လွန်ခဲ့သည့် (၂) နှစ်ကမှ ပေါ်ထွက်ခဲ့သည်။

နည်းစနစ်အသစ်အကြောင်း ဖြန့်ဖြူးပေးသူများ

အချင်းချင်းသင်ယူခြင်း၊ အထူးသဖြင့် အကြီးစားလယ်သမားများသည် မျိုးစေ့အသစ်များ ထုတ်ပေးရာ အဓိကသော့ချက် ဖြစ်သည်။

လေ့လာမှုအရလယ်သမားအများစုသည် အခြားလယ်သမားများစိုက်ပျိုးသည့် မျိုးစေ့သစ်များမှ ရလဒ်ကောင်းများ တွေ့မြင်ရသည့်အခါ ထိုမျိုးစေ့သစ်များကို လိုက်လံစိုက်ပျိုးကြသည်ကို တွေ့ရှိရသည်။ ကိစ္စအများစုတွင် အနည်းဆုံး စိုက်ပျိုးမြေ (၁၀) ဧကရှိသည့် အကြီးစားလယ်သမားများက မျိုးစေ့သစ်ကိုပထမဆုံးစိုက်ပျိုးသူများဖြစ်ကြသည်။ အကြောင်းမှာ အကြီးစားလယ်သမားများသည် စိုက်ပျိုးမြေကို ကြီးမားသည့်ဧရိယာဖြင့် ပိုင်ဆိုင်ထားပြီး ထိုအထဲမှ (၁) ဧကခန့်ကို မျိုးစေ့သစ်စမ်းသပ်ရန် တတ်နိုင်သောကြောင့်ဖြစ်သည်။

လေ့လာခဲ့သည့် ရွာ (၄) ရွာတွင် စံပြုလယ်သမားများဟု မှတ်ယူနိုင်သည့် သူများကိုတွေ့ခဲ့ရသည်။ ရေတာရှည်ရှိ ရွာ (၂) ရွာမှ (၂) ဦးနှင့် တပ်ကုန်းရှိရွာ (၂) ရွာမှ (၂) ဦးတို့ဖြစ်သည်။ ထိုလယ်သမားများ အားလုံးသည် စိုက်ပျိုးမြေ (၁၀) ဧကမှ (၁၄) ဧကပိုင်ဆိုင်သည့် အကြီးစားလယ်သမားများဖြစ်သည်။ ထိုလယ်သမားများသည် လေးစားရသော သက်ကြီး ဝါကြီးပုဂ္ဂိုလ် (သို့မဟုတ်) ပညာတတ်ပုဂ္ဂိုလ်အဖြစ် သြဇာကြီးမားသူများ ဖြစ်လေ့ရှိသည်။ ထိုပုဂ္ဂိုလ်များသည် ရွာ၏ပြင်ပ အဖွဲ့အစည်းများ (အထူးသဖြင့်အစိုးရဌာနများ) နှင့် အထိအတွေ့ရှိကြသည်။ ကိစ္စရပ် (၂) ခုတွင် ယင်းတို့သည် ယခင်က သမဝါယမ ကော်မတီအဖွဲ့ဝင်နှင့် ဆည်မြောင်းဌာနမှ ခန့်အပ်ထားသည့် ရေမြောင်းစောင့်တို့ ဖြစ်ကြသည့်အပြင် ယခင် ကျေးရွာအုပ်ချုပ်ရေးမှူးများလည်း ဖြစ်ကြသည်။ ကိစ္စရပ်အားလုံးတွင် တူညီစွာတွေ့ရသည့် အချက်မှာ ထိုလယ်သမား များသည် ရေဆင်းစိုက်ပျိုးရေးတက္ကသိုလ်မှ ထုတ်လုပ်သည့် မျိုးစေ့များကိုဝယ်ယူကြခြင်း ဖြစ်သည်။ ယင်းတို့အနက်မှ နှစ်ဦးမှာ သက်ဆိုင်ရာနယ်မြေအတွင်းမှ ကျေးရွာများအတွက် မျိုးစေ့ထုတ်လုပ်ဖြန့်ဖြူးသူများ ဖြစ်သည်။ ယင်းတို့သည် အစိုးရအတွက် ပုလဲသွယ်သရုပ်ပြုလယ်ကွက်အဖြစ်လည်း လက်ခံစိုက်ပျိုးပြသခဲ့သည်။ ထိုလယ်သမားများ၏ စိုက်ပျိုးမှုကို ကြည့်ပြီးသောအခါ (သို့မဟုတ်) ၎င်းတို့၏ထောက်ခံအကြံပေးမှု ရရှိပြီးသည့်အခါ ယင်းတို့၏ ရွာများမှလယ်သမားများသည် စပါးမျိုးစေ့ အမျိုးအစားသစ်နှင့် အခြားမတူညီသည့် သီးနှံသစ်များကို စိုက်ပျိုးလာကြပါသည်။ ကိစ္စရပ် (၂) ခုတွင် ထို ရှေ့ဆောင်လမ်းပြသည့် လယ်သမားများကိုကြည့်ပြီး ပဲတီစိမ်းနှင့် ဝါအမျိုးအစားသစ်တို့ကို စိုက်ပျိုးလာကြသည်။ လေ့လာမှု အရ ထိုလယ်သမားများသည် အခြားစိုက်ပျိုးမှု နည်းစနစ်များအစား မျိုးစေ့သစ်များအကြောင်းကိုသာ လေ့လာသင်ယူ ကြသည်။

အထက်တွင် ဖော်ပြခဲ့သည့်ရွာ (၄) ရွာမှလွဲ၍ အခြားဧရိယာများမှ လယ်သမားများမှာ ယင်းတို့သည် မျိုးစေ့သစ် စိုက်ပျိုးသူများထံမှ လေ့လာသင်ယူပြီး ထိုမျိုးစေ့သစ်များကို စိုက်ပျိုးကြသည်ဟု ပြန်လည်ဖြေကြားပါသည်။ ယင်းတို့၏ အဆိုအရ ယင်းတို့ တစ်ဆင့်လေ့လာ သင်ယူခဲ့သည့်သူများမှာ အကြီးစားလယ်သမားများ ဖြစ်လေ့ရှိပါသည်။ ပို၍ အရေးကြီးသည်မှာ အကြီးစားလယ်သမားများသည် မျိုးစေ့အမျိုးအစားသစ်၏ ဒုတိယမျိုးဆက်ကို ရောင်းချလေ့ရှိပြီး ယင်းတို့ထံမှ ဝယ်ယူသည့် အလတ်စားနှင့်အသေးစား လယ်သမားများက မျိုးစေ့သစ်အဖြစ် စတင်သုံးစွဲလေ့ရှိသည်။

စပါးကုန်သည်များသည်လည်း လယ်သမားများအတွက် အဓိက မျိုးစေ့သစ်ထုတ်ပေးသူများဖြစ်သည်။

စပါးကုန်သည်များက ဈေးကွက်တွင်ရေပန်းစားသည့် အမျိုးအစားအဖြစ် ထောက်ခံချက်ပေးလျှင် သီးနှံ အမျိုး အစားသစ်ကို စမ်းသပ်ကြည့်လိုကြောင်း လယ်သမားများမှပြောကြားပါသည်။ ဈေးကွက်ဝယ်လိုအားကြောင့် စပါးကုန်သည် များမှ ထောက်ခံချက်ပေးသည့် စပါးအမျိုးအစားသစ်ကိုစိုက်ပျိုးရန် လယ်သမားများအနေဖြင့် ပိုမိုယုံကြည်ချက်ရှိကြသည်။

ဈေးကွက် သွင်းအားစု ပေးသွင်းသူများသည် ဓာတ်မြေဩဇာနှင့် ပေါင်းသတ်ဆေး အသုံးပြုပုံနည်းလမ်းများကို အဓိက ဖြန့်ဖြူးသူများဖြစ်ကြသည်။

ဓာတ်မြေဩဇာနှင့် ပေါင်းသတ်ဆေး အသုံးပြုပုံနည်းလမ်းများနှင့် ပတ်သက်၍ ဈေးကွက်သွင်းအားစုပေးသွင်း သူများသည် လယ်သမားများထံသို့ အဓိကဖြန့်ဖြူးသူများ ဖြစ်ကြောင်းကြားသိရသည်။ အမှန်တစ်ကယ်တွင် ယင်းတို့သည် ကုမ္ပဏီမှထောက်ပံ့သည့် နည်းလမ်းများ သုံးစွဲရသည့်အကြောင်းမှာ ယင်းတို့ကိုယ့်ကြည့်၍ မဟုတ်ကြပဲ ယင်းတို့အနေဖြင့် တစ်စုံတစ်ခုကို သုံးစွဲရန်လိုအပ်နေချိန်တွင် ကုမ္ပဏီဝန်ထမ်းများမှ ယင်းတို့ထံရောက်လာ၍ ဖြစ်သည်။ ဒေသတွင်း လူအများသုံးကြသည့် ကြားဖူးနားဝ နည်းလမ်းများအသုံးပြု၍ သီးနှံပျက်စီးမှုကြိုရမှုများလည်း ရှိသည်ဟု ကြားသိရသည်။

"သူတို့တွေ ရွာကိုရောက်လာပြီး ရောင်းတော့ ဓာတ်မြေဩဇာကိုသုံးတယ်။ သူတို့ကို ယုံလို့တော့မဟုတ်ဘူး။ ဒါပေမယ့် အဲဒါက ဘယ်လောက်ကောင်းကြောင်း ပြောကြလို့ အစမ်းအဖြစ်သုံးကြည့်တယ်။"

(ရေတာရှည်မြို့နယ်မှ လယ်သမားတစ်ဦး)

"ပေါင်းသတ်ပေးတယ်လို့ လူတွေကပြောလို့ ဆပ်ပြာမှန်တွေသုံးကြည့်တယ်။ ဒါပေမယ့် နောက်တော့ အပင်တွေကဝါပြီး သေကုန်တယ်။"

(စဉ့်ကူးမှ အမျိုးသမီးလယ်သူမ)

၆.၂။ ဈေးကွက်

၆.၂.၁ ဈေးကွက် သွင်းအားစုများ

လယ်ယာလုပ်သားများအတွက် လုပ်သားနှင့် ငွေကြေးကိစ္စရပ်များမှလွဲ၍ အခြားအရေးပါသော အဓိကကျသည့် သွင်းအားစုများမှာ မြေဩဇာနှင့် ပိုးသတ်ဆေးတို့ ဖြစ်ကြပြီး ၎င်းတို့ကို လယ်ယာလုပ်သားများအနေဖြင့် နေရာအမျိုးမျိုးမှ ပုံစံအမျိုးမျိုးဖြင့် ရယူကြရသည်။ အဆိုပါကိစ္စရပ်အတွက် လေ့လာမှုအရ လယ်ယာလုပ်ငန်းများစွာ လုပ်ကိုင်သော လယ်ယာလုပ်သားများသည် လုပ်ငန်းသေးငယ်သော လယ်ယာလုပ်သားများထက် အရည်အသွေးပိုမိုကောင်းမွန်သော သွင်းအားစုများကို ပိုမိုအဆင်ပြေချောမွေ့စွာ ရယူနိုင်ကြပေသည်။

မျိုးစေ့များ

ကျေးရွာများတွင် လေ့လာချက်များအရ လယ်ယာလုပ်သားများအနေဖြင့် မျိုးစေ့ရယူနိုင်သည့် အဓိကနည်းလမ်း (၃) သွယ်ရှိရာ - အထူးသဖြင့် ဒေသရှိလုပ်ငန်းကြီးလယ်သမားများမှ မျိုးစေ့များ ဖြန့်ဖြူးခြင်း၊ အစိုးရ၏ ပျိုးထောင် ဖြန့်ဖြူးရေးလုပ်ငန်းများနှင့် ဒေသတွင်းရှိ လယ်သမားအချင်းချင်း ဖြန့်ဖြူးခြင်းတို့ ဖြစ်ပါသည်။ မျိုးစေ့ရရှိနိုင်သည့် ပထမ အမျိုးအစားမှာ လုပ်ငန်းကြီး လယ်သမားများသည် ရေဆင်းစိုက်ပျိုးရေးတက္ကသိုလ်မှ မျိုးစေ့များရယူပြီး မျိုးစေ့များတစ်ဖန် ပြန်လည် ထုတ်လုပ်ဖြန့်ဖြူးခြင်းဖြစ်သည်။ အဆိုပါ မျိုးစေ့ထုတ်လုပ်ဖြန့်ဖြူးသော လယ်သမားများမှာ မြို့ကြီးများသို့ အလွယ်တကူသွားရောက်နိုင်သော အဓိကလမ်းမကြီးများ၏ဘေးရှိ ရွာများတွင်နေထိုင်ကြသူများဖြစ်ကြသည်။ ရေတာရှည် နှင့် တပ်ကုန်းဒေသမှ လယ်သမားအများစုသည် အဆိုပါမျိုးစေ့များကို မျိုးစေ့ထုတ်လုပ်သူများထံမှ ဝယ်ယူကြသည်။ ၎င်းနောက် အဆိုပါ လယ်သမားအမျိုးအစားကို ကျေးရွာ (၃) ရွာတွင် လေ့လာချက်များအရ ရေတာရှည်မှ (၂) ဦးဖြစ်ပြီး တပ်ကုန်းရွာမှ (၁) ဦးဖြစ်ကြောင်းတွေ့ရှိရသည်။ သို့သော်ငြားလည်း အဆိုပါလယ်သမားမျိုးကို စဉ့်ကူးနှင့် ပုလဲမြို့နယ် များတွင် မတွေ့ရှိရပါ။

လုပ်ငန်းကြီး လယ်သမားများမှာ များသောအားဖြင့် ပထမမျိုးဆက် မျိုးစေ့များကို မြို့နယ်ရှိ အစိုးရပျိုးဥယျာဉ်များ (သို့) ရေဆင်းစိုက်ပျိုးရေး တက္ကသိုလ်တို့မှ ဝယ်ယူခဲ့ကြသော်လည်း ၎င်းတို့သည် (၃) နှစ်ပြည့်တိုင်း အဆိုပါမျိုးစေ့များကို အသစ်လဲလှယ်လိုကြပါသည်။ ၎င်းမှာ မြို့နယ် (၄) ခုသို့သွားရောက်လေ့လာစဉ်က တွေ့ရှိရသောဖြစ်ရပ်တစ်ခု ဖြစ်သည်။ သို့ဖြစ်သောကြောင့် လုပ်ငန်းကြီးလယ်သမားအများစုသည် ပိုမိုကောင်းမွန်သောမျိုးစေ့များ အထူးသဖြင့် ပထမ မျိုးဆက် ဖြစ်သောမျိုးစေ့များကို အာမခံနိုင်သောအရင်းအမြစ်တို့မှ ရယူခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ ထို့နည်းတူစွာပင် လုပ်ငန်းငယ်နှင့် လုပ်ငန်း အလတ်စား လယ်သမားများမှာမူ သာမန်အားဖြင့် လုပ်ငန်းကြီးလယ်သမားမှတစ်ဆင့် ပြန်လည်ဖြန့်ဖြူးသော ဒုတိယ မျိုးဆက် မျိုးစေ့များကိုသာရရှိကြသည်။ အဆိုပါကိစ္စနှင့်ပတ်သက်၍ လယ်သမားများ၏ လေ့လာချက်အဆိုအရ ပထမမျိုး ဆက်နှင့် ဒုတိယမျိုးဆက် မျိုးစေ့များသည် ရာသီဥတုဒဏ် ခံနိုင်ရည်ရှိမှုနှင့် အထွက်နှုန်းတို့တွင် ကွာခြားမှုများရှိကြောင်း တွေ့ရှိရသည်။

ထပ်မံတွေ့ရှိချက် တစ်ခုမှာ လုပ်ငန်းကြီး လယ်သမားအများစုမှာ မျိုးစေ့များကို နှစ်စဉ်သိမ်းဆည်း သိုလှောင်ထား နိုင်ပြီး ၎င်းတို့သည် မျိုးစေ့များကို (၃) နှစ်လျှင် တစ်ကြိမ်လဲလှယ်နိုင်ကြသည်။ တစ်ဖက်မှကြည့်လျှင် လယ်သမားငယ်များ မှာ မျိုးစေ့များကိုရာသီချိန်တိုင်း သိုလှောင်နိုင်ခြင်းမရှိကြပဲ ၎င်းတို့၏ ထွက်ကုန်အားလုံးကို ရောင်းချလိုက်ကြရပြီး စိုက်ပျိုး ရာသီသို့ရောက်တိုင်း အထူးအားဖြင့် လယ်သမားကြီးများထံမှ တစ်ဖန်ပြန်လည်၍ ဝယ်ယူကြရပြန်သည်။

ဇယား (၁၉) - ကျေးရွာများနှင့် အခြားမူလအရင်းအမြစ်များ၏ မျိုးစေ့ဈေးနှုန်း ကွဲပြားခြားနားချက်

မြို့နယ် / ဒေသများ	ကျေးရွာများမှ မျိုးစေ့ဈေးနှုန်း (ဒုတိယမျိုးဆက် မျိုးစေ့များ)	မူလအရင်းအမြစ်များမှ မျိုးစေ့ဈေးနှုန်း (ပထမမျိုးဆက် မျိုးစေ့များ)
ရေတာရှည်	၆၀၀၀-၆၅၀၀	၇၅၀၀ (ရေဆင်းတက္ကသိုလ်)
တပ်ကုန်း	၅၀၀၀-၇၀၀၀	၇၅၀၀ (တပ်ကုန်း အစိုးရပျိုးဥယျာဉ်)
စဉ့်ကူး	၆၀၀၀	၁၅၀၀၀-၁၇၀၀၀ (၁.၄ တင်း) မတ္တရာနှင့် ကျောက်ဆည် အစိုးရ ပျိုးဥယျာဉ်မှ
ပုလဲ	၇၅၀၀	၁၀၀၀၀ (ပုလဲ အစိုးရ ပျိုးဥယျာဉ်မှ)

မြေဩဇာ

မြေဩဇာများကို အကြီးစား၊ အလတ်စားနှင့် အငယ်စားစသော လယ်ယာမြေပုံစံ အမျိုးမျိုးအပေါ်တွင် မူတည်၍ အရင်းအမြစ်နေရာ အသီးသီးတို့မှ အကြွေးစနစ်ပုံစံမျိုးဖြင့် ရရှိနိုင်သည်။ မျိုးစေ့များကဲ့သို့ပင် လယ်သမားအကြီးစားများ သည် အလတ်စားနှင့် အငယ်စားလယ်သမားများနှင့်စာလျှင် မြေဩဇာကို ပိုမိုကောင်းမွန်သော နှုန်းထားများဖြင့် ရရှိနိုင် သည်။ အကြီးစားနှင့် အလတ်စား လယ်သမား အများစုမှာ မြေဩဇာများကို မြို့နယ်အတွင်း (သို့) ကျေးရွာအုပ်စုအတွင်းရှိ ဈေးကွက် ဖြန့်ဖြူးသူများထံမှ လွယ်လင့်တကူ ရရှိနိုင်ကြပေသည်။ ၎င်းတို့သည် တစ်ဝက်ငွေချေ အကြွေးစနစ်ဖြင့်

ဝယ်ယူနိုင်ကြပြီး ကျန်ငွေကို သီးနှံရိတ်သိမ်းပြီးမှသာ ပေးချေနိုင်ကြပေသည်။ အခြားနည်းလမ်းတစ်ခုအနေဖြင့် အလတ်စား လယ်သမားများသည် အားလုံးကို အကြွေးဖြင့်ဝယ်ယူကြရပြီး အတိုးနှုန်းဖြင့် ပြန်လည်ပေးဆပ်ကြရသည် (အသေးစိတ်ကို ချေးငွေဈေးကွက်ဆိုင်ရာ စည်းကမ်းချက်များတွင် ကြည့်နိုင်သည်)။

ထို့ပြင် အချို့သောလယ်သမားကြီးများသည် မြို့နယ်များရှိ ဈေးကွက်ဖြန့်ဖြူးသူများထံမှ ကိုယ်စားလှယ်အဖြစ် ရယူနိုင်ကြပြီး ၎င်းတို့မှ အထူးသဖြင့်ကျေးရွာရှိလယ်သမားငယ်များထံသို့ တစ်ဆင့်ပြန်လည်ဖြန့်ဖြူးပေးကြသည်။ မြေဩဇာ အများအပြားဝယ်ယူကြရသော လယ်သမားအငယ်များအနေဖြင့် အဆိုပါကျေးရွာကိုယ်စားလှယ်များထံမှ အတိုးနှုန်းဖြင့် အကြွေးဝယ်ယူကြရသည်။ လေ့လာချက်များအရတွေ့ရှိရသည်မှာ လယ်သမားကြီးများအနေဖြင့် အရည်အသွေးကောင်းမွန်သော မြေဩဇာများကို ဝယ်ယူနိုင်ကြသော်လည်း လယ်သမားအငယ်များအနေဖြင့်မူ မည်သည့်အာမခံချက်မျှမရှိသော တရုတ်နိုင်ငံထုတ်မြေဩဇာများကိုသာ အသုံးပြုကြရပေသည်။ လုပ်ငန်းငယ် အမျိုးသမီးလယ်သူမများမှာမူ အခြားသော လယ်သမားငယ်များကဲ့သို့ပင် မျိုးစေ့နှင့် မြေဩဇာများကို ဈေးမှပင်ဝယ်ယူရရှိနိုင်ပေသည်။

ဇယား (၂၀) - မြေဩဇာဈေးနှုန်းများ

အမျိုးအမည်	ဈေးနှုန်း (ကျပ်)	မှတ်ချက်
ပုလဲခါတ်မြေဩဇာ (တစ်အိတ်)	၁၆,၅၀၀ - ၂၀,၀၀၀	အကြွေးဝယ်ယူလျှင် (၇% မှ ၁၀%) အတိုးနှုန်း
ကွန်ပေါင်းခါတ်မြေဩဇာ (တစ်အိတ်)	၃၀,၀၀၀	

အဓိကသွင်းအားစု (၂) ခု၏ ဈေးနှုန်း - မြေဩဇာနှင့် မျိုးစေ့ဈေးနှုန်းများမှာ တည်ငြိမ်မှုရှိကြသည်။ သို့သော် လယ်သမားများအနေဖြင့် အဆင့်နိမ့်မြေဩဇာများကိုသာ အချိန်နှင့်အမျှ သုံးစွဲကြရသည်။ လယ်သမားများ၏ အဆိုအရ ကုန်ကျစရိတ်များသော အဓိကသွင်းအားစုများဖြစ်ကြသည့် (လုပ်သားခများမှလွဲ၍) မျိုးစေ့နှင့် မြေဩဇာဈေးနှုန်းများမှာ လွန်ခဲ့သော (၃) နှစ်တာကာလအတွင်း တည်ငြိမ်မှုရှိခဲ့ပါသည်။ သို့ရာတွင် တကယ်လက်တွေ့မှာမူ လယ်သမားများ အနေဖြင့် သတိပြုမိသည်မှာ ၎င်းတို့အနေဖြင့် အရည်အသွေးနိမ့်မြေဩဇာများကိုသာ အချိန်နှင့်အမျှ သုံးစွဲခဲ့ကြရပေသည်။ ဆိုလိုသည်မှာ ၎င်းတို့အနေဖြင့် စတင်သုံးစွဲခဲ့ကြသော မြေဩဇာများမှာ အရည်အသွေး ပိုမိုကောင်းမွန်သော်လည်း နောက်ပိုင်းတွင် ဈေးနှုန်းအတူတူပေးရသော်လည်း အရည်အသွေးမှာနိမ့်ကျလာပြီး မူလအရည်အသွေးရှိမြေဩဇာများမှာမူ ဈေးနှုန်းများ မြင့်တက်သွားခဲ့ပါသည်။ လယ်သမားများ၊ အထူးအားဖြင့် အလတ်စားနှင့် အငယ်စားလယ်သမားများမှ ပွင့်လင်းစွာတင်ပြခဲ့သည်မှာ တကယ်တမ်း ၎င်းတို့အသုံးပြုခဲ့ကြသော မြေဩဇာများမှာ ကြွေးဖြင့်ရောင်းချနိုင်သော ပစ္စည်းများဖြစ်ကြပြီး တရုတ်နိုင်ငံမှ တံဆိပ်အသစ်ဖြင့်ရောင်းချသော မြေဩဇာများမှာ အကြွေးရောင်းချရန် ရည်ရွယ်ထားသော ပစ္စည်းများသာ ဖြစ်ကြသည်။

“ဈေးနှုန်းအနေနဲ့ကတော့ သိပ်ပြီး သိသိသာသာတိုးမလာပါဘူး။ ဒါပေမယ့် အရည်အသွေးကတော့ နိမ့်ကျသွားတယ်လို့ ထင်ပါတယ်။ ဆိုလိုတာကတော့ တံဆိပ်တူ၊ ဈေးနှုန်းလည်းတူပြီး အရည်အသွေးမှာတော့ နိမ့်ကျသွားတာကို တွေ့ရပါတယ်။ နောက်ပြီး အရည်အသွေးပိုကောင်းတာကို လိုချင်ရင် ဈေးပိုပေးရမှာဖြစ်ပြီး အဲဒီအခြားအရည်အသွေး ပိုကောင်းတဲ့ တံဆိပ်ကိုဆိုတာကလည်း တကယ်တော့ အရင်တုန်းကသုံးခဲ့တဲ့ အတိုင်းပါပဲ ”

(ရေတာရှည်မှ လယ်သမားတစ်ဦး)

၆.၂.၂ ချေးငွေဈေးကွက် အခြေအနေ

လေ့လာချက်အရ တွေ့ရှိရသည်မှာ အကြွေးဈေးကွက်နှင့် အကြွေးရရှိနိုင်မှုများမှာ မတူညီသော လယ်ယာအမျိုးအစားများအကြား (တစ်ရွာနှင့်တစ်ရွာ ရေရရှိနိုင်မှုမတူညီသကဲ့သို့) မတူညီသောအသွင်ဖြင့် တွေ့ရှိရပေသည်။ နေရာဒေသ မတူညီကြသလို အတိုးနှုန်းများမှာလည်း မတူညီကြပေ။ အထက်မြန်မာနိုင်ငံ၏ ပုလဲနှင့် စဉ့်ကူးတို့ထက် တပ်ကုန်းနှင့် ရေတာရှည်တို့က အတိုးနှုန်းပိုမိုသက်သာကြောင်း တွေ့ရှိရသည်။

အကြွေးရရှိနိုင်သည့် နေရာများ

မြန်မာ့လယ်ယာဖွံ့ဖြိုးရေးဘဏ် (MADB) နှင့် ဈေးကွက်သွင်းအားပုံဖြန့်ဖြူးသူများမှာ အဓိက ချေးငွေရရှိနိုင်သည့်နေရာများ ဖြစ်ကြသည်။

ချေးငွေရရှိနိုင်သော အဓိကနေရာအနေဖြင့် တပ်ကုန်းမြို့နယ်တွင် ကျေးရွာနှစ်ခုမှလွဲ၍ များသောအားဖြင့် မြန်မာ့လယ်ယာ ဖွံ့ဖြိုးရေးဘဏ်မှ ရရှိသည်။ တပ်ကုန်းမြို့နယ်မှ ကျေးရွာ (၂) ခုမှာ လူမှုစီးပွားရေးအခြေအနေအရ များစွာ ကောင်းမွန်ပီး လယ်သမားငယ်များမှအပ လယ်သမားအများစုမှာ MADB မှ ချေးငွေကိုမယူကြပဲ ၎င်းတို့အတွက် ချေးငွေပမာဏမှာ များစွာနည်းပါးသည်ကို တွေ့ရသည်။ ကျေးရွာအားလုံးတွင် လေ့လာတွေ့ရှိချက်အရ အခြားသော ချေးငွေရယူနိုင်သည့်နေရာများမှာ ကျေးရွာများရှိ မြေဩဇာအရောင်းဆိုင်များ၊ ဖြန့်ဖြူးသူများနှင့် များသောအားဖြင့် လယ်သမားကြီးများထံမှ ဖြစ်သည်။

ထိုချေးငွေရရှိနိုင်သော နေရာများတွင်သာမက လယ်သမားများသည် ချေးငွေများကို ၎င်းတို့၏ မြို့နယ်နှင့် ကျေးရွာများရှိ ငွေချေးငှားသူများထံမှ တရားဝင်နည်းလမ်းများဖြင့် လည်းကောင်း၊ တရားမဝင်သော နည်းလမ်းများဖြင့် လည်းကောင်း ချေးငှားလျက်ရှိကြသည်။ အဆိုပါ ငွေချေးရရှိနိုင်သောဌာနများမှာ လိုင်စင်ရအပေါင်ဆိုင်များ၊ တရားမဝင်ပုဂ္ဂလိက ငွေချေးစားသူများနှင့် မိတ်ဆွေအပေါင်းအသင်းများ၊ ဆွေမျိုးများတို့ထံမှဖြစ်ကြပါသည်။ လယ်သမားများအနေဖြင့် စိုက်ပျိုးချိန်နှင့် ရိတ်သိမ်းရာသီတို့တွင် ငွေသားအနေဖြင့် ချေးငွေများကို ရယူကြပေသည်။

မြေယာများစွာပိုင်ဆိုင်သူများသည် ချေးငွေဆိုင်ရာ စည်းကမ်းများအရ ပိုမိုအားသာမှုများကို ရရှိကြသည်။

လုပ်ငန်းကြီးလယ်သမားများမှာ MADB မှ ငွေချေးယူမှု မရှိသလောက်နည်းပါးပြီး ၎င်းတို့အနေဖြင့် မြေဩဇာများကိုသာ အကြွေးဖြင့်ဝယ်ယူကြသည်။ အခြားတစ်ဖက်တွင် အလတ်စားလယ်သမားများအနေဖြင့် ချေးငွေများကို မြေဩဇာဆိုင်များ (သို့) ကျေးရွာအုပ်စုများရှိ ငွေချေးသူများထံမှ ရာသီချိန်အတွင်း အတိုးနှုန်း (၃%) မှ (၇%) တို့ဖြင့် (ရာသီချိန် ၄ လ မှ ၆ လ အတွင်း) ချေးယူကြရသည်။ ထို့ပြင် အလတ်စားလယ်သမားများသည် ပုဂ္ဂလိက ငွေချေးသူများထံမှ ရာသီချိန်အတိုးနှုန်း (၅%) မှ (၈%) အထိပေး၍ ချေးယူကြရသည်။ အလတ်စား လယ်သမားများအထူးသဖြင့် မိုခိုအားထားနေရသော ပုဂ္ဂလိကငွေချေးသူများမှာ ၎င်းတို့၏သက်ဆိုင်ရာ မြို့နယ်များတွင်နေထိုင်သူများ (သို့) ၎င်းတို့မှတစ်ဆင့် ချေးငွေပြန်လည်ချထားသော အကြီးစားနှင့် အလတ်စားလယ်သမားများ ဖြစ်ကြသည်။ တစ်ဖက်မှလည်း အငယ်စားလယ်သမားများသည် ချေးငွေများကို ကျေးရွာများရှိမြေဩဇာဆိုင်များထံမှ အဓိကအားဖြင့်ရယူကြပြီး ၎င်းတို့မှာလည်းများသောအားဖြင့် အကြီးစားလယ်သမားများသာ ဖြစ်ကြသည်။ အငယ်စား လယ်သမားများအနေဖြင့် လုပ်အားကို ငှားရမ်းသုံးစွဲခြင်းထက် မိမိတို့ကိုယ်တိုင်လုပ်ကိုင်ကြခြင်းကြောင့် စိုက်ပျိုးချိန်များနှင့် ရိတ်သိမ်းချိန်များတွင် ငွေချေးယူမှုနည်းပါးကြသည်။ လယ်ဧက (၂) ဧကမှ (၂) ဧကခွဲထိ လုပ်ကိုင်ကြသူ အငယ်စားလယ်သမားများသည် ချေးငွေစည်းကမ်းချက်များနှင့် ချေးငွေရရရာ နေရာများမှာ အလတ်စားလယ်သမားများကဲ့သို့ပင် ဖြစ်ပေသည်။ သို့သော်ငြားလည်း (၁ဧကနှင့် အောက်ရှိ) ကိုယ်ပိုင်မြေ

များတွင် လုပ်ကိုင်ကြသည့် လုပ်ငန်းအလွန်သေးငယ်သော လယ်သမားများမှာ ချေးငွေများကို အခြားသောအရင်းအမြစ် နေပြန်တိုးချေးငွေ (၁၀% မှ ၁၅%) ကို တစ်ကယ်တန်းအားဖြင့် မြေယာပိုင်ဆိုင်မှုမရှိသော လုပ်သားများမှလည်း မှီခိုနေကြ ရပေသည်။

အမျိုးသမီးများအတွက် ချေးငွေရရှိနိုင်မှုမှာ များစွာနည်းပါးပေသည်။

တစ်ဖက်တွင် အမျိုးသမီးလယ်လုပ်သားများသည် ချေးငွေအတွက် နီးစပ်ရာဆွေမျိုးများထံ မှီခိုနေရပေသည်။ အကယ်၍ ၎င်းတို့အနေဖြင့် အခြားငွေချေးသူများထံမှ ရယူမည်ဆိုပါက ကျေးရွာတွင်းရှိ ငွေချေးစားသူများထံတွင် ချေးယူကြရပေသည်။ သို့ရာတွင် အများအားဖြင့် ကျေးရွာရှိ ရပ်မိရပ်ဖများကဲ့သို့သောပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးဦးက ၎င်းတို့အတွက် အာမခံပေးရန် လိုအပ်သည်။

ဇယား (၂၁) - ဒေသအလိုက် ချေးငွေအရင်းအမြစ်များနှင့် ချေးငွေဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်းများ

ချေးငွေအရင်းအမြစ်	မြို့နယ်	ချေးငွေစည်းမျဉ်းများ	မှတ်ချက်
မြေဩဇာအရောင်းဆိုင်	ရေတာရှည်	၃% (၃-၆ လ ရာသီချိန်)	အများအားဖြင့် ဤအရင်းအမြစ်ကို အလတ်စားလယ်သမားများမှ များစွာ မှီခိုကြရသည်။
ကျေးရွာရှိ မြေဩဇာကိုယ်စားလှယ်	ရေတာရှည်	၃% အတိုးနှုန်းအပြင် ပိုမိုသောစွည်းဈေးနှုန်း	မြို့ပေါ်ဈေးနှုန်း (၁၆,၅၀၀) ကျပ်တန် မြေဩဇာကို(၁၉,၅၀၀)ကျပ်ဖြင့်ရောင်းချ သည်။အများအားဖြင့်ဤအရင်းအမြစ်ကို အငယ်စားလယ်သမားများမှ များစွာမှီခို နေကြရသည်။
ကျေးရွာရှိ မြေဩဇာကိုယ်စားလှယ်	တပ်ကုန်း	ဈေးနှုန်း (၂၄,၀၀၀) ကျပ်တန် မြေဩဇာကို (၃၀,၀၀၀) ကျပ် ဖြင့် ရောင်းသည်	၎င်းဒေသရှိ အခြားရွာနှစ်ရွာမှ လယ်သမား များသည် စီးပွားရေး ကောင်းမွန်ကြသော ကြောင့် ငွေချေးယူမှု မရှိသလောက် နည်းပါး သည်။
ကျေးရွာရှိ မြေဩဇာကိုယ်စားလှယ်	စဉ့်ကူး	၇ %	ဤအရင်းအမြစ်ကို အကြီးစား၊ အလတ်စား နှင့် အသေးစား လယ်သမားများအားလုံးမှ မှီခိုကြနေရသည်။
ကျေးရွာရှိ မြေဩဇာကိုယ်စားလှယ်	ပုလဲ	၅ %	ရွာရှိ စိုက်ပျိုးရေးရရှိမှုအားနည်းသော လယ်သမားများ၏ (၇%)

ပုဂ္ဂလိကငွေချေးသူများ (ကျေးရွာ သို့မဟုတ် မြို့)	ရေတာရှည်	၄-၁၀ %	အဆိုပါရွာရှိ စိုက်ပျိုးရေးရရှိမှုအားနည်းသော လယ်သမားများ၏ ၈-၁၀%
ပုဂ္ဂလိကငွေချေးသူများ (နေပြန်တိုးဖြင့် ငွေချေးသူ)	ရေတာရှည် နှင့် တပ်ကုန်း	၁၀-၁၅ %	အဆိုပါ အရင်းအမြစ်ကို အလွန်သေးငယ်သော မြေပိုင်ဆိုင်သူများနှင့် အလုပ်ကြမ်းသမားများမှ မီခိုနေကြရသည်။
သမဝါယမအသင်းများမှ ချေးငွေများ	ရေတာရှည်မှ (၃) ရွာ နှင့် ပုလဲမှ (၃)ရွာ	၂.၅% မှ ၃%	ရေတာရှည်တွင် ၃%။ ဤချေးငွေသည် အကြီးစားနှင့် အလတ်စားလယ်သမားများမှ လွယ်ကူစွာ ရရှိနိုင်ပေသည်။
စစ်တပ်မှချေးငွေများ	ရေတာရှည်မှ (၂) ရွာ	၃%	ဤချေးငွေကိုလည်း အကြီးစားနှင့် အလတ်စားလယ်သမားများမှ လွယ်ကူစွာ ရရှိနိုင်ပေသည်။ ၎င်းတို့အနက်မှ အချို့သည် အသေးစားလယ်သမားများနှင့် အလုပ်ကြမ်းသမားများသို့ အတိုးနှုန်း ၈% ဖြင့် ပြန်လည် ချေးငွားကြသည်။
လိုင်စင်ရ ပေါင်ဆိုင်	ဒေသအားလုံး	ရွှေအပေါင် ၂-၃ %	အကယ်၍ ချေးငွေအရေအတွက်သည် တစ်သိန်းမှ သုံးသိန်းအတွင်းဖြစ်ပါက အတိုးနှုန်း မှာ ၃% ဖြစ်ပြီး ၎င်းအရေအတွက်ထက် ကျော်လွန်ပါက အတိုးနှုန်းမှာ ၂% ထက် လျော့နည်းပါသည်။

အတိုးနှုန်းနှင့် စိုက်ပျိုးရေးရရှိသော ကျေးရွာများရှိ နည်းပါးသောချေးငွေရရှိမှု။

လေ့လာတွေ့ရှိချက်အရ ဆည်မြောင်းများမှ စိုက်ပျိုးရေးရရှိမှုနည်းပါးသော ကျေးရွာများတွင် ဆည်မြောင်းရေ ရရှိသော ကျေးရွာများတွင်ထက် အတိုးနှုန်းမှာ ပိုမိုမြင့်မားသည်ကိုတွေ့ရှိရသည်။ ယခင်ကျေးရွာများရှိ အတိုးနှုန်းများမှာ နောက်ပိုင်းကျေးရွာများရှိ အတိုးနှုန်းထက် နှစ်ဆမျှပိုမိုမြင့်မားသည်။ ဥပမာအားဖြင့် စိုက်ပျိုးရေးကောင်းမွန်သော ရွာများတွင်ရှိသော လယ်သမားများအတွက် အတိုးနှုန်း (၄%) မှ (၃%) သို့လျော့ကျလာချိန်တွင် ရေတာရှည်မြို့နယ်ရှိ ကျေးရွာ (၂) ရွာတွင် စိုက်ပျိုးရေးရရှိမှုမှာ ပြီးခဲ့သည့် နှစ်များအတွင်း ပိုမိုဆိုးရွားလာပြီး အတိုးနှုန်းမှာ (၅%) မှ (၇%) အထိ

တိုးမြှင့်လာခဲ့သည်။ ထိုနည်းတူစွာပင် စိုက်ပျိုးရေးရရှိမှု မကောင်းသောရွာများမှ အငယ်စားလယ်သမားများအတွက် အတိုးနှုန်းမှာ (၈%) မှ (၁၀%) ထိ တိုးမြှင့်လာခဲ့သည်။ ထို့အတူပင် စဉ်ကူးမြို့နယ်ရှိ စိုက်ပျိုးရေးကောင်းစွာရရှိသော ကျေးရွာ (၂) ရွာတွင် ပုဂ္ဂလိကငွေချေးလုပ်ငန်းများ၏ အတိုးနှုန်းများမှာ (၂၀၀၈) ခုနှစ် မှစ၍ (၁၀%) မှ (၅%) အထိ လျော့ကျလာခဲ့ချိန်တွင် စိုက်ပျိုးရေးရရှိမှုမကောင်းသော ကျေးရွာတွင်အတိုးနှုန်းမှာ (၁၅%) ထိမြင့်တက်လာခဲ့သည်။ ယခင်ကျေးရွာများမှ လူအများစုဖြေဆိုခဲ့သည်မှာ အတိုးနှုန်းအနေဖြင့် (၅%) သို့လျော့ကျလာခဲ့သည့်တိုင် ငွေချေးယူသူများမှာ နည်းပါးလျက်ရှိပေသည်။ အခြားတစ်ဖက်တွင်မူ နောက်ပိုင်းရွာများမှ လယ်သမားများမှ ထုတ်ဖော်ပြောကြားသည်မှာ အတိုးနှုန်းမှမြင့်မားနေစေကာမူ အဆိုပါချေးငွေများကို ၎င်းတို့ လိုအပ်သလောက် ရရှိရန် ခက်ခဲလျက်ရှိကြောင်း သိရှိရပါသည်။

အငယ်စားလယ်သမားများနှင့် မြေယာမဲ့ အလုပ်သမားများ၏ တင်ပြချက်အရ ချေးငွေအရင်းအမြစ်အသစ်ရရှိမှုမှာ ညီမျှမှုမရှိကြောင်း သိရှိလာရသည်။ ချေးငွေအရင်းအမြစ် အသစ်ရရှိနိုင်မှုများအနက် တစ်ခုမှာ - လေ့လာခဲ့သော ကျေးရွာနှစ်ခုနှင့် စစ်တပ်တစ်ခုတို့မှ အငယ်စားလယ်သမားများနှင့် မြေယာမဲ့အလုပ်သမားများတို့အနက် အချို့သောကျေးရွာ၊ ကျေးရွာအုပ်စုမှ အုပ်ချုပ်ရေးမှူးများနှင့် အချို့သောကျေးရွာရပ်မိရပ်ဖများ၊ လေးစားရသော ပုဂ္ဂိုလ်များနှင့် အကျွမ်းဝင်ရင်းနှီးမှုရှိသူများအနေဖြင့် ချေးငွေများရရှိမှုများ ရှိခဲ့ကြောင်းတွေ့ရှိရပါသည်။ အဆိုပါဖော်ပြချက်များနှင့် ပတ်သက်၍ သိရှိရသည်မှာ ချေးငွေရရှိခဲ့သော အချို့လယ်သမားများအနေဖြင့် ချေးငွေကို တစ်လလျှင် (၃%) အတိုးဖြင့်ရယူခဲ့ပြီး ရွာရှိ အခြားသူများကို တစ်လလျှင် (၈%) အတိုးနှုန်းဖြင့် ပြန်လည် ချေးငွားခဲ့ကြောင်း သိရှိရပါသည်။

၆.၂.၃ အလုပ်သမားရေးကွက် အခြေအနေ

စိုက်ပျိုးရေး လုံလောက်စွာမရရှိသော ကျေးရွာများမှအပ လေ့လာခဲ့သော ဧရိယာ (၄) ခုရှိ ကျေးရွာအများစုတွင် အလုပ်သမားရှားပါးမှုနှင့် ရင်ဆိုင်နေရသည်ကို တွေ့ရှိရပါသည်။ လေ့လာချက်အရ လေ့လာခဲ့သော ကျေးရွာအများစုတွင် ဆည်မြောင်းရေး ရရှိခဲ့သည့်အချိန်မှစ၍ စိုက်ပျိုးထွက်ကုန်များ တိုးတက်လာခဲ့ပြီး အလုပ်သမားရှားပါးမှုနှင့် စတင်ကြုံတွေ့ခဲ့ရသည်။ တစ်နည်းအားဖြင့် ဆည်မြောင်းရေးရရှိမှုသည် လယ်သမားများအတွက်ထွက်ကုန်တိုးမြှင့်လာသော်လည်း အလုပ်သမားလိုအပ်ချက်ကို ပိုမိုတိုးမြှင့်လာစေခဲ့သည်။ ဥပမာအားဖြင့် လယ်သမားများသည် မိုးရေဖြင့် စိုက်ပျိုးရေးလုပ်ငန်းများကို လုပ်ဆောင်လာရာမှ မိုးရေလုံလောက်စွာမရရှိသဖြင့် စိုက်ပျိုးမြေအားလုံးကို ထွန်ယက်စိုက်ပျိုးမှုများ မလုပ်နိုင်ခဲ့ရာမှ ဆည်ရေးများ ရရှိလာခဲ့သဖြင့် စိုက်ပျိုးရေး လုံလောက်စွာရရှိခဲ့ပြီး လယ်ယာမြေအားလုံးကို ထွန်ယက်စိုက်ပျိုးလာနိုင်ခဲ့သည်။ သို့သော်ငြားလည်း ရေတာရှည်နှင့် တပ်ကုန်းမြို့နယ်များတွင် လွန်ခဲ့သော (၅) နှစ်ခန့်မှစ၍ ရွှေ့ပြောင်းလုပ်သားများကြောင့် အလုပ်သမားရှားပါးမှုနှင့် ကြုံတွေ့လာခဲ့ရသည်။ ရေတာရှည်မှလယ်သမားများ၏ ပြောပြချက်များအရ ၎င်းတို့ရွာတွင် အထူးသဖြင့် နွေစပါးစိုက်ပျိုးချိန်နှင့် ရိတ်သိမ်းချိန်များတွင် အလုပ်သမားများမှာ လုပ်ငန်း၏ သုံးပုံတစ်ပုံအတွက်မျှသာ ရှိကြောင်း သိရှိရပါသည်။ တွေ့ရှိရသည်မှာ ရွာ (၁၄) ရွာအနက်မှ (၇) ရွာတွင် အလုပ်သမားရှားပါးမှုနှင့် သိသိသာသာ ကြုံတွေ့နေရပြီး ၎င်းတို့အားလုံးမှာ စိုက်ပျိုးရေးကောင်းစွာရရှိကြသည်။ အဆိုပါရွာများတွင် ကျေးရွာအနီးအပါးနှင့် ဒေသတွင်းအခြားနေရာများမှ အလုပ်သမားများကို မှီခိုနေရသည်။ အခြားရွာ (၄) ရွာမှာ သိပ်မဆိုးလှပဲ အချိန်အတော်များများတွင် ၎င်းတို့၏ရွာမှ အလုပ်သမားနှင့် လုပ်ငန်းခွင်အခြေအနေမှာကိုက်ညီလျက်ရှိကြောင်း တွေ့ရှိရပါသည်။ စိုက်ပျိုးရေးကောင်းစွာမရရှိသော ရွာ (၃) ရွာမှ အလုပ်သမားများမှာ ၎င်းတို့၏ရွာများတွင် အလုပ်အကိုင်ရှားပါးမှုကြောင့် ဒေသတွင်းရှိ အခြားကျေးရွာများသို့ သွားရောက်၍ အလုပ်လုပ်ကိုင်ကြရသည်။ လေ့လာခဲ့သောကျေးရွာ (၁၄) ရွာအနက် (၉) ရွာတွင်သာ အလုပ်သမားအဖွဲ့အစည်းများရှိကြရာ - ရေတာရှည်တွင် (၄) ရွာနှင့် တပ်ကုန်းတွင် (၄) ရွာဖြစ်ပြီး စဉ်ကူးတွင် တစ်ရွာတို့ဖြစ်ကြသည်။ အဆိုပါအလုပ်သမားအဖွဲ့များကို ဒေသအခေါ်အရ 'သုတ်' ဟု ခေါ်ဝေါ်ကြသည်။ ၎င်းတို့မှာ ရွာတစ်ရွာတွင် နှစ်ဖွဲ့၊ သုံးဖွဲ့ စသည်ဖြင့်ရှိကြပြီး တစ်ဖွဲ့စီတွင် အလုပ်သမားအယောက် (၂၀) ခန့် ပါဝင်ကြသည်။ အလုပ်သမားအဖွဲ့များကို ခေါင်းဆောင်တစ်ဦးက စုစည်းအုပ်ချုပ်ကြပြီး ၎င်းတို့မှာ အများအားဖြင့် အမျိုးသမီးများဖြစ်ကြသည်။

အဖွဲ့ခေါင်းဆောင်များသည် အလုပ်သမားလိုအပ်ချက်နှင့် အလုပ်သမားများအကြား ပေါင်းကူးတံတားသဖွယ် ဆောင်ရွက်ပေးကြရသည်။ အဖွဲ့ခေါင်းဆောင်များသည် အလုပ်သမားတစ်ဦးစာ လုပ်ခကို ဝန်ဆောင်မှုအဖြစ် ရရှိကြသည်။ ဥပမာအားဖြင့် အလုပ်သမား (၁၀) ဦး ပါဝင်သော အလုပ်သမား အဖွဲ့အတွက် လယ်တစ်ဧကရိတ်ခ ငွေကျပ် (၃၀,၀၀၀) ရရှိလျှင် အလုပ်သမားခေါင်းဆောင်အနေဖြင့် ၎င်း၏လုပ်ခငွေ (၃၀၀၀) ကျပ်အပါအဝင် ထပ်ဆောင်းငွေအနေဖြင့် (၆၀၀၀) ကျပ်ကို ရရှိမည်ဖြစ်သည်။ လေ့လာရသည်မှာ အဆိုပါအလုပ်သမား ခေါင်းဆောင်သည် ယေဘုယျအားဖြင့် ၎င်း၏ မိဘများထံမှ အမွေဆက်ခံရယူကြခြင်းဖြစ်သည်။ အချုပ်ဆိုရသော် ရွာတစ်ရွာတွင် အလုပ်သမားခေါင်းဆောင်မှာ အမျိုးသားဖြစ်ရန် ဖြစ်သော်လည်း အများစုအားဖြင့် အမျိုးသမီးများသာ ဖြစ်ကြသည်။

စဉ်ကူးမြို့နယ်ရှိ ကျေးရွာ (၂) ရွာတွင် အလုပ်သမားပွဲစားများရှိပြီး ၎င်းသည် အလုပ်သမားအုပ်စုများနှင့် အခြားသော အလုပ်သမားအဖွဲ့ ဖွဲ့စည်းရန် လုပ်သားအလွန်နည်းပါးသော ကျေးရွာများနှင့် ချိတ်ဆက်ပေးကြသည်။ အဆိုပါကျေးရွာများမှာ မန္တလေး-မိုးကုတ် လမ်းနံဘေးတွင်တည်ရှိပြီး မန္တလေးမြို့အနီးတွင် ရှိကြသည်။ သို့ဖြစ်ရာ အဆိုပါရွာများသည် မြို့ပြဆင်ခြေဖုံးနေရာများဖြစ်လာကြပြီး လယ်ယာအလုပ်သမားများလည်း ရှားပါးလာကြသည်။ အလုပ်သမားအများစုမှာ ရွှေတွင်းများနှင့် သစ်လုပ်ငန်းများသို့ ပြောင်းရွှေ့လုပ်ကိုင်သွားကြသည်။

ပုလဲမြို့နယ်အတွင်းရှိ ရွာများတွင် အလုပ်သမားအဖွဲ့အစည်းများမရှိကြပဲ လယ်သမားများကိုယ်တိုင်ပင် အလုပ်သမားအဖွဲ့များကို ဖွဲ့စည်းထားကြသည်။ အမှန်စင်စစ် အဆိုပါဧရိယာများမှာ အလုပ်သမားအဖွဲ့အစည်း ဈေးကွက်များမရှိကြပဲ လယ်သမားများအနေဖြင့် လုပ်အားခွဲဝေလုပ်ကိုင်မှုအပေါ်တွင်သာ မှီခိုနေရသည်။ သို့ရာတွင် လယ်သမားများအနေဖြင့် (၂၀၀၇) ခုနှစ် စပါးစိုက်ပျိုးသည့်ကာလကပင် စတင်၍ အလုပ်သမားဈေးကွက်အပေါ်တွင် မှီခိုနေရပေသည်။ လယ်သမားအငယ်စားများ အနေဖြင့်မူ အလုပ်သမားခွဲဝေလုပ်ကိုင်မှုအပေါ်တွင် များစွာမှီခိုနေရသေးသည်။

တစ်နှစ်ခွဲတာ ကာလအတွင်း လုပ်အားခနှုန်းထားများမှာ (၂၅ %) မှ (၅၀%) ထိ မြင့်တက်လာခဲ့သည်။

အစီရင်ခံချက်များအရ ဒေသအားလုံးတို့တွင် တစ်နှစ်ခွဲတာကာလအတွင်း လုပ်အားခ နှုန်းထားများမှာ (၂၅%) မှ (၅၀%) အထိ တိုးမြင့်လာကြောင်း သိရှိရသည်။ လုပ်အားခနှုန်းထားများသည် နွေစပါးစိုက်ပျိုးရာသီကာလကဲ့သို့သော လုပ်ငန်းခွင်အရေးတကြီးလိုအပ်ချိန်များတွင် ပိုမိုမြင့်တက်လာသည်ကိုတွေ့ရသည်။ ရေတာရှည်နှင့် စဉ်ကူးတို့တွင်မူ (၇၅%) ထိ တိုးမြင့်လာခဲ့သည်။ အောက်ဖော်ပြပါဇယားတွင် ဒေသ (၄) ခု၏ ယေဘုယျ လုပ်အားခနှုန်းထားများကို ဖော်ပြထားပါသည်။ ဇယားပါလုပ်အားခနှုန်းထားများမှာ ယေဘုယျအားဖြင့် နေ့စားလုပ်အားခများဖြစ်ကြသည်။ အမှန်စင်စစ်အားဖြင့် လုပ်အားခနှုန်းထားများမှာ လယ်ယာလုပ်ငန်းအမျိုးအစားအပေါ်မူတည်၍လည်းကောင်း၊ ကျား/မကဏ္ဍလုပ်ကိုင်နိုင်မှု အပေါ်မူတည်၍လည်းကောင်း ကွဲပြားမှုများရှိပါသည်။

ဇယား(၂၂) - မတူညီသော ဒေသ (၄) ခုအတွင်း နေ့စားလုပ်အားခ

မြို့နယ် / ဒေသ	နေ့စားခ (ကျပ်) (၂၀၁၂-၂၀၁၃)	နေ့စားခ (ကျပ်) (၂၀၁၃-၂၀၁၄)
စဉ်ကူး (မန္တလေး မြောက်ပိုင်း)	၁၅၀၀-၂၀၀၀	၂၅၀၀-၃၅၀၀
ပုလဲ (စစ်ကိုင်း တောင်ပိုင်း)	၁၀၀၀-၁၅၀၀	၂၀၀၀-၃၀၀၀

ရေတာရှည် (ဝမ်းခူး အရှေ့ပိုင်း)	၁၅၀၀-၂၀၀၀	၂၅၀၀-၃၀၀၀
တပ်ကုန်း (မန္တလေး တောင်ပိုင်း)	၁၅၀၀-၂၀၀၀	၂၅၀၀-၃၀၀၀

မြေယာပိုင်ဆိုင်မှု အရွယ်အစားနှင့် အလုပ်သမားရရှိမှု -

လေ့လာရေးကာလအတွင်း အလတ်စားနှင့် အငယ်စား လယ်သမားများ၏ တင်ပြချက်အရ အလုပ်သမားဈေးကွက်က ၎င်းတို့အား မျက်နှာသာမပေးကြောင်းပြောဆိုကြသည်။ အထူးသဖြင့် အမျိုးသမီးဦးဆောင်သော လယ်သမားငယ်များ အတွက် ပိုမို ခက်ခဲကြောင်း သိရှိရသည်။ အလုပ်သမားများအနေဖြင့် အထူးသဖြင့် စိုက်ပျိုးချိန်နှင့် ရိတ်သိမ်းချိန် ရာသီ များတွင် လုပ်ငန်းကြီးလယ်သမားများအတွက် ဦးစားပေး၍ လုပ်ကိုင်ပေးကြသည်။ အကြောင်းမှာ စိုက်ပျိုးခြင်းနှင့် ရိတ်သိမ်းခြင်းတို့အတွက် တစ်ဧကပုတ်ပြတ်နှုန်းဖြင့် ပေးသောကြောင့်ဖြစ်သည်။ ဥပမာအားဖြင့် စိုက်ပျိုးခြင်းနှင့် ရိတ်သိမ်းခြင်းတို့အတွက် တစ်ဧကလျှင် (၂၅,၀၀၀) ကျပ်နှုန်းရရှိကြသည်။ သို့ဖြစ်သောကြောင့် အလုပ်သမားများအနေဖြင့် ၎င်းတို့အနေဖြင့် ဧကများလုပ်နိုင်လေ လုပ်အားခပိုမိုရရှိလေဖြစ်ရာ ၎င်းတို့အနေဖြင့် လယ်သမားကြီးများထံမှ အလုပ်မရ ဖြစ်မည်ကို မလိုလားကြပေ။ အဆိုပါကိစ္စသည် မြေ (၃) ဧကအောက် လုပ်ကိုင်ကြသော လယ်သမားငယ်များ အတွက်မူ ၎င်းတို့၏လယ်များကို ကိုယ်တိုင်လုပ်ကိုင်ကြသဖြင့် ပြဿနာတစ်ရပ်မဟုတ်ပေ။ သို့ရာတွင် လယ်မြေ (၃) ဧက မှ (၇) ဧက အတွင်း လုပ်ကိုင်ကြသော လယ်သမားများအတွက်မူ အလုပ်သမားရရှိရန်ခက်ခဲပြီး အားလုံးထက် အဆိုးဆုံးမှာ အမျိုးသမီး ဦးဆောင်သော လယ်သမားငယ်များဖြစ်ကြပြီး ၎င်းတို့အတွက် အလုပ်သမားခွဲတမ်းမရရှိကြပေ။

လုပ်သားဈေးကွက် ပြောင်းလဲလာမှုအတွက် ကျား/မ အခန်းကဏ္ဍနှင့် လယ်ယာလုပ်ငန်းခွင်များတွင် ကျား/မ ခွဲခြားမှု လျော့နည်းလာခြင်း။

လေ့လာမှုများအရ လုပ်သားဈေးကွက် ပြောင်းလဲမှုအပေါ် ကျား/မဆိုင်ရာ အခန်းကဏ္ဍကို တွေ့ရှိရသည်မှာ ယခင်က အမျိုးသားအလုပ်သမားများ လုပ်ကိုင်ခဲ့သောလုပ်ငန်းများကို ယခုအခါ အမျိုးသမီးလုပ်သားများက ဝင်ရောက် လုပ်ကိုင်လျက်ရှိသည်ကို အထူးသဖြင့် ရေတာရှည်နှင့် တပ်ကုန်းဒေသများတွင်တွေ့ရှိရသည်။ ဥပမာအားဖြင့် ထွန်ယက် ခြင်းလုပ်ငန်းများကို ယခင်က အမျိုးသားလုပ်သားများ လုပ်ကိုင်ခဲ့ကြသော်လည်း ယခုအခါ အမျိုးသား အလုပ်သမားများမှာ ကာလရှည်စွာ ပြောင်းရွှေ့လုပ်ကိုင်မှုများကြောင့် အမျိုးသားလုပ်သားရှားပါးလာခဲ့ပြီး လယ်ယာမြေ ထွန်ယက်ခြင်းအလုပ် များကို အမျိုးသမီးများမှ ဝင်ရောက်လုပ်ကိုင်လာကြသည်ကို တွေ့ရှိရသည်။

၆.၂.၄ ထုတ်ကုန်ဈေးကွက်အခြေအနေ

သွားရောက်လေ့လာခဲ့သော ကျေးရွာများအားလုံးတွင် စိုက်ပျိုးရေးထွက်ကုန်များကို ပွဲစားများနှင့် ဆန်စက်များမှ တိုက်ရိုက်ဝယ်ယူကြသည်ကို တွေ့ရသည်။ ဝယ်ယူရေးကိုယ်စားလှယ်များမှလည်း ကျေးရွာများသို့ တိုက်ရိုက်ဆင်း၍ ဝယ်ယူကြသည်။ ခြွင်းချက်တစ်ရပ်အနေဖြင့် ပုလဲမြို့နယ်ရှိကျေးရွာများမှ လယ်သမားများမှာမူ ၎င်းတို့၏ ပဲနှင့်နှမ်းများကို မြို့နယ်ရှိဈေးသို့ သွားရောက်ရောင်းချကြသည်။ လေ့လာချက်အရ စိုက်ပျိုးရေး ကောင်းမွန်စွာရရှိသော ကျေးရွာများမှ လယ်သမားကြီးများမှာ လူမှုစီးပွားရေးအခြေအနေကောင်းမွန်ကြပြီး လယ်သမားကြီးများကို ထွက်ကုန်ဝယ်ယူသူများ (သို့) ကုန်သည်များအနေဖြင့် မြင်တွေ့နိုင်ပြီး ၎င်းတို့သည် ၎င်းတို့၏လယ်ယာထွက်ကုန်များကို ရိတ်သိမ်းချိန်အမီ ဝယ်ယူနိုင်ကြ ပြီး မိမိတို့၏အိမ်များတွင် သိုလှောင်ထားကြကာ ဈေးကောင်းရရှိသောအခါမှ ပြန်လည်ရောင်းချခြင်းများကို ပြုလုပ်ကြ သည်။

ထွက်ကုန်ဈေးကွက်သည် ဈေးနှုန်းယှဉ်ပြိုင်မှုအရ သင့်တင့်မှု ရှိပေသည်။

လယ်သမားများအနေဖြင့် ထွက်ကုန်ပစ္စည်းဈေးနှုန်းသည် သင့်တင့်လျောက်ပတ်မှုရှိသည်ကို သိရှိလာရသည်။ အကြောင်းမှာ ကျေးရွာများတွင်ယှဉ်ပြိုင်ဝယ်ယူမှုများ ရှိနေသောကြောင့်ဖြစ်သည်။ ၎င်းတို့အနေဖြင့် ဆဲလ်ဖုန်းများကိုအသုံးပြုနိုင်ခြင်းကြောင့် မြို့နယ်များမှဈေးနှုန်းသတင်းများကိုလည်း ရရှိနိုင်သောကြောင့်ဖြစ်သည်။ ရလဒ်အားဖြင့်မူ လယ်သမားများအနေဖြင့် ၎င်းတို့၏ကျေးရွာအတွင်း သင့်တင့်မျှတသော ထုတ်ကုန်ဈေးနှုန်းများကို ရရှိနိုင်ကြပေသည်။

"ပွဲစားအများစု (ပွဲရုံများနှင့်ဆန်စက်များမှ ကိုယ်စားလှယ်များ) ဟာ ရိတ်သိမ်းရာသီမတိုင်ခင် ရွာကိုရောက်လာကြပါတယ်။ ကျွန်တော်တို့အနေနဲ့ မြို့နယ်ကိုသွားစရာမလိုပါဘူး။ တကယ်လို့သွားခဲ့ရင်လည်း ဈေးနှုန်းကသိပ်မကွာပါဘူး။ ဘာဖြစ်လို့လဲဆိုတော့ ကျွန်တော်တို့ မြို့တက်သွားလည်း ဈေးနှုန်းညှိနှိုင်းတာမျိုးကို မလုပ်တတ်ဘူးလေ။ ပစ္စည်းတွေကို ရွာကို ပြန်သယ်ဖို့ကလည်း မဖြစ်နိုင်တော့ ကျွန်တော်တို့တော့ ရွာမှာပဲရောင်းဖြစ်ပါတယ်"
(ရေတာရှည်မှ လယ်သမားကြီးတစ်ဦး)

စပါးဈေးနှုန်းအနေဖြင့် နှမ်းနှင့်မြေပဲကဲ့သို့သော အခြားသီးနှံများနှင့်စာလျှင် ပိုမိုတည်ငြိမ်မှုရှိသည်။

တင်ပြချက်အရ စပါးဈေးနှုန်းအနေဖြင့် နှမ်း၊ မြေပဲ၊ ပဲတီစိမ်းနှင့် ပဲစဉ်းငုံတို့ ကဲ့သို့သော အခြားသီးနှံများနှင့်စာလျှင် ပိုမို၍ တည်ငြိမ်မှုရှိသည်။ ယခင်က ပြည်တွင်းလိုအပ်ချက်မှာများပြားခဲ့ပြီး နောက်ပိုင်းတွင် တရုတ်နှင့်အိန္ဒိယ ကဲ့သို့သော နိုင်ငံခြားဈေးကွက်များ ရှိလာသောကြောင့်ဖြစ်သည်။

ဇယား (၂၃) - သီးနှံ အမျိုးမျိုးအတွက် ဈေးနှုန်းပြဇယား

မြို့နယ်နှင့်ဒေသများ	ထွက်ကုန်အမျိုးအစား	လယ်ယာတွင်းအထိုင်ဈေးနှုန်း (ကျပ်)	
		၂၀၁၂-၂၀၁၃	၂၀၁၃-၂၀၁၄
ရေတာရှည် (စပါး တင်း ၁၀၀ ဈေးနှုန်း)	ထိုင်းကောက်	၂၂၀,၀၀၀	၄၂၀,၀၀၀
	ရတနာတိုး	၄၀၀,၀၀၀	၄၀၀,၀၀၀
	ပုလဲသွယ်	၄၀၀,၀၀၀	၄၀၀,၀၀၀
တပ်ကုန်း (စပါး တင်း ၁၀၀ ဈေးနှုန်း)	သုခ	၄၀၀,၀၀၀	၄၀၀,၀၀၀
	ပုလဲသွယ်	၄၅၀,၀၀၀	၅၀၀,၀၀၀
စဉ့်ကူး (စပါး တင်း ၁၀၀ ဈေးနှုန်း)	ဧရာမင်း	၄၇၀,၀၀၀	၅၀၀,၀၀၀
	ရွှေသွယ်ရင်	၃၅၀,၀၀၀	၄၇၀,၀၀၀
ပုလဲ (စပါး တင်း ၁၀၀ ဈေးနှုန်း)	လုံးသွယ်မွှေး	၆၀၀,၀၀၀	၇၅၀,၀၀၀
	ဧရာမင်း	၅၅၀,၀၀၀	၈၀၀,၀၀၀
ပုလဲနှင့် စဉ့်ကူး (နှမ်း တစ်တင်း ဈေးနှုန်း)	နှမ်း	၂,၇၀၀	၄,၀၀၀
ပုလဲ (ကုလားပဲ ဈေးနှုန်း)	ကုလားပဲ	၁၀,၀၀၀	၂၀,၀၀၀

လယ်ယာမြေပိုင်ဆိုင်မှုအရွယ်အစားသည် ထွက်ကုန်ဈေးကွက်အပေါ် သက်ရောက်မှု၊ လုပ်ငန်းကြီး လယ်သမားများသည် ၎င်းတို့၏ ထွက်ကုန်များကို ဈေးနှုန်းများတက်သည်အထိ (သို့) ထုတ်ကုန်များခြောက်သွေ့သည်အထိ^{၂၉} သိမ်းဆည်းထား နိုင်ကြပြီး အငယ်စားနှင့် အလတ်စားလယ်သမားများမှာမူ ယင်းသို့ဆောင်ရွက်နိုင်စွမ်းမရှိပေ။

၆.၃။ ဆည်မြောင်းများမှ ရေရရှိမှုအခြေအနေ

လေ့လာတွေ့ရှိချက်များအရ ဆည်မြောင်းရေရရှိနိုင်မှုသည် လယ်ယာစိုက်ပျိုးရေးစနစ်အတွက် များစွာအဓိကကျပြီး စိုက်ပျိုး ရေကောင်းစွာရရှိမှုနှင့် စိုက်ပျိုးရေလုံလောက်စွာ ရရှိမှုမရှိခြင်းတို့သည် ကျေးရွာ၏ လူမှုစီးပွားရေးအခြေအနေများ၏ အဓိက ကျသော အဆုံးအဖြတ်တစ်ခု ဖြစ်သည်။ လေ့လာချက်အရ ကျေးရွာ၏တစ်ဝက်သည် ဆည်မြောင်းရေကိုမရရှိခဲ့စဉ်က “ယာ” မြေအဖြစ်သာ လုပ်ကိုင်ခဲ့ကြပြီး ကျန်တစ်ဝက်မှာမူ “လယ်” ကိုလုပ်ကိုင်ကြပြီး စပါးကိုတစ်သီးစားအဖြစ်သာ နှစ်စဉ် စိုက်ပျိုးခဲ့ကြသည်။ ယခင်အခါက စပါးနှင့်အခြားသီးနှံတို့ကိုသာ စိုက်ပျိုးနိုင်ခဲ့ကြသော်လည်း ယခုအခါ ဆည်မြောင်းရေ ရရှိ ခဲ့သည့်အချိန်မှစ၍ စပါးကို (၁) နှစ်လျှင် (၂) ကြိမ်စိုက်ပျိုးနိုင်ခဲ့သည်။

^{၂၉} The price decreased that much because of the bad crops because of the irregularly heavy rain in times of the harvest.
^{၃၀} Dried paddy is given more price.

သို့သော်လည်း လေ့လာချက်အရ တွေ့ရှိရသည်မှာ စိုက်ပျိုးရေး ကောင်းမွန်စွာမရရှိသော ကျေးရွာများမှာ စိုက်ပျိုးရေးပေးဝေရန် လျာထားခဲ့သောဒေသများတွင် ပါဝင်ခဲ့သည်။ အဆိုပါကျေးရွာများ၏ လူမှုစီးပွားရေး အခြေအနေများမှာ အစိစိတွင်းရေကို အသုံးပြု၍ လယ်ယာစိုက်ပျိုးလုပ်ကိုင်လျှက်ရှိသော ကျေးရွာတစ်ရွာမှအပ စိုက်ပျိုးရေးကောင်းစွာ ရရှိသောကျေးရွာများနှင့်နှိုင်းစာလျှင် ခြားနားမှုရှိသည်ကိုတွေ့ရသည်။ ဆန့်ကျင်ဖက်အကြောင်းအရာ တစ်ရပ်အနေဖြင့်စိုက်ပျိုးရေး ကောင်းမွန်စွာမရရှိသော ကျေးရွာများတွင် စပါးအစားအခြားသီးနှံများကို တရားမဝင်စိုက်ပျိုးလျက်ရှိကြသည်။ စင်စစ်မှာမူ စိုက်ပျိုးရေးသွင်းဧရိယာအဖြစ် သတ်မှတ်ခံရပြီးကတည်းက ၎င်းမြေယာများကို "လယ်မြေ" အဖြစ် စာရင်းသွင်းခဲ့ကြသဖြင့် လယ်သမားများအနေဖြင့် စပါးကိုသာစိုက်ပျိုးရန်ဖြစ်သည်။ သို့ရာတွင် လက်တွေ့မှာမူ ၎င်းတို့အနေဖြင့် စိုက်ပျိုးရေး လုံလောက်စွာမရရှိခြင်းနှင့် အခြားသီးနှံများ စိုက်ပျိုးရန်အတွက် သက်ဆိုင်ရာကျေးရွာအုပ်စုနှင့် မြို့နယ်အဆင့်တို့မှ အစိုးရအဖွဲ့များနှင့် နားလည်မှုရယူခဲ့ကြခြင်း ဖြစ်သည်။

လေ့လာခဲ့သော ကျေးရွာ (၁၄) ရွာအနက် (၆) ရွာမှာ စိုက်ပျိုးရေးကောင်းစွာရရှိသော ကျေးရွာများအဖြစ် သတ်မှတ်နိုင်ပြီး (၃) ရွာမှာ အသင့်အတင့်၊ (၂) ရွာမှာဆိုးရွာပြီး ကျန် (၃) ရွာမှာ အလွန်ဆိုးရွာသည်ကိုတွေ့ရှိရသည်။ ယေဘုယျအားဖြင့် အဆိုပါကျေးရွာများမှာ စိုက်ပျိုးရေးကို အဓိကမြောင်းမကြီး (MC) သို့မဟုတ် တိုက်ရိုက်ရေထွက်ပေါက် (DO) တို့မှ ရရှိနိုင်ပြီး သာမန်အားဖြင့် ရေကိုကောင်းစွာရရှိကြ၍ အဆိုပါနေရာများမှာ မြောင်မကြီးများနှင့် (၁၅) မိုင်ခန့် အကွာမနီးမဝေးတွင်တည်ရှိကြကာ လက်တံမြောင်း (DY) အနီးတွင်မူ အလယ်အလတ်ရရှိနိုင်ပြီး မြောင်းသွယ်များ နှင့် မြောင်းသွယ် ရေထွက်ပေါက်များ၊ မြောင်းဖျားများအနီးနေရာများအတွက်မူ ရေရရှိမှုအလွန်ဆိုးရွားသော နေရာများဖြစ်ကြသည်။ ဖော်ပြနေသည်မှာ ဆည်မြောင်းအခြေခံအဆောက်အအုံများဖြစ်ကြသော တူးမြောင်းနှင့်ရေတံခါး စသည်များမှာ ကောင်းမွန်စွာအလုပ်မလုပ်ခြင်း (သို့) နည်းပညာဆိုင်ရာအမှားအယွင်းများကြောင့် ဖြစ်ပါသည်။ သို့ဖြစ်ရာ အဆိုပါကျေးရွာများအနေဖြင့် ပင်မရေထွက်ပေါက်များနှင့် နီးကပ်နေစေကာမူ ရေကိုကောင်းစွာ မရရှိနိုင်ပေ။ အောက်ပါဇယားသည် ပင်မရေထွက်ပေါက်မှ အကွာအဝေးအပေါ်မူတည်၍ ရေရရှိနိုင်မှုအခြေအနေများကို ဖော်ပြပါသည်။

ဇယား (၂၄) - ရေထွက်ပေါက်မှ ခန့်မှန်း အကွာအဝေးအပေါ်မူတည်၍ ရေရရှိနိုင်မှုအခြေအနေ

	ကောင်း	သင့်	ညံ့
Dos နှင့် DYs များသို့ လက်လှမ်းမီသည်နေရာများ	၆	၁	၂
DYs ၏မြောင်းသွယ်များ Minors နှင့် လက်လှမ်းမီသည်နေရာများ		၃	
Minors များ၏ ရေသွယ်မြောင်းများနှင့် လက်လှမ်းမီသည်နေရာများ			၂

၆.၃.၁ စိုက်ပျိုးရေးရရှိမှုအဆင့် မတူညီသည့် ကျေးရွာများ

စိုက်ပျိုးရေးကောင်းစွာရရှိသောကျေးရွာများ သည် DO (သို့) DYs များမှ ရေသွယ်ယူနိုင်ကြသည်။ ၎င်းတို့၏ လယ်မြေ၏ (၇၅%) မှ (၁၀၀%) အထိ ရေသွင်းစိုက်ပျိုးနိုင်ကြသည်။ ၎င်းတို့သည် ဆည်မှရေလွှတ်သည်နှင့် တပြိုင်နက် ရေကိုရယူနိုင်ကြသည်။ အတိုချုပ်ဆိုရသော် ရေကောင်းစွာရရှိနိုင်မှုမှာ စနစ်တကျ တည်ဆောက်ထားသော ဆည်မြောင်းအခြေခံ အဆောက်အအုံများမှ တစ်ဆင့် ရေကိုရရှိခြင်းသာမက ရေပိုလွှဲရေလမ်းကြောင်းတို့မှ အခြားသော ရေသွယ်ယူမှု နည်းလမ်းများအရ ၎င်းတို့၏စိုက်ပျိုးမြေများသို့ ရေကိုလိုအပ်သလို သွယ်တန်းရယူနိုင်ကြသည်။

စိုက်ပျိုးရေး အသင့်အတင့် ရရှိသောကျေးရွာများ သည် Minors များနှင့် DY များ၏ မြောင်းဖျားများမှ ရေကိုသွယ်ယူနိုင်ကြပြီး ၎င်းတို့လယ်ယာမြေများ၏ အနည်းဆုံး (၅၉%) မှ (၁၀၀%) အထိရေပေးသွင်းနိုင်ကြသည်။ သို့ရာတွင်

၎င်းတို့အနေဖြင့် စိုက်ပျိုးရေးကို မုတ်သုံရာသီများတွင်သာလုံလောက်စွာရရှိနိုင်ပေသည်။ ဆိုလိုသည်မှာ လယ်သမားများသည် စိုက်ပျိုးရေးကို မိုးစပါးအတွက်သာ ရရှိနိုင်ပေသည်။ ထို့အပြင် အဆိုပါကျေးရွာရှိ လယ်သမားများသည် စနစ်တကျဖောက်လုပ်ထားသော ရေသွယ်မြောင်းများနှင့် ရေပိုလွှဲများမှ ရေများကို ရယူနိုင်ခြင်းမရှိကြပေ။ တစ်နည်းအားဖြင့် အဆိုပါကျေးရွာများသို့ သွယ်တန်းထားသော စိုက်ပျိုးရေးသည် စနစ်တကျဖောက်လုပ်ထားသောတူးမြောင်းများ၊ ရေပိုလွှဲများနှင့် ရေမြောင်းများမှ ရရှိခြင်းမဟုတ်ဘဲ ရေကို အခြားနည်းလမ်းများဖြင့် ကုန်ကျစရိတ်ကြီးမြင့်စွာ ရယူနေကြခြင်းဖြစ်သည်။ သို့ဖြစ်သောကြောင့် လူမှုအဖွဲ့အစည်းအတော်များများသည် ရေရရှိရေးအတွက် စုပေါင်းလုပ်ကိုင်ဆောင်ရွက်မှုများကို အဆိုပါရွာအတော်များများတွင် တွေ့ရှိရပေသည်။

စိုက်ပျိုးရေး ကောင်းမွန်စွာမရရှိသောကျေးရွာများ သည် စိုက်ပျိုးရေးကို မြောင်းငယ်များနှင့် မြောင်းငယ်များ၏ မြောင်းလက်တံ များ မှတစ်ဆင့် သွယ်ယူနိုင်ကြသည် (ပုလဲမြို့နယ်တွင် ပင်မမြောင်းမှ ရေသွယ်ရရှိသော နေရာများမှအပ ကျေးရွာတစ်ရွာတွင်သာ ရေရရှိမှု အဆိုးရွားဆုံးဖြစ်သည်)။ စိုက်ပျိုးရေး ကောင်းမွန်စွာမရရှိသော ကျေးရွာများအနေဖြင့် စိုက်ပျိုးမြေ၏ ၁%မှ ၃၂ % အထိသာ ဆည်မြောင်းရေကိုရရှိနိုင်သည်။ အဆိုပါကျေးရွာရှိ လယ်သမားများမှာ မိုးရာသီ သီးနှံများအတွက်ပင်မ ဆည်မြောင်းမှ စိုက်ပျိုးရေးကို မှီခိုနိုင်ခြင်းမရှိပေ။ စင်စစ်မှာမူ အဆိုပါကျေးရွာမျိုးမှ လယ်သမားများအနေဖြင့် ဆည်မြောင်းစိုက်ပျိုးရေးကို မမြင်ရသလောက် ရှားပါးပေသည်။ အချုပ်အားဖြင့် အဆိုပါကျေးရွာမျိုးမှ လယ်သမားများအနေဖြင့် ဆည်မြောင်းရေကိုရရှိရန် မျှော်လင့်ချက်များစွာ မထားရှိကြချေ။ ဆိုလိုသည်မှာ အဆိုပါတူးမြောင်းစနစ် ရေသွယ်မြောင်းများသည် ၎င်းတို့အတွက် ရေရရှိမှုကို ခက်ခဲစေပြီး လယ်သမားများအနေဖြင့် ၎င်းတို့၏ လယ်ယာစိုက်ပျိုးရေးလုပ်ငန်းများတွင် ဆည်မြောင်းရေကို မျှော်လင့်ထားခြင်းမရှိပဲ လုပ်ကိုင်ကြရသည်။^{၇၀}

၆.၃.၂ စိုက်ပျိုးရေး ရရှိနိုင်မှုအပေါ်မူတည်၍ လယ်ယာစိုက်ပျိုးရေး ဆောင်ရွက်ချက်များ

စိုက်ပျိုးရေးကောင်းစွာရရှိသောကျေးရွာများ သည် နှစ်သီးစားအပြည့်အဝ စိုက်ပျိုးနိုင်ကြပြီး - စပါး (သို့) အခြား သီးနှံတစ်မျိုးမျိုးကို နွေရာသီတွင် စိုက်ပျိုးနိုင်ကြသည်။ ရေတာရှည်၊ တပ်ကုန်းနှင့် စဉ့်ကူး ရှိ အဆိုပါကျေးရွာမျိုးတို့တွင် နှစ်သီးစား စိုက်ပျိုးနိုင်ကြသည်။ ရေတာရှည်နှင့် တပ်ကုန်းမြို့နယ်များတွင် မိုးစပါးနှင့် နွေစပါးများကို စိုက်ပျိုးနိုင်ကြ ချိန်တွင် ပုလဲမြို့နယ်မှ ရွာများတွင် မိုးစပါး၊ အခြားသီးနှံများနှင့် ဆောင်းနှမ်း၊ ကုလားပဲ စသည်တို့ကို စိုက်ပျိုးကြသည်။ ပုလဲမြို့နယ်မှ ရွာတစ်ရွာတွင် သုံးသီးစားအထိပင် စိုက်ပျိုးနိုင်သည်ကို တွေ့ရှိရသည်။ စိုက်ပျိုးရေးကောင်းစွာရရှိသော ကျေးရွာများသည် စိုက်ပျိုးရာသီစတင်ချိန်တွင် ဆည်မြောင်းမှရေစတင်လွှတ်သည်နှင့် ရေကိုရရှိနိုင်သည့်အတွက် ၎င်းတို့အနေဖြင့် စိုက်ပျိုးချိန်နောက်ကျခြင်းများ ဖြစ်ပေါ်လေ့မရှိကြပေ။ စိုက်ပျိုးရေးကောင်းစွာရရှိသော ကျေးရွာများမှ လယ်သမားများသည် စိုက်ပျိုးသီးနှံများကို အချိန်မီစိုက်ပျိုးနိုင်ခြင်း၊ ရက် (၁၁၀ မှ ၁၂၀) စပါးကဲ့သို့သော သက်တမ်းရှည် သီးနှံများကို စိုက်ပျိုးနိုင်ခြင်း ဖြင့် သက်တမ်းတို စပါးများကို စိုက်ပျိုးခြင်းထက် ဈေးနှုန်းကို ပိုမို ရရှိနိုင်စေပါသည်။

^{၇၀} This however does not mean they do not have expectation for rehabilitation of canal system. They want canals to be fixed in order for availability of water for them and they know that they can be more productive if they can well access to irrigated water.

ဇယား (၂၅) - စိုက်ပျိုးရေးကောင်းစွာရရှိသော ကျေးရွာများ၏ သတင်းအချက်အလက်များ

ကျေးရွာများ	ဒေသ	စီမံချက် ဒေသ	စုစုပေါင်း ခန့်မှန်း စိုက်ဧက	ရေသွင်းစိုက်ပျိုး ဧရိယာ	ရေသွင်း စိုက်ပျိုးမှု ရာခိုင်နှုန်း	စိုက်ပျိုးရေး ဆောင်ရွက် လုပ်ကိုင်မှု
ပြည်စိုးအောင်	စဉ့်ကူး	မာလဲ နတ်တောင်	၁၅၀	၁၅၀	၁၀၀	စပါး နှစ်သီးစား
ပင်လယ်ကြီး	စဉ့်ကူး	မာလဲ နတ်တောင်	၈၅၂	၆၆၀	၇၇	စပါး နှစ်သီးစား
အိုင်ယောင်	ပုလဲ	မြောက် ယမား	၁၉၅၀	၁၉၀၀	၉၇	သုံးသီးစား (စပါး တစ်သီးနှင့် အခြားသီးနှံ နှစ်သီး)
အင်ဖက်ကုန်း	တပ်ကုန်း	ဆင်သေ	၃၇၀	၃၇၀	၁၀၀	စပါး နှစ်သီးစား
အင်ကြင်းကုန်း	ရေတာရှည်	ဆွာချောင်း	၅၀၀	၅၀၀	၁၀၀	စပါး နှစ်သီးစား
ဥသျှစ်ကုန်း	တပ်ကုန်း	ဆင်သေ	၁၂၀၀	၉၀၀	၇၅	စပါး နှစ်သီးစား

စိုက်ပျိုးရေး အသင့်အတင့်ရရှိသော ကျေးရွာအများစုအနေဖြင့် မိုးစပါးတစ်မျိုးတည်းကိုသာ ဆည်မြောင်းရေဖြင့် စိုက်ပျိုးနိုင်ကြသည်။ နွေစပါးစိုက်ပျိုးမှုအတွက် ၎င်းတို့ရွာရှိ လယ်ယာမြေများ၏ သုံးပုံတစ်ပုံကိုသာ ရေသွင်းစိုက်ပျိုးနိုင်ကြသည်။ စင်စစ်အားဖြင့် အဆိုပါကျေးရွာများရှိ လယ်သမားများမှာ ၎င်းတို့၏ မိုးစပါးသီးနှံများ အောင်မြင်ဖြစ်ထွန်းရေးအတွက် မိုးရာသီနောက်ကျခြင်းနှင့် မိုးရေမလုံလောက်မှုများ အတွက်သာ ဆည်ရေကိုမျှော်လင့်ကြသည်။ ထို့နည်းတူစွာပင် အဆိုပါကျေးရွာများမှာ မိုးစပါးကို အပြည့်အဝစိုက်ပျိုးနိုင်ပြီး အခြားသီးနှံများအနေဖြင့် ပဲတီစိမ်း၊ ပဲအမျိုးမျိုး၊ နမ်းနှင့် ကုလားပဲတို့ကို ရာသီဥတုအပေါ်မူတည်၍ စိုက်ပျိုးကြသည်။ ထူးခြားသော ကိစ္စရပ်တစ်ခုအနေဖြင့် ရေတာရှည်မြို့နယ်ရှိ ကျေးရွာတစ်ရွာတွင် မိုးစပါးနှင့် နွေစပါး နှစ်မျိုးစလုံးကိုပင် စိုက်ပျိုးနိုင်ကြသည်။ ၎င်းတို့သည် ၎င်းတို့လိုအပ်သော စိုက်ပျိုးရေးကို ရေပိုလွှဲမှတစ်ဆင့် ဒေသတွင်း စုပေါင်းဆောင်ရွက်မှု တစ်ရပ်အနေဖြင့် ကုန်ကျစရိတ်ကြီးမြင့်စွာဖြင့် စုဆောင်းရယူနိုင်ခဲ့သည်။

ဖော်ပြပါ ကျေးရွာအမျိုးအစားများသည် စိုက်ပျိုးရေးကို ဆည်မှရေစတင်လွှတ်ပေးအပြီး တစ်လခွဲမျှ ရယူနိုင်ကြပြီးလျှင် လယ်သမားများအနေဖြင့် အထူးသဖြင့် နွေစပါးစိုက်ရာသီတွင် သက်တမ်းရှည်စပါးများကို မစိုက်ပျိုးဝံ့ကြပေ။

အကြောင်းမှာ ရိတ်သိမ်းရာသီသည် မိုးရာသီတွင်းကျရောက်ပြီး ထိခိုက်ပျက်စီးစေနိုင်သောကြောင့်ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့်ပင်
 ၎င်းတို့သည် သက်တမ်း ရက် (၉၀ မှ ၁၀၀) ရှိ စပါးများကိုသာ စိုက်ပျိုးကြသည်။ ဆိုးရွားသည်မှာ အဆိုပါကျေးရွာများမှ
 လယ်သမားအများစုသည် နွေစပါးများကိုစိုက်ပျိုးရာတွင် ဆည်မြောင်းရေသည် သဘာဝအတိုင်းစိုက်ပျိုးမှုအတွက်
 ရေလုံလောက်စွာ မရရှိသဖြင့် သီးနှံပျက်စီးဆုံးရှုံးမှုများ မကြာခဏတွေ့ကြုံကြရသည်။

ဇယား (၂၆) - စိုက်ပျိုးရေး အသင့်အတင့် ရရှိသော ကျေးရွာများ၏ သတင်းအချက်အလက်များ

ကျေးရွာများ	ဒေသ	စီမံချက် ဒေသ	စုစုပေါင်း ခန့်မှန်း စိုက်ဧက	ရေသွင်းစိုက်ပျိုး ဧရိယာ (ဧက)	ရေသွင်း စိုက်ပျိုးမှု ရာခိုင်နှုန်း (%)	စိုက်ပျိုးရေး ဆောင်ရွက် လုပ်ကိုင်မှု
ကုက္ကိုစု	ပုလဲ	မြောက်ယမား	၄၅၀၀	၄၅၀၀	၁၀၀	စပါးတစ်သီးနှင့် အခြား နှစ်သီး။ မိုးစပါးအတွက်သာ ရေအပြည့်အဝရရှိသည်။
ညောင်လွန်	တပ်ကုန်း	ဆင်သေ	၈၆၀	၅၁၀	၅၉	မိုးစပါးတစ်သီးနှင့် နွေစပါးမစိုက်နိုင်သည်မှာ ၇ နှစ်ရှိပြီဖြစ်သည်။
ဖိုးကြာညို	ရေတာရှည်	ဆွာချောင်း	၃၈၄	၃၁၅	၈၂	မိုးစပါးတစ်သီးနှင့် နွေစပါးကို သုံးပုံတစ်ပုံသာ စိုက်ပျိုးနိုင်သည်။
သပြေတန်း	ရေတာရှည်	ဆွာချောင်း	၁၁၀၀	၁၁၀၀	၁၀၀	စပါးနှစ်သီးစိုက်နိုင် သော်လည်း ၉၀%သည် ရေပိုလွှဲမှ ရရှိမည့် ဆည်ရေအပေါ်တွင် မူတည်နေသည်။

စိုက်ပျိုးရေး ကောင်းမွန်စွာမရရှိသော ကျေးရွာများ သည် လက်တွေ့တွင် မိုးစပါးအတွက်ပင် ရေကိုလုံလောက်စွာ
 မရရှိနိုင်ပေ။ ထို့ကြောင့် အဆိုပါကျေးရွာများရှိ လယ်သမားများမှာ အဓိကအားဖြင့် စပါးထက်စာလျှင် အခြားသီးနှံများ
 ဖြစ်ကြသည့် ကြံ၊ နမ်း၊ ကုလားပဲ၊ ပဲတီစိမ်း၊ ဝါ၊ ငရုတ်နှင့် ဟင်းသီးဟင်းရွက်များ စသော သီးနှံများကိုသာ မှီခိုနေကြရ
 ပေသည်။ အဆိုပါကျေးရွာများရှိ စပါးစိုက်လယ်သမားများအတွက် သီးခြားကိစ္စရပ်နှစ်ခုမှာ - ၎င်းတို့၏ “မုရင်းမြေ ”
 (နန်းမြေ) များတွင် စပါးစိုက်ပျိုးချိန်တွင် အခြားသူများသည် အဝိစိတွင်းရေများဖြင့် စပါးကို စိုက်ပျိုးကြရသည်။

ဆည်မြောင်းရေကို မှီခိုစိုက်ပျိုးသော မိုးစပါးစိုက်ပျိုးသော လယ်သမားအချို့သည် စိုက်ပျိုးရာသီတစ်ခုစီတွင် ရေစတင် လွှတ်ပေးသည်မှ နှစ်လမှ သုံးလအထိကြာမှ ရေကိုရရှိနိုင်သဖြင့် စိုက်ပျိုးချိန်နှောက်ကျမှုများ ကြုံတွေ့ကြရပါသည်။ ထို့ကြောင့်ပင် လယ်သမားများအနေဖြင့် နွေစပါးစိုက်ပျိုးရာတွင် သက်တမ်းတိုစပါးများကိုသာ စိုက်ပျိုးနိုင်ကြသည်။

ဇယား (၂၇) - စိုက်ပျိုးရေး ကောင်းမွန်စွာမရရှိသော ကျေးရွာများ၏ သတင်းအချက်အလက်များ

ကျေးရွာများ	ဒေသ	စီမံချက် ဒေသ	စုစုပေါင်း ခန့်မှန်း စိုက်ဧက	ရေသွင်းစိုက်ပျိုး ဧရိယာ (ဧက)	ရေသွင်း စိုက်ပျိုးမှု ရာခိုင်နှုန်း (%)	စိုက်ပျိုးရေး ဆောင်ရွက် လုပ်ကိုင်မှု
ငွေတောင်	စဉ့်ကူး	မာလဲနတ်တောင်	၁၇၀၀	၂၀	၁	အများစုမှာ နန်းမြေပေါ်တွင် မုရေးစပါး ကို စိုက်ပျိုးကြပြီး ကြံအပေါ်တွင်သာ မှီခိုနေကြရသည်။
မုန်သွင်	ပုလဲ	မြောက်ယမား	၁၈၀၀	၃၁၄	၁၇	လယ်သမားအများစုမှာ ယာကိုသာ အားထားကြ ရပြီး လယ်မြေတွင် မိုးစပါးစိုက်စဉ်တွင် နမ်း၊ ပဲတီစိမ်း၊ ပဲစဉ်းငုံနှင့် မြေပဲတို့ကို စိုက်ပျိုးကြသည်။
ကြာသေအင်း	တပ်ကုန်း	ဆင်သေ	၁၀၀၀	၃၁၅	၃၂	လူအချို့သာ မိုးစပါး ကို စိုက်ပျိုးကြသည်။ အဓိကအားဖြင့် ပဲတီစိမ်း၊ ဝါ၊ ပဲ နှင့် အဝီစိတွင်းများမှ ရေတင်၍ ဟင်းသီးဟင်းရွက်များကို စိုက်ပျိုးကြသည်။
ကွန်းအုံ	ရေတာရှည်	ဆွာချောင်း	၁၈၀၀	၃၀၀	၁၇	မိုးစပါးကို စိုက်ပျိုးကြပြီး ကျန်မြေများတွင် ကြံကို စိုက်ပျိုးကြသည်။

၆.၃.၃ ဆည်ရေရရှိအသုံးပြုနိုင်မှုအတွက် ကန့်သတ်မှုများ

လေ့လာတွေ့ရှိချက်များအရ ဆည်မြောင်းစနစ်တွင် မဆောင်ရွက်နိုင်သောကိစ္စအမျိုးမျိုးကို တွေ့ရသလို လူမှု အသိုင်းအဝိုင်းမှလည်း စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများအား လိုက်နာမှုမရှိသည်ကိုလည်း တွေ့ရသည်။ မအောင်မြင်သော အကြောင်းမှာ ဆည်ရေမလုံလောက်ခြင်း (သို့) ဆည်ရေအသုံးပြုမှုကို ကန့်သတ်ထားခြင်းနှင့် ရေလွှတ်နှောက်ကျမှု တို့ကြောင့်ဖြစ်သည်။ ဆည်မြောင်းစနစ် မအောင်မြင်ခြင်းနှင့်စပ်လျဉ်း၍လေ့လာရာ၌ အမျိုးမျိုးသောပုံစံများကိုတွေ့ရ၏။ ရေကာတာများရှိ ရေတံခါးများမလုံခြင်း၊ တူးမြောင်းများကို ရေးဆွဲထားသောမြေပုံတို့၏ အခြေအနေများမှာ ပြင်ပမှ အမှန် တစ်ကယ်အနေအထားနှင့် တူညီမှုမရှိခြင်း၊ တူးမြောင်းများသည် ရေစီးနှုန်းကိုခံနိုင်ရည်မရှိခြင်း၊ ရေတံခါးများ နေရာ လွဲမှားစွာ တပ်ဆင်ထားခြင်း၊ မြောင်းများကိုလွဲမှားစွာဖောက်လုပ်ထားခြင်း၊ ရေပိုလွှဲများကို စနစ်တကျ တည်ဆောက်ထားမှု မရှိခြင်းနှင့် ဆည်မြောင်းဦးစီးဌာန၏ ထိန်းသိမ်းမှုစနစ်တကျမရှိခြင်း တို့ကြောင့်ဖြစ်သည်။ လူမှုအသိုင်းဝန်း၏ စည်းမျဉ်း စည်းကမ်းများကို လိုက်နာမှုမရှိခြင်းနှင့် စပ်လျဉ်း၍လေ့လာရာ၌ အဓိက (၃) မျိုး (၃) စားကို ဖော်ပြထားသည်ကို တွေ့ရ၏။ ဆည်ရေနှင့် အခြေခံအဆောက်အအုံများကို လူအများက ဖြစ်သလိုသုံးစွဲနေမှု၊ ရေသွားလာလမ်းကြောင်းကို ထိန်းသိမ်းနိုင်မှု မရှိခြင်းနှင့် လယ်ယာမြေနယ်နိမိတ်ကို ထုတ်ဖော်ရာ၌ စနစ်ကျနမူမရှိခြင်း တို့ကိုတွေ့ရ၏။

စနစ်အောင်မြင်မှုမရှိခြင်း

ရေလှောင်တံခါးတွင် ယိုစိမ့်မှုများရှိခြင်း

ဤသည်နှင့် ပတ်သက်၍ စီမံချက် (၂) ခု (ဆင်သေနှင့် မာလဲနတ်တောင်) ၏ အစီရင်ခံစာတင်သွင်းမှုကို ဆည်မြောင်းဦးစီးဌာနမှ အရာရှိများနှင့် လူမှုအသိုင်းအဝန်းမှလူများက တင်ပြခဲ့သည်။ ဆင်သေရေလှောင်တံခါးတွင် ယိုစိမ့်မှု ဖြစ်ပေါ်ရခြင်းမှာ ရေလှောင်တံခါးတွင်သုံးသော ရော်ဘာစည်းများမလုံလောက်သောကြောင့်ဖြစ်သည်။ဆည်မြောင်း ဦးစီးဌာနမှ အရာရှိများ၏ပြောဆိုချက်အရ အကယ်၍ ဤယိုစိမ့်မှုကို ဖာထေးပြုပြင်ပါက နွေရာသီတွင် စိုက်ပျိုးသော ကောက်ပဲသီးနှံများအတွက် ဧက (၂၀၀) ကို ထပ်လောင်းရေးပေးပေးနိုင်ပါမည်။ ဤပြဿနာဖြစ်ရသော အဓိက အကြောင်း အချက်မှာ ရော်ဘာစည်းများ၏ အရည်အသွေးနိမ့်ပါးခြင်းနှင့် အဆိုပါပြဿနာကိုပြုပြင်ရာ၌ “ဆင်” တံဆိပ်ကော် တစ်မျိုး တည်းကိုသာ သုံးခြင်းကြောင့်ဖြစ်ပါသည်။ နောက်ထပ်တစ်ခုမှာ မာလဲနတ်တောင် ရေလှောင်တံခါးတွင်ဖြစ်သော ယိုစိမ့်မှုမှာ ကွန်ကရစ်ကြမ်းပြင်ကြောင့် ဖြစ်ရခြင်းဖြစ်၏။

တူးမြောင်းစနစ်တွင် မြေဆွဲအားသုံးစနစ် ကောင်းမွန်မှုမရှိခြင်း

ကျေးရွာ (၈) ရွာရှိရွာသားများက ဤပြဿနာကို တင်ပြခဲ့ကြ၏။ တူးမြောင်းများတွင် အရေးပါသည့် ကိစ္စဖြစ်သော မြေဆွဲအား (gravity) များတွင် အပြစ်များကို (DYS and Minors) တို့တွင်တွေ့ရှိရသည်ဟု ကျေးရွာ (၇) ရွာက တင်ပြ ခဲ့ကြပြီးရွာတစ်ရွာတွင်မူ ရေစီးရာလမ်းကြောင်းတွေ့ရ၏။ ဆည်ရေမှာတူးမြောင်းအတွင်းသို့ ထိုပြဿနာကြောင့် ကောင်းစွာ မစီးဆင်းနိုင်ပေ။ ဤတူးမြောင်းစနစ်ချို့ယွင်းမှုကြောင့် ဆည်မြောင်းများကျိုးခြင်းကို နေရာအနှံ့၌တွေ့ရပြီး လွှတ်ပေးသော ရေများလည်း ဆုံးရှုံးနေရပါသည်။ ဤပြဿနာများအပြင် ရေများသည်မြေမြောင်းများ၊ ရေပိုလွှဲများမှ တစ်ဆင့် ယိုဖိတ် မှုများရှိလျက် နဂိုမူလဆည်မြောင်း အခြေခံချမှတ်ထားသောပုံစံနှင့် ဆန့်ကျင်ဖက် ဖြစ်နေပေသည်။ ရလဒ်များအနေဖြင့် လယ်သမားများသည် နည်းမျိုးစုံဖြင့် မြောင်းများမှ ရေများရရှိရန် သွယ်ယူအသုံးပြုနေကြပါသည်။

တူးမြောင်းများခိုင်ခံ့မှုမရှိခြင်းနှင့် အလွယ်တကူကျိုးပေါက်ခြင်း

ဤပြဿနာကိုလည်း ကျေးရွာ (၈) ရွာရှိ ရွာသားများက အကျယ်တဝင့် တင်ပြခဲ့ကြသည်။ ကိစ္စတော်တော်တော် များများတွင် လူအများက မြေသားတူးမြောင်းများအပေါ်အပြစ်တင်ကြပြီး စီးဆင်းသောရေများကို ခံနိုင်မှုရှိလောက်အောင် ကြံ့ခိုင်မှုမရှိခြင်း (သို့) လူသားတို့ ပြုမူမှုများကြောင့် တူးမြောင်းရေစီးကြောင်းများကို အလွယ်တကူ ပျက်စီးစေနိုင်ခြင်းတို့ ဖြစ်၏။ နောက်ဆုံး၌ ဤပြဿနာ၏ရလဒ်အနေဖြင့် တူးမြောင်းတစ်လျှောက်တွင်ရေစီးရာ၌ အဟန့်အတားဖြစ်စေပါသည်။

ရေတံခါးများနှင့် သဲထုတ်ရေတံခါးများ၏ ပြဿနာများ

ဤကိစ္စကို လေ့လာခဲ့သော ရွာ (၃) ရွာမှ (၂) ရွာတွင် ရေတံခါးများကို နေရာမှားယွင်းစွာ တပ်ဆင်ထားပြီး အခြား ရွာများ ရေလိုသည့်အခါ၌ ရေလွှတ်ပေးနိုင်စေရန် လိုအပ်သောနေရာများတွင် ရေတံခါးများကို တပ်ဆင်ထားရှိသင့်ကြောင်း သိရှိရသည်။

ရေနုတ်မြောင်းပြဿနာ

ရေနုတ်မြောင်းပြဿနာကို ရွာ (၃) ရွာ၌ အစီရင်ခံတင်ပြခဲ့ကြသည်။ ရွာ (၂) ရွာတွင် ရေမြောင်းသည် ရေစီးကို ခံနိုင်ရည်မရှိသဖြင့် လယ်ယာမြေများသို့စီးဆင်းသွားပြီး ရေကြီးမှုများကိုဖြစ်စေပါသည်။ နောက် (၁) ရွာတွင်မူ ရေမြောင်း သည်ရှိသင့်သည့်နေရာ၌ ဖောက်ထားခြင်းမဟုတ်သည့်အတွက် တူးမြောင်းနှင့်လယ်ယာမြေကြား မြေပေါ်တွင် ရေတင် လျှက်ရှိပြီး ထိုကိစ္စကြောင့် ရေများတူးမြောင်းထဲသို့ စီးဆင်းရမည့်အစား ရေနုတ်မြောင်းများထဲသို့ စီးဆင်းသွားရပါသည်။

သဘာဝတောင်ကျရေစီးဆင်းရာ လမ်းကြောင်းကို တူးမြောင်းများသည် အဟန့်အတားသဖွယ်ဖြစ်နေခြင်း

ကျေးရွာ (၂) ရွာ၏အစီရင်ခံချက်တွင် တူးမြောင်းများသည် မိုးတွင်း၌ တောင်ကျရေစီးဆင်းမှုကို အဟန့်အတား သဖွယ် ဖြစ်နေ၏။ ထို့ကြောင့် တူးမြောင်းကျိုးပေါက်ပြီး တောင်ကျရေများကြောင့် လယ်မြေများ ရေကြီးမှုဖြစ်ရ၏။

ဆည်မြောင်းဦးစီးဌာန၏ ပြုပြင်မှုနှင့်ထိန်းသိမ်းမှု လိုအပ်နေခြင်း

လူအများသည် ဤကိစ္စကို အကျယ်တဝင့်တင်ပြခဲ့ကြသည်။ အစီရင်ခံစာတွင် ဆည်မြောင်းဦးစီးဌာနအနေဖြင့် ပုံမှန်ထိန်းသိမ်းမှု (သို့) ပြင်ဆင်မှုမရှိပါ။ လူအများအနေဖြင့် ဤဝန်ဆောင်မှုများကို ယင်းတို့၏ဌာန ရသုံးခန့်မှန်းငွေများ ကန့်သတ်ထားမှုကြောင့် ပြုပြင်ပေးနိုင်ခြင်းမရှိဟု အကြောင်းပြန်ခဲ့ပါသည်။

လူအများက ဆည်မြောင်းစည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများကို လိုက်နာမှုမရှိခြင်း

လူအများက ဆည်ရေနှင့်အခြေခံအဆောက်အဦးတို့ကို ထင်သလိုပြုလုပ်ဆောင်ရွက်မှု

လေ့လာတွေ့ရှိချက်များအရ လူအများသည် ပုံမှန်မဟုတ်သော ရေသွယ်ယူသုံးစွဲမှုများဖြင့် ဆည်ရေများကို ထင်သလို သွယ်ယူသုံးစွဲနေကြသည်။ ရေကောင်းစွာရရှိနေသော ကျေးရွာများတွင် ဤကိစ္စမျိုးကို ပိုမိုဆိုးရွားစွာ တွေ့ရှိ ရသည်။ ကျေးရွာ (၁) ရွာတွင် ဆည်ရေကောင်းစွာရရှိလျက်ရှိသော်လည်း လူမှုရေးဆိုင်ရာအကဲဖြတ်လေ့လာသော အဖွဲ့မှ တွေ့ရသည်မှာ လူများသည် တူးမြောင်းများ၊ ရေစီးရာလမ်းကြောင်းနှင့် ယိုစိမ့်စီးကျနေသောရေများကို ဘေးမှပိုက်များဖြင့်

သွယ်တန်းပြီး အသုံးပြုနေကြသည်။ တစ်နေရာတွင် ရေများကို ရွာလမ်းကိုဖြတ်၍ သွယ်တန်းထားသဖြင့် ရွာလမ်းကို ပျက်စီးစေပါသည်။ ဤနည်းအားဖြင့် လူများသည် ယင်းတို့၏ မြေမှန်သမျှကို ရေရရှိစေရန်ပြုနေကြပါသည်။

လေ့လာခဲ့သမျှ ကျေးရွာအားလုံးမှလူများသည် ယင်းတို့၏လယ်ယာမြေများသို့ ရေပိုမိုရရှိရန် နည်းမျိုးစုံဖြင့် ပြုလုပ် နေကြ၏။ ရေများကိုသစ်သားပြား၊ မြေနှင့်ကျောက်ခဲများဖြင့်ပိတ်ဆို့ပြီး ရေသွယ်ယူခဲ့သည်။ ထိုပိတ်ဆို့သည့် အရာများကို ရေတံခါးများ၌ ထားကြသည်။ (၄) လက်မ ပိုက်သုံးရမည့်နေရာတွင် (၈)လက်မပိုက်သုံးကြသည်။ ကျေးရွာ (၂) ရွာတွင်မူ လူအများက ဆည်မြောင်းဌာနသို့ တရားမဝင်နည်းဖြင့်ငွေပေး၍ (၄) ပေအမြင့်အစား (၆) ပေအမြင့်ထိ ရေပေးဝေရန် ပြုလုပ်ခဲ့ကြသည်။ စင်စစ်တွင် လယ်ယာလုပ်ကိုင်ရန်အတွက် (၄) ပေအမြင့်သည်လုံလောက်သည်ဟု ဆည်မြောင်းဌာနက ကောက်ချက်ချထား၏။

လယ်ယာမြေဘောင်များ (ကန်သင်း) ဖို့ရာ၌ လူအများက စနစ်တကျပြုလုပ်ခြင်း မရှိခြင်း

အစီရင်ခံတင်ပြခဲ့သည်မှာ တစ်ချို့ကျေးရွာများတွင် လူအများကကန်သင်းများဖို့ရာ၌စနစ်တကျမရှိမှုကြောင့် ပုံမှန် တစ်ဖြောင့်တည်းသွားသော ရေစီးလမ်းကြောင်းမှ သွေဖယ်သွားစေမှုများရှိသည်။ ဤသည်မှာလည်း ဆည်ရေကောင်းစွာ ဖြတ်သန်းစီးဆင်းမှု မပြုနိုင်သဖြင့် ရေရရှိမှုကို နှောင့်နှေးသွားစေခဲ့သည်။

ပုံမှန်ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်မှု

လေ့လာခဲ့သည့် ကျေးရွာများအနက် တစ်ဝက်ခန့်သော လယ်သမားများသည် ရေစီးရာလမ်းကြောင်းများကို ပုံမှန် ထိန်းသိမ်းမှုပြုလုပ်ခြင်း မရှိသည်ကိုတွေ့ရသည်။ ဤနည်းအားဖြင့် နောက်ဆုံးတွင် ရေပေးဝေမှုအတွက် ရေမြောင်း၏ အစွန်အဖျား၌ ရှိနေသော လယ်ယာမြေများသို့ ရေပေးဝေမှုနှောင့်နှေးခဲ့ရ၏။

၆.၃.၄ ဆည်မြောင်းရေရရှိမှုတွင် ညီမျှမှုမရှိခြင်းနှင့် စပ်လျဉ်းသောလူမှုစီးပွားရေးခြားနားချက်များ

လေ့လာချက်များအရတွေ့ရှိရသည်မှာ ရေကောင်းစွာရရှိသော ကျေးရွာများနှင့် ရေကောင်းစွာမရရှိသော ကျေးရွာ တို့ အကြား၌ လူမှုစီးပွားရေးခြားနားမှုများကို တွေ့ရှိရသည်။ သုတေသနပြုလုပ်သူများက ယင်းတို့၏ လေ့လာ တွေ့ရှိချက် များအရ သိသာထင်ရှားသော ခြားနားချက်များမှာ ရေကောင်းစွာရရှိသော ကျေးရွာများ၏ လူနေမှုအဆင့်နှင့် ပစ္စည်းပိုင်ဆိုင် မှုများသည် ရေကောင်းစွာမရသော ကျေးရွာများထက် သာလွန်သည်ကိုတွေ့ရသည်။ ရေကောင်းစွာရသော ကျေးရွာတွင် ပိုမိုကောင်းမွန်သောအိမ်များ၊ အိမ်သစ်များရှိပြီး ပစ္စည်းအားဖြင့် မော်တော်ဆိုင်ကယ်များ၊ အပ်ချုပ်ဆိုင်များ စသည်အားဖြင့် ရှိကြသည်ကိုတွေ့ရ၏။ ပြည်သူအများက ယင်းတို့၏ လူနေမှုအခြေအနေမှာ ယခင်ထက်မြင့်မားလာသည်ဟု ထောက်ပြ ပြောဆိုခဲ့ကြ၏။

"ဤရွာမှာနေထိုင်ကြတဲ့ ကျွန်တော်တို့လယ်သမားတွေဟာ အရင်ကဆန်အကောင်းစားများကို ဘယ်တော့မှမစားခဲ့ကြရ ပါဘူး။ တစ်ခါတစ်ရံ မိုးနှင့်ရာသီဥတုအပေါ်မူတည်ပြီး ယာလုပ်ငန်းကိုသာ မှီခိုခဲ့ရပြီး ဆန်ပြတ်ကိုသာ စားခဲ့ကြရတယ်။ အခုတော့ စပါးမျိုးကောင်းတွေကို ထုတ်လုပ်နိုင်ပြီး အကောင်းစားဆန်များကို စားနိုင်ကြပါပြီ။"

(ပုလဲမြို့နယ်ရှိကျေးရွာတစ်ရွာမှလယ်သမားတစ်ဦး)

ရေကောင်းစွာမရရှိသော ကျေးရွာများတွင် မရေရာမှုများဖြင့် လွှမ်းမိုးလျက်ရှိသည်။

လေ့လာချက်များအရ တွေ့ရှိရသည်မှာ ဆည်ရေကောင်းစွာမရသော သူများအတွက်မူ လယ်ယာလုပ်ငန်းခွင်မှာ စွန့်စား၍ လုပ်ကိုင်ရသောကိစ္စများ များပြားနေပြီး ရေရာမှုလည်းမရှိပါ။ မကြာသေးမီက ကြုံတွေ့ခဲ့ရသည်မှာ မိုးရွာသွန်းမှု နောက်ကျခြင်းနှင့် ပုံမှန်မဟုတ်သော မိုးကြီးမှုတို့ကြောင့် ကောက်ပဲသီးနှံများ မကြာခဏပျက်စီးဆုံးရှုံးခဲ့ကြရသည်။ အောက် ဖော်ပြပါကိစ္စရပ်တွင် မတူညီသောလယ်သမား (၂) ဦးတို့၏အခြေအနေများအရ တန်ပြန်သက်ရောက်မှုများဖြစ်သည်မှာ- တစ်ဦးသည် ဆည်ရေကိုကောင်းစွာရပြီး နောက်တစ်ဦးမှာ ဆည်ရေကောင်းစွာ မရသူဖြစ်ပါသည်။

ကိစ္စရပ်၊ ဆည်ရေမလုံလောက်မှုကြောင့် လယ်စိုက်ရာ၌ မည်သို့မည်ပုံ စွန့်စား၍လုပ်ကြောင်း

ဆည်ရေကောင်းစွာမရသော လယ်သမားများသည် ဆည်ရေဖြင့် ဧပြီလလယ်လောက်တွင် မိုးဦးနှမ်းများကို စတင် စိုက်ပျိုးကြပါသည်။ ယခုအခါတွင် နှမ်းများကို ရိတ်သိမ်းပြီး အထွက်နှုန်းလည်းကောင်းပါသည်။ တကယ်တမ်းတွင်မူ ယွင်နှစ်ထက် အထွက်နှုန်းတိုးခဲ့ရသည့် အကြောင်းမှာ နှမ်းရိတ်သိမ်းချိန်၌ မိုးနည်းသောကြောင့် ဖြစ်ပါသည်။ တစ်ဧကလျှက် (၆-၇)တင်းထွက်ရှိပါသည်။

ဆည်ရေကောင်းစွာမရရှိသောလယ်သမားများသည် ဇွန်လထိ နှမ်းများကို မစိုက်ပျိုးနိုင်ခဲ့ပါ။ အကြောင်းမူ မိုးလုံလောက်စွာမရရှိသဖြင့် မိုးဦးနှမ်းများကိုစိုက်ပျိုးရမည့် မေလတွင် မစိုက်နိုင်ခဲ့ပါ။ မေလတွင်စိုက်သောနှမ်းများသည် မိုးနှင့်အတူ ဇွန်၊ ဇူလိုင်နှင့်ဩဂုတ်လတို့တွင် အပင်များရှင်သန်ကြီးထွားလာပေမည်။ ယင်းတို့သည် ဇွန်လလယ်လောက် တွင်မှ စိုက်ပျိုးနိုင်ပြီး ယခုအခါတွင် မိုးအလုံအလောက်မရရှိခြင်းကြောင့် နှမ်းများမအောင်မြင်ပါ။

(လူမှုရေးအကဲဖြတ်မှု သုတေသနအဖွဲ့သည် နှမ်းစိုက်ပျိုးသောရွာများကို သွားရောက်ခဲ့ကြစဉ် အောင်မြင်စွာ ဖြစ်ထွန်းပြီး စိမ်းလန်းစိုပြေသော နှမ်းခင်းများကို ဆည်ရေသွင်းထားသော လယ်မြေများ၌တွေ့ရပါသည်။ တစ်ခြားဖက်၌ ဆည်ရေကောင်းစွာမရရှိသော နေရာများရှိ လယ်သမားကိုမြင်ရသည်မှာ မိုးနောက်ကျခဲ့၍ မည်သည်တို့ကိုမျှ မစိုက်ပျိုးရ သောကြောင့် စိတ်မကောင်းဖြစ်နေပုံရပါသည်။ ယခုထိုလယ်သမားများကို တယ်လီဖုန်းဖြင့် ဆက်သွယ်၍ မေးမြန်းခဲ့ရာ၌ ဆည်ရေကောင်းစွာမရရှိသော လယ်သမားများက ပျော်ရွှင်စွာတုန့်ပြန်၍ ယင်းတို့၏ နှမ်းများအထွက်နှုန်းကောင်းကြောင်း ပြောပြ၍ တခြားဘက်၌ ဆည်ရေကောင်းစွာမရရှိသော လယ်သမားက မိုးနည်းသောကြောင့် ကောက်ပဲသီးနှံပင်များ မအောင်မြင်ကြောင်း ဝမ်းနည်းစွာပြောဆိုကြပါသည်။)

စိုက်ပျိုးရေးအသင့်အတင့်ရရှိသော လယ်သမားများ၏ လယ်ယာလုပ်ငန်းများမှာ စရိတ်ကုန်ကျမှုများပါသည်။ အကြောင်းမူ ရေတင်၍ရယူခြင်း (သို့) အခြားစုပေါင်း၍ လုပ်ဆောင်မှုများပြု၍ရယူခြင်း (စုပေါင်းစီမံခန့်ခွဲမှုအတွက် ရပ်ရွာ လူမှုအဖွဲ့အစည်း၏ ရေစီမံခန့်ခွဲမှုအပိုင်းကိုရှုပါ။) အောက်တွင်ဖော်ပြသော ကိစ္စများတွင် စိုက်ပျိုးရေးအသင့်အတင့်ရရှိသော လယ်သမားများအနေဖြင့် ယင်းတို့၏လယ်မြေများသည် ရေစုပ်တင်ပြီးရေရအောင် မည်သို့ပြုမူနေကြသည်ကို တွေ့ရမည်။

ကိစ္စရပ်၊ လယ်သမားများ မည်သို့စရိတ်စကကြီးမားစွာဖြင့် ရေစုပ်တင်ပြီးလယ်စိုက်ကြောင်း

ဦးကကြီးသည် လယ် (၁၆) ဧကနှင့် ယာ (၁၆) ဧက ပိုင်ဆိုင်သောလယ်သမားကြီးဖြစ်၏။ သူသည် အင်္ဂါစိုက်တွင်း ရေကို စုပ်ယူ၍ စပါးစိုက်ပျိုးသည်။ အကြောင်းမူ မိုးစပါးများ ရှင်သန်ဖွံ့ဖြိုးရန်အတွက် ဆည်ရေရနိုင် / မရနိုင် အာမခံချက် မရှိပေ။ သို့ပါသော်ငြားလည်း လယ်သမားအငယ်တန်းစားနှင့် အလတ်စားလယ်သမားအများစုမှာ စပါးစိုက်ပျိုးရန် အင်္ဂါစိုက် တွင်းရေကို စုပ်ယူ၍စိုက်ပျိုးခြင်းငှာမတတ်နိုင်ပါ။ အင်္ဂါစိုက်တွင်းတူးခမှာ (၁၅၀,၀၀၀) ကျပ်ခန့် ကုန်ကျသည့်အပြင် ဆီဖိုးလည်း

ထပ်ဆင့် ကုန်ကျပါသေးသည်။ ဦးကကြီးသည် ယင်းပိုင် လယ်ယာမြေ (၁၆) ဧကစီအတွက် အင်္ဂါစီတွင်း (၂) တွင်း တူးရပါမည်။ သို့မှသာ ရေအလုံအလောက် လယ်ယာမြေများကို ပေးနိုင်ပါသည်။

(၂၀၁၃) ခုနှစ်တွင် ၎င်းသည် ဆီဈေးမတတ်နိုင်သောကြောင့် (၁၆) ဧကစလုံးကို ရေမသွင်းနိုင်၍ အပြည့်အဝ မစိုက်ပျိုးနိုင်ဘဲ (၇) ဧကသာလျှင် စိုက်ပျိုးနိုင်ခဲ့သည်။ (၂၀၁၃) ခုနှစ်၊ နွေစပါးစိုက်ရာ၌ အပင်များ ရှင်သန်ကြီးထွားစေရန် စိုက်ပျိုးချိန်အတွင်း ရေတင်ရန်အတွက် ဆီဂါလံ (၁၀၀) သုံးခဲ့ရပြီး ဆီဖိုး (၅၀၀,၀၀၀) ကျပ်ကုန်ကျခဲ့သည်။ ဆီတစ်ဂါလံ နှုန်းမှာ (၅,၀၀၀) ကျပ်ဖြစ်ပါသည်။ အမှန်စင်စစ် ဦးကကြီးသည် ကံကောင်းပါသည်။ (၂၀၁၃) ခုနှစ်၊ နွေစပါးစိုက်ချိန်၌ အပင်များအောင်မြင်ရန်အတွက် နောက်ဆုံးရေသွင်းရန်လိုအပ်ချိန်၌ ဆည်ရေရရှိခဲ့ပါသည်။ သို့မဟုတ်ပါက ၎င်းသည် စပါးများ အောင်မြင်ဖြစ်ထွန်းရန်အတွက် ရေတင်ယူရမည်ဖြစ်ပြီး နောက်ထပ်ဆီဂါလံ (၁၀၀) အတွက် ကုန်ကျမည်ဖြစ်၏။

ထိုစပါးစိုက်သောရာသီတွင် ငွေ (၅၀,၀၀၀) ကျပ်အရုံးပေါ်ကြောင်းတွေ့ရပါသည်။ ပုံမှန်အထွက်နှုန်း၏ တစ်ဝက် ဖြစ်သော တစ်ဧကလျှင် (၄၅) တင်းသာ ထွက်ခဲ့ပါသည်။ ဤသည်မှာ ရေမလုံလောက်ခြင်းကြောင့် ဖြစ်ပါသည်။ ဤကိစ္စမှာ လယ်မြေသည် ဆည်ရေကဲ့သို့သောရေဖြင့် ရေအလုံအလောက် မရရှိခဲ့သဖြင့် အထွက်နှုန်းကျဆင်းခဲ့ ရခြင်းဖြစ်၏။ စပါး တစ်ဧကအတွက် ကုန်ကျငွေမှာ (၂၅၀,၀၀၀) ကျပ်ဖြစ်ပြီး စပါးရောင်းရငွေမှာ တစ်တင်းလျှင် (၄,၅၀၀) ကျပ်နှုန်းဖြင့် တစ်ဧကလျှင် (၂၀၀,၀၀၀) ကျပ်ဝန်းကျင် ရခဲ့ပါသဖြင့် နွေစပါးရာသီတွင် တစ်ဧကလျှင် (၅၀,၀၀၀) ကျပ်အရုံးပေါ်ခဲ့သည်။

(ရွာတစ်ရွာတွင် ရေအသင့်အတင့်ရရှိသော လယ်သမားကြီးတစ်ဦး)

၆.၃.၅ ဆည်ရေ အကန့်အသတ်ဖြင့်ရရှိမှုကြောင့် လူမှုဆက်ဆံရေးအပေါ်အကျိုးသက်ရောက်မှု

အထူးသဖြင့် ဆည်ရေ အရနည်းသောကျေးရွာနှင့် ဆည်ရေအသင့်အတင့်ရရှိသောကျေးရွာများတို့သည် ဆည်ရေ အပြိုင်အဆိုင်ရရှိနိုင်ရေးနှင့် စပ်လျဉ်း၍ မကြာခဏပဋိပက္ခနှင့် တင်းမာမှုများရှိခဲ့ကြ၏။ ယင်းတို့မှာ ရွာတွင်းနှင့်ရွာပြင်ပတွင် ဆည်ရေအပြိုင်အဆိုင် ရယူနိုင်မှုနှင့် စပ်လျဉ်း၍ ပဋိပက္ခများဖြစ်ခဲ့ကြသည်။ ဆည်ရေနှင့်အလှမ်းကွာသော နေရာများရှိ လယ်မြေများကို ရေဦးစွာယူရန်အတွက် သတ်မှတ်ထားသော်လည်း ဆည်ရေနှင့်နီးသောလယ်မြေများက ဦးစွာရေရယူ နေကြသည်။ ပိုမိုဆိုးရွားသည်မှာ တူးမြောင်းများနှင့် နီးကပ်စွာတည်ရှိသော လယ်သမားများသည် အလှည့်ကျမစောင့်ပဲ တူးမြောင်းအလယ်နှင့် အစွန်တွင်ရှိသော လယ်သမားများအလှည့်တွင် ရေကိုပိတ်ဆို့ပြီး ယင်းတို့အတွက် သွယ်တန်းယူ ခဲ့သည်။ ရလဒ်အနေဖြင့် တူးမြောင်းအလယ်နှင့် အစွန်ရှိ လယ်သမားများသည် စပါးစိုက်ချိန် အထူးသဖြင့် နွေစပါး စိုက်ချိန်၌ အုပ်စုလိုက်သွား၍ တူးမြောင်းနှင့်နီးသော ရွာများသို့သွား၍ ရေဖွင့်လွှတ်ပေးရန် ပြောဆိုကြသည်။ မကြာခဏ ထိုသို့သော ကိစ္စရပ်များနေ၍ ပဋိပက္ခများကို ဖြစ်ပေါ်စေလျက် ရုတ်တရက် ခိုက်ရန်ဖြစ်ပွားမှုများကို ဖြစ်စေခဲ့ပါသည်။ ရွာတွင်း ပဋိပက္ခဖြစ်မှုသည် ရွာ (၄) ရွာ၌ရှိကြောင်း လေ့လာတွေ့ရှိချက်များအရ သတင်းပို့ခဲ့ပါသည်။ ဤသတင်းပို့ခဲ့သော ပဋိပက္ခအားလုံးကို ဖြေရှင်းရန်အတွက် ကျေးရွာဆည်မြောင်းဌာနများက ဝင်ရောက် ဖြေရှင်းပေးခဲ့ကြောင်း တွေ့ရှိခဲ့ရသည်။ (အောက်ဖော်ပြပါအပိုင်း၌ စုပေါင်း၍ ပြဿနာဖြေရှင်းရသော ကိစ္စများကိုတွေ့ရ၏။)

ရောက်ခဲ့သမျှသော ကျေးရွာတိုင်း၌ ဆည်ရေရရှိမှုနှင့် ကျေးရွာတွင်း၌ တင်းမာမှုများမှာ မကြာခဏဆိုသလိုဖြစ် ပေါ်တတ်၏။ ဤပြဿနာဖြစ်ပေါ်ရသော အကြောင်းရင်းနှစ်ခုမှာ လယ်တစ်ကွက်မှ တစ်ကွက်သို့ ရေပေးပေးမှုစနစ်နှင့် တူးမြောင်းအထက်နှင့် တူးမြောင်းအောက်ဘက် အငြင်းပွားမှု ပြဿနာတို့ဖြစ်၏။ ဤစနစ်နှစ်မျိုးစလုံးတွင် အောက်ဖော်ပြပါ ပြဿနာဖြစ်တတ်၏။ ရှေးဦးစွာ ရေရရှိသူများက ရေလွှတ်ကြောင်း ကြေငြာသောအခါ (သို့) အပင်များကို ပြုစုပျိုးထောင် သောအခါ (သို့)ရိတ်သိမ်းရန်အဆင်သင့်ဖြစ်နေသောအခါ ဆည်ရေကိုဟန့်တားမှုများပြုခဲ့ကြသည့်အချိန်၌ ရေလမ်းကြောင်း

အရ အောက်ဘက်၌ရှိနေသော လယ်မြေများ၌ ရေလိုအပ်လျက်ရှိ၏။ ကနဦးရေသုံးစွဲသူက ယင်း၏အလှည့်ပြီးနောက် ရေကိုရေစီးအတိုင်းလွှတ်ခဲ့ရာ အောက်ဘက်၌ရှိသော လယ်မြေများကို ရေကြီးမှုဖြစ်စေ၏။ အကြောင်းမှာ အောက်ဘက်၌ ရှိသော လယ်မြေများသည် ဆည်ရေလွှတ်ပေးမှုကို မစောင့်ဆိုင်းနိုင်ဘဲ အခြားနေရာများမှ ရေရရှိအောင် ဆောင်ရွက်ခဲ့ပြီး ရေရရှိထားပြီးသား ဖြစ်သောကြောင့်ဖြစ်၏။ ထပ်လောင်း၍ ရေခိုးမှုပြဿနာ (ရေအလှည့်ခိုးမှု) သည်လည်း မကြာခဏ ဖစ်ပေါ်လေ့ရှိ၏။ အထူးသဖြင့် ရေသုံးစွဲသူများအဖွဲ့မရှိသော ရွာများ၌ဖြစ်လေ့ရှိ၏။ လယ်သမားများသည် ရေအလှည့်ကို စောင့်ကြည့်ကြရသည်။ ရေခိုးမှုသည် အထူးသဖြင့် ညအခါများတွင် ဖြစ်တတ်သောကြောင့်ဖြစ်၏။ သို့သော် အမျိုးသမီး လယ်ယာလုပ်သားများအတွက် ညအခါတွင် ရေကိုစောင့်ကြပ်ကြည့်ရှုရာ၌ အခက်အခဲရှိပြီး ယင်းတို့သည် စောင့်ကြည့်သူ ကိုလည်းမငှားနိုင်ပေ။

"ကျွန်တော်တို့ နွေစပါးစိုက်ပျိုးချိန်ဆိုရင် အချိန်တော်တော်များများ ကောင်းကောင်းမအိပ်ရဘူး။ ကျွန်တော်တို့ ညပိုင်းမှာ ရေကိုစောင့်ကြည့်နေရတယ်။ မဟုတ်ရင် သူများတွေရေအလှည့်ကိုခိုးကြတယ်။"
(လေ့လာခဲ့သော ကျေးရွာမှ လယ်သမားတစ်ဦး)

"ကျွန်မတို့အိမ်မှာ အမျိုးသမီးနှစ်ယောက်တည်းရှိတယ်။ ကျွန်မနှင့် ကျွန်မသမီးသာရှိတဲ့အတွက် ညအခါမှာ ရေခိုးတာကို စောင့်မကြည့်နိုင်ဘူး။ ကျွန်မတို့ဘာမျှမတတ်နိုင်လို့ ရေအလှည့်ခိုးသူတွေကို ဒီအတိုင်းကြည့်နေရတယ်" (လေ့လာခဲ့သော ရွာ၌ အမျိုးသမီးဦးဆောင်သော အငယ်စားလယ်သူမ)

၆.၃.၆ လူမှုအဖွဲ့အစည်းဖြင့် ရေကိုစီမံခန့်ခွဲမှုစနစ်

စနစ်တကျ ဖွဲ့စည်းထားသော လူမှုအဖွဲ့အစည်းဖြင့် ရေကိုစီမံခန့်ခွဲမှုစနစ်မှာ (၁၄) ရွာအနက် (၆) ရွာတွင်သာ ရှိသည်။ မာလဲနတ်တောင်အောက်ရှိ စဉ့်ကူးတွင် (၃) ရွာနှင့် ဆင်သေရေလှောင်တံခံအောက်ရှိ တပ်ကုန်း၌ (၃) ရွာတို့ ဖြစ်ကြသည်။ ထို ရွာ (၆) ရွာတွင် ရေသုံးစွဲသူအုပ်စုများသည် ရေစီးရာလမ်းကြောင်းနှင့် တိုက်ရိုက်လမ်းခွဲအလိုက်ရှိကြ၏။ ရေသုံးစွဲသူအုပ်စုများကို မြောင်းခေါင်းအုပ်စုဟုခေါ်သည်။ အုပ်စုကို ဦးဆောင်သူမှာ တူးမြောင်းခေါင်းဆောင် မြောင်းခေါင်း နှင့် လယ်သမားများဖြင့်ဖွဲ့စည်းထားပြီး ထိုလယ်သမားများသည် ရေလွှဲလမ်းကြောင်းအချို့နှင့် တိုက်ရိုက်ရေမြောင်းများကို သုံးစွဲသူများဖြစ်ကြသည်။ ထိုအတွက် ရွာတစ်ရွာတွင်ရေသုံးစွဲသူအုပ်စု (၄) အုပ်စုမှ (၅) အုပ်စုထိရှိကြသည်။ ရေသုံးစွဲသော အုပ်စုများရှိ ရေမြောင်းများမှသုံးစွဲသော (သို့) တိုက်ရိုက်ရေထွက်ပေါက်များကို သုံးစွဲသော လယ်သမားများက ရွေးချယ်၍ ကျေးရွာများ၌ မြောင်းခေါင်းကို ရွေးကြ၏။ ချွင်းချက်အားဖြင့် ကျေးရွာတစ်ရွာ၌ ဩဇာအာဏာရှိသော သူတစ်ယောက်ကို မြောင်းခေါင်း (အုပ်ချုပ်သူ) အဖြစ်တွေ့ရ၏။

ရေကိုစနစ်တကျသုံးစွဲသော အုပ်စုမဟုတ်သည့် ရွာ (၈) ရွာအနက် (၅) ရွာ၌ မြောင်းခေါင်းဟုခေါ်သော သူများ ရှိသည်ကိုတွေ့ရ၏။ သို့သော်လည်း ထိုမြောင်းခေါင်းများမှာ လူအများအပေါ်၌ ဩဇာသက်ရောက်မှု သိပ်မရှိလှပေ။ ကျန် (၃) ရွာ၌မူ မြောင်းခေါင်းဟုခေါ်နိုင်လောက်သူ တစ်ဦးတစ်ယောက်မျှမရှိပေ။

ရေကိုစနစ်တကျသုံးစွဲသော အုပ်စုများရှိသောကျေးရွာများ၌ မြောင်းခေါင်းများသည် ရေကိုစီမံခန့်ခွဲရာ၌ အလွန်ထိ ရောက်သော အခန်းကဏ္ဍမှ ပါဝင်နေသည်ကို တွေ့ရသည်။ ထိုကျေးရွာမျိုး၌ မြောင်းခေါင်းများသည် စည်းရုံးသူနှင့် ထိန်းချုပ်သူ အခန်းကဏ္ဍတို့တွင် ဆောင်ရွက်နေကြသည်။ ယင်းတို့သည် ယင်းတို့အုပ်စုတွင်ပါဝင်သော လယ်သမားများကို စည်းရုံး၍ ရေစီးကြောင်းများနှင့်ရေလွှဲကြောင်းများကို သန့်ရှင်းရန်နှင့်ပြင်ဆင်မွမ်းမံရန် စိုက်ပျိုးရာသီမတိုင်မီ စီစဉ်ဆောင် ရွက်ကြသည်။ ထပ်ဆင့်၍ ရေပေးလွှတ်မှုကို လယ်သမားများအလှည့်ကျ ရရှိရန်အတွက် ထိန်းချုပ်ပေး၏။ သမရိုးကျ

အားဖြင့် မြောင်းခေါင်းများသည် အလှည့်ကျရေယူမှုကို ဖောက်ဖျက်သူများကို (၂)ပတ်ရေပေးဝေမှု ရပ်ဆိုင်းသော ပြစ်ဒဏ် ပေးလေ့ရှိ၏။ လေ့လာတွေ့ရှိချက်များအရ ရေသုံးစွဲသော အုပ်စုရှိ ကျေးရွာများမှမြောင်းခေါင်းများသည် ဆည်မြောင်းဌာနမှ ပုဂ္ဂိုလ်များ (အထူးသဖြင့် အထက်တန်းလက်ထောက်အင်ဂျင်နီယာများ) နှင့် တိုက်ရိုက်ဆက်သွယ် ဆောင်ရွက်မှုပြုလျက် ရှိပြီး ယင်းတို့ (၂) ဦးကြားလည်း နီးကပ်စွာ ပူးပေါင်းလုပ်ဆောင်လျက် ရှိပါသည်။

ရေကို စနစ်တကျမသုံးစွဲသော အုပ်စုများရှိသည့် ကျေးရွာများ၌ မြောင်းခေါင်းအုပ်စုတွင် မြောင်းခေါင်းဟုခေါ်တွင် ခံရသူ တစ်ယောက်သာရှိပြီး ယင်း၏အခန်းကဏ္ဍမှာ ပြယုဂ်မျှသာဖြစ်၏။ ထိုရွာများ၌ လယ်သမားများသည် တူးမြောင်းနှင့် ရေစီးကြောင်းများကို ပုံမှန် ထိန်းသိမ်းမှုမရှိပါ။ တူးမြောင်းနှင့်ရေစီးကြောင်းတို့၌ ပြဿနာရှိမှသာလျှင် ကျေးရွာအုပ်စုအုပ်ချုပ်ရေးပိုင်းမှသူများနှင့် ကျေးရွာအုပ်ချုပ်ရေးပိုင်းမှသူများ က လယ်သမားများကို ဦးဆောင်စည်းရုံးပြီး တူးမြောင်းများကို ပြင်ဆင်ကြ သည်။ လယ်သမားများပြောကြားချက်အရ ထိုမြောင်းခေါင်း ဟုခေါ်ခံရသူများ သည် ကျေးရွာသားတို့အပေါ်၌ ဩဇာမရှိပေ။ ရေတာရှည်ရှိရွာ (၁) ရွာ၌ မြောင်းခေါင်းအစား ယင်းကို မြောင်းစောင့်ဟုခေါ်တွင်ကြောင်း၊ ခေါင်းဆောင်မဟုတ်ပဲ အစောင့်သက်သက်မျှသာ ဖြစ်၍ ဖြစ်ပါသည်။

၆.၃.၇ စိုက်ပျိုးရေးရရှိရန်အတွက်လူအများစုပေါင်းရှာဖွေဆောင်ရွက်မှု

လေ့လာတွေ့ရှိသည်မှာ စိုက်ပျိုးရေးရရှိရန်အတွက် ကိစ္စရပ်တော်တော်များများ၌ လူများသည် အများစုပေါင်း ဆောင်ရွက်မှုဖြင့်ပြုလုပ်လျက်ရှိ၏။ အရေးကြီးသည်ကို ပြန်လည်ဖော်ပြရမည်ဆိုလျှင် ရေကိုသုံးစွဲသူအုပ်စု မရှိဟုဆိုရာ၌ ဆည်ရေရရှိရေးအတွက် လူအများစုပေါင်း ဆောင်ရွက်မှုနည်းပါးသည်ဟု မဆိုပါ။ ထိုကဲ့သို့ စုပေါင်းဆောင်ရွက်မှုပြုလုပ်ရန် အကောင်အထည် ဖော်မှုများကို ရပ်မိရပ်ဖများ (သို့) ကျေးရွာအုပ်စု အုပ်ချုပ်ရေးပိုင်းမှပုဂ္ဂိုလ်များက ဦးဆောင်၍ လုပ်ကိုင် ကြပါသည်။ လေ့လာတွေ့ရှိချက်များမှာ ယခင်ကနှင့် ယခုမြောင်းခေါင်းအဖြစ် ဆောင်ရွက်နေသူများက ရေသုံးစွဲသူများ အုပ်စုဝင် (သို့) အုပ်စုဝင်မဟုတ်သည့် ကျေးရွာနှစ်မျိုးစလုံး၌ စုပေါင်းဆောင်ရွက်ချက်များကို တက်ကြွစွာဦးဆောင်လုပ်ကိုင် ဆောင်ရွက်လျက်ရှိသည်ကိုတွေ့ရသည်။ လေ့လာခဲ့သော ကျေးရွာ (၁၄) ရွာအနက် ရွာ (၈) ရွာ၌ ဆည်ရေရရှိရေး (သို့) ဆည်ရေပိုမိုရရှိရေးတို့အတွက် လူအများစုပေါင်းဆောင်ရွက်မှု (သို့) အစီအစဉ်များ ချမှတ်ရေးဆွဲနေမှုကို တွေ့ရှိခဲ့ရသည်။ ထိုတွေ့ရှိသော လုပ်ဆောင်ချက်များကို (၅) မျိုးခွဲခြား၍ တွေ့မြင်နိုင်ပေသည်။ ယင်းတို့မှာ - စုပေါင်း၍ ရေတံခါးများ တည်ဆောက်ရန်၊ တူးမြောင်းဖောက်လုပ်ခြင်းနှင့် အခြားဆည်မြောင်းစီမံကိန်းများမှ ရေရရှိရန် (သို့) လူအများကို အုပ်စုဖွဲ့၍ အခြား ကျေးရွာအုပ်စုများသို့ သွားရောက်၍ ရေလမ်းများဖွင့်ပေးရန် ပြောဆိုမှုများပြုလုပ်ခြင်း၊ ဆည်မြောင်းဌာနမှ ပုဂ္ဂိုလ်များကို ရေပိုမိုရရှိရန် (သို့) ဆည်ရေပေးရန် ဦးတည်ထားသော ဒေသပြင်ပနေရာများ၌ ရေရရှိရေးအတွက် တောင်းဆိုရန်နှင့် ရေအသုံးပြုသူအုပ်စုများ ဖွဲ့စည်း၍ လူအများကလက်ခံသော စည်းမျဉ်းများကို သတ်မှတ်ရန်တို့ဖြစ်၏။

အမျိုးအစား (၁) အတွက်ကိစ္စ၊ စုပေါင်း၍ ရေတံခါးများဆောက်လုပ်ခြင်း၊ (ဤသို့သော စုပေါင်းလုပ်ဆောင်မှုကို ရွာ (၂) ရွာ၌ တွေ့ခဲ့ရ၏။)

ရေတာရှည် ကျေးရွာတစ်ရွာ၌ တူးမြောင်းလက်တံငယ်နှစ်ခုမှ ရေကိုရယူနေကြပြီး ယင်းအနက် (၁) ခုမှာ ကောင်းစွာ ရေမရရှိပါ။ သို့သော် ရေများကိုရေပိုလွှဲလမ်းကြောင်းတွင် စီးဆင်းစေသည်ကိုတွေ့ရ၏။ ယခင်က မြောင်းခေါင်း အဖြစ်လုပ်ဆောင်သူ လယ်သမားကြီးတစ်ယောက်၏ လယ်မြေများမှာ ယင်းရေပိုလွှဲလမ်းကြောင်းနှင့် ကပ်လျက်ရှိနေသဖြင့် လူအများသည် ရေပိုလွှဲလမ်းကြောင်းမှရေကို သုံးနိုင်ရန်အလို့ငှာ ယင်းရေပိုလွှဲလမ်းကြောင်းကိုဖြတ်၍ ရေတံခါးများ တည်ဆောက်နိုင်ကြောင်း သိရှိနားလည်လာခဲ့သည်။ ထိုအတွက် ၎င်းသည် ရေပိုလွှဲလမ်းကြောင်း၌ မြေဖို့ခြင်းများပြုလုပ်ပြီး ရေတံခါးများလည်း တည်ဆောက်ခဲ့ပါသည်။ ဤစီမံကိန်းတစ်ခုလုံးကို ပြုလုပ်နိုင်ရန်အတွက် ယင်း၏ကိုယ်ပိုင်လယ် (၁) ဧကခန့်ကို စွန့်လွှတ်ခဲ့ရပါသည်။ ရေရရှိနိုင်သော လယ်မြေများမှ လယ်သမား (၁၂၀) ဦးတို့ကို ဤစီမံချက်အတွက် စည်းရုံး လုပ်ဆောင်ခဲ့ပြီး ဤစီမံချက်အရတဖြည်းဖြည်းချင်း တည်ဆောက်သွားခဲ့ရာ (၁၀) နှစ်နီးပါး ကြာမြင့်ခဲ့ပါသည်။ ထိုစီမံချက်၏ ကုန်ကျစရိတ်မှာ သိန်း (၈၀) နီးပါးကုန်ကျခဲ့ပြီး လယ်သမားတစ်ဦးလျှင် (၆၀,၀၀၀) ကျပ်မျှကုန်ကျပါသည်။ ထိုစီမံချက်အရ ယခုအခါတွင် လယ်မြေဧက (၃၆၂) ဧကကို ရေပေးဝေလျက်ရှိပါသည်။ ဤသို့ စုပေါင်းဖော်ဆောင်သောစနစ်ကို ကျေးဇူး တင်ရပေမည်။ အထွက်နှုန်းများလည်း (၃) ဆတိုးခဲ့ရာ ယခင် (၁) ဧကလျှင် တင်း (၄၀) ထွက်ခဲ့ရာမှ တင်း (၁၀၀ မှ ၁၂၀) အထိထွက်ခဲ့ပါသည်။

အမျိုးအစား (၂) အတွက်ကိစ္စ၊ တူးမြောင်းများတူးဖော်ခြင်းနှင့် အခြားရေရရှိရေးစီမံကိန်းများ (သို့) မြောင်းလက်တံ များမှရေရယူခြင်း။ (ဤကဲ့သို့သော အဖွဲ့အစည်းအလိုက် ကြိုးပမ်းဆောင်ရွက်မှုများ ကို ကျေးရွာ (၂) ရွာ၌တွေ့ခဲ့ရသည်။)

ဆင်သေရေလှောင်တံမံသည် မိုးရေရရှိမှုအနေအထားပေါ်မူတည်၍ ရေသိုလှောင်သော ရေကာတာမှ ရေများကို ပေးဝေလျက်ရှိသည်။ ထိုအတွက် ကျေးရွာတော်တော်များများတွင် ရေပေးမြောင်းအောက်ဘက်ရှိရွာများမှာ မိုးစပါး အတွက်ပင် ရေကိုလုံလောက်စွာရရှိခြင်းမရှိပေ။ ကြာသေအိသည် ထိုအထဲမှ ကျေးရွာ (၁) ရွာဖြစ်၏။ ကြာသေအိသည် DY ၏ အပိုင်း (၈) မှနေ၍ ပေးသောရေများကို ရရှိပါသည်။ မည်သို့ပင်ဖြစ်စေကာမူ အပိုင်း (၈) ၏ အပိုင်းအချို့သည် မြေမြင့်ဖြစ်နေ၍ ထိုအပိုင်းများသို့ ရေသည်မစီးဆင်းနိုင်ပါ။ ထိုအတွက်ကြောင့် ထိုကျေးရွာ၌ နေထိုင်ကြသော လယ်သမား များသည် မိုးစပါးအတွက်ပင် ရေရရန်အခက်အခဲရှိကြ၏။

(၂၀၀၉) ခုနှစ်တွင် ထိုရွာမှယခင်နှစ်ပေါင်းများစွာ မြောင်းခေါင်းဖြစ်ခဲ့ဖူးသော လယ်သမားကြီးများအနက်တစ်ဦး (ယွင်မြောင်းခေါင်း) သည် စိုက်ပျိုးရေးပူးတွဲလုပ်ဆောင်ရေးကော်မတီသို့ အဆိုတစ်ခုကမ်းလှမ်းခဲ့ရာ ယင်းတို့လယ်မြေကို လာခဲ့ကြရာ၌ DY မှ တိုက်ရိုက်တူးမြောင်းသွယ်၍ သုံးခွင့်ပြုရန်ပြောခဲ့၏။ ထိုစိုက်ပျိုးရေးပူးတွဲဆောင်ရွက်ရေးကော်မတီသည် အကယ်၍များ ယင်းကဲ့သို့ကိစ္စအတွက် လယ်သမားများကိုစည်းရုံး၍ ဖော်ဆောင်မည်ဆိုပါက ယင်းတို့မှ စက်ပိုင်းဆိုင်ရာ အထောက်အပံ့ပေးမည်ဟု ပြန်ပြောခဲ့ပါသည်။ ထိုနောက် လယ်သမားကြီးသည် လယ်သမား (၃၅) ဦးကိုစည်းရုံးရာ၌ တော်တော်များများက ထိုစီမံချက်ကို သိပ်သဘောမတွေ့ပါ။ အကြောင်းမူ ထိုစီမံချက်အတွက် ယင်းတို့လယ်မြေအချို့ကို ပေးရမည် ဖြစ်သောကြောင့်ဖြစ်၏။ သို့သော်လည်း ရေရရှိနိုင်မှုကို ရှေ့ရှုလျက်ငွေများထည့်ဝင်ခဲ့ကြသည်။ ဤအားနည်း ချက်ဖြင့် ထိုစီမံချက်မှာအောင်မြင်ခဲ့ပြီး ယခုအခါတွင် လယ်ဧက (၁၅၀) ကိုရေပေးနိုင်ပြီဖြစ်သည်။ တူးမြောင်းများမှာ (၈) ပေအကျယ်၊ အနက် (၁) ပေရှိပြီး လှည်းလမ်းကြောင်းလည်း ပါဝင်ပါသည်။ ကုန်ကျစရိတ်မှာ (၃၀၀,၀၀၀) ကျပ်ခန့်သာ ကုန်ကျပြီး၊ ဆည်မြောင်းဌာနမှ စက်များအတွက် ဆီဖိုး (၂၀၀,၀၀၀) ကျပ်ကုန်ကျပြီး၊ ကျပ် (၁၀၀,၀၀၀) ကို လယ်သမား

အငယ်စားတစ်ယောက်၏ လယ်အတွက် ၎င်းကိုတခြားသူများထက်စာလျှင် မြေ (၀.၀၅) ဧကအတွက် နစ်နာကြေး ပေးခဲ့ပါသည်။ ထိုစီမံချက်အတွက် လယ်သမား (၃၅) ယောက်တို့သည် တစ်အိမ်ထောင်လျှင် နှစ်စဉ် (၁၀,၀၀၀) ကျပ်စီ ထည့်ဝင်ရပါသည်။

အမျိုးအစား (၃) အတွက်ကိစ္စ။ လူများစုပေး၍ အုပ်စုအဖြစ် အခြားကျေးရွာအုပ်စုများသို့ သွားရောက်၍ ရေလမ်းကြောင်းများဖွင့်ပေးရန် ပြောဆိုခြင်း။ (ဤကိစ္စသည် ရေတာရှည်ဒေသရှိ ကျေးရွာတော်တော်များများ၌ ဖြစ်လေ့ဖြစ်ထရှိသည်။)

ဤသည်မှာ ဒေသတွင်း၌ စုပေါင်းလှုပ်ရှားမှုဖြစ်ပြီး ယင်းကို ရေနောက်လိုက်ခြင်း ဟုခေါ်ပါသည်။ လယ်ယာစိုက်ပျိုးချိန်၌ ဆည်ရေလျော့ပါးသွားသဖြင့် လယ်သမားများသည်လည်း စပါးများကိုပျိုးထောင်ပြီး ရေလုံလောက်စွာ မရသဖြင့် အခက်အခဲ ကြုံတွေ့နေရပြီး အကယ်၍ ရေမရရှိပါက စပါးပင်များ ပျက်စီးဆုံးရှုံးသွားနိုင်ပါသည်။ ဤဖြစ်ရပ်မှာ သမားရိုးကျမဟုတ်သဖြင့် ရွာသားများသည် မည်သည့်နေရာ၌ ပြဿနာရှိနေကြောင်း သိရှိကြသည်။ တူးမြောင်းအစဉ် နေထိုင်ကြသော လယ်သမားများသည် ရေကိုစိတ်တိုင်းကျသုံးခြင်းသလို သုံးနေကြပြီး တူးမြောင်းအဆုံး (အောက်ပိုင်း) ၌ နေထိုင်သူများကို အလှည့်မပေးပဲ သုံးစွဲနေကြသည်။ ထိုကိစ္စရပ်နှင့် စပ်လျဉ်း၍ ကျေးရွာအုပ်စု အုပ်ချုပ်ရေးမှူးထံသို့ တိုင်ကြားထားကြသော်လည်း ထိုသူက အခြားကျေးရွာများရှိရာ ရာထူးအဆင့်တူသူ (ကျေးရွာအုပ်စုအုပ်ချုပ်ရေးမှူး) ထံသို့ ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်ခဲ့သော်လည်း ပြဿနာကို မဖြေရှင်းနိုင်ခဲ့ပေ။ ထို့အတွက် ကျေးရွာအုပ်စုအုပ်ချုပ်ရေးမှူးသည် မြို့နယ် ဆည်မြောင်းဦးစီးဌာနရှိ လက်ထောက်အင်ဂျင်နီယာသို့ အကြောင်းကြား၍ အကူအညီပေးပါရန် တောင်းဆိုပါသည်။

၎င်းတို့ မည်သို့မည်ပုံပြဿနာကို ဖြေရှင်းရမည်နည်း။ သို့သော် အမျိုးသမီးများ အပါအဝင်လယ်သမားများ အယောက် (၂၀) ခန့်တို့သည် ပေါက်ချွန်းနှင့်ပေါက်ပြားများကို ကိုင်ဆောင်ပြီး တူးမြောင်းတစ်လျှောက် တူးမြောင်း၏ အစပိုင်းတွင်ရှိသော ကျေးရွာဆီသို့ချီတက်ကြသည်။ မြို့နယ်အုပ်ချုပ်ရေး ကော်မတီဝင်များသည်လည်း တူးမြောင်းအစ (အထက်ပိုင်း) ရှိ ကျေးရွာအုပ်စုသို့ ရောက်လာကြသည်။ ထိုနေရာ၌ လယ်သမားများသည် ယင်းတို့မျှော်လင့်ထားသည့် အတိုင်း တူးမြောင်းအထက်ပိုင်း၌ နေထိုင်သူတို့က တူးမြောင်းအောက်ပိုင်း၌ နေထိုင်သူတို့ကို အလှည့်မပေးပဲ ရေကို ယူသုံးနေကြသည်။ အုပ်ချုပ်ရေးမှူးများ အကူအညီဖြင့် တူးမြောင်းအောက်ဘက် ကျေးရွာများနှင့် အထက်ပိုင်းကျေးရွာမလယ်သမားများနှင့် စကားပြောကြရ၏။ ထပ်ဆင့်၍ အောက်ပိုင်းကျေးရွာနေ လယ်သမားများသည် တူးမြောင်းတလျှောက်ရှိ သဘာဝနှင့် လူလုပ်ထားသောအတားအဆီးများကို ရှင်းလင်းဖယ်ရှားပစ်ကြ၏။ ထိုနေရာများသို့ ၎င်းတို့ချီတက်လာချိန်တွင် တွေ့ရှိခဲ့ကြသော အတားအဆီးများဖြစ်ကြသည်။ ထိုသို့ ရှင်းလင်းရေးလုပ်ငန်းကို လယ်သမားအယောက် (၂၀) ဖြင့် ရက် (၂၀) ခန့် ပြုလုပ်ကြရသည်။ ဆည်မြောင်းဦးစီးဌာနမှ လက်ထောက်အင်ဂျင်နီယာနှင့် ကျေးရွာအုပ်စု စိုက်ပျိုးရေးအုပ်ချုပ်မှု ကော်မတီသည် တူးမြောင်းသန့်စင်သော လုပ်ငန်းစဉ်ကို နေ့စဉ်လာရောက်ကြည့်ရှုကြသည်။

အမျိုးအစား (၅) အတွက်ကိစ္စ။ ရပ်ရွာလူမှု အဖွဲ့အစည်းဖြင့် ရေသုံးစွဲသူများအုပ်စုဖွဲ့ခြင်းနှင့် ရပ်ရွာလူမှုအဖွဲ့အစည်းမှ လက်ခံသော စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းကို သတ်မှတ်ခြင်း။ (ဤကိစ္စမှာ ဖြစ်တောင့်ဖြစ်ခဲဖြစ်ပြီး ကျေးရွာတစ်ရွာတွင်သာ ဤကိစ္စကိုတွေ့ရကြောင်း အစီရင်ခံ တင်ပြထားပါသည်။)

ကျေးရွာတစ်ရွာတွင် ဆည်ရေနှင့်ပတ်သက်သော အငြင်းပွားမှုများကို ဖြေရှင်းနိုင်ရန်အတွက် ရေကော်မတီဟု ခေါ်ဆိုသော ရေသုံးစွဲသူများအုပ်စုကို ဖွဲ့စည်းခဲ့ပြီး ထိုအဖွဲ့၌ ကျေးရွာလူကြီးများနှင့် လေးစားထိုက်သော လူများပါဝင်ပြီး ယင်းတို့က ရေရရှိရေးအတွက် ကြိုးပမ်းခြင်းနှင့် ကြီးကြပ်မှုညွှန်ကြားမှုများ ပြုလုပ်ပေးကြသည်။ ယင်းတို့ကို စည်းကမ်းများ

သတ်မှတ်ပြီး တူးမြောင်းအထက်နှင့် အောက်ပိုင်းတွင် နေထိုင်ကြသော လယ်သမားများအား (၅) ရက်ကျစီ ရေအလှည့်ကျ သုံးစွဲကြရန် ဖြစ်သည်။ ရေကော်မီတီမှ လူ (၂) ယောက်က နေ့စဉ်ကြီးကြပ်၍ စည်းမျဉ်းဖောက်ဖျက်သူများ ကိုလည်း ပြစ်ဒဏ်အနေဖြင့် အလှည့်ကျရေပေးဝေမှု (၂) ပတ် ရပ်ဆိုင်းပေးမည်။ ဤစနစ်သည် အောင်မြင်မှုရှိကြောင်း လယ်သမား များက အကြောင်းကြား အစီရင်ခံလာပါသည်။

၆.၃.၈ ရေခွန်

(၂၀၁၁) ခုနှစ်ကတည်းက စတင်၍ ရေခွန်မကောက်ခံသည်မှာ (၃) နှစ်ဝန်းကျင်ခန့်ရှိပြီဖြစ်ကြောင်း တင်ပြကြ ပါသည်။ နောက်ဆုံးကောက်ခံသော ရေခွန်မှာ ယေဘုယျအားဖြင့် (၁,၉၅၀) ကျပ်မျှရှိပြီး ယင်းသည် မိုးစပါးနှင့် နွေစပါး (သို့) နှမ်းနှင့်စပါး စိုက်ပျိုးမှုအပေါ်၌ အမျိုးမျိုးဖြစ်လျက်ရှိပါသည်။ ရေတာရှည်၊ တပ်ကုန်းနှင့် စဉ့်ကူးတွင် နွေစပါးအတွက် တစ်ဧကလျှင် (၁,၉၅၀) ကျပ်ကောက်ခံပြီး မိုးစပါးအတွက် (၉၅၀) ကျပ်ထောက်ခံရာ မိုးစပါးအတွက်မူ နွေစပါးလောက် တစ်ရာသီလုံးတွင် ရေပေးရန်မလိုပဲ မိုးစပါးတွင် အပင်များပြုစုပျိုးထောင်ချိန်နှင့် တစ်ခါတစ်ရံ ကောက်ရိတ်သိမ်းချိန် မတိုင်မီသာ ရေလိုအပ်ပါသည်။ ပုလဲမြို့နယ်တွင် ခြောက်သွေ့သော မြေဖြစ်၍ မိုးစပါးအတွက် ရေများပေးရန်လိုသဖြင့် တစ်ဧကလျှင် (၁၉,၅၀၀) ကျပ် ကောက်ခံပါသည်။ အခြား ရေမလိုသော နှမ်း စသည့်အပင်များစိုက်ချိန်၌ (၁) ဧကလျှင် (၉၅၀) ကျပ် ကောက်ခံပါသည်။

ရေခွန်ကောက်ခံခြင်းမရှိသည့် အကြောင်းပြချက်များကို လူအများနှင့် ဆည်မြောင်းဌာနမှ လူများက အမျိုးမျိုး ပေးကြသည်။ လူအများသည် တကယ်တမ်းတွင်ရေပေးသောဝန်ဆောင်မှု ပြုသူများက မည်သည့်အကြောင်းကြောင့်ရေခွန် မကောက်ခံသည်ကို ရှင်းရှင်းလင်းလင်း မသိပေ။ တစ်ချို့မှ နားလည်သဘောပေါက်နေသည်မှာ (၂) နှစ် (သို့) (၃) နှစ်တိုင်း ရေခွန်ကို စု၍ကောက်ခံမည်ဟူ၍ဖြစ်၏။ ရေကို အကန့်အသတ်ဖြင့်ရရှိသောဒေသမှ လူများက စွဲမြဲစွာဖော်ပြကြသည်မှာ ဆည်မြောင်းဌာနသည် ရေကိုလုံလောက်စွာပေးနိုင်ခြင်းမရှိသည့်အတွက် အခွန်မကောက်ရဲပါဟူ၍ဖြစ်၏။ အခြားတစ်ဖက်၌ ဆည်မြောင်းဌာနမှ ပုဂ္ဂိုလ်များမှပြောကြားသည်မှာ လူများသည် အခွန်ပေးရန်ပျက်ကွက်ကြသည်ဟူ၍ဖြစ်၏။ အတော်များ များမှ စွဲမြဲစွာပြောဆိုနေကြသည်မှာ ဒီမိုကရေစီစနစ် ကျင့်သုံးသောကာလ၌ တာဝန်ရှိပုဂ္ဂိုလ်များ၏ အာဏာကို စိန်ခေါ် နေသကဲ့သို့ရှိပြီး လူကလည်း ယင်းတို့၏ တာဝန်ရှိမှုများ ပျက်ကွက်ခဲ့ကြသည်။

"ပထမတော့ တစ်ယောက်စနစ်ယောက်စက အခွန်ပေးဖို့ပျက်ကွက်ခဲ့ပြီး နောက်ပိုင်းတွင် လူအများကအခွန်ပေးဖို့ပျက်ကွက် က်ခဲ့ရတဲ့အကြောင်းကတော့ အခွန်မပေးလဲ ဘာပြဿနာမျှမရှိဟု စဉ်းစားခဲ့ကြလို့ဖြစ်ပါတယ်။ ရေခွန်ကောက်တဲ့ ကိစ္စကို အုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့က တာဝန်ယူဆောင်ရွက်သင့်တယ်။ မြို့နယ်နဲ့ ကျေးရွာအဆင့် အုပ်ချုပ်ရေးရုံးတွေက ကောက်သင့်တာ ကတော့ လူအများကအုပ်ချုပ်ရေးရုံးများကိုသာ ဂရုတစိုက်အလေးထားသောကြောင့် ဖြစ်ပါတယ်။ ထပ်လောင်းပြီး ကျေးရွာ အုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့က အခွန်ကောက်ခံရန်တာဝန်ရှိပြီး ကျေးရွာသားများသည် အခွန်ကိုရှောင်လွှဲလို့မရပါဘူး။ ဆည်မြောင်း ဌာနမှ ပုဂ္ဂိုလ်များက အခွန်လိုက်လံကောက်ခံကြတဲ့အခါ ရွာသားတွေကရှောင်နေကြတယ်။ အခွန်ကောက်တဲ့သူက စုံစမ်း မေးမြန်းကြည့်တဲ့အခါ ဥပမာအားဖြင့် ဦးချစ်ဆိုပါစို့၊ ဦးချစ်နဲ့အခွန်ကောက်သူတို့လည်း လူချင်းတွေ့ကြတယ်။ သို့သော် အခွန်ကောက်သူကို ဦးချစ်သည် ရွာတွင်ရှိမနေကြောင်း၊ ခရီးထွက်သွားကြောင်း ပြောပါသည်။"

(မြို့နယ် ဆည်မြောင်းဦးစီးဌာနမှ လက်ထောက်အင်ဂျင်နီယာ (၁) ဦး၏ဖော်ပြချက်)

"ဒီနှစ်တော့ ရေခွန်မကောက်ပါဘူး။ ကျွန်တော်တို့က ရေခွန်ကို (၁,၈၀၀-၁,၉၀၀) ကျပ်လောက်ပေးရပါတယ်။ ကျွန်တော့် အထင် အခွန်ကို (၃) နှစ်မှတစ်ကြိမ် ကောက်ခံတာလို့ထင်ပါတယ်။ ကျွန်တော့်အထင် အခွန်လာမကောက်တာဟာ (ရေ လုံလုံလောက်လောက်ရဖို့) သူတို့ဘာမျှလုပ်ပေးနိုင်လို့ပဲ ဖြစ်ပါတယ်။

(လယ်သမားကြီးတစ်ယောက်ကိုလေ့လာချက်အရ)

၆.၄ ။ တိုးချဲ့ပညာပေးဝန်ဆောင်မှုများ ရရှိစေနိုင်မှု

မတူညီသော ဒေသလေးနေရာတွင် လေ့လာချက်များအရ တိုးချဲ့ပညာပေးဝန်ဆောင်မှုများရရှိမှုမှာ အမျိုးမျိုးရှိ သည်ကိုတွေ့ရ၏။ လေ့လာတွေ့ရှိရသည်မှာ အကောင်းဆုံးသောဝန်ဆောင်မှုများကို တပ်ကုန်းရှိကျေးရွာများရှိ ကျေးရွာ (၃) ရွာစလုံးတွင် ဆည်မြောင်းဌာနမှဝန်ဆောင်မှုများကို နီးကပ်စွာဖြင့်ပေးလျက်ရှိပြီး ကျန်ဒေသများမှ အစီရင်ခံလာသည် မှာ တိုးချဲ့စိုက်ပျိုးရေးအတွက် အချို့သောရွာများကိုသွားရောက်ခဲ့သည်။ အထူးသဖြင့် လမ်းနံဘေးတွင်တည်ရှိသော ကျေးရွာအုပ်စုနှင့် ကျေးရွာများတွင် မူဝါဒချမှတ်ထားသောသီးနှံပင်များကိုသာ အခြေခံအားဖြင့်အာရုံစိုက်၍ အလေးထား ဆောင်ရွက်သည်ကို တွေ့ရ၏။

သွားရောက်ခဲ့သော ဒေသများအနက် (၄) နေရာအနက်မှ အကောင်းဆုံးဖြစ်သော တပ်ကုန်း၌ပေးသော ဝန်ဆောင်မှုများ

သွားရောက်ခဲ့သော ရွာများမှ အစီရင်ခံတင်ပြခဲ့ကြသည်မှာ စိုက်ပျိုးရေးဌာနသည် ယင်းတို့၏ ရွာများကို အနီးကပ် ဂရုစိုက်မှုများရှိကြောင်းဆိုပါသည်။ လေ့လာခဲ့သော ကျေးရွာတိုင်း၌ စိုက်ပျိုးရေးဌာနခွဲများ ရှိသည်ကိုတွေ့ရ၏။ ထိုနေရာသို့ ဌာနအုပ်ချုပ်ရေးမှူး (ဌာနမန်နေဂျာ)မှ မကြာခဏလာရောက်ပြီး စိုက်ပျိုးရေးတိုးချဲ့ပညာပေး ဝန်ထမ်း (၇) ယောက်မှ (၈) ယောက်ခန့်သည် နေ့စဉ်လယ်တဲများသို့သွားပါသည်။ ယင်းတို့အဓိကဂရုစိုက်သည်မှာ စီမံကိန်းစိုက်ခင်း ပုလဲသွယ် နှင့် သုခ တို့ပင်ဖြစ်၏။ မည်သို့ပင်ဆိုစေကာမူ စိုက်ပျိုးလုပ်ကိုင်မှုများတွင် လယ်သမားများ လိုအပ်ချက်များရှိသောအခါ၌ မည်သည့်ကိစ္စမဆို အကြံဉာဏ်များ ပေးကြသည်။ နေ့စဉ်ပေးနေသော ဝန်ဆောင်မှုများသာမက စိုက်ပျိုးရေးရာသီတိုင်း (၃) ကြိမ်မျှ စိုက်ပျိုးရေးသင်တန်းများပေးကြသည်။ ထိုသင်တန်းများတွင် စိုက်ပျိုးရေးဌာနသည် ကြိုးဖြင့်အတန်းလိုက် ပြောင်းရွှေ့စိုက်ပျိုးခြင်းနည်းစနစ်များ၊ အစေ့တို့၏သဘာဝနှင့် အစေ့များကိုမည်ကဲ့သို့ပြောင်းလဲပစ်နိုင်ပုံ၊ ဓာတ်မြေဩဇာ အသုံးပြုမှုနည်းလမ်းများ၊ ပုလဲသွယ်နှင့် သုခစပါးများကို မည်ကဲ့သို့စိုက်ပျိုးရမည် စသည်တို့ပါဝင်ပေသည်။ လယ်သမားများ ထံမှသိရှိရသည်မှာ သုခစပါးစိုက်ပျိုးရေးစီမံကိန်းသည် လယ်သမားများ၏ လိုအပ်ချက်နှင့်ကိုက်ညီမှုရှိပြီး အစိုးရ၏ စီမံကိန်း ကိုလည်းပြည့်မီစေပါသည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် သုခသည်ဈေးကွက်အရ ကောင်းစွာအဝယ်လိုက်ပြီး လယ်သမားများ ကိုယ်၌ကလည်း ယင်းတို့မိသားစုစားသုံးရန် နှစ်သက်ကြသည်။

လယ်သမားများမှ တင်ပြခဲ့သည်မှာ စိုက်ပျိုးရေးတိုးချဲ့ပညာပေး ဝန်ဆောင်မှုသည် စပါးအတွက်သာ အကြံဉာဏ် ပေးသည်သာမက ပဲတီစိမ်းအတွက်ပါ အကြံဉာဏ်များ ရရှိပါသည်။ ပထမ မိုးဦးမှတ်သုန်ရာသီ၌ ပဲတီစိမ်းများကို စိုက်ပျိုးရန် တိုက်တွန်းအားပေးခဲ့ကြပါသည်။ ရွာတစ်ရွာတွင်မူ စံပြလယ်သမားဟု သတ်မှတ်နိုင်သော လယ်သမားကြီးတစ်ယောက် သည် ပထမတွင် စမ်းသပ်စိုက်ပျိုးခဲ့သည်။ များမကြာမီ ထိုလယ်သမားကြီး၏ စိုက်ပျိုးမှုအောင်မြင်သဖြင့် အခြားလယ်သမား များက လိုက်၍စိုက်လာကြသည်။ ထပ်လောင်း၍ တင်ပြထားသည်မှာ ရွာ၌တိုးချဲ့စိုက်ပျိုးရေးပညာပေး လုပ်သားများ ရှိနေ ခြင်းသည် လယ်သမားများအတွက် များစွာအထောက်အကူရပါသည်။ အထူးသဖြင့် သီးနှံဖျက်ပိုးများ ကျရောက်စဉ် ထို တိုးချဲ့စိုက်ပျိုးရေး လုပ်သားများအား ပိုးမွှားတစ်မျိုးစီအတွက် သင့်လျော်သော ပိုးသတ်နည်းစနစ်ကို ညွှန်ပြနိုင်ခဲ့သည်။

တိုးချဲ့ပညာပေးလုပ်ငန်း၏ အနီးကပ်ကြီးကြပ်မှုဖြင့် ကြိုးတန်းစိုက်ပျိုးသည့်စနစ်ကို အသုံးပြုခြင်းဖြင့် ပိုမိုထိရောက်မှုရှိကြောင်းကိုလည်း ညွှန်ပြနိုင်ခဲ့သည်။

လေ့လာခဲ့သော (၄) နေရာအနက် ဒုတိယအကောင်းဆုံး ပုလဲမြို့နယ်ရှိကျေးရွာများ၏ ဝန်ဆောင်မှုများ

အစီရင်ခံခဲ့သည်မှာ တိုးချဲ့စိုက်ပျိုးဝန်ဆောင်မှုသည် ကျေးရွာ (၃) ရွာစလုံးသို့တိုင်ရောက်ခဲ့သည်။ သို့သော် ရွာ (၂) ရွာ၌ လယ်ကိုပိုမိုအာရုံထားခဲ့သဖြင့် ပိုမိုပြီး မကြာခဏနှင့် ပုံမှန်လုပ်ကိုင်ဆောင်ရွက်နိုင်ခဲ့သည်။ အစီရင်ခံခဲ့သည်မှာ စိုက်ပျိုးရေးမန်နေဂျာကိုယ်တိုင် ရွာများသို့မကြာခဏသွားရောက်ပြီး ရွာသားများနှင့်လည်း ရင်းနှီးမှုရှိကြသည်။ ထပ်မံ၍ ရွာ (၂) ရွာတွင်စိုက်ပျိုးရာသီ၌ (၃) ကြိမ်စီ စိုက်ပျိုးရေးသင်တန်းများပေးပါသည်။ စိုက်ပျိုးရေးသင်တန်းများတွင် ကြိုးဖြင့် တန်းစိုက်သည့် နည်းစနစ်၊ အစေ့များကိုအပင်ပေါက်ရန်မည်သို့ ပျိုးထောင်ပုံ၊ ဓာတ်မြေဩဇာများ သုံးစွဲသည့်နည်းစနစ်များ၊ နှမ်းနှင့်အခြား ကောက်ပဲသီးနှံများအတွက် သင့်လျော်သောမြေအမျိုးအစားနှင့် နှမ်းစိုက်ပျိုးမှုနည်းစနစ်များ၊ ရာသီဥတု ခန့်မှန်းခြေ၊ ပုလဲသွယ်နှင့်ပတ်သက်၍ စသည်တို့ ပါဝင်ပါသည်။

စဉ်ကူး နှင့် ရေတာရှည်ရှိ ရွာများတွင်ဝန်ဆောင်မှုများမှာ ကျေးရွာအုပ်စုနှင့် လမ်းမကြီးနံဘေးရှိ ရွာများသို့သာ သက်ရောက်မှုရှိသည်။

လေ့လာချက်များက ဖော်ထုတ်ခဲ့သည်မှာ ရေတာရှည်တွင် တိုးချဲ့ပညာပေးဝန်ဆောင်မှုများသည် လမ်းမကြီးနှင့် အနီးအနားရှိရွာများသို့သာ ပေးဆောင်ခဲ့သည်။ တိုးချဲ့ပညာပေးဝန်ဆောင်မှုရောက်ရှိသော ရွာများမှ လယ်သမားများ၏ ပြောဆိုချက်များအရ ထိုဝန်ဆောင်မှုသည် ပုလဲသွယ်စီမံကိန်းတစ်ခုတည်းကိုသာ အာရုံထားပြီးပေးသော ဝန်ဆောင်မှု ဖြစ်၏။ လယ်သမားကြီးတစ်ယောက် (သို့) နှစ်ယောက်တို့က ယင်းတို့ရွာတွင် စိုက်ပျိုးရေးဌာန၏အလွန်အမင်း တောင်းဆို လာမှုကြောင့် ထိုကိစ္စအား တုံ့ပြန်သောအားဖြင့် ၎င်းတို့၏ လယ်ယာမြေအချို့ကို ပုလဲသွယ်စိုက်ပျိုးရန်အတွက် ပေးခဲ့၏။

"တိုးချဲ့ပညာပေးဝန်ဆောင်မှုက ပုလဲသွယ်ပြီး ပုလဲသွယ်စိုက်ပျိုးရေးအတွက်ပဲ အာရုံစိုက်ပါတယ်။ သူတို့ပုလဲသွယ်ကိစ္စနဲ့ ရွာကိုရောက်လာရင် ကျွန်တော်တို့က တစ်ခါတစ်ရံပိုးမွှားကာကွယ်ရေးနည်းလမ်းတွေနဲ့ပတ်သက်ပြီး အကြံဉာဏ်အတွက် သူတို့ကိုအားကိုးခဲ့ရပါတယ်။"

(လေ့လာခဲ့သော ကျေးရွာအုပ်စုမှူးတစ်ယောက်ဖြစ်သော လယ်သမားကြီးတစ်ယောက်)

မြို့နယ်စိုက်ပျိုးရေးဌာနတွင် တိုးချဲ့စိုက်ပျိုးရေးဝန်ထမ်းများ မလုံလောက်မှုသည် လယ်ယာမြေများသို့ သွားရောက်နိုင်မှု မရှိသည့်ကိစ္စအတွက် အကြောင်းပြချက်များအနက်မှ တစ်ခုဖြစ်သည်။

"မြို့နယ်မှာ ကျေးရွာအုပ်စု (၁၃) ခု ရှိပါတယ်။ ကျေးရွာအုပ်စုတစ်ခုအောက်မှာ ရွာ (၅) ရွာမှ (၆) ရွာအထိရှိပါတယ်။ တိုးချဲ့ပညာပေးဝန်ဆောင်သူတစ်ယောက်ကို ရွာ (၂၅) ရွာအတွက် ခန့်ထားပေးတာကြောင့် သူဟာရွာတိုင်းကို မသွားရောက်နိုင်ပါဘူး။ ပြီးတော့ ကားလမ်းမကြီး နံဘေးမှာရှိတဲ့ ပုလဲသွယ်စီမံကိန်းများ ဆောင်ရွက်နေတဲ့ရွာများကိုလည်း အလေးထားဆောင်ရွက်ပေးရပါတယ်။ ဒါကြောင့် ကျေးရွာတွေကိုသွားဖို့ အချိန်မရှိပါဘူး။ ဒီပြင်လယ်ကွင်းတွေ အနဲ့ သွားရောက်ရာမှာ လောင်စာဆီအတွက် ကုန်ကျငွေကို ဝန်ထမ်းတွေရဲ့ ကိုယ်ပိုင်ငွေနဲ့သုံးစွဲရပါတယ်။" (မြို့နယ်စိုက်ပျိုးရေးဌာနမှ ပုဂ္ဂိုလ်များ)

စဉ်ကူးမြို့နယ်ရှိကျေးရွာများမှ လယ်သမားများမှအစီရင်ခံခဲ့သည်မှာ ၎င်းတို့သည်တိုးချဲ့ပညာပေးဝန်ဆောင်မှုများ ပေးရန် ကျေးရွာအုပ်စုသို့လာ၍ သင်တန်းပေးသောအခါ၌ အဓိကအားဖြင့် ပုလဲသွင်းအကြောင်းကိုသာပြောခဲ့ကြသည် ဟုကြားခဲ့ရပါသည်။ စဉ်ကူးမြို့နယ်ရှိ ကျေးရွာတစ်ရွာတွင် ရေကောင်းစွာရရှိမှုမရှိသောထိုရွာ၌ ဝန်ဆောင်မှုနှင့် စပ်လျဉ်း၍

တစ်ခါမှမကြားခဲ့ဟု ခိုင်ခိုင်မာမာပြောဆိုခဲ့ပါသည်။ ထိုကျေးရွာတွင် ဆည်ရေ သွင်းစိုက်ပျိုးသော ဧကအနည်းငယ်ရှိပြီး မိုးစပါးကိုစိုက်ပျိုးပါသည်။ တချို့ သည် စပါးကိုမရင်းမြေ (နံးမြေ) တွင်စိုက်ပြီး ကြံကိုလည်း စိုက်ပျိုးပါသည်။

၆.၄.၁ တိုးချဲ့ပညာပေးဝန်ဆောင်မှုပေးသော စိုက်ပျိုးရေးသင်တန်း များသို့ တက်ရောက်မှု

စိုက်ပျိုးရေးသင်တန်းသို့ တက်ရောက်သော လယ်သမားအမျိုးမျိုး ရှိရာ သီးသန့်လယ်ယာလုပ်ကိုင်မှုပုံစံနှင့် ဆက်စပ်သော အခြားစိတ်ဝင်စား သော လယ်ယာလုပ်ကိုင်မှု အမျိုးအစားပေါ်မူတည်၍ လယ်သမားအမျိုးမျိုး ကွဲပြားကြသည်။ သို့သော် တပ်ကုန်းမှလွဲ၍ အဆိုပါသင်တန်းကို အမျိုးသားလယ်သမားများက ပို၍တက်ခဲ့ကြသည်။ အကြောင်းမူ လယ်လုပ်သူ အမျိုးသမီးများပါ သင်တန်းများတွင် ပိုမိုတက်ရောက်လာကြသောကြောင့်ဖြစ်၏။ တပ်ကုန်းရှိ စိုက်ပျိုးရေးဌာနမှ ပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦး၏ ဖော်ပြချက် အရ လယ်သမားများကို သင်တန်းတက်ရောက်ရန်အတွက် ကောင်းစွာ အားပေးတိုက်တွန်းသင့်ကြောင်းနှင့် တစ်ခါတစ်ရံ ထိုကဲ့သို့သော တွေ့ဆုံမှုများပြုလုပ်သင့်ကြောင်း၊ ထိုကိစ္စသည် ပိုမိုဆောင်ရွက်သော ကိစ္စဖြစ်ကြောင်း၊ လယ်ယာစိုက်ပျိုးမှု ရလဒ်ကောင်းများနှင့် ဆက်စပ်နေပါကြောင်းတို့ဖြစ်၏။

၆.၅။ မြေယာ

၆.၅.၁ မြေယာလုပ်ပိုင်ခွင့်

(၂၀၁၂) လယ်ယာမြေဥပဒေ၏ နောက်ဆက်တွဲ အကျိုးဆက်လုပ်ဆောင်မှုအနေဖြင့် “မြေအသုံးချမှု/ အသုံးချ လုပ်ပိုင်ခွင့်” ဟုအမည်တပ်လျက် လယ်သမားများသို့ မြေယာလုပ်ပိုင်ခွင့်လက်မှတ်များ ထုတ်ပေးခဲ့သည်။ အဆိုပါ ဆောင်ရွက်မှုရ မြင်တွေ့နိုင်သည်မှာ နိုင်ငံတော်သည်သာလျှင် မြေပိုင်ဆိုင်သူဖြစ်၏။ ထပ်လောင်း၍ လက်မှတ်တွင် တိုင်း ဒေသကြီး၊ မြို့နယ်လုပ်ပိုင်ခွင့်ရှိသော မြေပိုင်ခွင့်ရှိသော လယ်သမားအမည်၊ လုပ်ပိုင်ခွင့်ရှိသောလယ်မြေ (ကွင်းအ မှတ်) တည်ရှိသောနေရာနှင့် လုပ်ပိုင်ခွင့်ရှိသောအမှတ်စဉ် (ဦးပိုင်အမှတ်စဉ်/နံပါတ်)၊ ထိုလက်မှတ်ပေါ်၌ မြေအမျိုးအစား “လယ်” (သို့) “ယာ”များကိုလည်း ဖော်ပြထားသည်။ မြေဥပဒေအပိုဒ် (၆၇၂) ကို မချိုးဖောက်သရွေ့ မြေအသုံးချမှု အခွင့်သည် တည်ရှိနေမည်ဖြစ်ဟု လက်မှတ်တွင်ဖော်ပြထားပြီး လယ်/ယာမြေ မြေပုံနှင့်လုပ်ကွက်များလည်း ပါဝင်သည်။

ကျေးရွာ အုပ်ချုပ်ရေးမှူးများနှင့် လယ်သမားများ ပြောဆိုချက်အရ မြေစာရင်းဦးစီးဌာနမှ တာဝန်ရှိသူများသည် လက်မှတ်ထုတ်ပေးမှုမတိုင်မီ ကျေးရွာတော်တော်များများရှိ လယ်ယာမြေများသို့ လာရောက်၍စစ်ဆေး တိုင်းထွာခြင်းများ မရှိခဲ့ပါ။ မြေစာရင်းဦးစီးဌာနမှတွင် အဓိကအားဖြင့် ဝန်ထမ်းအင်အား အရင်းအမြစ်လုံလောက်မှု မရှိသောကြောင့် ဤကဲ့သို့ မလုပ်ဆောင်ကြခြင်းဖြစ်သည်။

"တကယ်တမ်းတော့ ကျွန်တော်တို့ဟာ လယ်ယာမြေများသို့သွားရောက်ပြီး တိုင်းထွာမှုများမလုပ်နိုင်ပါဘူး။ ဘာကြောင့်လဲ ဆိုတော့ ကျွန်တော်တို့ဌာနမှာ လူမလုံလောက်လို့ပဲဖြစ်ပါတယ်။ တကယ်လို့ကျွန်တော်တို့လုပ်ရမယ်ဆိုရင်လည်း ဒီမြေယာ လုပ်ပိုင်ခွင့်လုပ်ငန်းစဉ်ဟာ နှစ်ပေါင်းများစွာ ကြာမြင့်မှာဖြစ်ပါတယ်။" (မြို့နယ်မြေမှတ်တမ်းဌာနမှ အရာရှိတစ်ဦး)

"လူ့အရင်းအမြစ်များ အကန့်အသတ်ဖြင့်ရှိနေခြင်းကြောင့် လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်မှု နှေးကွေးနေရပါတယ်။ ထောင်ပေါင်းများ စွာသော လျှောက်လွှာတွေကိုစစ်ဆေးရန်နဲ့ လက်မှတ်ရေးထိုးဖို့အတွက် (တိုင်းမြေစာရင်းဌာနတွင်) တိုင်းမြေစာရင်းဦးစီး အရာရှိ တစ်ယောက်သာရှိတာကြောင့် ဖြစ်ပါတယ်" (ကျေးရွာအုပ်စုအုပ်ချုပ်ရေးမှူးတစ်ဦး)

မြို့နယ်တစ်မြို့နယ်တွင် လယ်သမားများသည် မြို့နယ်မြေစာရင်းဌာနရှိ ပုဂ္ဂိုလ်များကို လျှောက်လွှာမတင်မီ ယင်းတို့အရောင်းအဝယ်ပြုလုပ်မည့် မြေများအားတိုင်းထွာပေးပါရန် ငွေပေး၍လုပ်ဆောင်မှုများရှိသည်ဟု အစီရင်ခံခဲ့ ကြပါသည်။

မြေယာလုပ်ပိုင်ခွင့်ဆိုင်ရာ လုံခြုံမှုတွင် လူထု၏ထင်မြင်ယူဆချက်

မြေယာဥပဒေသစ်နှင့် ပတ်သက်၍ အထူးသဖြင့် ထိုဥပဒေအရရောင်းဝယ်ပိုင်ခွင့်နှင့် လွှဲပြောင်းနိုင်ခွင့် အခွင့် အရေးများနှင့်ပတ်သက်၍ လူအများတွင် ယေဘုယျ အကြံဉာဏ်များရှိကြသည်။ အချို့မှာမူ ယင်းတို့၏ လယ်ယာမြေ များနှင့်ပတ်သက်၍ လုံခြုံမှုမရှိသေးဟု ခံစားနေရသည်။ လူအများက အဓိကအားဖြင့် အကြံပြုကြသည်မှာ လွှဲပြောင်း နိုင်သောအခွင့်အရေးနှင့် တချို့သည် ထိုကိစ္စအားယုံကြည်မှုရရှိရန်အတွက် ဆက်နွယ်သော အကြောင်းအရာအဖြစ် အသုံးဝင်ကြောင်း ဖော်ပြခဲ့ကြသည်။ စဉ်းကူး နှင့် ပုလဲမြို့နယ်များရှိ အချို့ရွာများ၌ လေ့လာတွေ့ရှိရသည်မှာ လူအများ သည် မြေအသုံးချပိုင်ခွင့်လက်မှတ်မိတ္တူကို အသုံးပြုလျက် လယ်သမားများအကြား မြေပေါင်နှံမှုကို ပြုလုပ်နေကြသည်။

ယင်းတို့၏မြေများနှင့် ပတ်သက်၍ လုံခြုံမှုမရှိ မရှိကို သံသယဖြစ်လျက်ရှိကြောင်း လူအများက ပြောဆိုနေကြသည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် နိုင်ငံတော်သာလျှင် မြေပိုင်ရှင် အစစ်အမှန်ဖြစ်သောဖြစ်၏။ ယင်းတို့မြေ လုံခြုံမှုရှိရေးနှင့် ပတ်သက်၍ လူအများ၏အမြင်ကို ထင်ဟပ်စေသော ကောက်နုတ်ချက်များမှာ အောက်ပါအတိုင်းဖြစ်၏။

"ကျွန်တော်တို့မှာ အရင်ကမြေခွန်ပေးသွင်းထားတဲ့ ဖြတ်ပိုင်းစာရွက်ပဲရှိပါတယ်။ အခုတော့ကျွန်တော်တို့ မြေပိုင်ဆိုင်သွား ပြီလို့ ပြောပါတယ်။ ဒါပေမယ့် ဒီကိစ္စကို အစိုးရကသာလျှင် ဆုံးဖြတ်ပိုင်ခွင့်ရှိပြီး ကျွန်တော်တို့ကတော့ သူတို့လုပ်သမျှ ခံနေရမှာပါ။"

(ပုလဲမြို့နယ်အတွင်းရှိလယ်သမားတစ်ဦး)

"ဒီစာရွက်ကြောင့် ငွေချေးငှားသူတွေက ငွေထုတ်ချေးဖို့ ပိုပြီးဆန္ဒရှိလာကြပါတယ်။"

(ပုလဲမြို့နယ်အတွင်းရှိ လယ်သမားငယ်တစ်ဦး)

ဥပဒေအသစ်၏အကျိုးကျေးဇူးများနှင့်စပ်လျဉ်း၍လူအများ (အထူးသဖြင့်အမျိုးသမီးများ) သည်ဗဟုသုတများစွာမရှိလှပေ။

လေ့လာတွေ့ရှိခဲ့သည်မှာ မြေယာဥပဒေနှင့်ပတ်သက်၍ ကျေးရွာများရှိရွာသားများသည် ဗဟုသုတမရှိသလောက် ဖြစ်သည်ကို လေ့လာခဲ့ရ၏။ တွေ့ရှိခဲ့ရသည်မှာ လယ်သမားများသည် မြေအသုံးချပိုင်ခွင့် လက်မှတ်၌ ပါရှိသောအကြောင်း အရာများ မည်သို့ပါရှိသည်ကိုပင် မသိရှိပေ။ ထိုကိစ္စရပ်နှင့်ပတ်သက်၍ အောက်ဖော်ပြပါတို့သည် ကောက်နုတ်ချက်များ ဖြစ်ပါသည်။

" ကျွန်မသည် တစ်ခါဘူးမျှ ဒီစာရွက်ကို မဖတ်ဖူးပါဘူး။ ဒီစာရွက်မှာ ဘာတွေပါတယ်ဆိုတာကိုလည်း ရှင်းရှင်းလင်းလင်း မသိပါ။ နောက်ဆုံးတော့ အစိုးရက သူကြိုက်သလိုလုပ်ပြီး ကျွန်မတို့အားလုံးက လက်ခံကြရမှာပါ။ "

(ရေတာရှည်ရှိ အမျိုးသမီးလယ်သူမငယ်တစ်ယောက်)

"ကျွန်တော်ထင်တာကတော့ ဒါဟာဂရံမြေဖြစ်ပြီး ပိုပြီးအာမခံချက်ရှိမယ်ထင်ပါသည်။ သို့သော် ကျွန်တော်တစ်ခါမှ သေချာ မဖတ်ခဲ့ဖူးပါဘူး။"

(ပုလဲရှိကျေးရွာမှလယ်သမားကြီးများ)

၃၀ This is the small farmer who lend from the big farmer in his village

၆.၅.၂ မြေယာနှင့်ပတ်သက်သော ကိစ္စရပ်များ

လေ့လာတွေ့ရှိချက်အရ မြေယာနှင့်ပတ်သက်သော ကိစ္စရပ်များကို ပုံစံ (၂) မျိုးဖြင့်တွေ့ခဲ့ရ၏။ ပထမတစ်မျိုးမှာ မြေအငြင်းပွားမှုဖြစ်၏။ မြေအငြင်းပွားမှုကို ရွာ (၅) ရွာ၌ တွေ့ခဲ့ရ၏။ မြေအငြင်းပွားမှု သုံးမျိုးသုံးစားတွေ့ခဲ့ရ၏။ (၁) (၁၉၉၀) ပြည့်နှစ်များတွင် မြေများကိုစစ်အစိုးရက သိမ်းယူမှုနှင့်ဆက်နွယ်နေသော မြေအငြင်းပွားမှု။ (၂) မောင်နမနှင့်ဆွေမျိုးများ အကြားမြေအငြင်းပွားမှု၊ (၃) လယ်ယာမြေနီးနားများနှင့် လယ်ယာမြေသတ်မှတ်သည့် ကိစ္စနှင့်စပ်လျဉ်းသော မြေအငြင်းပွားမှုတို့ ဖြစ်ကြ၏။ ပထမအမျိုးအစား မြေအငြင်းပွားမှုကို ရွာ (၃) ရွာတွင် တွေ့ရ၏။ ဒုတိယအမျိုးအစားကိုမူ ရွာ (၂) ရွာ တွင်သာ တွေ့ခဲ့ရ၍ နောက်ဆုံးတစ်ခုမှာမူ လေ့လာခဲ့သော ကျေးရွာတိုင်းတွင် ဖြစ်လေ့ဖြစ်ထရှိသည်ကိုတွေ့၏။ ရွာတစ်ရွာ တွင် မြေအသုံးချပိုင်ခွင့်လက်မှတ်ထုတ်ပေးရန် နောင်နှေးမှုဖြစ်ရသော ကိစ္စများအနက် အရေးတစ်ကြီး အကြောင်းအရာ တစ်ခုမှာ မြေကိုအစိုးရကသိမ်းထားမှုနှင့်ဆက်နွယ် ပတ်သက်နေသောကြောင့် ဖြစ်သည်။ အခြားအရေးတစ်ကြီးအကြောင်း အရာတစ်မျိုးမှာ “လယ်”နှင့်“ယာ” မြေအမျိုးအစား သတ်မှတ်ခြင်းဖြစ်သည်။ (သို့) ကျေးရွာတော်တော်များများ၌ အပြန်အ လှန် “လယ်” “ယာ” စသည့် ကိစ္စများအတွက် သတ်မှတ်ရန်လိုအပ်နေခြင်း ဖြစ်သည်။ အရေးကြီးသော အချက်တစ်ချက်မှာ လေ့လာသူများအနေဖြင့် မြေယာသိမ်းပိုက်ခံရမှုနှင့်ဆက်နွယ်သောကိစ္စများကို အရေးတစ်ကြီးဖြစ်နိုင်ခြေရှိသောအကြောင်း အရာအဖြစ်တွေ့ရသည်။ လယ်မြေများကို ဆည်များတည်ဆောက်ရန်အတွက် သိမ်းခဲ့ပြီး လက်ဝယ်ပိုင်ဆိုင်ထားသော စိုက်ပျိုးမြေများကို သင့်တင့်စွာ လျော်ကြေးပေးရန်ဖြစ်၏။

၆.၅.၃ စစ်အုပ်ချုပ်ရေးကာလ၌ အပျိုးခွဲသော မြေအငြင်းပွားမှုများနှင့် စပ်လျဉ်းသောဥပမာများ

ဆန်းစစ်လေ့လာ တွေ့ရှိချက်အရ တွေ့ရှိခဲ့သော မြေအငြင်းပွားမှုကိစ္စ (၃) ခုကို ရေတာရှည်နှင့် စဉ်းကူးတို့တွင် အောက်ပါအတိုင်း တွေ့ရှိခဲ့ရ၏။

ကိစ္စရပ် (၁)။ လေ့လာတွေ့ရှိခဲ့သည်မှာ ရွာ (၂) ရွာရှိလယ်သမားများတို့သည် (၁၉၅၀) ပြည့်နှစ်များကတည်းကစတင် ၍ သစ်တောမြေများပေါ်၌ စတင်စိုက်ပျိုးလုပ်ကိုင်ခဲ့ကြသည်။ ပထမပိုင်း၌ တရားမဝင်လုပ်ကိုင်ခဲ့ကြရပြီး နောက်ပိုင်း၌ အခွန်ဆောင်ခဲ့ကြ၍ ယင်းတို့တွင် အခွန်ငွေဖြတ်ပိုင်းများရှိကြသည်။ (၁၉၆၆) ခုနှစ်၊ သစ်တောမြေကို စက်မှု (၁) မြေအဖြစ် (အစိုးရစက်မှုဝန်ကြီးဌာန) ပြောင်းလဲခဲ့ပြီး သကြားစက်တည်ဆောက်ခဲ့သည်။ (၁၉၉၀) ပြည့်နှစ်များတွင် ထိုလယ်ယာမြေ (၁,၂၆၆)ဧက၌လုပ်ကိုင်နေကြသော လယ်သမားများကိုဖယ်ရှားပစ်ခဲ့သည်။ မည်သို့ပင်ဖြစ်စေ သကြားစက်ရုံတည်ဆောက် ပြီးနောက် မြေပိုများကျန်ရှိနေသေးပါသည်။ ထိုမြေပိုများမှ လယ်သမားတစ်ဦးလျှင် (၂) ဧကစီပေးခဲ့ပြီး ကျန်ရှိသောမြေများ ကို စစ်တပ်၊ မြို့နယ်အုပ်ချုပ်ရေးရုံး၊ စုံစမ်းစစ်ဆေးဌာန၊ စိုက်ပျိုးရေးဌာနတို့မှ ယူခဲ့ကြပါသည်။ ထိုအစိုးရအဖွဲ့အစည်းများ သည် ယင်းတို့ရထားသောမြေများကို လယ်သမားကြီးကို အထူးသဖြင့် ငှားရမ်းခဲ့ကြသည်။ ယခုအခါတွင် နိုင်ငံတော်က လယ်သမားမြေများကို ပြန်လည်ပေးအပ်ရန် ကြေငြာလိုက်သောအခါ မြေအငြင်းပွားမှုများ သုံးဦးသုံးဖလှယ်ကြား၌ ဖြစ်ပေါ် လာသည်။ အစိုးရဌာနများ၊ အစိုးရထံမှမြေငှားရမ်းလုပ်ကိုင်နေသော လယ်သမားကြီးများနှင့် ယခင်ကထိုမြေများ၌ အခွန် ဆောင်လုပ်ကိုင်ခဲ့သော လယ်သမားတို့ဖြစ်သည်။ အငြင်းပွားလယ်မြေ ၈၀ (၅၀၀) မှာ ကျေးရွာအုပ်စု (၄) စုမှ ကျေးရွာ ပေါင်း (၁၄) ရွာက ပိုင်ဆိုင်ကြသည်။ လေ့လာခဲ့သော ကျေးရွာများမှ လယ်သမား (၂၀) ဦးခန့်က ဤအမှုနှင့်ပါဝင် ပတ်သက်နေသည်။ သို့ပါသော်လည်း ထိုအငြင်းပွားနေသောယာမြေများမှာ ဆည်ရေပေးနေသော နေရာ၌မဟုတ်ဘဲ ဆည်ရေပေးနိုင်သော နေရာများဖြစ်၏။ (ကျေးရွာဖွံ့ဖြိုးရေး ထောက်ပံ့မှု ကော်မတီအဖွဲ့ဝင်တစ်ဦး)

ကိစ္စရပ် (၂)။ ရေတာရှည်မြို့နယ်တွင် လေ့လာတွေ့ရှိချက်အရ ကျေးရွာ (၂) ရွာ၌ဖြစ်သော ဖြစ်ရပ်နောက်တစ်မျိုးကို တင်ပြလာပါသည်။ (၁၉၉၀) ပြည့်နှစ်များ၌လယ်ယာမြေများကို တစ်မိသားစုများအတွက် ကျေးရွာအသစ်များ ဖော်ထုတ်ရန် အတွက် သိမ်းပိုက်ခဲ့ပါသည်။^{၃၂} သိမ်းပိုက်လိုက်သောမြေများကို တစ်မိသားစုဝင်များ နေထိုင်ရန်အတွက် အသုံးပြုခဲ့ကြ

^{၃၂} The data is not available on how much acres of lands are confiscated.

ပါသည်။ ကျန်သော သိမ်းပိုက်မြေများကို စစ်တပ်က လယ်သမားများအား လယ်ယာလုပ်ကိုင်ရန်အတွက် ငှားရမ်းခဲ့ကြပါသည်။ ထိုသိမ်းပိုက်ခံမြေများနှင့် ပတ်သက်၍ အငြင်းပွားမှုတစ်ခုတစ်ရာရှိခဲ့ပါသည်။ သို့သော် ထိုမြေများသည် ဆည် ရေသောက်ဒေသ တွင်ရှိနေပါသည်။ (ကျေးရွာဖွံ့ဖြိုးရေးထောက်ပံ့မှု ကော်မတီအဖွဲ့ဝင်တစ်ဦး)

ကိစ္စရပ်(၃)။ စဉ့်ကူးရှိကျေးရွာတွင် နိုင်ငံတော်အစိုးရက မြေဧက (၉၀၀) ကို ဇီဝဒီဇယ်စိုက်ပျိုးရေး မြေစီမံကိန်း (ကြက်စု) အတွက် သိမ်းပိုက်ခဲ့ပြီး ယင်းနောက်တွင် ဝါဂွမ်းစီမံကိန်းအတွက်ပါ ဖြစ်ပါသည်။ များမကြာမီ ထိုမြေများကို စစ်တပ်ကယူခဲ့ပြီး လယ်သမားများကို လေလံစနစ်ဖြင့် ငှားရမ်းခဲ့ကြသည်။ မကြာမီကမြေများကို ပြန်လည်ပေးပြီးသော အခါ၌ အငြင်းပွားမှုများသည် ယခင်က မြေကိုအသုံးပြုခဲ့ကြသော လယ်သမားများနှင့် လေလံခွဲ၍ လုပ်ကိုင်သူများအကြား တွင်ဖြစ်ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ ထိုအငြင်းပွားမှုနှင့် ပတ်သက်နေသော ရွာကိုသွားရောက်ခဲ့ပြီး အငြင်းပွားမှု၌ ပါဝင်ပတ်သက်နေသော လယ်သမား (၁၅) ယောက်နှင့် ရှိသည်ကိုတွေ့ခဲ့ရ၏။ တွေ့ရှိခဲ့သည်မှာ ဧက (၉၀၀) အနက် ဧက (၃၀) မှာ ဆည်ရေရသော ဒေသတွင်ရှိပါသည်။ (မြေစီမံခန့်ခွဲမှု ကော်မတီအဖွဲ့ဝင်တစ်ဦး)

သိမ်းပိုက်ခံမြေများ၏ အငြင်းပွားမှုအခြေအနေများကို အာရုံစိုက်လာခြင်း။

ကိစ္စရပ် (၁) အတွက် - အငြင်းပွားနေသောသူများ သုံးဦးသုံးဖလှယ်စလုံးက ဗဟိုမြေယာ စီမံခန့်ခွဲမှုကော်မတီသို့ တိုင်ကြားခဲ့ကြသည်။ ထိုကိစ္စရပ်မှာ ရှေ့မတိုးသာ နောက်မဆုတ်သာဖြစ်နေပြီး မည်သည့်အငြင်းပွားမှုတွင် ပါဝင်နေသူမဆို မြေကိုအသုံးပြုနိုင်သော သူများဖြစ်နေကြပါသည်။ ကိစ္စရပ် (၂) အတွက် - ပြန်လည်တောင်းဆိုသော ကိစ္စများ ကော်မတီထံသို့တက်မလာခဲ့ပါ။ လေ့လာသောအခါတွင် ပြန်လည်ဖြေကြားသူတစ်ယောက်၏ အဆိုအရ နားလည်ခဲ့ရသည်မှာ မြေနှင့်ပတ်သက်၍ အငြင်းပွားမှုဖြစ်လာစေရန် မည်သူမျှမလုပ်ပုံပါ။ ကိစ္စရပ် (၃) အတွက် - အငြင်းပွားနေသောနှစ်ဦးနှစ်ဖက်က မြေယာခန့်ခွဲမှုကော်မတီသို့ တိုင်ကြားခဲ့ကြသည်။ ယခုအခါမြို့နယ်ရှိ မြေယာစီမံခန့်ခွဲမှု ကော်မတီက အမှုကို စုံစမ်းစစ်ဆေးလျက်ရှိပြီး ကျေးရွာအဆင့် မြေယာစီမံခန့်ခွဲမှုကော်မတီက အငြင်းပွားနေသော နှစ်ဖက်စလုံးကိုစုံစမ်းစစ်ဆေးကာ သက်သေများစုဆောင်းလျက်ရှိသည်။

ဆည်မြောင်းစီမံကိန်းများကို တည်ဆောက်ရာမှ အစပျိုးခဲ့သော အငြင်းပွားမှုများ တွေ့ခဲ့ရသည်။

မြောက်ယမားစီမံကိန်း

အဓိကဆည်ကြီး တည်ဆောက်ခဲ့စဉ်ကာလက မြေများပြန်လည်ရရှိရန် တောင်းဆိုမှု (သို့) နေရာမှနေ အတင်းအကြပ်ဖယ်ရှားပစ်မှုများ မရှိခဲ့ပါ။ ဆည်တည်ဆောက်မှုနှင့် ဆက်စပ်လျက်ရှိသော ထိုလုပ်ငန်းကို စီမံဆောင်ရွက်ခဲ့ကြစဉ်က ထိုနေရာမှ ရွာ (၆) ရွာကိုရွှေ့ပြောင်းခဲ့ကြသည်။ တစ်ရွာလုံးရှိလူများကို ရွှေ့ပြောင်းသော (၆) ရွာအနက် (၃) ရွာတွင် ပြန်လည်နေရာချထားခဲ့ကြ၏။ အစိုးရသည်ရွာ (၆) ရွာမှ နေရာပြောင်းရွှေ့ခဲ့သောလူအားလုံးကို အသစ်တည်ဆောက်သော အေးချမ်းသာကျေးရွာ၌ ပြန်လည်နေရာချထားပေးခဲ့၏။ ဆည်မြောင်းဦးစီးဌာနကလည်း ကျေးရွာအသစ်တည်သော ကိစ္စ၌ ရွှေ့ပြောင်းခဲ့ရသော သူများကို ပြန်လည်နေရာချထားပေးမှုများ၌ ပါဝင်ကူညီဆောင်ရွက်ပေးခဲ့၏။ ကျေးရွာများ၌ လမ်းများဖောက်ခဲ့ပြီး မီးရရှိရန် ဆောင်ရွက်ပေးခဲ့သော်ငြားလည်း အစိုးရသည် စိုက်ပျိုးမြေများကိုအပြည့်အဝ အစားထိုးမပေးခဲ့ပေ။

မာလဲနတ်တောင်စီမံကိန်း

အဓိကဆည်ကြီး တည်ဆောက်ခဲ့စဉ်က ကျေးရွာ (၂) ရွာရှိလူများကို ရွှေ့ပြောင်းခဲ့ကြသည်။ ထို (၂) ရွာကို နံဘေး၌ရှိသောမြေနေရာ၌ ဆည်မြောင်းဦးစီးဌာန အကူအညီဖြင့် ပြန်လည်နေရာချထားပေးခဲ့သည်။ မြေများပြန်လည် ရယူခဲ့သောအခါ၌ စိုက်ပျိုးမြေအနည်းငယ်သာရရှိခဲ့ကြပြီး ထိုမြေများအတွက် နစ်နာကြေးမပေးရသေးပါ။ သို့သော် လူအများသည် ရေးဆွဲချထားပေးသော ဒေသ၌ နားလည်မှုဖြင့်ခွင့်ပြုကာ စိုက်ပျိုးလုပ်ကိုင်ခွင့်ရကြပြီး အပိုင်ငွေအဖြစ် ဆည်များအတွင်းတွင် ငါးဖမ်းခွင့်များရရှိခဲ့သည်။

ကျေးရွာအုပ်စု မြေယာစီမံခန့်ခွဲမှု ကော်မတီဝင်တစ်ယောက်၏ အဆိုအရ မြို့နယ်တစ်ခုတွင် အခြားလယ်သမား၏ စိုက်ပျိုးမြေများကိုရယူ၍ ဆည်တည်ဆောက်ရန်အတွက် စိုက်ပျိုးမြေများကို သိမ်းယူခဲ့ပြီး ထိုနေရာမှ ရွှေ့ပြောင်းခဲ့သော ရွာ (၂) ရွာ၏ ပြန်လည်နေရာချထားရေးကိစ္စကို အစိုးရကစီမံဆောင်ရွက်ပေးခဲ့သည်။ ပထမရွှေ့ပြောင်းခံခဲ့ရသော ရွာ (၂) ရွာမှ လူများကို ပြောင်းရွှေ့စရိတ်နှင့် ပြောင်းရွှေ့ရန်အတွက် သယ်ယူပို့ဆောင်ရေးများကို ပေးခဲ့ပါသည်။ မည်သည့်သိမ်းပိုက်ခံ စိုက်ပျိုးမြေပြန်လည်ချထားမှုကိုမျှ နစ်နာကြေးတစ်စုံတစ်ရာ မပေးခဲ့ပါ။

ဆင်သေဆည်စီမံကိန်း

အဓိကဆည်ကြီး တည်ဆောက်စဉ်ကာလက ထိုဒေသရှိ ရွာ (၉) ရွာတွင် နေထိုင်သူများမှာ ရွှေ့ပြောင်းခံခဲ့ရ သည်။ အသစ်တည်ထားသော အေးချမ်းသာရွာဟုခေါ်သောရွာသို့ အိမ်ထောင်စု (၇၀၀) ခန့်ကို ရွှေ့ပြောင်းစေခဲ့သည်ဟု အစီရင်ခံခဲ့ပြီး အခြားအိမ်ထောင်စု (၈၀၀) ခန့်မှာမူ ယင်းတို့မူလရွာများ၌ လုံလောက်စွာနေထိုင်နိုင်ရန်၊ စိုက်ပျိုးလုပ်ကိုင်ရန် မြေအလုံအလောက်ရှိပြီး ရေးဆွဲပေးသော နေရာများ၌ စိုက်ပျိုးခွင့်ပြုထားပြီး ဆည်မှလည်းငါးများကို ဖမ်းယူခွင့် ပြုထား သောကြောင့် မူရင်းရွာ၌သာ နေထိုင်ရန်ရွေးချယ်ခဲ့ကြသည်။ မြေယာမဲ့များအပါအဝင် ပြန်လည်နေရာချထားပေးခဲ့သော ရွာ သို့ရွှေ့ပြောင်းသွားသော အိမ်ထောင်စုဝင်များသို့ အိမ်ယာများနှင့်စိုက်ပျိုးရန်မြေများကို အစားထိုးပေးခဲ့သည်။ မြေယာမဲ့ များနှင့် မြေယာအနည်းငယ်မျှသာ ပိုင်ဆိုင်သောသူများက (၀.၅) ဧကရရှိခဲ့ပြီး မြေယာကျယ်များပိုင်ဆိုင်သည့်လူများက (၂) ဧကစီရရှိခဲ့ကြသည်။ ရွှေ့ပြောင်းခံရသော သူများ၏ဘဝကို အပြည့်အဝ ပြန်လည်ဖြည့်ဆည်းပေးနိုင်မှု ရှိ / မရှိ (အစားထိုးပေးသောမြေများ လုံလောက်မှု ရှိ / မရှိ) မှာ မသေချာပေ။

ဆွာချောင်းစီမံကိန်း

အဓိကဆည်ကြီး တည်ဆောက်စဉ်ကာလက ရွာ (၇) ရွာကို ရွှေ့ပြောင်းခဲ့ပြီး စိုက်ပျိုးမြေအချို့လည်း သိမ်းယူခံ ခဲ့ရသည်။ ရွှေ့ပြောင်းခံရသောသူများကို ရေလှောင်ကန်နှင့်မနီးမဝေးတွင် နေထိုင်ရာနေရာပေးခဲ့ပါသည်။ နေရာထိုင်ခင်း အသစ်သို့ ရွှေ့ပြောင်းသည့်စရိတ်ကာမိရန် ငွေများလည်းပေးအပ်ခဲ့ကြပါသည်။ သို့ရာတွင် စိုက်ပျိုးမြေများကို အစားထိုး ပေးအပ်ခြင်းနှင့် အိမ်ဆောက်ရန် ကုန်ကျငွေများမပေးခဲ့ပါ။ လူတော်တော်များများက တင်ပြခဲ့သည်မှာ ယင်းတို့သည် စိုက်ပျိုးရန်မြေများမရှိသေးကြောင်းနှင့် အာမခံချက်ရှိသော နေထိုင်မှုမရှိသေးကြောင်းတို့ဖြစ်ပါသည်။ အကျိုးသက်ရောက်မှု ခံစားနေရသော နေရာထိုင်ခင်းလုံလောက်စွာနှင့် စိုက်ပျိုးရန်မြေလုံလောက်စွာရှိသော မူရင်းရွာရှိသူများက တင်ပြခဲ့သည်မှာ ယင်းတို့သည် အပိုင်ငွေရရှိခဲ့ကြကြောင်း၊ ရေအားစက်ရုံတွင် အလုပ်လုပ်ခြင်း၊ စီမံကိန်း ရေးဆွဲထားသော နေရာများ၌ လယ်ယာစိုက်ပျိုးခြင်းနှင့် ရေလှောင်တံမံထဲတွင် ငါးရှာခြင်းတို့မှ အပိုင်ငွေရခဲ့ကြပါသည်။

အထက်တွင် ဖော်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း လွန်ခဲ့သော (၁၀-၁၅) နှစ်ခန့်က တည်ဆောက်ခဲ့သော ဆည်မြောင်းစီမံချက် များနှင့် ဆည်များတည်ဆောက်ကာ ယင်းတို့ကိုရေပေးရန်အတွက်ပြုလုပ်ခဲ့စဉ်က ရွှေ့ပြောင်းခံရသူတော်တော်များများကို နစ်နာကြေးများ သင့်တင့်စွာပေးခဲ့ခြင်းမရှိကြောင်း လေ့လာခဲ့သော စီမံကိန်း (၄) ခု၌တွေ့ခဲ့ရ၏။^{၃၄} အတော်များများအတွက်

^{၃၄} See the table 1.3 for details on the construction of dams.

နေထိုင်စားသောက်မှုများလည်း အပြည့်အဝပြန်လည်ရရှိမှု ရှိကြောင်းတွေ့ရ၏။ သီးခြားဖြစ်ရပ်မှာ ဆွာချောင်းဆည်ကို တည်ဆောက်ခဲ့စဉ်က ရွှေ့ပြောင်းခံခဲ့ရသူများအပါအဝင် ရွှေ့ပြောင်းခံရသူ အတော်များများတို့နှင့် ပတ်သက်၍ အစီရင်ခံ ခဲ့သည်မှာ ယင်းတို့သည် လုံလောက်သော စိုက်ပျိုးမြေ အရွယ်အစားနှင့် အရည်အသွေးပြည့်မြေများ မရရှိသေးကြောင်း (သို့) နေထိုင်စားသောက်မှုအတွက် အခြားသော အာမခံချက်ရှိသည့် အရင်းအမြစ်များ မရရှိသေးကြောင်းနှင့် ယင်းတို့၏ နေထိုင်စားသောက်မှု ထိခိုက်ရှိနေကြောင်း တင်ပြခဲ့သည်။ ယခင်က သိမ်းပိုက်ခံမြေများနှင့် ပတ်သက်၍ ရွှေ့ပြောင်းခံရသူ များက အပြင်းအထန်တောင်းဆိုမှုများနှင့် စပ်လျဉ်း၍ လေ့လာသည့်အဖွဲ့မှ မကြုံတွေ့ခဲ့ရပေ။^{၁၉} မည်သို့ပင်ဖြစ်စေကာမူ ဆည်မြောင်းစနစ်ကို ပြန်လည်ထူထောင်ပြီး ဆည်နှင့်ပင်မတူးမြောင်းများမှ ရေများကို ယူပြီးစတင်သုံးစွဲသည့် စီမံချက် စသည်နှင့်တပြိုင်နက် ရွှေ့ပြောင်းခံရသောသူများက မကျေနပ်မှုများဖြင့် ပေါက်ကွဲလာနိုင်ချေရှိကြောင်း မှန်းဆတွက်မိ ကြသည်။

၆.၅.၅ “ယာ” မှ “လယ်” သို့ စိုက်ပျိုးမြေအမျိုးအစားကို ပြန်လည်သတ်မှတ်ခြင်းနှင့် အပြန်အလှန်ပြုလုပ်မှုလိုအပ်ခြင်း

လေ့လာချက်အရ တွေ့ရှိခဲ့သည်မှာ စဉ့်ကူးနှင့်ပုလဲမြို့နယ်ရှိ ကျေးရွာများမှ လယ်သမားများသည် ယခုအခါ၌ ဆည်ရေဖြင့်လယ်များ၌ စပါးစိုက်ပျိုးနေကြသည်။ သို့ပါသော်လည်း ထို “လယ်”မြေအချို့မှာ “ယာ”မြေအဖြစ်သာ မှတ်တမ်း တင်ထားဆဲဖြစ်၏။ မြန်မာစိုက်ပျိုးရေးဖွံ့ဖြိုးမှုဘဏ်မှ ချေးငွေများ ပိုမိုရရှိနိုင်ရန်အတွက် လူများသည် “ယာ”မှ “လယ်”သို့ ပြောင်းလဲနေကြသည်။ လယ်တစ်ဧကချေးငွေ (၁၀၀,၀၀၀) ကျပ်ရရှိပြီး “ယာ”တစ်ဧကတွင် ချေးငွေ (၃၀,၀၀၀) ကျပ်သာ ရပါသည်။ ဤသို့မြေအမျိုးအစားပြန်လည်သတ်မှတ်သည့်ကိစ္စမှာ မြေအသုံးချခွင့်လက်မှတ်ထုတ်ပေးသောအခါ၌ အချိန်ယူ ဆောင်ရွက်ရသော ကိစ္စဖြစ်၏။ အကြောင်းမူ လယ်ယာမြေမှတ်တမ်းဌာနမှ လယ်များကိုစစ်ဆေး၍ တိုင်းထွာချက်များ လိုသည့်အတွက်ဖြစ်၏။ ထပ်မံ၍တင်ပြထားသည်မှာ ထိုသို့လယ်များကိုလာရောက်၍ တိုင်းထွာရန်အတွက် မြေစာရင်းဌာန သို့ လယ်သမားများက ငွေ (၅,၀၀၀) ကျပ်ပေးရသည်ဟူ၍ ဖြစ်၏။

“မြေတွေကို “လယ်” အဖြစ်ပြန်ပြီးသတ်မှတ်ပေးမှသာ မြန်မာ့လယ်ယာစိုက်ပျိုးရေးဖွံ့ဖြိုးမှုဘဏ်မှချေးငွေ (၁၀၀,၀၀၀) ကျပ် ရနိုင်မှာပါ။ ကျွန်တော်တို့က မြေစာရင်းဌာနသို့ မြေလာတိုင်းဖို့ တောင်းဆိုထားပါတယ်။ သူတို့ မြေလာတိုင်းဖို့အတွက် မြေစာရင်းဌာနကိုငွေ (၅,၀၀၀) ကျပ်ပေးရပါတယ်။”(စဉ့်ကူးမြို့နယ်ရှိ လယ်သမားတစ်ဦး)

အခြားတစ်ဖက်၌ လေ့လာတွေ့ရှိချက်အရ ကျေးရွာနှစ်ရွာရှိ လယ်သမားများက အခိုင်အမာ ပြောဆိုကြသည်မှာ ယင်းတို့၏ “လယ်” ကို “ယာ” အဖြစ် ပြန်လည်သတ်မှတ်ပေးရန်နှင့် အကြောင်းမှာမူ ဆည်ရေမရရှိသောကြောင့် ယင်းတို့၏ လယ်တွင် စပါးမစိုက်နိုင်ကြ၍ ဖြစ်၏။ အစိုးရနှင့်နားလည်မှု သဘောတူညီချက်ယူကာ လောလောဆယ်တွင် ယင်းတို့သည် အခြားသီးနှံပင်ဖြစ်သော ကြံ၊ နှမ်းနှင့်ပဲများကိုစိုက်ပျိုးနေကြသည်။ ထိုအကျိုးဆက်ကြောင့် ယင်းတို့သည် ဆည်ရေမှ အကျိုးခံစားခွင့်မရရှိနိုင်သဖြင့် ယင်းတို့၏မြေအမျိုးအစားကို “ယာ” အဖြစ် သတ်မှတ်ပေးစေလိုကြ၏။ လေ့လာခဲ့သော အခြားရွာတစ်ရွာသည်လည်း အလားတူကိစ္စမျိုးကို ရင်ဆိုင်နေကြရသော်လည်း ထိုရွာသားများသည် ယင်းတို့ကို “လယ်” များကို “ယာ” အဖြစ်ပြန်လည်သတ်မှတ်ပေးရန် မပြောဆိုကြပေ။

ကိစ္စရပ် (၁)။ တစ်ကုန်းမြို့နယ်ရှိ ကျေးရွာ (၁) ရွာတွင် ဆည်ရေဧက (၄၀၀) ရှိသော်လည်း (၂၀၀) ဧကသာလျှင် ဆည်ရေမှအကျိုးခံစားမှုရှိနေ၏။ ထို့အတွက် လယ်သမားများသည် ဧက (၂၀၀) ကို “ယာ” အဖြစ် ပြန်လည်သတ်မှတ်ပေး ရန်လိုလားကြပြီး သို့မှသာ အစီစဉ်ဖြင့် သီးထပ်အမျိုးမျိုးကို လွတ်လပ်စွာစိုက်နိုင်မည်ဖြစ်ပါသည်။

^{၁၉} The exception is the farmers in North Yama schemes who destroyed some of the canal system built because they initially did not receive sufficient water from the irrigation and did not want to risk growing paddy with insufficient water. An associated dam was built in 2007 which resolved the issue of insufficient water and farmers now farmers welcome the irrigation and want the scheme to be further developed

ကိစ္စရပ် (၂)။ တပ်ကုန်းမြို့နယ်ရှိ ကျေးရွာ (၁) ရွာတွင် ဆည်ရေဧက (၆၃၀) ရှိသော်လည်း ဧက (၁၂၀) မှာ ဆည်ရေ အကျိုးခံစားခွင့်မရှိပေ။ ထို့အတွက် လယ်သမားများက ပဲတီစိမ်း၊ ဝါနှင့် အခြားသော ဟင်းသီးဟင်းရွက်ပင်များကို အစိုးရ တာဝန်ရှိပုဂ္ဂိုလ်များနှင့် နားလည်မှု သဘောတူညီချက်ယူကာ စိုက်ပျိုးကြ၏။

ကိစ္စရပ် (၃)။ စဉ့်ကူးမြို့နယ်ရှိ ကျေးရွာ (၁) ရွာတွင် ဆည်ရေရရှိသော မြေ (၆၉) ဧကရှိသည့်အနက် ဧက (၂၀) သာ လျှင် ဆည်ရေရရှိသည်။ စင်စစ်တွင် ထိုမြေများကို မြေစာရင်းဌာနတွင် “ယာ” မြေအဖြစ်သတ်မှတ်ထားသည်။ သို့သော် ဆည်ရေရရှိသော ဒေသရှိမြေဖြစ်၍ လယ်တွင်စပါးစိုက်ရမည်ဖြစ်သည်။ ထို့အတွက် မြေအသုံးချခွင့် လက်မှတ်ရထားသော လယ်သမားများက အခါအားလျော်စွာ ကြိုကိုလွတ်လပ်စွာစိုက်ပျိုးရန်အတွက် ယင်းတို့၏မြေများကို “ယာ” အဖြစ်သတ်မှတ် လိုကြ၏။

၆.၅.၆ ပြင်ပုဂ္ဂိုလ်များသို့ မြေများကိုရောင်းချခြင်း

နေပြည်တော်နှင့် မန္တလေးအနီးလမ်းနံဘေးတွင်ရှိသော ကျေးရွာများမှမြေများကို ရောင်းချသောကိစ္စများနှင့် စပ်လျဉ်း၍ အစီရင်ခံချက်များ ရှိခဲ့ပါသည်။ နေပြည်တော်နှင့် မန္တလေးအနီးရှိ လမ်းမကြီးနှင့် ကပ်လျက်တည်ရှိသော ကျေးရွာများတွင် မြေဈေးမှာငွေကျပ် သိန်းတစ်ရာမှ သိန်းနှစ်ရာအထိ ပေါက်လျက်ရှိရာ စီးပွားရေးလုပ်ကိုင်သူများက ထိုမြေ များကို ဝယ်ယူကြသည်။ နေပြည်တော်အနီးရှိ လယ်ယာမြေကွက်များ ဈေးတက်လာခြင်းအကြောင်းမှာ ဒေသတွင်း အမြန်လမ်းမကြီး ဖောက်လုပ်လျက်ရှိပြီး နေပြည်တော်နှင့် မန္တလေးများတွင် မြို့ပြဒေသများ ချဲ့ထွင်လာမှုတို့ကြောင့်ဖြစ်၏။

သွားရေးလာရေး ပိုမိုလွယ်ကူကောင်းမွန်မှုကို ဖြစ်ပေါ်လာစေရာ စီးပွားရေးလုပ်သူများက ထိုနေရာများတွင် ရင်းနှီး မြှုပ်နှံကြရန်အတွက် စိတ်ဝင်စားလာကြသည်။ တပ်ကုန်း (နေပြည်တော်အနီး)ရှိ ကျေးရွာများမှလူများကို လေ့လာချက်အရ အချို့စီးပွားရေးလုပ်ငန်းရှင်များသည် ထိုမြေများကိုဝယ်ယူရန် စိတ်ဝင်စားသည်သာမက ထိုမြေများတွင် လယ်ယာလုပ်ကိုင် ရန်အတွက်လည်း စိတ်ဝင်စားကြသည်။ အစီရင်ခံချက်အရ အစိုးရသည် စုပေါင်းလယ်ယာ တိုးချဲ့လုပ်ကိုင်မှုကို စိတ်ဝင်စား ပြီး မြေများကို “လယ်” “ယာ” စသည်ဖြင့် အခေါ်အဝေါ် ခေါင်းစည်းများအရ လွယ်ကူချောမွေ့ ရန်ပြုလုပ်ပေးပြီး စက်များ နှင့် နည်းပညာများလည်း ထောက်ပံ့ပေးပါသည်။ အစီရင်ခံချက်များအရ လေ့လာတွေ့ရှိချက်အရ တပ်ကုန်းနှင့် အခြားရွာ (၂) ရွာတွင် အလားတူကိစ္စရပ် (၃) ခုကိုတွေ့ခဲ့ရပါသည်။ ထိုကိစ္စရပ်များအတွက် စီးပွားရေးသမားများသည် ဧက (၅၀) မှ (၁၀၀) အထိ ဝယ်ယူနေကြပါသည်။ အခြားတစ်ဖက်၌ မန္တလေးတွင် လမ်းနံဘေးတွင်ရှိသော လယ်ယာမြေများကို ဝယ်ယူသောစီးပွားရေးသမားများသည် ထိုနေရာများ၌ ပုဂ္ဂလိက ဓါတ်ဆီဆိုင်များအဖြစ်ဖွင့်လှစ်ခဲ့ပါသည်။ တင်ပြချက်များ၌ တစ်ခုတည်းသာ တရုတ်ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူတစ်ဦးသည် ဧက (၁၀၀) ကျော် ဝယ်ယူပြီး ခေတ်မီလယ်မြေအဖြစ် တိုးတက်ဖွံ့ဖြိုး ရန်အတွက် ဖရဲနှင့် စပါးစိုက်ပျိုးပါသည်။ ဤတစ်ခုမှလွဲ၍ အလားတူကိစ္စရပ်များမရှိပါ။

လယ်သမားများသည် ယင်းတို့၏မြေကို ရောင်းချလိုသည်ထက် စီးပွားရေးသမားက ယင်းတို့မြေကို စီးပွားရေး လုပ်ကိုင်ရန်အတွက်ပိုမိုစိတ်ဝင်စားသည်ကိုတွေ့ရသည်။ လူမှုရေးအကျိုးဖြစ်ထွန်းမှုမှလေ့လာချက်အရ အပြင်လူများအနက်မှ အထက်တွင်ဖော်ပြခဲ့သော စီးပွားရေးလုပ်ရန်အတွက် မြေဝယ်ယူသော ကိစ္စ (၃) ခုသာရှိကြောင်းကြားခဲ့ရပါသည်။ အကြောင်းမူ လယ်သမားများကလည်း ယင်းတို့မြေများသည် လွန်ခဲ့သောနှစ်ပေါင်းများစွာကထက်စာလျှင် ဈေးမှာ အဆပေါင်းများစွာ တက်လာသော်ငြားလည်း ယခုထက် ထပ်၍တက်ဦးမည်လောဟု စောင့်ကြည့်လိုကြပါသည်။ အရေးကြီး သော အချက်တစ်ရပ်ကို အစီရင်ခံလာသည်မှာ မည်သို့ပင် “ယာ” မြေနှင့် ဆည်ရေမရသော “လယ်” မြေ ဖြစ်စေကာမူ

နေပြည်တော်နှင့် မန္တလေးလမ်းမကြီး နံဘေးတွင်ရှိသော မြေများသည် ဆည်ရေရသော မြေများထက် အရောင်းသွက်သည် ကို တွေ့ရ၏။

၆.၅.၇ မြေယာတိုးတက်ရေး အစီအစဉ်များ

စိုက်ပျိုးရေး စမ်းသပ်လေ့လာရေးအဖွဲ့သည် မြေများတိုးတက်ရေးပြုလုပ်ရန်အတွက် အစီအစဉ် (၃) ခုကို ချမှတ်ခဲ့သည်။ တပ်ကုန်းမြို့နယ် (နေပြည်တော်) ရှိရေအေးရွာတွင် စီမံချက် (၁) ခု၊ အလျင်လိုရွာတွင်စီမံချက် (၁) ခုနှင့် နေပြည်တော် ဇေယျသီရိမြို့နယ်ရှိ အလျင်လို ရွာအနီးတွင် ဂျပန်အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေးအေဂျင်စီ JICA က ငွေကြေးထောက်ပံ့မှုဖြင့် ပြုလုပ်ခဲ့သော နောက်ထပ်စီမံချက်တစ်ရပ် တို့ဖြစ်၏။ မတူညီသော စီမံချက်အမျိုးမျိုးတွင် ပါဝင်လုပ်ဆောင်သူများနှင့်တကွ ဆည်မြောင်းနှင့် စိုက်ပျိုးရေးဌာနမှ ပုဂ္ဂိုလ်များမှ ယင်းစီမံချက်ကို ကြီးကြပ်အုပ်ချုပ်သူနှင့် စီမံချက်အမျိုးမျိုးကို အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်ကြသူများ တိုင်ပင်လုပ်ဆောင်ခဲ့ကြ၏။ ထပ်လောင်း၍ စိုက်ပျိုးရေး ကွင်းဆင်းလေ့လာရေးအဖွဲ့များနှင့် အခြားမြေများတိုးတက်အောင် ဆောင်ရွက်မှုစီမံကိန်းများတွင် ပါဝင်လုပ်ဆောင်သော လယ်သမားများ၊ တပ်ကုန်းမြို့နယ် ခရမ်းဆက်ကုန်းရွာနှင့် နောက်တစ်ခုမှာ (၂၈၈ ကွင်း) ဟုခေါ်တွင်သော အလျင်လိုရွာ အပါအဝင် ထိုရွာမှရွာသားများ တွေ့ဆုံကြသည်။ ရေအေးရွာ၏ စီမံချက်မှာ ဆင်သေဆည်ရေရှိသော ဒေသတွင်ဖြစ်ပြီး နောက်တစ်ရွာမှာ အလျင်လိုရွာတွင်ဖြစ်သည်။ JICA^{၃၅} ၏စီမံချက်မှာ ငလိုက်ဆည်ရေရှိသော ဒေသတွင်ဖြစ်၏။ အလျင်လိုရွာတွင် (၁၉၉၃) ခုနှစ်၌ စီမံချက်တစ်ခုကိုအကောင်အထည်ဖော်ခဲ့ပြီး၊ ကျန်လေ့လာတွေ့ရှိသော စီမံချက်များကို မကြာမီ (၂၀၁၃) ခုနှစ်နှင့် (၂၀၁၄) ခုနှစ်အတွင်းက အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်ခဲ့၏။ အစိုးရမှ မကြာမီက အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ခဲ့သော စီမံချက်အားလုံးကို လေ့လာတွေ့ရှိချက်အရ လူ့အဖွဲ့အစည်းကို စည်းရုံးလုပ်ဆောင်ရာ၌ နည်းလမ်းများမှာ အတူတူပင်ဖြစ်၏။ လုပ်ကိုင်ဆောင်ရွက်မှု နည်းလမ်းနှင့် အရည်အသွေးများမှာလည်း အတူတူပင်ဖြစ်၏။ သို့ပါသော်လည်း အလျင်လိုနှင့် JICA က ငွေကြေးအထောက်အပံ့ပြုသော စီမံချက်များမှာ ကျန်စီမံချက်များနှင့် ခြားနားပေသည်။ တူညီသော အချက်တစ်ခုမှာ လယ်သမားများပိုင်ဆိုင်သောမြေများ၊ တစ်ရွာထက်မက စီမံကိန်းတစ်ခုစီတွင် အကြီးဝင်နေသည်။

ရပ်ရွာလူမှုအဖွဲ့အစည်းများကို စည်းရုံးသောနည်းလမ်းများ

အစိုးရကလုပ်ဆောင်သော မြေတိုးတက်အောင်စီမံကိန်းအားလုံးတွင် လူ့အဖွဲ့အစည်းကို စည်းရုံးသော နည်းလမ်းမှာ အတူတူပင်ဖြစ်၏။ ဆည်မြောင်းဌာနမှပုဂ္ဂိုလ်များ၊ စက်မှုလယ်ယာဌာနမှပုဂ္ဂိုလ်များနှင့် မြေစာရင်းဌာနနှင့် မြို့နယ်အုပ်ချုပ်ရေးဌာန၊ မြို့နယ်အဆင့်ရှိ ပုဂ္ဂိုလ်များက လူအများကိုစည်းရုံးကြသည်။ ထိုပုဂ္ဂိုလ်တို့သည် ရွာများသို့ သွားခဲ့ကြသည်။ အထူးသဖြင့် စီမံကိန်း၏ အကျိုးကျေးဇူးများနှင့် လယ်များကို မည်သို့စွန့်ပစ်ကြရမည်၊ ထပ်မံ၍ မည်သို့ပြောင်းလဲပစ်ရမည် စသည်တို့ကိုပြောကြားခဲ့သည်။ ထိုကဲ့သို့သော အစည်းအဝေးများကို ကျေးရွာတစ်ရွာစီ၌ နှစ်ကြိမ်ကျ ပြုလုပ်ပြီး အကယ်၍ ထိုစီမံကိန်းကိုနှစ်သက်သဘောတူပါက ဒုတိယအကြိမ်တွင်လက်မှတ်ရေးထိုးကြရ၏။ ယင်းတို့၏ လက်မှတ်များကို မြေယာတိုးတက်ဖွံ့ဖြိုးရေး စီမံချက်အား သဘောတူညီသော လယ်သမားများစာရင်းဟု ခေါင်းစဉ်တပ်ထားသော စာရွက်တွင် လက်မှတ်ရေးထိုးပြီး အမည်ပေးခဲ့ရပါသည်။ လယ်သမားများအဆိုအရ ထိုသဘောတူ စာချုပ်တွင် မြေယာတိုးတက်ဖွံ့ဖြိုးရေး စီမံကိန်းကို မည်သို့အကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်မည်ဟူသော ဖော်ပြချက်များ မပါရှိပေ။ သို့သော် စီမံကိန်း (၂၈၈) ခု ၏သဘောတူစာချုပ်တွင်မူ စာပိုဒ်တစ်ပိုဒ်မှာ မြေများကိုပြောင်းလဲပစ်သည့်အခါ၌ ထိုမြေသည် (လယ်) အခြားသူများ၏လက်ထဲ၌ တချို့တဝက်ရှိနေပြီး ယင်းတို့၏ လယ်မြေများကို ညှိနှိုင်းသတ်မှတ်ထားသော နှုန်းအတိုင်း စွန့်လွှတ်ရန် လယ်သမားများက သဘောတူညီကြောင်း ဖော်ပြပါရှိပါသည်။ ဥပမာ - တစ်စုံတစ်ယောက်၏ လယ်မြေ (၀.၄)

^{၃၅} The so-called JICA land improvement scheme is located near Ah Lyin Lo village. The JICA scheme was built with the funding and macro management (that this organizing and negotiations with the beneficiaries) by JICA

ကေသည့် အခြားသူ၏လယ်တွင် ပါဝင်နေပြီး ယင်းကိစ္စမှာလည်း မြေကိုစနစ်တကျ တည်ဆောက်ရန်နှင့် အဆင်ပြေ စေရန်ဖြစ်ပြီး လူက စီမံကိန်းမစမိပေးရန် ဆုံးဖြတ်ထားသော မြေကိုရောင်းခဲ့ရသည်။ JICA စီမံကိန်းတွင်မူ ကြိုတင်ဆုံးဖြတ် ထားသော ငွေမှာ တစ်ကေလျှင် (၃,၀၀၀,၀၀၀) ကျပ်ဖြစ်၏။ ထို့အတွက် ပထမလူသည် ၎င်း၏မြေကို (၁,၂၀၀,၀၀၀) ကျပ်နှင့် ရောင်းခဲ့ရ၏။

အလျင်လိုနှင့် JICA ငွေကြေးထောက်ပံ့မှုဖြင့် ပြုလုပ်သောစီမံကိန်းများကမူ မတူညီသော လုပ်ဆောင်ချက်များ လုပ်ဆောင်ကြ၏။ အလျင်လိုစီမံကိန်းကို (၁၉၉၃) ခုနှစ်တွင် စတင်ခဲ့ပြီး လယ်သမားများ၏ သဘောတူညီမှုကို မယူပဲ လုပ်ကိုင်ဆောင်ရွက် အကောင်အထည်ဖော်ခဲ့၏။ အခြားတစ်ဖက်၌ ငွေကြေးထောက်ပံ့မှုဖြင့်လုပ်သော စီမံကိန်းကမူ လူအများကို စည်းရုံးရာ၌ အခြားသော နည်းလမ်းများကို အသုံးပြုသည်။ JICA မှ လူများကိုယ်တိုင် ကျေးရွာများသို့ လာရောက်၍ ရွာသားများကို စည်းရုံးခဲ့ကြသည်။ ပထမဦးစွာ ကျေးရွာရှိ တရားဝင်နှင့်တရားဝင်မဟုတ်သော ခေါင်းဆောင်/ လူကြီးများနှင့် တွေ့ဆုံခဲ့၏။ (ကျေးရွာရပ်မိရပ်ဖများ၊ မြေစီမံရေးကော်မတီအဖွဲ့များနှင့် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးကို အထောက် အကူပြုကော်မတီများ) (သို့) မြေဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး စီမံကိန်းဖော်ဆောင်မည့်နေရာများရှိရွာများသို့ သွားရောက်တွေ့ဆုံခြင်း တို့ဖြစ်ကြ၏။ ကြိမ်ဖန်များစွာ တွေ့ဆုံစည်းဝေးပြီးနောက်၊ ရွာသားများနှင့် တွေ့ဆုံခဲ့ကြပြီး ယင်းတို့၏ လိုအပ်ချက်များနှင့် အကြံဉာဏ်များကိုဖော်ဆောင်ရာ၌ အရည်အသွေးကောင်းကောင်းဖြင့်ပြုလုပ်ရန် အထူးသဖြင့် မြေမျက်နှာပြင်ညီအောင် ပြုလုပ်ရန်နှင့် ရေမြောင်းများ စွမ်းအားအပြည့်ဖြင့် စီးဆင်းနိုင်ရန်နှင့် ယင်းတို့၏ စိုက်ပျိုးရာသီတစ်ခုကို မစိုက်ပျိုးပဲထားရန် သဘောတူခဲ့ကြ၏။ အကြောင်းမှာ မြေမျက်နှာပြင် ပိုကောင်းမွန်လာစေရန် နှင့် ရေစီးကြောင်းကောင်းမွန်ရန်ဖြစ်၏။

လုပ်ငန်းအကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်ခြင်းနှင့် မြေယာများ ပြန်လည်ချထားခြင်း

အလျင်လိုနှင့်ရေအေးရှိ စီမံကိန်းများမှလွဲ၍ အခြားသော စီမံကိန်းအားလုံးသည် တစ်ကေကွက်များဖြင့် ဖွံ့ဖြိုးရေး လုပ်ငန်းကို ဖော်ဆောင်ပါသည်။ အလျင်လိုရှိ အကွက်မှ (၀.၅) ဧကအကွက်ဖြစ်ပြီး ရေအေးရှိအကွက်မှာ တစ်ကေထက် အနည်းငယ်မျှလျော့သော (၄၃၂၀၀) စတုရန်းပေ^၆ ဖြစ်၏။ ဤစီမံချက်တွင် ယေဘုယျအားဖြင့် ဖွဲ့စည်းပါဝင်မှုများမှာ မြေမျက်နှာပြင်ညီအောင်ညှိခြင်း၊ လယ်ကွက်အားလုံး ညီတူညီမျှရေပေးနိုင်ရေးအတွက် ရေစီးလမ်းကြောင်းများ တိုးတက် ကောင်းမွန်အောင်ပြုလုပ်ရန်နှင့် ကုန်ထုတ်လမ်းများကို ကောင်းမွန်အောင်ပြုလုပ်ရန်ဖြစ်၏။ အခြေခံ အဆောက်အအုံ ဖြစ်သောလမ်းများ၊ လယ်သမားများက မိမိတို့၏မြေကွက်များကို ဖလှယ်မှုပြုခြင်းအားဖြင့် တချို့လယ်သမားများအနေဖြင့် အခြားသူများထက် မြေကွက်များပိုမိုဆုံးရှုံးမှုဖြစ်ပေါ်စေနိုင်၏။ အကယ်၍ မြေတွင်ထုတ်လုပ်နိုင်မှုနှင့် ဝင်ငွေတိုးပွားလာ နိုင်ပါက လယ်သမားများသည် ယင်းတို့၏လယ်ယာမြေများ အနည်းငယ်ဆုံးရှုံးမှုကို လက်ခံကြ၏။ လက်တွေ့တွင်မူ လယ်သမားများသည် မြေဖွံ့ဖြိုးရေး စီမံကိန်းများ၌ ငွေထည့်ဝင်ခြင်းမရှိပါ။

မြေယာဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှု၏ အားသာချက်များ

မြေယာဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုစီမံကိန်း၏ အားသာချက်များကို အလျင်လိုရွာရှိ ရွာသားများက အဓိကအားဖြင့် ပြောဆိုခဲ့ ကြသည်။ ဤစီမံချက်များနှင့် ပတ်သက်၍ လယ်သမားများက ကျေနပ်မှုရှိကြောင်း၊ အကြောင်းမှာ ပိုမို၍စွမ်းအား ပြည့်စုံစွာဖြင့်စွာဖြင့် ထုတ်လုပ်နိုင်သောကြောင့်ဖြစ်၏။ အလျင်လိုရှိ လယ်သမားများအဆိုအရ စီမံကိန်း၏ လယ်ကွက်ကြီး ဟု ခေါ်တွင်နိုင်သော (၀.၅) ဧကအကွက်များကြောင့် လယ်လုပ်သားများ ငှားရမ်းရန်လွယ်ကူပြီး၊ စက်များအသုံးပြုရာ၌ လည်းလွယ်ကူလာပါသည်။ ထုတ်ကုန်များ သယ်ဆောင်ရာလမ်းများကြောင့်လည်း ယင်းတို့၏ ထွက်ကုန်များကို ရောင်းချ ရာ၌ အဆင်ပြေမှုများရှိလာပါသည်။ လေ့လာစစ်တမ်းကောက်ယူသောအဖွဲ့များမှ လေ့လာတွေ့ရှိခဲ့ရသည်မှာ ဝယ်သူများ၏

^၆ 43560 sqft is equivalent to one acre.

ကုန်တင်ကားများသည် လယ်ကွက်နံ့သေးထိ လာရောက်၍ ထွက်ကုန်များကို သယ်ဆောင်နိုင်ခဲ့ပါသည်။ အခြားရွာရှိ လယ်သမားများသည် ဤစီမံကိန်း၏ ရည်ရွယ်ချက်များမှာ အလွန်ကောင်းမွန်ပြီး လက်တွေ့၌ မည်သည့်အရပ်အရင်းမျှ မရှိကြောင်း အခိုင်အမာပြောဆိုပါသည်။

မြေယာဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှု အစီအစဉ်၏ ကန့်သတ်ချက်များနှင့် လက်တွေ့အခြေအနေ

အစီအစဉ်၏ ယေဘုယျ ကန့်သတ်ချက်များမှာ အဆိုပါအစီအစဉ်ကို အစိုးရမှ အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက် နိုင်မှုအရည်အသွေးပင်ဖြစ်ပြီး အထူးသဖြင့် မြေညိုခြင်းလုပ်ငန်းများ၊ ကုန်ထုတ်လမ်းဖောက်လုပ်မှုလုပ်ငန်းများ၊ မြေသားနံရံ များနှင့် ရေလမ်းကြောင်းများ ဖောက်လုပ်ခြင်းတို့ ဖြစ်ကြသည်။ လယ်သမားများ၏ အဆိုအရ လယ်ယာမြေညိုခြင်း လုပ်ငန်းမှာ ၎င်းတို့အနေဖြင့် စိုက်ပျိုးနိုင်သည်အထိ လုပ်ဆောင်နိုင်စွမ်းမရှိသဖြင့် အလုပ်သမားနှင့် စက်ယန္တရားများ ငှားရမ်းလုပ်ဆောင်ရန်အတွက် အစိုးရမှ ကူညီဆောင်ရွက်ပေးရန်လိုကြောင်း ပြောကြားပါသည်။ ကုန်ထုတ်လမ်းများမှာ လည်း မိုးရာသီအချိန်တွင် တောင်ကုန်းများမှ ရေစီးကျခြင်းဖြင့် ရေတိုက်စားမှုများဖြစ်ပေါ်ပြီး လုံလောက်သော ကြံ့ခိုင်မှု မရှိပေ။ ထိုနည်းတူစွာပင် တူးမြောင်းများသည်လည်း ဆည်မြောင်းရေလွှတ်သည့်အခါများတွင် ရေစီးဒဏ်ခံနိုင်လောက် သည့် ကြံ့ခိုင်မှုမရှိကြပေ။

အစီအစဉ်အားလုံးအတွက် ပဓာနကျသော စိန်ခေါ်မှုတစ်ရပ်မှာ လယ်ယာမြေဖော်ဆောင်မှုများ ပြုလုပ်အပြီး မြေယာပြန်လည် ပေးဝေချထားရေး ကိစ္စပင်ဖြစ်သည်။ အစီအစဉ်အားလုံးတွင် ပါဝင်ဆောင်ရွက်ကြသော လယ်သမားများမှ တင်ပြကြသည်မှာ သိသာထင်ရှားသော ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးမှုများ ပြုလုပ်ရန်လိုအပ်ပြီး အစီအစဉ်မပြုလုပ်မီက ပိုင်ဆိုင်ခဲ့ခြင်း မရှိသော မြေယာများကို မြေယာများပြန်လည်ချထားပေးချိန်တွင် ရယူခွင့်မရှိကြောင်း ဖော်ပြကြပါသည်။ လူမှုရေးမကဲဖြတ် အဖွဲ့မှ တွေ့ရှိရသည်မှာ မြေလဲလှယ်ခြင်းနှင့် စွန့်လွှတ်ခြင်းဆိုင်ရာတွင် စီမံခန့်ခွဲမှုပုံစံ (၂) မျိုးကိုတွေ့ရှိရသည်။ တစ်ခုမှာ စေ့စပ်ညှိနှိုင်းမှုဖြစ်ပြီး အခြားတစ်ခုမှာ မူလမြေယာပိုင်ဆိုင်ခဲ့သော အခြားတစ်စုံတစ်ဦးထံမှ မြေယာ၏ အစိတ်အပိုင်းအချို့ ကိုဝယ်ယူခြင်းဖြစ်သည်။ ဈေးနှုန်းကိုမူ အစီအစဉ်များဆောင်ရွက်ခြင်းမပြုမီ လယ်သမားများနှင့် ဆွေးနွေးညှိနှိုင်း၍ ကြိုတင် သတ်မှတ်ထားရန် လိုအပ်သည်။ အခြားနည်းလမ်းတစ်ခုမှာ ကျေးရွာနှင့်မြို့နယ်တို့မှ တာဝန်ရှိသူများ၏ အကူအညီဖြင့် မြေယာကိစ္စ ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းခြင်းဖြစ်သည်။ တင်ပြချက်များအရ လယ်ယာမြေပြန်လည် ချထားရေး ပြဿနာအနက် (၂) ခု တွင် အချို့သောလယ်သမားများသည် မိမိတို့ပိုင်ဆိုင်ခဲ့သော လယ်ယာမြေပမာဏနှင့် ပြန်လည်ချထားပေးသော မြေယာ ပမာဏတို့အပေါ်တွင် သဘောတူညီမှုမရှိကြပေ။ ၎င်းတို့အနေဖြင့် တောင်းဆိုကြသည်မှာ ၎င်းတို့၏ မူလမြေပမာဏသည် ပြန်လည်ချထားပေးသော မြေပမာဏထက် ကြီးမားသော်လည်း ၎င်းတို့ပိုင်ဆိုင်ခဲ့သော မြေပမာဏမှ ကုန်ထုတ်လမ်းများ၊ တူးမြောင်းများ ဖောက်လုပ်ခြင်းများအတွက် စွန့်လွှတ်ရမည်ကိုမူ သဘောတူကြပါသည်။ စင်စစ်အားဖြင့် အဆိုပါ ပြဿနာများမှာ ဖြေရှင်းရန် ခက်ခဲသောကိစ္စရပ်များဖြစ်သည်။ အကြောင်းမှာ မြေစာရင်းဌာနအနေနှင့် လယ်ယာမြေ မှတ်ပုံတင်ပြုလုပ်စဉ်ကာလတွင် လယ်ယာမြေများကို တိကျစွာတိုင်းတာနိုင်ခြင်း မရှိခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။

အခြားသော မြေယာဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးဆိုင်ရာ စိန်ခေါ်မှုတစ်ရပ်မှာ အမျိုးအစားမတူညီသော လယ်ယာမြေများနှင့် ပတ်သက်၍ လူအများနှင့် စေ့စပ်ညှိနှိုင်းခြင်းပင်ဖြစ်သည်။ ဥပမာအားဖြင့် အစီအစဉ်အရ (၂၀၈ ကွင်း) ဟုခေါ်သော မြေတွင်ပန်းစိုက်ပျိုးသူများရှိကြရာ ယင်းတို့သည် အဆိုပါမြေပေါ်တွင် အခြားသောနည်းဖြင့် စိုက်ပျိုးလုပ်ကိုင်ခြင်းများကို လုပ်ကိုင်ဆောင်ရွက်ရမည့် အစီအစဉ်တွင် ပါဝင်ဆောင်ရွက်လိုခြင်းမရှိကြပါ။ နောက်ဆုံးတွင် အဆိုပါအစီအစဉ်၌ ယင်းတို့ကို ချန်လှပ်ထားခဲ့ရန်ဆုံးဖြတ်ခဲ့မှသာလျှင် ပြဿနာကိုဖြေရှင်းနိုင်ခဲ့သည်။ သို့ရာတွင်ထိုကဲ့သို့သော ပြဿနာများကို ဤနည်းဖြင့် အမြဲတမ်းဖြေရှင်းနိုင်ရန် မလွယ်ကူလှပါ။ ထိုအချိန်က အဆိုပါပြဿနာတွင် ပန်းစိုက်ပျိုးသူများကို အစီအစဉ်မှ

ချန်လှုပ်ထားခဲ့ခြင်းဖြင့် ဖြေရှင်းနိုင်ခဲ့သော်လည်း ယင်းတို့၏ မြေယာများမှာ အခြားသူများ၏ လယ်ယာမြေများ၏ အစွန့်တွင် တည်ရှိနေကြပေသည်။

လူမှုရေးဆိုင်ရာ အကဲဖြတ်လေ့လာရေးအဖွဲ့မှ တွေ့ရှိရသည်မှာ သွားရောက်လေ့လာခဲ့သော အစီအစဉ်တစ်ခုမှာ ပြီးမြောက်အောင်မြင်ခြင်းမရှိပဲ ထုတ်ဖော်ပြောဆိုကြသည်မှာ အောင်မြင်မှုမရှိသော အစီအစဉ်အတွက် လူအများ၏ နောက်ယှက်မှုကို ဖြစ်ပေါ်စေပြီး မြေယာပြန်လည်ချထားပေးမှု ပြဿနာများကိုလည်း ဖြစ်ပေါ်လာစေနိုင်ပါသည်။ ဆည်မြောင်းဦးစီးဌာနမှ ပုဂ္ဂိုလ်များ၏ ပြောကြားချက်အရ လေ့လာသိရှိရသည်မှာ ရေအေးကျေးရွာရှိ လယ်ယာမြေ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးအစီအစဉ်မှာ တစ်ဝက်မျှသာ ပြီးမြောက်ခဲ့ပြီး သိလာရသည်မှာ ငွေကြေးရန်ပုံငွေမလုံလောက်သဖြင့် မြေယာ၏တစ်ဝက်ခန့်ကိုသာ ဆောင်ရွက်နိုင်ခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ သို့သော်ငြားလည်း အကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်သူ များအနေဖြင့် အစီအစဉ်အရ ပြီးမြောက်အောင်ဆောင်ရွက်နိုင်ခဲ့သော မြေယာအစိတ်အပိုင်းများစွာကို လယ်သမားများ ထံသို့ပြန်လည်ပေးအပ်ခဲ့ပါသည်။

ရေအေးရွာမှ လယ်သမားများမှ မြေယာပြန်လည်ချထားမှုများနှင့် အစီအစဉ်၏ အရည်အသွေးပိုင်းဆိုင်ရာ ပြဿနာများရှိနေကြောင်း ပြောကြားကြပါသည်။ အဆိုပါချပေးသော မြေယာဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး အစီအစဉ်မှာ အစီအစဉ် တွင် ပါဝင်သည့်မြေယာအားလုံးကို ရောပြွမ်း၍ တိုင်းတာတွက်ချက်ပြီး ဆောင်ရွက်ခဲ့ခြင်းဖြစ်၍ မြေယာပြန်လည်ချထားရေး ပြုလုပ်ရာတွင် တစ်ခုတည်းသော ဆောင်ရွက်သင့်သည်မှာ အစီအစဉ်ကို ပြီးမြောက်အောင်ဆောင်ရွက်ပြီး အဆိုပါမြေ ဧရိယာမှ ကုန်ထုတ်လမ်းများနှင့် တူးမြောင်းများ ဖောက်လုပ်သည့်နေရာများကိုနှုတ်ပြီး နောက်ပိုင်းတွင်ညှိနှိုင်း ဆွေးနွေးခြင်း နှင့် သဘောတူညီချက်များရရှိအောင် လုပ်ဆောင်ခြင်းများဖြင့် ဆောင်ရွက်မည်ဆိုပါက ဖြစ်နိုင်ခြေရှိပါသည်။ လက်ရှိတွင် အစီအစဉ်၏ ပြီးပြည့်စုံပြီးသော မြေယာများမှ အချိုးကျနှုတ်ယူထားသော လယ်ယာမြေများကို ပြန်လည်ပေးအပ်ရာတွင် အချို့သောလယ်သမားများမှာ ယခင်ပိုင်ဆိုင်သော မြေယာပမာဏမှာ ပြန်လည်ချထားပေးသော မြေယာ ပမာဏထက် ကြီးမားသဖြင့် မြေယာပြန်လည် ချထားပေးမှုကိုလက်မခံကြပဲ တောင်းဆိုမှုများပြုလုပ်ကြပါသည်။ နောက်ဆုံးတွင် ၎င်းတို့ သည် ပိုမိုများပြားသောမြေယာများကို တောင်းဆိုကြသဖြင့် လုပ်ကိုင်ဆောင်ရွက်သူများက ပြဿနာကို လျှင်မြန်စွာ ပြေလည်စေရန် မြေယာအချို့ကို ပိုမိုပေးအပ်ရပေသည်။ သို့ရာတွင် အခြားသောအစီအစဉ် ပြီးပြည့်စုံမှုမရှိသည့် လယ်ယာမြေမှ လယ်သမားများမှ ပြောဆိုသည်မှာ ၎င်းတို့အတွက် မျှတသောမြေယာပြန်လည်ချထားမှုများ ဖြစ်စေလို ကြောင်းနှင့် အစီအစဉ်ပြီးပြည့်စုံသော လယ်ယာမြေမှ လယ်သမားများသို့ မြေယာချထားပေးခြင်းများနှင့် ပိုမိုတောင်းဆိုမှု ကို လက်မခံကြောင်း ပြောကြားပါသည်။

အထက်ဖော်ပြပါ ပြဿနာများအပြင် ရေအေးကျေးရွာရှိ ရွာသားများမှ အဆိုပါအစီအစဉ်၏ အရည်အသွေးမှာ သီးနှံများ စိုက်ပျိုးနိုင်လောက်အောင် ကောင်းမွန်ခြင်းမရှိကြောင်း ပြောကြားပါသည်။ ၎င်းတို့အနေဖြင့် အဆိုပါကိစ္စရပ်ကို သတိပြုမိသည်မှာ အစီအစဉ်အနေဖြင့် ပြီးပြည့်စုံခြင်းမရှိသေးသည့်အတွက်ဖြစ်သည်။ အထူးသဖြင့် ကုန်ထုတ်လမ်းများနှင့် တူးမြောင်းစနစ်များမှာ ကောင်းမွန်ခိုင်ခံ့မှု မရှိကြချေ။

အဖြစ်များသော မြေယာဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး အစီအစဉ်ဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ်တစ်ခုမှာ ကျေးရွာမှ လယ်သမားများ၏ အဆိုအရ လက်ရှိလုပ်ငန်း အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်နေဆဲ အခြေအနေတွင် ဖြစ်ကောင်းဖြစ်နိုင်သည်မှာ လယ်ယာ စိုက်ပျိုးရေးနှင့် ဆည်မြောင်းဝန်ကြီးဌာနမှ အဓိကထားတွန်းအားပေးလျှက်ရှိသော အထွက်တိုးပုလဲသွယ်စပါးကို မူဝါဒအရ ချမှတ်ထားသောသီးနှံအဖြစ် စိုက်ပျိုးခြင်းပင်ဖြစ်သည်။ လူအများ၏အဆိုအရ ပုလဲသွယ်သည် ထွက်နှုန်းမှာ မြင့်မားသော် ငြားလည်း ဈေးကွက်မှာသိပ်မရှိလှပဲ လယ်သမားများအနေဖြင့်လည်း အရသာကိုမကြိုက်ကြကြောင်းသိရှိရသည်။ ရေတာ ရှည်နှင့် တပ်ကုန်းမြို့နယ်မှ ပုလဲသွယ်စိုက်ပျိုးခြင်းအတွက် အတွေ့အကြုံရှိသော လယ်သမားများမှ ပြောကြားရာတွင်

၎င်းတို့အနေဖြင့် ပုလဲသွယ်ကိုရောင်းချရန် ဝယ်ယူကိုရှာဖွေကြချိန်တွင် ဝယ်ယူသူများအနေဖြင့် ကျေးရွာသို့ ရောက်ရှိ လာကြပြီး ဈေးကွက်ကောင်းသော အခြားစပါးအမျိုးအစားများကိုသာ ဝယ်ယူသွားကြကြောင်း သိရှိရပါသည်။ သို့ဖြစ်ရာ အစီအစဉ် ပြီးမြောက်မှုမရှိသေးသော အခြားကျေးရွာများမှာ လယ်သမားများမှ ပြောကြားသည်မှာ အကယ်၍ ၎င်းတို့၏ ကျေးရွာများတွင် မြေယာဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး အစီအစဉ်များ ပြီးမြောက်အောင်မြင်ပြီးပါက ၎င်းတို့အနေဖြင့် ပုလဲသွယ်စပါး များကို စိုက်ပျိုးရမည်ကို စိုးရိမ်ပူပန်နေကြောင်း သိရှိရပါသည်။

၆.၆ ကြွေးမြီတင်ရှိမှု

လယ်သမားများ၏ ကြွေးမြီများမှာ ၎င်းတို့ ဆည်ရေကိုရရှိခဲ့သည့်အချိန်မှစ၍ နွေစပါး (သို့) စပါးများကို စိုက်ပျိုး ခဲ့ချိန်မှစ၍ ပိုမိုမြင့်တက်လာခဲ့သည်။ သို့ရာတွင် စိုက်ပျိုးရေးကောင်းစွာမရရှိသော လယ်သမားများမှာ ကြွေးမြီများကိုပြန်လည် ပေးဆပ်နိုင်ကြသည်။ အခြားတစ်ဖက်တွင်မူ စိုက်ပျိုးရေးကောင်းစွာမရရှိသောကျေးရွာများမှ လယ်သမားများမှာ ကြွေးမြီများ ပြန်လည်ပေးဆပ်ရန် ခက်ခဲလာကြပြီး အလုပ်ရွှေ့ပြောင်းလုပ်ကိုင်ခြင်းနှင့် လယ်ယာမြေရောင်းချခြင်းများကိုပြုလုပ် လာကြ ရသည်။ ကြွေးမြီပမာဏ မတူညီသော လယ်သမားများကို လေ့လာကြည့်ရာတွင် တွေ့ရှိရသည်မှာ တပ်ကုန်းနှင့် စဉ့်ကူး တို့မှ လုပ်ငန်းကြီးလယ်သမားများ၏ ကြွေးမြီပမာဏအနေဖြင့် ရေရရှိမှုနည်းပါးသော ဧရိယာနှစ်ခုမှ လယ်သမားများသည် အခြားဧရိယာ (၂) ခုမှလယ်သမားများထက် ပိုမိုများပြားလျက်ရှိသည်ကိုတွေ့ရှိရရာ ၎င်းတို့သည် ရေရရှိရေးအတွက်ရေတင် သည့်စရိတ်များ မြင့်မားမှုကြောင့်ဟု ယူဆရပါသည်။

ဇယား(၂၈) - ဒေသအလိုက် လယ်သမားအသီးသီး၏ လက်ရှိ ပျမ်းမျှကြွေးမြီပမာဏ

မြို့နယ်	အကြီးစားလယ်သမားများ ၏ ပျမ်းမျှ ကြွေးမြီပမာဏ (ကျပ်)	အလတ်စား လယ်သမားများ ၏ ပျမ်းမျှ ကြွေးမြီပမာဏ (ကျပ်)	အငယ်စား လယ်သမားများ ၏ ပျမ်းမျှ ကြွေးမြီပမာဏ (ကျပ်)
ရေတာရှည်	၇၆၀,၀၀၀	၆၀၀,၀၀၀	၄၃၀,၀၀၀
တပ်ကုန်း	၁,၅၀၀,၀၀၀	၅၀၀,၀၀၀	၇၀၀,၀၀၀
စဉ့်ကူး	၁,၁၀၀,၀၀၀	၅၆၀,၀၀၀	၃၆၀,၀၀၀
ပုလဲ	၇၀၀,၀၀၀	၆၆၀,၀၀၀	၃၆၀,၀၀၀

အောက်ဖော်ပြပါ ဇယားတွင် ရေရရှိမှုအခြေအနေ ကွဲပြားသည့် ကျေးရွာအလိုက် လယ်သမားများ၏ ကြွေးမြီ ပမာဏကို ဖော်ပြထားပါသည်။ ဇယားအရဖော်ပြထားသည်မှာ စိုက်ပျိုးရေးကောင်းမွန်စွာမရရှိသော (အသင့်အတင့် (သို့) ဆိုးရွားစွာရရှိသော) ကျေးရွာများမှ လယ်သမားများသည် စိုက်ပျိုးရေးကောင်းမွန်စွာရရှိသော ကျေးရွာများမှ လယ်သမား များထက် ကြွေးမြီပမာဏ ပိုမိုများပြားသည်ကို ဖော်ပြလျက်ရှိပါသည်။

ရေရရှိမှုအခြေအနေ	အကြီးစားလယ်သမားများ ၏ ပျမ်းမျှ ကြွေးမြီပမာဏ (ကျပ်)	အလတ်စား လယ်သမားများ ၏ ပျမ်းမျှ ကြွေးမြီပမာဏ (ကျပ်)	အငယ်စား လယ်သမားများ ၏ ပျမ်းမျှ ကြွေးမြီပမာဏ (ကျပ်)
ကောင်း	၄၆၀,၀၀၀	၄၀၀,၀၀၀	၂၅၀,၀၀၀
မကောင်း	၁,၂၈၀,၀၀၀	၇၂၀,၀၀၀	၅၄၀,၀၀၀

မြေယာမဲ့ အလုပ်သမားများမှာ ကြွေးမြီသံသရာမှာ ဘယ်တော့မှ မလွတ်နိုင်ကြပေ။

မြေယာမဲ့ အလုပ်သမားများမှ ၎င်းတို့အနေဖြင့် အကြွေးယူနိုင်သည့် အရင်းအမြစ်မှာ နည်းပါးသော်လည်း အကြွေး သံသရာမှ ဘယ်တော့မှ လွတ်မြောက်နိုင်ကြမည်မဟုတ်ဟု ဆိုပါသည်။ ၎င်းတို့၏ အဓိကကြွေးရှင်များမှာ လယ်သမားများ၊ ကုန်စုံဆိုင်များနှင့် အလုပ်သမားခေါင်းများ ဖြစ်ကြသည်။ ၎င်းတို့၏ ပျမ်းမျှကြွေးမြီပမာဏမှာ ကျပ် (၁၀,၀၀၀)မှ ကျပ် (၅၀,၀၀၀) အထိရှိကြသည်။ ၎င်းတို့အနေဖြင့် စင်စစ်တွင် ၎င်းတို့၏လုပ်အားများမှ များပြားစွာ ပြန်လည်ပေးဆပ်ကြ သည့်တိုင် အကြွေးသံသရာမှ လွန်မြောက်နိုင်ခြင်းမရှိကြပေ။

၆.၇ ။ ရွှေ့ပြောင်းနေထိုင်လုပ်ကိုင်မှု

ရွှေ့ပြောင်းလုပ်ကိုင်သူအများစုမှာ ရေရရှိမှုအနေအထားကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားခြင်းမပြုဘဲ ကျေးရွာများ အားလုံး လိုလိုတွင် ဝင်ရောက်လုပ်ကိုင်လျှက်ရှိကြသည်။ သို့ရာတွင် ရွှေ့ပြောင်းလုပ်ကိုင်ယင်းတို့၏ သဘာဝမှာ ရေရရှိမှု ကောင်းမွန် သော ကျေးရွာများနှင့် မကောင်းမွန်သော ကျေးရွာများအတွင်းရှိ လူအများစု၏ လူမှုစီးပွားရေးအခြေအနေ အပေါ်တွင်မူ တည်၍ ဆုံးဖြတ်ကြဟန်ရှိပေသည်။ လေ့လာချက်အရ သိလာရသည်မှာ စိုက်ပျိုးရေးကောင်းစွာမရရှိသော ဒေသများမှ အလုပ်သမားများအနေဖြင့် လုပ်သားလိုအပ်ချက်များပြားသောနေရာများသို့ သွားရောက်လုပ်ကိုင်ချိန်တွင် စိုက်ပျိုးရေး ကောင်းစွာမရရှိသောဒေသများမှ အလုပ်သမားများမှာ ငွေကြေးအရင်းအနှီးနှင့် လုပ်ငန်းကျွမ်းကျင်မှု လိုအပ်ချက် များပြား သော နေရာများသို့ သွားရောက်လုပ်ကိုင်ကြသည်။

ရွှေ့ပြောင်းလုပ်ကိုင်သူများမှ ပထမအမျိုးအစားမှာ ရေတာရှည်၊ တပ်ကုန်းနှင့် စဉ့်ကူးတို့မှ စိုက်ပျိုးရေးကောင်းစွာ ရရှိသောကျေးရွာ (၄) ရွာမှဖြစ်ကြသည်။ ရေတာရှည်နှင့် တပ်ကုန်းမှ ရွှေ့ပြောင်းလုပ်သားများသည် ထိုင်း၊ မလေးရှားနှင့် ကိုးရီးယားနိုင်ငံများသို့ သွားရောက်လုပ်ကိုင်နေကြချိန်တွင် စဉ့်ကူး (မန္တလေး) မှအလုပ်သမားများမှာ ရွှေ့တွင်းများနှင့် ရှမ်း ပြည်နယ်နှင့် ၎င်းဒေသတွင်းရှိ တရားမဝင်သစ်လုပ်ငန်းများသို့ သွားရောက်လုပ်ကိုင်လျှက်ရှိကြပေသည်။ အဆိုပါဒေသများ မှ အချို့သည်လည်း ရန်ကုန်၊ မန္တလေး၊ နေပြည်တော် စသောမြို့ကြီးများသို့ ပန်းရံ၊ လက်သမား စသော ကျွမ်းကျင်မှု ဆိုင်ရာလုပ်ငန်းများတွင် သွားရောက်လုပ်ကိုင်ကြသည်။

ဒုတိယအမျိုးအစားအနေဖြင့် တပ်ကုန်း၊ ရေတာရှည်နှင့် ပုလဲမြို့နယ်များမှ ရေကောင်းစွာမရရှိသော ကျေးရွာ (၄) ရွာမှလူများဖြစ်ကြသည်။ အဆိုပါလုပ်သားများမှာ လုပ်သားအင်အား များပြားစွာလိုအပ်သော လုပ်ငန်းများဖြစ်ကြသည့် ဆောက်လုပ်ရေးလုပ်ငန်းခွင်များ၊ ကျောက်စိမ်းတွင်းများနှင့် စားသောက်ဆိုင်အကူများအဖြစ် ရှမ်း၊ ကချင်နှင့် ရန်ကုန်၊ မန္တလေးကဲ့သို့သော မြို့ကြီးများတွင် သွားရောက်လုပ်ကိုင်ကြသည်။ အဆိုပါဖြစ်ရပ်တွင် အမျိုးသမီးများနှင့် စာလျှင် အမျိုးသားများကပိုမို၍ ရွှေ့ပြောင်းလုပ်ကိုင်ကြပြီး ရေရှည်လုပ်ငန်းများကို လုပ်ကိုင်ကြသဖြင့် ၎င်းတို့၏မိသားစုအတွင်း

လူမှုရေးဆိုင်ရာ သက်ရောက်မှုများကိုလည်း ကြုံတွေ့ရပါသည်။ သုတေသနဆောင်ရွက်သူများမှ တွေ့ရှိရသည်မှာ ခင်ပွန်းသည်မှ ဝေးလံသောနေရာဒေသများတွင် ရေရှည်အလုပ်သွားရောက် လုပ်ကိုင်ရာမှ နောက်ထပ်အိမ်ထောင်အသစ်ပြုကြပြီး ၎င်းတို့၏ ဇနီးနှင့်ကလေးများကို လက်ရှိဒေသရွာများတွင် ထားပစ်ခဲ့ကြသဖြင့် အမျိုးသမီးများက အိမ်ထောင်စုကို ဦးဆောင်နေရပြီး လူမှုဒုက္ခပေါင်းစုံနှင့် ကြုံတွေ့နေရသော ကိစ္စရပ်တော်တော်များများကို တွေ့ရှိရပါသည်။

ဤကဲ့သို့သော ရွာတစ်ရွာတွင်မူ အမျိုးသမီးများမှ ပြောင်းရွှေ့လုပ်ကိုင်ကြပြီး လယ်ယာစိုက်ပျိုးရေးလုပ်ငန်းခွင်များတွင် သွားရောက်လုပ်ကိုင်ကြသည်။ ၎င်းတို့အနေဖြင့် စိုက်ပျိုးချိန်နှင့် ရိတ်သိမ်းချိန်တို့တွင် ရာသီအလိုက်သွားရောက်လုပ်ကိုင် ကြခြင်းဖြစ်ပြီး တစ်ကြိမ်လျှင် နှစ်လမှသုံးလအထိ ကြာမြင့်ကြသည်။

ကျေးရွာ (၄) ရွာတွင်မူ ရွှေ့ပြောင်းလုပ်ကိုင်မှုမှာ များစွာနည်းပါးသေးသည်ကို တွေ့ရှိရသည်။ ၎င်းတို့အနက် (၂) ရွာမှာ စိုက်ပျိုးရေးကောင်းစွာမရရှိသော ရွာများဖြစ်ပြီး ကျန် (၂) ရွာမှာ စိုက်ပျိုးရေးကောင်းစွာရရှိသော ရွာများ ဖြစ်ကြသည်။ ၎င်းတို့နှင့် နီးစပ်ရာဒေသများရှိ ကျောက်တွင်းများတွင် အလုပ်အကိုင်အခွင့်အလမ်းများစွာရှိသဖြင့် သွားရောက်လုပ်ကိုင်ကြသူများရှိသကဲ့သို့ ငွေတောင်ရှိကျေးရွာတစ်ခုမှ လယ်သမားငယ်များမှာမူ ၎င်းတို့၏ကျေးရွာမှ ဝေးလံသောနေရာများသို့ သွားရောက် အလုပ်လုပ်ကိုင်လိုခြင်းမရှိကြပေ။ စိုက်ပျိုးရေး ကောင်းစွာမရရှိသော အခြားကျေးရွာများမှ လူအနည်းစုသည် ၎င်းတို့၏ သီးနှံအမျိုးမျိုးကို စိုက်ပျိုးရန်အတွက် မြေအောက်ရေကို စုပ်တင်ရယူ၍ ဆောင်ရွက်လျက်ရှိကြပါသည်။ ပုလဲမြို့နယ်ရှိ အခြားကျေးရွာတစ်ခုမှာမူ ပြောင်းရွှေ့လုပ်ကိုင်မှုများ များစွာမရှိကြပဲ ၎င်းတို့အနေဖြင့် ၎င်းတို့၏လုပ်အားကို အခြားရွာများအတွက် သွားရောက်လုပ်ကိုင်ပေးခြင်းထက် ၎င်းတို့၏ကျေးရွာမှ စိုက်ပျိုးရေးအလုပ်များကိုသာ လုပ်ကိုင်လျက်ရှိကြသည်။

၆.၈ ။ ချို့တဲ့နွမ်းပါးမှုများ

၆.၈.၁ ရပ်ရွာလူမှုအဖွဲ့အစည်းမှ ဖော်ညွှန်းသော ချို့တဲ့နွမ်းပါးမှုဆိုင်ရာ ဖော်ညွှန်းချက်များ

ရပ်ရွာ လူထုအတွင်း ထိခိုက်ခံစားလွယ်သော အုပ်စုများကို ပထမဦးဆုံးအနေနှင့် ယေဘုယျအားဖြင့် သုံးမျိုး သုံးစား ခွဲခြားနိုင်သည် -

- ၁။ မြေယာမဲ့အလုပ်သမားများအနေဖြင့် ၎င်းတို့ကိုယ်တိုင် နာမကျန်းဖြစ်သောအခါ (သို့) ၎င်းတို့၏ ဇနီး၊ ခင်ပွန်းများ ဖျားနာချိန် (သို့) အိပ်ယာထ လဲနေသောသက်ကြီးရွယ်အို၊ မိဖုရားကို ပြုစုစောင့်ရှောက်ရသော အခါများတွင် အလုပ်ကို ကောင်းစွာ လုပ်ကိုင်နိုင်မှုမရှိခြင်း။
- ၂။ အိမ်ထောင်စုဝင် အနည်းငယ်တို့သည် ဝင်ငွေရသောအလုပ် လုပ်ကြသော်လည်း အထူးသဖြင့် ကလေးများသော မိသားစုများတွင် မှီခိုသူက ပိုမိုများပြားလျက်ရှိသည့် မြေယာမဲ့အလုပ်သမားများ။
- ၃။ အထူးသဖြင့် စဉ်ကူးနှင့် ပုလဲမြို့နယ်များရှိ လယ်ယာမြေ (၅) ဧကအောက်သာရှိပြီး "ယာ" လုပ်ငန်းကိုသာ မှီခိုအားထားနေရသော အငယ်စားနှင့် အလတ်စားလယ်သမားများ။

လေ့လာချက်အရ အထက်ဖော်ပြပါမိသားစုများအနက်အမျိုးသမီးဦးဆောင်သော မိသားစုများမှာအဆိုးဆုံးဖြစ်သည်ကို တွေ့ရှိရသည်။ ရပ်ရွာအဖွဲ့အစည်းများ၏အဆိုအရ အဆိုပါမိသားစုများမှာ အစားအသောက်နှင့် ပတ်သက်၍ ထမင်းကို အနပ်ကျော်၍ စားသောက်နေရသည်မှာ အကြိမ်ပေါင်းများနေပြီဖြစ်ပြီး အဆိုပါဖြစ်ရပ်မှာ မပြီးဆုံးနိုင်အောင်ရှိနေပါသည်။ လေ့လာချက်အရ ရွာတစ်ရွာတွင် ဤသို့သောမိသားစု နှစ်စု၊ သုံးစုခန့်ကိုတွေ့ရသည်။ အရေးကြီးသော တွေ့ရှိချက် တစ်ခုမှာ အဆိုပါ ချို့တဲ့နွမ်းပါးသောအမျိုးသမီးဦးဆောင်သည့် မိသားစုများမှာ ၎င်းတို့၏ခင်ပွန်းနှင့် ကွဲနေကြပြီး စိုက်ပျိုးရေး

ကောင်းစွာမရရှိသော ရွာများတွင် နေထိုင်ကြသူများဖြစ်ကာ အချို့မှာ အမျိုးသား၊ အမျိုးသမီး နှစ်ဦးစလုံးမှာ ရွှေ့ပြောင်း အလုပ်လုပ်ကိုင်သူများ ဖြစ်ကြသည်။ သို့ရာတွင် အမျိုးသားဖြစ်သူမှာ အခြားတိုင်းပြည်များသို့ ရေရှည်သွားရောက် လုပ်ကိုင်သော ဖြစ်ရပ်များတွင် နောက်ထပ် အိမ်ထောင်အသစ်ကျပြီး ထိုဒေသ၌ပင် အခြေချနေထိုင်ကြသဖြင့် ဇနီးသည်မှာ ဇာတိရပ်ရွာရှိ အိမ်၌ အထီးကျန်ဖြစ်ရပေသည်။

စဉ်ကူးနှင့်ပုလဲတို့တွင် “ယာ” မြေကိုသာ အားထားလုပ်ကိုင်နေရသော လယ်သမားအရေအတွက်မှာ သိသိသာသာ များပြားလျက်ရှိပေသည်။ လေ့လာချက်အရ အဆိုပါလယ်သမားများမှာ အထူးသဖြင့် အသေးစား လယ်သမားများသာဖြစ်ပြီး လွန်ခဲ့သည့် (၆) နှစ်၊ (၇) နှစ်ခန့်မှစ၍ ရာသီဥတုဖောက်ပြန်မှုများကြောင့် အင်အားနည်းပြီး ချို့တဲ့နွမ်းပါးသူများ ဖြစ်လာရသည်။ ၎င်းတို့အနေဖြင့် အထူးသဖြင့် မိုးရာသီနောက်ကျခြင်းနှင့် မိုးရေလုံလောက်စွာ မရရှိခြင်းတို့ကြောင့် သီးနှံထွက်နှုန်းများလျော့ကျမှုနှင့် မကြာခဏကြုံတွေ့ကြရသည်။ လုပ်ငန်းကြီးလယ်သမားများမှာမူ လုပ်ငန်းငယ်လယ်သမားများကဲ့သို့မဟုတ်ကြပဲ ၎င်းတို့တွင်မြေယာ (သို့) အရင်းအနှီးမြောက်များစွာရှိကြသဖြင့် သီးနှံမျိုးစုံကိုစိုက်ပျိုးနိုင်ကြပြီး အကယ်၍ သီးနှံတစ်မျိုးတွင် ဆုံးရှုံးသွားစေကာမူ အခြားသီးနှံများမှပြန်လည် ရရှိနိုင်ပေသည်။ သုတေသနပြုသူများမှ အဆိုပါ လယ်သမားများသည်လည်း ပထမဖော်ပြခဲ့သော ချို့တဲ့နွမ်းပါးသည့် အမျိုးအစား နှစ်ခုအပြင် တစ်ခု ဖြစ်ကြောင်း လက်ခံထားကြသည်။

၆.၈.၂ လေ့လာချက်အရ ပြန်လည်ကုစားနိုင်သော ချို့တဲ့နွမ်းပါးသည့် အုပ်စုများ

ရပ်ရွာလူမှုအဖွဲ့အစည်းအတွင်း လေ့လာတွေ့ရှိရသည်မှာ အထက်ဖော်ပြပါ ချို့တဲ့နွမ်းပါးသော အုပ်စုများအပြင် အခြားအဖွဲ့များလည်းရှိကြောင်း တွေ့ရှိရသည်။ အောက်ဖော်ပြပါ အုပ်စုများမှာ လူမှုအဖွဲ့အစည်းများနှင့် လေ့လာသူများအပေါ် အခြေခံ၍ သုတေသနပြုသူများ၏အမြင်အရ ချို့တဲ့နွမ်းပါးသော အုပ်စုများအဖြစ် ယူဆနိုင်ပေသည်။

- (၁) အငယ်စား လယ်သမားများ၊ အထူးသဖြင့် မြေယာပိုင်ဆိုင်မှု (၄)ဧက အောက်ရှိပြီး စိုက်ပျိုးရေး ကောင်းမွန်စွာ မရရှိသော အမျိုးသမီးများဦးဆောင်သည့်အငယ်စားလယ်သမားများ။
- (၂) စိုက်ပျိုးရေးကောင်းမွန်စွာမရရှိသောကျေးရွာများတွင် သီးနှံခွဲဝေစိုက်ပျိုးကြသော အငယ်စားလယ်သမားများ။

အထက်ဖော်ပြပါ အုပ်စုများမှာ ဆန်စပါးစိုက်ပျိုးရာတွင် စွန့်စားမှုများပြီး ဝင်ငွေနည်းပါးမှုများကို များစွာ ကြုံတွေ့ကြရသည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် စိုက်ပျိုးရေးရရှိနိုင်မှုမှာ နည်းပါးပြီး အာမခံချက်မရှိသောကြောင့်ဖြစ်သည်။ ၎င်းတို့အနေဖြင့် မိုးရာသီ၏အစပိုင်းတွင် ဆည်ရေရရှိလိမ့်မည်ဟူသောမျှော်လင့်ချက်ဖြင့် ပုံမှန်အတိုင်း စိုက်ပျိုးခဲ့ကြသော်လည်း အကယ်လက်တွေ့တွင်မရရှိကြသဖြင့် မျိုးစေ့နှင့်လုပ်အားဆုံးရှုံးမှုများ ဖြစ်ပေါ်ရလေသည်။ အကြီးစား လယ်သမားများမှာမူ အရင်းအနှီး တောင့်တောင့်တင်းတင်းရှိကြသောကြောင့် ၎င်းတို့အနေဖြင့် ရေစုပ်တင်၍ ပျိုးထောင် စိုက်ပျိုးနိုင်ကြပြီး နောက်ပိုင်းဆည်ရေရရှိသောအခါ အပင်များအတွက် အသက်ဆက်လက်ရှင်သန်နိုင်ပေသည်။ အငယ်စား အမျိုးသမီးလယ်သမားများမှာမူ ပိုမို၍ ချို့တဲ့နွမ်းပါးကြပေသည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် အခြားသောလယ်သမားများအနေဖြင့် ပျိုးပင်များဆုံးရှုံးသွားချိန်တွင် လုပ်အားဖြင့်ဝင်ငွေကို အစားထိုးနိုင်သော်လည်း ၎င်းဆို့အတွက်မှာမူ အစားထိုးစရာ လုပ်အားမှာလည်းမရှိကြသောကြောင့်ဖြစ်သည်။ ထို့အပြင် ၎င်းတို့အနေဖြင့် ကလေးများကို ပြုစုစောင့်ရှောက်ရန် တာဝန်များလည်းရှိနေသေးရာ ရွှေ့ပြောင်းအလုပ်လုပ်ကိုင်ရန်လည်း မဖြစ်နိုင်ပေ။ သို့ဖြစ်ရာ

၎င်းတို့အနေဖြင့် မိမိတို့၏ကျေးရွာများတွင်သာ လယ်ယာလုပ်ငန်းထက်ဝင်ငွေများစွာနည်းသော ကျေးရွာရှိ အလုပ်များကိုသာ မှီခို အားထားနေရပေသည်။ ထို့အပြင် အမျိုးသမီးများအနေဖြင့် အမျိုးသားများကဲ့သို့ ရေရရှိနိုင်မှုနည်းလမ်းများကို ရှာဖွေဆောင်ရွက် နိုင်ခြင်းမရှိကြပေ။ အမျိုးသမီးများမလုပ်နိုင်ချိန်တွင် အမျိုးသားများအနေဖြင့် မိမိတို့၏ ရေအလှည့်ကို စောင့်ကြည့်၍ လုပ်ကိုင်နိုင်ကြသည်။ ရလဒ်အနေဖြင့် ရေရရှိမှုနည်းပါးသဖြင့် ၎င်းတို့၏ လယ်ယာများအတွက် ထိခိုက်သက်ရောက်မှုများ လွယ်ကူစွာ ဖြစ်ပေါ်နိုင်ပေသည်။

တူးမြောင်းများ ပြန်လည်ပြုပြင်မှုများဆောင်ရွက်ခြင်းဖြင့် ရေရရှိနိုင်မှုအခွင့်အလမ်းများရှိလာပြီး ချို့တဲ့နွမ်းပါးသည့် ဒုတိယအမျိုးအစားကို သိသိသာသာလျော့နည်းလာစေပါသည်။ ပြန်လည်ပြုပြင်ထားသော တူးမြောင်းများမှရေကို လိုအပ်ချိန်တွင်ရရှိစေနိုင်သဖြင့် အကြီးစားလယ်သမားမိသားစုများမှာ သီးနှံများအောင်မြင်စွာစိုက်ပျိုးနိုင်ရန်အာမခံချက်ကောင်းစွာရရှိသော်လည်း ၎င်းတို့တွင် လုပ်အားများစွာ မရှိခြင်းကြောင့် လုပ်အားရှိသော လယ်သမားငယ်များအနေဖြင့် သီးနှံခွဲဝေစိုက်ပျိုးခြင်းများ ပိုမိုပြုလုပ်လာနိုင်ပေသည်။ ဤနည်းအားဖြင့် လယ်သမားငယ်များအနေဖြင့် အကျိုးအမြတ်များ ရရှိပြီး ဝင်ငွေကိုလည်း တိုးတက်လာစေနိုင်ပါသည်။ ရေကို အညီအမျှရရှိနိုင်ခြင်းအားဖြင့် အမျိုးသမီးလယ်သမားများအနေဖြင့် ၎င်းတို့အတွက် ရေရရှိမည့်အလှည့်ကို စောင့်ကြည့်နေရန်မလိုအပ်ဘဲ ရေရရှိမှု ဆုံးရှုံးခြင်းမဖြစ်ပေါ်သဖြင့် ၎င်းတို့၏ လယ်ယာမြေမှ ထွက်ကုန်များ ပိုမိုတိုးတက်ထွက်ရှိလာနိုင်ပေသည်။

တူးမြောင်းများ ပြန်လည် ပြုပြင်မှုများဆောင်ရွက်သော်လည်း ချို့တဲ့နွမ်းပါးသော ပထမအမျိုးအစားကိုမူ သိသာထင်ရှားစွာ လျော့ချနိုင်ခြင်းမရှိပေ။ အကယ်၍ စီမံကိန်းသည် လူမှုရေးပါဝင်သည့် မူဘောင်ကို အခြေခံထားခြင်းဖြစ်ပါက ချို့တဲ့နွမ်းပါးသော ပထမအုပ်စုအတွက် လူမှုရေးနှင့် စီးပွားရေးဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ်များကို လျော့ချပေးနိုင်လိမ့်မည် ဖြစ်ပါသည်။

၆.၉ ။ ကျား/မ အခြေအနေ

၆.၉.၁ အမျိုးသမီးဦးဆောင်သော မိသားစုအရေအတွက်

ကျေးရွာများတွင် လေ့လာချက်များအရ အမျိုးသမီးဦးဆောင်သော မိသားစုအရေအတွက်မှာ (၁၆) စု ရှိပြီး ၎င်းမှာ လေ့လာ ခဲ့သော ဒေသ(၄)ခု အတွင်းရှိ ကျေးရွာပေါင်း (၁၂)ရွာ^{၇၅} မှ ပျမ်းမျှလူဦး၏ (၆%) ဖြစ်ပါသည်။ သို့ရာတွင် ၎င်းတို့အနက်မှ (၅%) မှာ အမျိုးသမီးဦးဆောင်သော ချို့တဲ့နွမ်းပါးဆုံးဖြစ်သော မိသားစုများအဖြစ် သတ်မှတ်နိုင်ပြီး သေးငယ်၍မြေယာမဲ့မိသားစုများလည်း ဖြစ်ကြသည်။ မြို့နယ်အသီးသီးတွင် အမျိုးသမီးဦးဆောင်သော မိသားစုအရေအတွက်များအပေါ် ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာလေ့လာချက်အရ အမျိုးသမီးဦးဆောင်သောမိသားစုများကို လေ့လာမှု ပြုလုပ်ခဲ့သော အခြားဒေသနှစ်ခုနှင့် နှိုင်းစာလျှင် စဉ့်ကူး (မန္တလေး) နှင့် ရေတာရှည် မြို့နယ် တို့တွင် ပိုမိုများပြားသည်ကို တွေ့ရှိရသည်။ ငွေကြေးအရင်းအနှီးနှင့် ကျွမ်းကျင်မှုများစွာလိုအပ်သော ရွှေ့ပြောင်းလုပ်သားများရှိသည့် ကျေးရွာများတွင် အမျိုးသမီး ဦးဆောင်သောမိသားစုများ ပိုမိုများပြားကြောင်းတွေ့ရသည်။ အောက်ပါဇယားတွင် အသက်မွေးဝမ်းကျောင်း လုပ်ကိုင်နေသော အမျိုးသမီးဦးဆောင်သော မိသားစုအရေအတွက် ကို ဖော်ပြထားသည်။

^{၇၅} Data on women headed households is available only for 12 villages.

ဇယား (၃၀) - လေ့လာခဲ့သော မြို့နယ်(၄)ခုရှိ အသက်မွေးဝမ်းကျောင်း လုပ်ကိုင်နေသော အမျိုးသမီးဦးဆောင်သည့် မိသားစုအရေအတွက်

မြို့နယ်	အကြီးစားလယ်သမား အရေအတွက်(ပျမ်းမျှ) WHH	အကြီးစားလယ်သမား အရေအတွက်(ပျမ်းမျှ) WHH	အကြီးစားလယ်သမား အရေအတွက်(ပျမ်းမျှ) WHH	မြေယာမဲ့အလုပ်သမား အရေအတွက်(ပျမ်းမျှ) WHH
ရေတာရှည်	၂	၄	၂	၁၁
တပ်ကုန်း		၄	၇	၇
စဉ့်ကူး	၁၃	၆	၃	၁၄
ပုလဲ	၃	၅	၃	၆
စုစုပေါင်း (ပျမ်းမျှ)	၄	၅	၄	၉

၆.၉.၂ လယ်ယာလုပ်ငန်းတွင်လုပ်ကိုင်နေသော ကျား/မ အခြေအနေ

လယ်ယာလုပ်ငန်းတွင် လုပ်ကိုင်ဆောင်ရွက်နေသော ကျား/မ ခွဲခြားမှုအခြေခံများမှာ ဒေသအားလုံးအတွက် အရေးကြီးသည့်အနေအထားမှ လျော့နည်းလာခဲ့ပြီး အထူးအားဖြင့် ရေတာရှည်မြို့နယ်တွင် အလုပ်သမားရှားပါးမှုကြောင့် ဖြစ်သည်။ လေ့လာတွေ့ရှိချက်အရ အမျိုးသမီးများအနေဖြင့် လယ်ယာလုပ်ငန်းများတွင် အခန်းကဏ္ဍ အတော်များများမှ ပါဝင်ဆောင်ရွက်လျက်ရှိကြသည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် အလုပ်သမားရှားပါးမှုနှင့် အမျိုးသားများမှာ ရွှေ့ပြောင်း လုပ်ကိုင်မှုများကြောင့် ဖြစ်သည်။ အခြားတွေ့ရှိချက်တစ်ခုမှာ အမျိုးသမီးများအနေဖြင့် အကယ်၍ အမျိုးသားများ လုပ်ကိုင်နိုင်သော အလုပ်များတွင် ဝင်ရောက်လုပ်ကိုင်နိုင်ပါက တူညီသော အခကြေးငွေကိုရရှိကြ၍လည်း ဖြစ်ပါသည်။ လယ်ယာလုပ်ငန်းခွင်တွင် ကျား/မ လုပ်ငန်းလုပ်ကိုင်မှုသဘာဝမှာ နိုင်ငံ၏ အထက်ပိုင်းနှင့် အောက်ပိုင်း မတူညီသော နေရာနှစ်ခုအတွက် ကွဲပြားခြားနားမှုများရှိပါသည်။ အဆိုပါဆက်စပ်မှုအရ ရေတာရှည်နှင့် တပ်ကုန်းမြို့နယ်များမှာ အောက်ပိုင်းတွင် ပါရှိပြီး စဉ့်ကူးနှင့် ပုလဲမြို့နယ်များမှာ အထက်ပိုင်းတွင် ပါရှိပါသည်။ အောက်ဖော်ပြပါ ဇယားတွင် ဒေသအလိုက် လယ်ယာလုပ်ငန်းတွင်လုပ်ကိုင်နေကြသော ကျား/မ အခြေအနေကို ဖော်ပြထားပါသည်။

ဇယား (၃၁) - နိုင်ငံ၏ အစိတ်အပိုင်းနှစ်ခုတွင် လယ်ယာလုပ်ငန်းတွင်လုပ်ကိုင်နေသော ကျား/မ အခန်းကဏ္ဍ

လယ်ယာလုပ်ငန်း ဆောင်ရွက်မှု	ကျား/မ	မှတ်ချက်	
	ရေတာရှည်နှင့် တပ်ကုန်း	စဉ်ကူးနှင့် ပုလဲ	
ထွန်ယက်ခြင်း	ကျား နှင့် မ	ကျား	ရေတာရှည်နှင့် တပ်ကုန်းတို့တွင် ယခင်က အမျိုးသားများ ဆောင်ရွက်ကြသည်
ပျိုးကြဲခြင်း / ပျိုးနှုတ်ခြင်း	ကျား	ကျား နှင့် မ	ပျိုးနှုတ်ခြင်းသည် စင်စစ်အားဖြင့် ကြွက်သားများ တောင့်တင်းသန်မာရန် လိုအပ်သည်။
စိုက်ပျိုးခြင်း	ကျား နှင့် မ	ကျား နှင့် မ	
ပေါင်းသတ်ဆေးသုံးစွဲသည်	ပေါင်းသတ်ဆေးသုံးစွဲသည်	မ	ရေတာရှည်နှင့် တပ်ကုန်းတို့တွင် အလုပ်သမားရှားပါမှုကြောင့် လူလုပ်အားအစား ပေါင်းသတ်ဆေးများကို သုံးစွဲကြသည်။
မြေဩဇာကြဲခြင်း	ကျား	ကျား	မြေဩဇာကြဲပက်ရာတွင် အမျိုးသားများမှာ မြေဩဇာ ကို ဝေးဝေးသို့ ပက်ကြဲနိုင်ခြင်း၊ ပက်ကြဲရမည့် အတိုင်း အတာ ကို ပိုမို သိရှိခြင်း တို့ကြောင့် အမျိုးသမီးများ ထက် အမျိုးသားများသာ လုပ်ဆောင်ကြပါသည်။
ပိုးသတ်ဆေးဖျန်းခြင်း	ကျား	ကျား	အနံ့အသက်များ မကောင်းသောကြောင့် လူအများစုသည် ဤသို့သောအလုပ်မျိုးကို မလုပ်လိုကြပေ။

လေးလံသော
ဆေးပုံးများကို
သယ်ယူရသောအလုပ်ဖြစ်၍
ဤအလုပ်မျိုးသည်
အမျိုးသား များနှင့်သာ
သင့်တော်ပါသည်။

ရေလမ်းကြောင်းများနှင့်
တာဝန်များ ရှင်းလင်း
ပြုပြင်ခြင်း ကျား ကျား

ရိတ်သိမ်းခြင်း ကျား နှင့် မ ကျား နှင့် မ

ထွက်ကုန်ပစ္စည်းများ
သယ်ယူခြင်း ကျား၊ မ နှင့် ကလေးများ ယခင်ကဤအလုပ်မျိုးကို
အမျိုးသားများသာ
လုပ်ကိုင်ကြသည်

၆.၉.၃ အမျိုးသမီးများနှင့် ၎င်းတို့၏ ပါဝင်ပတ်သက်မှု

အဖွဲ့အစည်းများ၏ အဓိကကျသောနေရာများနှင့် လူမှုအဖွဲ့အစည်းများ၏ ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်နိုင်သည့် အခန်းကဏ္ဍများတွင် အမျိုးသမီးများပါဝင်မှုကိုမတွေ့ရပေ။ လေ့လာမှုများတွင် ထုတ်ဖော်ပြောကြားကြသည်မှာ အမျိုးသမီးများကို ကျေးရွာအုပ်ချုပ်ရေး၊ ကျေးရွာဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးအထောက်အကူပြုကော်မတီ၊ ကျေးရွာ မြေယာစီမံခန့်ခွဲမှု ကော်မတီစသော ကျေးရွာ၏ အရေးပါသောအဖွဲ့အစည်းများတွင် အဖွဲ့ဝင်အဖြစ်ဆောင်ရွက်ကြသည်ကို မတွေ့ရှိရပေ။ အမျိုးသမီးအနည်းငယ်ကိုသာ ရေအသုံးပြုသည့်အုပ်စုများတွင်အဖွဲ့ဝင်အဖြစ် တွေ့ရှိရသော်လည်း ရေအသုံးပြုသည့်အုပ်စုခေါင်းဆောင်များအဖြစ်ကား မတွေ့ရပေ။ အမျိုးသမီးများကို “သုတ်” ဟုခေါ်သော အလုပ်သမား အဖွဲ့များ၏ ခေါင်းဆောင်များအဖြစ်သာ တွေ့ရှိရသည်။

လေ့လာချက်အရ မည်သို့ပင်တွေ့ရှိစေကာမူ အမျိုးသမီးများသည် ကျေးရွာ၏လူထုစည်းဝေးပွဲများတွင်မူ ၎င်းတို့၏ ခင်ပွန်းယောက်ျားများ၏ကိုယ်စား တက်ရောက်ကြသည်ကိုမူ တွေ့ရှိရသည်။ သို့သော်လည်း လေ့လာ တွေ့ရှိရသည်မှာ ၎င်းတို့အနေဖြင့် စည်းဝေးပွဲများ၏ အဓိကကျသောအကြောင်းအရာများအပေါ်တွင်မူ အပြည့်အဝ နားလည်သဘောပေါက်မှု မရှိကြောင်းကိုတွေ့ရှိရသည်။ အမျိုးသမီးများသည် ခင်ပွန်းသည်များ၏ကိုယ်စား အစည်းအဝေးကို တက်ရောက်ရန်တောင်းဆိုကြသော်လည်း ၎င်းတို့အနေဖြင့် ကြောင်းအရာများကို ရှင်းလင်းစွာ နားလည် သဘောပေါက်ခြင်းမရှိကြပေ။ ဖြစ်ရပ်တစ်ခုမှာ အမျိုးသမီးတစ်ဦးသည် မြေယာဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး အစည်းအဝေးပွဲ တစ်ခုသို့ သွား၍တက်ရောက်ခဲ့ပြီး အကြောင်းအရာကိုရှင်းလင်းစွာနားလည်သဘောပေါက်ခြင်းမရှိပဲ မြေယာ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးဆိုင်ရာအစီအစဉ်တွင် သဘောတူလက်မှတ်ကို ရေးထိုးခဲ့ပါသည်။ ၎င်းကိုထင်ဟပ်စေမည့် အကြောင်းအရာများကို အောက်တွင် ဖော်ပြထားပါသည်။

“ ဟုတ်ပါတယ်၊ တစ်ခြားသူတွေလိုပဲ ကျွန်မလည်း လက်မှတ်ထိုးခဲ့ပါတယ်။ ကျွန်မအိမ်ကိုပြန်ရောက်တော့ ကျွန်မ အမျိုးသားက ဘာကြောင့်လက်မှတ်ထိုးခဲ့သလဲလို့ ကျွန်မကိုမေးတော့ ကျွန်မကလည်း တစ်ခြားသူတွေလိုပဲလို့

လိုက်လုပ်ခဲ့တာပါလို့ပြန်ပြောပါတယ်။ အဲဒီတော့ ကျွန်မအမျိုးသားကကျွန်မကို နားမလည်ဘဲနဲ့ လက်မှတ် ထိုးခဲ့ရကောင်းလားဆိုပြီး ပြင်းပြင်းထန်ထန်ဆူပါတယ်။ သူကိုယ်တိုင်လဲ အဲဒီအစီအစဉ်အရဆိုရင် ကျွန်မတို့ရဲ့မြေတွေ ဆုံးရှုံးသွားရမှာကို စိုးရိမ်မိပါတယ်” (ရေတာရှည်မှ လယ်သမားငယ်တစ်ဦး)

၆.၁၀ ။ အဖွဲ့အစည်းများ

၆.၁၀.၁။ ကျေးရွာအဆင့် အဖွဲ့အစည်းများ

ကျေးရွာတစ်ရွာတွင် အများအားဖြင့် ကျေးရွာအဆင့် အဖွဲ့အစည်း (၆)ခုရှိသည်။ - ကျေးရွာအုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့၊ ကျေးရွာရပ်မိရပ်ဖများ၊ သာရေးနာရေးအသင်း၊ မီးသတ်တပ်ဖွဲ့၊ ကြက်ခြေနီတပ်ဖွဲ့နှင့် မိခင်နှင့်ကလေးစောင့်ရှောက်ရေးအဖွဲ့တို့ ဖြစ်ကြသည်။ ဖော်ပြပါ ယေဘုယျအဖွဲ့အစည်း (၆)ဖွဲ့အပြင် ကျေးရွာဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး အထောက်အကူပြုကော်မတီ၊ မြေယာစီမံခန့်ခွဲမှု ကော်မတီ၊ ရေသုံးစွဲသူများအဖွဲ့၊ ကြွေးမြီနှင့် ချေးငွေဆိုင်ရာကော်မတီ၊ ထောက်ပံ့လှူဒါန်းသူများ ဖွဲ့စည်းထားသောကော်မတီ စသည်အားဖြင့် လေ့လာခဲ့သောကျေးရွာအလိုက် ကွဲပြားစွာရှိနေကြပါသည်။ ကျေးရွာဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး အထောက်အကူပြုကော်မတီ နှင့် ကျေးရွာမြေယာစီမံခန့်ခွဲမှုကော်မတီ တို့မှာ အများအားဖြင့် ကျေးရွာအုပ်စုများတွင်ရှိကြသည်။ လေ့လာခဲ့သော ကျေးရွာအုပ်စု (၉)စုတွင် အဆိုပါအဖွဲ့နှစ်ဖွဲ့ ရှိကြသည်ကို တွေ့ရှိရသည်။ အောက်ပါဇယားတွင်ဖော်ပြထားသည်မှာ ကျေးရွာအဆင့် အဖွဲ့အစည်းအသီးသီးတို့အတွင်း ရှိကြသော အဖွဲ့အစည်းများ၏ သေးစိတ်အခြေအနေကို ဖော်ပြထားပါသည်။

ဇယား (၃၂) - လေ့လာခဲ့သော ကျေးရွာများအတွင်း ရှိကြသည့် အဖွဲ့အစည်းအမျိုးမျိုး

အကြောင်းအရာ	ကျေးရွာအရေအတွက်	မှတ်ချက်
၁။ ကျေးရွာအုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့	၁၄	အဆိုပါ အဖွဲ့အစည်း(၆)ခုသည်
၂။ ကျေးရွာရပ်မိရပ်ဖများ		လေ့လာခဲ့သော ကျေးရွာ (၁၄)ရွာစလုံးတွင်
၃။ သာရေးနာရေးအသင်းများ		သာမန်အားဖြင့် တွေ့ရှိရသည်။
၄။ မီးသတ်တပ်ဖွဲ့		
၅။ ကြက်ခြေနီတပ်ဖွဲ့		
၆။ မိခင်နှင့်ကလေးစောင့်ရှောက်ရေးအဖွဲ့		
ကျေးရွာဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး အထောက်အကူပြုကော်မတီ	၉	ကျေးရွာအုပ်စုအဆင့်တွင်သာရှိသည်
ကျေးရွာမြေယာစီမံခန့်ခွဲမှု ကော်မတီ	၉	ကျေးရွာအုပ်စုအဆင့်တွင်သာရှိသည်
ရေသုံးစွဲသူများအဖွဲ့ (မြောင်းခေါင်းအုပ်စု)	၇	တပ်ကုန်းတွင် (၃)ဖွဲ့၊ စဉ့်ကူးတွင် (၃)ဖွဲ့နှင့် ပုလဲတွင် တစ်ဖွဲ့ရှိသည်။
အကြောင်းအရာတစ်ခုတည်းကိုသာ ရည်ရွယ်လုပ်ဆောင်သော အဖွဲ့ (လှုပ်စစ်ခါတ်အား ၊ လမ်းကော်မတီ	၂	စဉ့်ကူးတွင် (၁)ဖွဲ့နှင့် ပုလဲတွင် တစ်ဖွဲ့ရှိသည်။

၆.၁၀.၂ ကျေးရွာအဖွဲ့အစည်းများ၏ အခန်းကဏ္ဍနှင့် ၎င်းတို့၏လုပ်ဆောင်ချက်များအပေါ် ပိုင်းခြားစိတ်ဖြာမှု

ကျေးရွာအုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့

လေ့လာတွေ့ရှိချက်အရ ကျေးရွာများတွင် အများအားဖြင့် တက်ကြွပြီးလှုပ်ရှားဆောင်ရွက်နေကြသော အဖွဲ့များစွာကိုတွေ့ရှိရသည်။ ကျေးရွာအုပ်စုတွင် ကျေးရွာအုပ်စုအုပ်ချုပ်ရေးမှူးများက ကျေးရွာအုပ်ချုပ်ရေးကိုပါ ဦးဆောင် လုပ်ကိုင်ကြပြီး ရာအိမ်မှူးများက ကျေးရွာအုပ်စုအောက်ရှိကျေးရွာများတွင် ကျေးရွာအုပ်ချုပ်ရေးမှူးအနေဖြင့် ဆောင်ရွက် ကြသည်။ ကျေးရွာအုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့တွင် ကျေးရွာအုပ်စုအုပ်ချုပ်ရေးမှူး၊ ရာအိမ်မှူးများ၊ စာရေးတစ်ဦး နှင့် ဆယ်အိမ်မှူးများ ပါဝင်ကြသည်။

ကျေးရွာအုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့သည် အများအားဖြင့် အဓိကဆုံးဖြတ်ချက်ချသူနှင့် ကျေးရွာအားလုံး၏ ဖွဲ့စည်းမှု စွမ်းအားများဖြင့်သာ ဖွဲ့စည်းထားကြသည်။ အဆိုပါစွမ်းအားကို အထူးသဖြင့်ကျေးရွာရပ်မိရပ်ဖများနှင့် အချို့နေရာများတွင် ဗုဒ္ဓဘာသာဘုန်းတော်ကြီးများမှ ပါဝင်အားဖြည့်ပေးကြသည်။ အစိုးရ၏ ယုံကြည်စိတ်ချစွာ အာဏာအပ်နှင်းမှု၊ ကျေးရွာ ရပ်မိရပ်ဖများနှင့် ဘုန်းတော်ကြီးများမှ ပါဝင်အားဖြည့်ပေးမှုများကြောင့် အင်အားပြည့်ဝသည့် ရပ်ရွာလူမှု အဖွဲ့အစည်းများ အဖြစ် လေ့လာခဲ့သော ကျေးရွာများအားလုံးတွင် တွေ့ရှိရသည်။

ကျေးရွာအုပ်ချုပ်ရေးမှူးသည် အဓိကအားဖြင့် ပြင်ပမြို့နယ်အဆင့်အစိုးရအဖွဲ့အစည်းများနှင့် ဆက်သွယ် ဆောင်ရွက်ခြင်းလုပ်ငန်းများကို ဆောင်ရွက်ရသည်။ ရေသုံးစွဲသူများအဖွဲ့များကို စနစ်တကျဖွဲ့စည်းထားခြင်းမရှိသော ကျေးရွာများမှလွဲ၍ ကျေးရွာအများစုတွင် ကျေးရွာအုပ်စုအုပ်ချုပ်ရေးမှူးအနေဖြင့် အဓိကအားဖြင့် ဆည်မြောင်းဦးစီးဌာနမှ ပုဂ္ဂိုလ်များနှင့် ၎င်းတို့၏ကျေးရွာအတွက်ရေရရှိရေးနှင့် ဆည်ရေရရှိမှုဆိုင်ရာ အငြင်းပွားမှုများကို အခြေခံအားဖြင့် ညှိနှိုင်း ဆောင်ရွက်ပေး ကြရသည်။

ကျေးရွာရပ်မိရပ်ဖများ

ရှေးယခင်ကကဲ့သို့ပင် ပုံစံတကျမဟုတ်သော ရိုးရာအစဉ်အလာအားဖြင့် ရှိနေခဲ့သည်။ အဖွဲ့အစည်းတစ်ရပ် ဖြစ်သည်။ ကျေးရွာရပ်မိရပ်ဖများသည် အာဏာပိုင်များနှင့် ရပ်ရွာလူမှုအဖွဲ့အစည်းအတွင်းရှိ အင်အားရှိသော ကျေးရွာအုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့များသို့ အားဖြည့်ဆောင်ရွက်ပေးကြသည်။ ကျေးရွာရပ်မိရပ်ဖများအဖြစ်သတ်မှတ်ပေးခြင်းသည် စနစ်တကျဖွဲ့စည်းထားသောအဖွဲ့အစည်းတစ်ရပ်အနေမျိုးဖြင့်မဟုတ်ဘဲ ပုံစံတကျမဟုတ်သော ရိုးရာအစဉ်အလာအားဖြင့် ပုဂ္ဂိုလ်ရေးအရလှုပ်ရှားဆောင်ရွက်နိုင်မှု နှင့် ပါဝင်ပတ်သက်ဆောင်ရွက်နိုင်မှုများအပေါ်မူတည်၍ သတ်မှတ်ပေးခြင်း ဖြစ်သည်။ ကျေးရွာရပ်မိရပ်ဖများသည် အများအားဖြင့် မြေယာများစွာပိုင်ဆိုင်သူ၊ ကြွယ်ဝချမ်းသာသူ နှင့် အခြားပိုင်ဆိုင်မှု များလည်း ရှိကြသူများဖြစ်ကြသည်။ ထို့ပြင် ကိစ္စရပ်အတော်များများတွင် ၎င်းတို့မှာ ယခင်ကကျေးရွာအုပ်ချုပ်ရေးကို

ဆောင်ရွက်ခဲ့ကြသူများ (သို့) ယခင်က သမဝါယမအသင်း၊ ဆည်မြောင်းဦးစီးဌာန စသည် အစိုးရဆိုင်ရာအဖွဲ့အစည်းများ တွင် လုပ်ကိုင်ဆောင်ရွက်ခဲ့ကြသူများဖြစ်ကြသည်။ ကျေးရွာများတွင် ကျေးရွာရပ်မိရပ်ဖများကို ကျေးရွာဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး အထောက်အကူပြုကော်မတီနှင့် မြေယာစီမံခန့်ခွဲမှုကော်မတီများ၏ ဥက္ကဋ္ဌ (သို့) အဖွဲ့ဝင်အနေဖြင့် တွေ့ရှိရသည်။ ၎င်းတို့သည် ကျေးရွာအုပ်ချုပ်ရေးမှူးခန့်ထားရေးဆိုင်ရာ အငြင်းပွားမှုများတွင် ပါဝင်ဖြေရှင်းပေးလေ့ရှိကြသည်။ အရေးအကြီးဆုံးမှာ ကျေးရွာရပ်မိရပ်ဖအား ရေရရှိရေးလုပ်ငန်းများတွင်သာမက လျှပ်စစ်ဓါတ်အားရရှိရေး၊ လမ်းနှင့် ကျောင်းများဆိုင်ရာကိစ္စရပ်များ အစရှိသော ကျေးရွာဖွံ့ဖြိုးရေးဆိုင်ရာ အစီအစဉ်များတွင် ရပ်ရွာလူမှုအဖွဲ့အစည်းများ ဖွဲ့စည်းမှုဆောင်ရွက်မှုများကို ဦးဆောင်သူများ (သို့) စတင်လှုံ့ဆော်ဆောင်ရွက်သူများ အနေဖြင့် တွေ့ရှိရသည်။

သာရေးနာရေးအသင်း

သာရေးနာရေးအဖွဲ့သည် ကျေးရွာများတွင် လူမှုရေးနှင့် ဘာသာရေးလုပ်ငန်းများကို ကျေးရွာရပ်မိရပ်ဖများနှင့် လူငယ်များ အတူတကွပူးပေါင်းလုပ်ဆောင်ကြသော အဖွဲ့ဖြစ်သည်။ လေ့လာခဲ့သမျှသောရွာများတွင် တွေ့ရှိခဲ့ရသည်မှာ တက်ကြွစွာ လှုပ်ရှားမှုပြုလုပ်သည့် အဖွဲ့အစည်းအဖြစ် တွေ့ရှိရသော်လည်း ထိုကိစ္စသည် ရပ်ရွာလေ့တစ်ရပ်ဖြစ်၏။ ဤအဖွဲ့သည် လူမှုရေးကိစ္စများဖြစ်သည့် မင်္ဂလာဆောင်များနှင့် အသုဘများ၊ အလှူများနှင့် စုပေါင်းဝတ်ရွတ်ခြင်းများကို တာဝန်ယူဆောင်ပေးသည်။ ဤအဖွဲ့သည် ရပ်မိရပ်ဖများ၏ ဦးဆောင်မှုဖြင့် လူမှုရေးကိစ္စများကို ဆောင်ရွက်ရာ၌ အဓိက အခန်းကဏ္ဍမှပါဝင်လေ့ရှိ၏။ မည်သို့ပင်ဆိုကာမူ ထိုအဖွဲ့၌ ပါဝင်သော လူငယ်များသည် နောင်အနာဂတ်တွင် ကျေးရွာ၏ အရေးပါသော ခေါင်းဆောင်များဖြစ်လာလေ့ရှိသည်။

ကျေးရွာဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးအထောက်အကူပြုကော်မတီ

အစိုးရ၏ညွှန်ကြားချက်များဖြင့် မကြာသေးမီကမှ ဤအဖွဲ့ကိုဖွဲ့စည်းခဲ့ကြသည်။ အမှန်စင်စစ် ဤအဖွဲ့သည် အဖွဲ့ဝင်ငါးဦးဖြင့်ထားသော ကျေးရွာအုပ်စုအဆင့်အဖွဲ့အစည်းသာဖြစ်၏။ သမားရိုးကျအားဖြင့် ကျေးရွာအုပ်စုမှ ရပ်မိရပ်ဖ တစ်ဦးက ဥက္ကဋ္ဌတာဝန်ထမ်းဆောင်၍ အတွင်းရေးမှူးနှင့် အဖွဲ့ဝင်များသည် ကျေးရွာအုပ်စုအတွင်းရှိ ရွာများမှ ဖြစ်ကြသည်။ ယင်းတို့ကို ကျေးရွာအုပ်ချုပ်ရေးမှူးများ၊ ရပ်မိရပ်ဖနှင့် ရပ်ရွာဆယ်အိမ်မှူးတို့က ကျေးရွာအဆင့်အလိုက် ရွေးချယ်ခဲ့ကြသည်။ မြို့နယ်အုပ်ချုပ်ရေးမှူးရုံးက အတည်ပြုမှုရယူပြီး ကျေးရွာအုပ်စုအဆင့်မှ လူများကို ရွေးချယ် တင်မြှောက်ပေး၏။

လေ့လာတွေ့ရှိချက်များအရ တွေ့ရသည်မှာ ကျေးရွာဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးအထောက်အကူပြုကော်မတီသည် ရွာတော်တော် များများ၌ ကော်မတီသာရှိပြီး လုပ်ကိုင်ဆောင်ရွက်ပေးမှုများ မရှိသည်ကိုတွေ့ရ၏။ ရွာ(၉)ရွာအနက် ရွာ(၂)ရွာတွင် ကျေးရွာဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးအထောက်အကူပြုကော်မတီမှ တက်ကြွစွာလုပ်ကိုင်ဆောင်ရွက်ကြသည်ကို တွေ့ရှိခဲ့ရ၏။ ရွာတစ်ရွာတွင် ကျေးရွာဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးအထောက်အကူပြုကော်မတီ၏ လူငယ်အဖွဲ့ဝင်များက အဓိကလုပ်ဆောင်နေပြီး နောက်တစ်ရွာတွင်မူ ရပ်မိရပ်ဖများက ကျေးရွာဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးအထောက်အကူပြုကော်မတီ အောက်၌ လျှပ်စစ်မီးရရှိရေး၊ လမ်းဖောက်လုပ်ရေးနှင့် ကျောင်းများတည်ဆောက်ရေး စသည့် ကျေးရွာဖွံ့ဖြိုးမှု စီမံကိန်း များကို ဆောင်ရွက်ကြသည်ကိုတွေ့ရ၏။ ကျန်သောကျေးရွာများ၌မူ ကျေးရွာ၏အရေးကြီးသောကိစ္စရပ်များကို ရပ်မိရပ်ဖများနှင့် ကျေးရွာအုပ်ချုပ်ရေးမှူးများသာ ဆုံးဖြတ်တာဝန်ယူ လုပ်ဆောင်လျက်ရှိသည်ကိုတွေ့ရသည်။ တဖန်ဖော်ပြထားသည် ကျေးရွာတော်တော်များများတွင် ကျေးရွာဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးအထောက်အကူပြုကော်မတီများသည် အချင်းချင်းသိကျွမ်းမှုမရှိသလို အခြားသောရွာများမှ ကော်မတီဝင်များကိုလည်း သိကျွမ်းခြင်းမရှိကြ၍ ထိုအဖွဲ့၏

လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်မှုများမှာ သံသယဖြစ်ဖွယ်ရှိပါသည်။ အောက်ဖော်ပြပါ အကိုးအကား များသည် ကျေးရွာများသို့ဆင်း၍ လေ့လာသုတေသနပြုလုပ်သူများက တွေ့ရှိခဲ့မှုများက အမှန်တကယ်သက်သေအဖြစ် ရောင်ပြန်ဟပ်တွေ့ရှိခဲ့ရ၏။

"ကျေးရွာဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးအထောက်အကူပြုကော်မတီကို မြို့နယ်တာဝန်ရှိပုဂ္ဂိုလ်များရဲ့ ထောက်ပံ့မှုဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားပါတယ်။ မြို့နယ်များမှာ ကော်မတီဝင်၊ ရပ်မိရပ်ဖအမည်စာရင်းပါရှိကြပါတယ်။ အဲဒီကော်မတီမှာ ကျေးရွာအုပ်စုက ရပ်မိရပ်ဖနှစ်ဦးပါဝင်ပါတယ်။ ဘယ်အဖွဲ့အစည်းကို ဖွဲ့စည်းစေကာမူ အဲဒီဖွဲ့စည်းခဲ့တဲ့ အဖွဲ့အစည်းရဲ့ ငွေကြေးဆိုင်ရာ အသုံးစရိတ်တွေရှိရင် ဒါတွေကိုအဓိကအားဖြင့် ရပ်မိရပ်ဖတွေက ဆုံးဖြတ်ပေးပါတယ်။" (ဆိုရှယ်လစ်ခေတ်မှ အသက်(၇၀)အရွယ်ရှိ ကျေးရွာလူကြီးဟောင်းတစ်ဦး)

"သူတို့ပြောခဲ့ကြသလိုပဲ (သူတို့ဆိုသည်မှာကျေးရွာအုပ်စုအုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့ကိုဆိုလိုသည်။) ကျွန်တော်က ကျေးရွာ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး အထောက်အကူပြုကော်မတီရဲ့အတွင်းရေးမှူးဖြစ်ပါတယ်။ ဒါပေမယ့်ဒီကော်မတီရဲ့ တခြားအဖွဲ့ဝင်တွေ ကို ကျွန်တော်မသိပါဘူး။" (လေ့လာခဲ့သောကျေးရွာတွင်ရှိသောကျေးရွာဖွံ့ဖြိုးမှု အထောက်အကူပြုကော်မတီ၏ အတွင်းရေးမှူး)

အရေးကြီးသောအချက်တစ်ချက်ကို တွေ့ရှိခဲ့ရသည်မှာ ကျေးရွာဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးအထောက်အကူပြုကော်မတီ ၏ ဥက္ကဋ္ဌသည် ကျေးရွာမှရပ်မိရပ်ဖတစ်ဦးသော်၎င်း၊ ကျေးရွာအုပ်စုမှပုဂ္ဂိုလ်တစ်ယောက်ကိုသော်လည်းကောင်း ခန့်ထားလေ့ရှိ၏။ ပိုမိုထိရောက်သော လုပ်ဆောင်ချက်ကို ပြုလုပ်နိုင်ရန်အတွက် ကျေးရွာအုပ်ချုပ်ရေးမှူးသည် ယင်း၏ရွာမှ လူတစ်ဦးကို ဦးစားပေးရွေးချယ်လေ့ရှိ၏။ မည်သို့ပင်ဖြစ်စေကာမူ ကျေးရွာအုပ်စုအောက်ရှိ ကျေးရွာများမှလူများက အစီရင်ခံခဲ့ ကြသည်မှာ လွှတ်တော်မှလူအဖွဲ့အစည်းဖွံ့ဖြိုးမှုအတွက် ပေးအပ်သောငွေ (ကျပ်သိန်းတစ်ထောင်)သည် ကျေးရွာအုပ်စုထံ သို့သာရောက်ရှိပြီး တချို့မှပြစ်တင်ရှုံးချခဲ့သည်မှာ ကျေးရွာဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးအထောက်အကူပြု ကော်မတီ၏ ဥက္ကဋ္ဌ အဖြစ် ဆောင်ရွက်သူသည် ထိုကျေးရွာအုပ်စုများတွင်ရှိသောကြောင့်သာဖြစ်၏။

မြေယာစီမံခန့်ခွဲမှုကော်မတီများ

မြေယာစီမံခန့်ခွဲမှုကော်မတီသည်လည်း ကျေးရွာအုပ်စုအဆင့်ရှိ အဖွဲ့အစည်းဖြစ်၍ ယင်းအဖွဲ့ဝင်ငါးဦးဖြင့် ဖွဲ့စည်းထား၏။ ကျေးရွာဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးအထောက်အကူပြုကော်မတီနှင့် မတူညီသည်မှာ ကျေးရွာအုပ်စုအုပ်ချုပ်ရေးမှူး သည် ဥက္ကဋ္ဌတာဝန်ကို ထမ်းဆောင်ပြီး အဖွဲ့ဝင်များသည် အုပ်ချုပ်ရေးမှူးပိုင်ဆိုင်ရာ စာရေးများနှင့် မြို့နယ်မြေစာရင်းဌာနမှ စာရေးများ၊ ရပ်မိရပ်ဖတစ်ယောက်နှင့် လယ်သမားတစ်ယောက်သည် ကော်မတီအဖွဲ့ဝင်များအဖြစ် ပါဝင်ပါသည်။ ရပ်မိရပ်ဖတစ်ယောက်နှင့် လယ်သမားတစ်ယောက်ကို ရွေးချယ်ပေးသူများမှာ အခြားရပ်မိရပ်ဖများ၊ ဆယ်အိမ်မှူးများနှင့် ကျေးရွာအုပ်ချုပ်ရေးမှူးတို့ဖြစ်ကြပါသည်။ ကျေးရွာတိုးတက်ဖွံ့ဖြိုးရေးအထောက်အကူပြုကော်မတီကဲ့သို့ပင် ကျေးရွာအုပ်စု မြေယာစီမံခန့်ခွဲမှုကော်မတီသည်လည်း သိပ်တက်ကြွစွာလုပ်ကိုင်မှုမရှိသည်ကို တွေ့ရသော်လည်း တပ်ကုန်းနှင့် စဉ့်ကူးတို့တွင်မူ ချွင်းချက်အနေဖြင့် ထိုကော်မတီက လုပ်ငန်းဆောင်တာများကို တက်ကြွစွာလုပ်ကိုင်နေမှုများ ရှိသည်ကို တွေ့ရ၏။ တပ်ကုန်းရှိကျေးရွာတစ်ရွာတွင် သမီးယောက်ဖအချင်းချင်း မြေအငြင်းပွားမှုများကို ကျေးရွာအုပ်စု မြေယာစီမံခန့်ခွဲမှုကော်မတီက ဖြေရှင်းပေးခဲ့သည်ကိုတွေ့ရ၏။ အခြားတစ်ဘက်၌ ကျေးရွာအုပ်စုအဆင့် မြေယာကော်မတီ ကို လယ်သမားနှစ်မျိုးနှစ်စားအကြား (မြေနင့်ယာ) အစိုးရသိမ်းပိုက်ထားသော မြေပိုင်ဆိုင်မှု အငြင်းပွားမှုများကို ဆုံးဖြတ်ပေးခြင်းထက်စာလျှင် သက်သေများကိုရရှိရန်စုဆောင်းသောကိစ္စကို လုပ်ဆောင်နေကြသည်ကိုသာတွေ့ရ၏။ (အောက်တွင်ဖော်ပြထားသော ကိစ္စနှစ်ခုကို ကြည့်ပါရန်)

ဖြစ်ရပ် (၁)။ ကျေးရွာအုပ်စုအဆင့်မြေယာစီမံခန့်ခွဲမှုကော်မတီသည် မည်ကဲ့သို့မြေယာအငြင်းပွားမှုများကိုဖြေရှင်းခဲ့ပုံ

မြေယာအငြင်းပွားမှုသည် အသက်(၂၅)နှစ်အရွယ်ရှိ မုဆိုးမတစ်ယောက်နှင့် ယင်း၏ခင်ပွန်းဘက်မှ မောင်နှမများ ကြားဖြစ်သောအမှုဖြစ်၏။ မုဆိုးမသည် ယင်း၏ယောက္ခမများထံမှ အမွေရရှိခဲ့သော မြေကိုရောင်းမည်အလုပ်၌ အမှုဖြစ်ခဲ့ခြင်းဖြစ်၏။ သူမခင်ပွန်းဖြစ်သူ၏ ဆေးကုသစရိတ်အတွက် အကြွေးတင်နေသောငွေများကိုဆပ်ရန်အတွက် မြေကိုရောင်းချမည်ဖြစ်၏။ ထိုအခါတွင် ၎င်းခင်ပွန်း၏မိသားစုများမှ မြေကိုပြန်လည်တောင်းဆိုကြပြီး ယင်းကိစ္စကို ကျေးရွာအုပ်စုမြေယာစီမံခန့်ခွဲမှုအုပ်ချုပ်မှုကော်မတီထံသို့လည်း တိုင်ကြားခဲ့သည်။ ထိုကော်မတီကို ကျေးရွာ(၃)ရွာမှ အဖွဲ့ဝင်များဖြင့် ဖွဲ့စည်းထား၏။ ဤတွင်မြေယာစီမံခန့်ခွဲမှု ကော်မတီသည် ဆုံးဖြတ်ပေးရမည်အစား ဖြန့်ဖြေရေးကိစ္စကို ဆောင်ရွက်၏။ နောက်ဆုံး၌ မုဆိုးမအား သူမခင်ပွန်းနှင့်အတူတကွ မိသားစုနေထိုင်ခဲ့ကြသော အိမ်နှင့်အိမ်တည်ရှိရာမြေကို ပေးလိုက်သည်။ နောက်ထပ်မံ၍ သူမ၏မိသားစုစားဝတ်နေရေးအတွက် သူမခင်ပွန်းဘက်မှ မောင်နှမများက မြေ(၂)ဧကကိုပေးခဲ့သည်။ ဤကဲ့သို့ ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်ပေးမှုမှာ (၂)နှစ်ကြာခဲ့သည်။ မုဆိုးမသည် ထိုကဲ့သို့ရလဒ်ကို ကျေကျေနပ်နပ်လက်ခံခဲ့သလို မြေယာစီမံခန့်ခွဲရေး ကော်မတီ၏ညှိနှိုင်းပေးမှုကိုလည်း သူမခင်ပွန်းဘက်မှ မောင်နှမများက လက်ခံခဲ့ကြသည်။

ဖြစ်ရပ် (၂)။ သက်သေရှာဖွေစုဆောင်းသော အခန်းကဏ္ဍအဖြစ်လုပ်ဆောင်ခဲ့သော ကျေးရွာအုပ်စု မြေယာ စီမံခန့်ခွဲရေး ကော်မတီ

ကျေးရွာတစ်ရွာမှ တင်ပြခဲ့သည်မှာ ဇီဝဒီဇယ်ဆီစိုက်ပျိုးရေးစီမံကိန်း (ကြက်ဆူပင်) အတွက် အစိုးရမြေ ဧက(၉၀၀)ကို သိမ်းယူခဲ့သည်။ ထိုနောက် ထိုမြေပေါ်၌ ဝါစိုက်ခဲ့သည်။ နောက်ပိုင်း၌ ထိုမြေများကို စစ်တပ်ကယူခဲ့ပြီး လယ်သမားများအား လေလံစနစ်ဖြင့်ငှါးရမ်းခဲ့၏။ မကြာမီက သိမ်းပိုက်မြေ(လယ်)များကို ပြန်ပေးသည့်အခါ မြေကိုအသိမ်းမခံရမီက ထိုမြေ၌လုပ်ကိုင်စားနေခဲ့ကြသော လယ်သမားများနှင့် လေလံဆွဲ၍ငှါးရမ်းလုပ်ကိုင်နေကြသော လယ်သမားများကြား အငြင်းပွားမှုများဖြစ်ပေါ်လာခဲ့၏။ သွားရောက်ခဲ့သော အငြင်းပွားမှုများမှ လယ်သမား(၁၅)ယောက်တို့ ဤကိစ္စနှင့် ပါဝင်ပတ်သက်နေ၏။ ယခုအခါတွင် ကျေးရွာအုပ်စုမြေယာကော်မတီက အငြင်းပွားနေသော အုပ်စု(၂)စုနှင့် တွေ့ဆုံ၍ သက်သေခံအချက်အလက်များယူပြီး ထိုအချက်အလက်များကို မြို့နယ်အဆင့် မြေယာစီမံခန့်ခွဲမှုကော်မတီသို့ လွှဲပြောင်းပေးလိုက်၏။ မြေယာစီမံခန့်ခွဲမှုကော်မတီဝင်တစ်ဦးက စွဲမြဲစွာဖော်ပြခဲ့သည်မှာ ထိုအငြင်းပွားသော ကိစ္စများနှင့် ပတ်သက်၍ ကျွန်တော်တို့သည် ဆုံးဖြတ်မှုတစ်စုံတစ်ရာ (သို့) ဆုံးဖြတ်ချက်တစ်စုံတစ်ရာချမှတ်နိုင်သော အနေအထား တွင်မရှိပါ။ ကျွန်တော်တို့သည် အငြင်းပွားနေကြသောသူများကို တွေ့ဆုံ၍ ယင်းတို့ထံမှ သက်သေအချက်အလက်များကို စုဆောင်းနေခြင်းဖြစ်ပါသည်။ ထိုနောက် ကျွန်တော်တို့သည် ထိုသက်သေခံအချက်အလက်များကို မြို့နယ်အဆင့် မြေယာစီမံခန့်ခွဲမှုကော်မတီထံသို့ လွှဲပြောင်းပေးရမည်ဖြစ်ပါသည်။

ရေသုံးစွဲသည့်အုပ်စုများ

ဆည်ရေရရှိနိုင်မှုအပိုင်းကိုကြည့်ပါရန်

နိုင်ငံတော်နှင့်ရပ်ရွာအဖွဲ့အစည်းတို့ဖြင့်ပါဝင်ဖွဲ့စည်းထားသောအဖွဲ့အစည်းများ

ရောက်ရှိခဲ့သောကျေးရွာတိုင်း၌ မီးသတ်တပ်ဖွဲ့၊ မိခင်နှင့်ကလေးစောင့်ရှောက်ရေးအဖွဲ့နှင့် ကြက်ခြေနီအဖွဲ့ စသည့် နိုင်ငံတော်နှင့်ရပ်ရွာအဖွဲ့အစည်းတို့ပါဝင်ဖွဲ့စည်းထားသော အဖွဲ့များရှိသည်ကိုတွေ့ရသော်လည်း ထိုအဖွဲ့များ၏ လုပ်ဆောင်မှုသည် အလွန်တက်ကြွစွာဆောင်ရွက်မှုမရှိသည့်ပြင် ပုံမှန်လုပ်ငန်းဖော်ဆောင်မှုများကိုလည်း မတွေ့ရပေ၏။

ချေးငွေနှင့်ကြေးမြီဆိုင်ရာအသင်းအဖွဲ့များ

လေ့လာခဲ့သောရွာ(၆)ရွာတွင် ချေးငွေနှင့်ကြေးမြီဆိုင်ရာအသင်းအဖွဲ့ (၂)မျိုးရှိသည်ကိုတွေ့ခဲ့ရသည်။ သမဝါယာချေးငွေဟု ခေါ်သောအဖွဲ့များကို ကျေးရွာ(၆)ရွာစလုံး၌ တွေ့ရပြီး ကျေးရွာတစ်ရွာ၌မူ Pact Myanmar (မြန်မာ့စာချုပ်)ဟုခေါ်သော ချေးငွေအစီအစဉ်တစ်ခုကိုတွေ့ခဲ့ရ၏။ ချေးငွေအစီအစဉ်နှစ်ရပ်စလုံးတွင် ချေးငွေများ ချေးယူနိုင်ရန် သက်တူရွယ်တူအဆင့်တူသူများ အုပ်စုဖွဲ့ထားရန်လိုအပ်ပေသည်။ ကျား/မ မရွေး ထိုအုပ်စုအဖွဲ့ဝင် ဖြစ်နိုင်ပါသည်။ မည်သို့ပင်ဖြစ်စေကာမူ ဆင်းရဲသောသူများက အကျယ်တဝင့်ပြောဆိုကြသည်မှာ ထိုချေးငွေများကို ရရှိနိုင်စေရန်အခွင့်အလမ်းများသိပ်မရှိလှပေ။ အကြောင်းမူ ယင်းတို့သည် အထက်တွင်ဖော်ပြခဲ့သော အုပ်စုအဖွဲ့ဝင် မဟုတ်သည့်အတွက်ကြောင့်ဖြစ်ပါသည်။

၆.၁၀.၃ ကျေးရွာအဆင့်အဖွဲ့အစည်းများတွင်အားလုံးပါဝင်နိုင်စေမှု

ယေဘုယျအားဖြင့်ဆိုမူ ကျေးရွာ၏အဓိကအချက်အချာကျသော အဖွဲ့အစည်းများနှင့် ကျေးရွာတွင်အဓိက သော့ချက်ဖြစ်သည့် အဆုံးအဖြတ်ပေးနိုင်မှုတို့ပြုလုပ်ရာ၌ အဆင်းရဲတကာအဆင်းရဲဆုံးသော လူတန်းစားနှင့် အမျိုးသမီးများပါဝင်သည်ကိုမတွေ့ရပေ။ ကျေးရွာအုပ်ချုပ်ရေးကဏ္ဍကို ကြည့်ရှုသည့်အခါ ကျေးရွာစီမံခန့်ခွဲအုပ်ချုပ်သူများ သည် လယ်သမားကြီးများဖြစ်ပြီး ဆယ်အိမ်မှူးများမှာ ဆင်းရဲသောလူတန်းစားမှဖြစ်သည်ကိုတွေ့ရသည်။ အလားတူပင် ကျေးရွာဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှု အထောက်အကူပြုကော်မတီနှင့် မြေယာစီမံကိန်းကော်မတီတို့ကို ကျေးရွာရပ်မိရပ်ဖ များနှင့် ဖွဲ့စည်းထားပြီး အများစုမှာလယ်သမားကြီးများဖြစ်ကြသည်။ မည်သို့ပင်ဖြစ်စေကာမူ ချွင်းချက်တစ်ရပ်အနေဖြင့် လေ့လာခဲ့သော ကျေးရွာတစ်ရွာရှိ ရွာနီးချုပ်စပ်ရွာမှ ရှမ်းလူမျိုးများသည် ထိုရွာ၏ကျေးရွာအုပ်စု အုပ်ချုပ်ရေးပုဂ္ဂိုလ် အဖြစ် တွေ့ခဲ့ရ၏။

အခြားတစ်ဘက်၌ ဆည်ရေသုံးစွဲသူအုပ်စုများတွင်မူ လယ်သမားလူတန်းစားအမျိုးမျိုးကိုတွေ့ရ၏။ လယ်သမား အငယ်စားများကိုလည်း မြောင်းခေါင်းအဖြစ်တွေ့ရ၏။ တဖန်ရွာနှစ်ရွာတွင် မြောင်းခေါင်းများအဖြစ် ဘာသာရေးနွယ်ဝင် အုပ်စုငယ်များထဲမှ လူများရှိကြောင်း လေ့လာခဲ့သောရွာတစ်ရွာနှင့် ယင်းနှင့်ရွာနီးနားချင်း ရွာတစ်ရွာ၌ တွေ့ရ၏။

အထူးသဖြင့် Pact Myanmar မှလွဲ၍ ကျန်သောချေးငွေနှင့် ကြေးမြီအဖွဲ့အစည်းများ၌ အမျိုးသမီးများသည် မည်သည့် အထက်တွင်ဖော်ပြခဲ့သော ကျေးရွာအဖွဲ့အစည်းများ၌ ပါဝင်မှုမရှိသည်ကိုတွေ့ရ၏။ စိတ်ပိုင်းရပ်ပိုင်းဆိုင်ရာ အားနည်းတတ်ပြီး ထိခိုက်ခံစားလွယ်သော အမျိုးသမီးများနှင့် အဆင်းရဲတကာအဆင်းရဲဆုံးသော လူတော်တော်များများ သည် ထိုချေးငွေအုပ်စု၌ အဖွဲ့ဝင်အဖြစ်ဝင်ရောက်နိုင်ချေမရှိသေးပါ။ ယင်းတို့က အစီရင်ခံတင်ပြသည်မှာ ထိုချေးငွေများကို ကျေးရွာအုပ်စုအုပ်ချုပ်ရေးများနှင့် ယင်းတို့နှင့်ဆက်သွယ်မှုရှိသူများကသာလျှင် အဖွဲ့ဝင်အဖြစ်ပါဝင်နေပြီးလျှင် ထိုချေးငွေ ကိုလည်း ယင်းတို့သည်တွင်တွင်ကျယ်ကျယ် စီမံဆောင်ရွက်လျက်ရှိပေသည်။ တခြားတစ်ဘက်၌ ဤတောင်းဆိုချက်နှင့် ပတ်သက်၍ ကျေးရွာအုပ်စုအုပ်ချုပ်ရေးမှူးက တုန့်ပြန်ရာ၌ အလွန်ဆင်းရဲသော သူများသည် အဖွဲ့ဝင်အဖြစ်မပါဝင်နိုင်ပေ။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် အုပ်ချုပ်ရေးမှူးများကို ညွှန်ကြားခဲ့သည်မှာ ချေးငွေများကို ပြန်လည်ဆပ်နိုင်သည်ဟု အာမခံချက်ပေးသူများကိုသာ ထုတ်ချေးရန်ဖြစ်၏။ အောက်တွင်ဖော်ပြသည့်ကိစ္စမှာ လူ့အသိုင်းအဝန်းထဲမှ အဖွဲ့အစည်း

များတွင် စိတ်ပိုင်းရပ်ပိုင်းဆိုင်ရာ အားနည်းတတ်ပြီး ထိခိုက်ခံစားလွယ်သော အမျိုးသမီးများ မပါဝင်ခြင်းအကြောင်းကို တုန့်ပြန်ထင်မှတ်ပေါ်လွင်စေပါသည်။

ဖြစ်ရပ်။ လူ့အသိုင်းအဝန်းတွင် စိတ်ပိုင်းရပ်ပိုင်းအားနည်းမှုရှိပြီး ထိခိုက်ခံစားလွယ်သောသူများအား မည်ကဲ့သို့ စည်းခြားထားမှုကို ပြပါသည်။

အသက်(၃၇)နှစ်ရှိသော မုဆိုးမ မ"က"တွင် (၁၇)နှစ်အရွယ်သမီးတစ်ယောက်နှင့် (၁၄)နှစ် အရွယ်သားတစ်ယောက်ရှိ၏။ မကြာမီက တက္ကသိုလ်ပထမနှစ်တက်နေသော သမီး၏ကျောင်းစရိတ်အတွက် သူမ၏အိမ်ကိုရောင်းခဲ့ပြီး သူမ၏ ဆင်းရဲသော မိခင်နှင့်အတူတကွ နောက်ဆုံး၌နေခဲ့ရ၏။ စိုက်ပျိုးရာသီ၌ အလုပ်သူမအဖြစ် လုပ်ကိုင်ပြီး ဝင်ငွေရှာခဲ့ပြီး မုန့်ပဲသွားရေစာရောင်းချခြင်းဖြင့်လည်း ဝင်ငွေရှာခဲ့ရ၏။ ထိုရွာတွင် Pact Myanmar မှ ငွေကြေးစိုက်ထုတ်တည်ထောင် ထားသော အသေးစားငွေကြေးအုပ်စုရှိပါသည်။ သူမသိရှိထားသည်မှာ အမျိုးသမီး (၂၃)ဦး ပါဝင်သော အဖွဲ့တွင် တစ်ပတ်လျှင် ငွေ(၅၀၀)ကျပ်နှုန်းဖြင့် ထည့်ဝင်စုဆောင်းပြီး အဖွဲ့ဝင်ကြေးမှာ (၃၀၀)ကျပ်ဖြစ်ပါသည်။ အတိုးနှုန်း (၅%)ဖြင့် ထိုအဖွဲ့မှ အဖွဲ့ဝင်များသာလျှင် ငွေချေးယူနိုင်သည်။ သူမသည် ကျေးရွာအုပ်စုအုပ်ချုပ်ရေးမှူး၏ဇနီးဖြစ်သည့် ထိုအဖွဲ့တွင် ငွေကြေးအရင်းအနှီးထုတ်ပေးသူအား အဖွဲ့ဝင်အဖြစ် ပါဝင်လိုကြောင်းပြောပါသည်။ သူမသည် မည်သည့်အခါကမျှ ထိုအဖွဲ့သို့ ဝင်ရောက်နိုင်ရန် အခွင့်အရေးမရရှိခဲ့သည့်ပြင် အဖွဲ့ဝင်တစ်ယောက်ထွက်သွားမှသာလျှင် အခွင့်အရေးရမည်ဟု ပြောခဲ့ပါသည်။ ယခုအခါ၌ အဖွဲ့ဝင်တော်တော်များများ ထိုအဖွဲ့မှထွက်သွားခဲ့ကြသော်လည်း သူမသည် အဖွဲ့ဝင် ဖြစ်မလာခဲ့ပါ။ ထိုအဖွဲ့ဝင်အဖြစ် လက်ခံခြင်းမပြုသည်ကို လက်ခံရန်မှတစ်ပါး အခြားမရှိပါ။ သုတေသနပြုလုပ်သူများကို သူမကပြောကြားခဲ့သည်မှာ သူတို့သည် အလွန်ဆင်းရဲသောသူများဖြစ်ပြီး မည်သူကမျှ ယင်းတို့ကိုဂရုတစိုက်မရှိကြပါ။ ရွာထဲ၌လည်း ငွေချေးယူရန်အတွက်မှာ မလွယ်ကူလှသည့်အတွက်ကြောင့် သူမသည် အသေးစားငွေကြေးအုပ်စုသို့ ဝင်လိုသော်ငြားလည်းပဲ ထိုအဖွဲ့က သူမကို လက်ခံခြင်းမရှိခဲ့ပါ။

၆.၁၀.၄ တိုင်းရင်းသားများနှင့်လူနည်းစုဘာသာရေးနွယ်ဝင်များပါဝင်မှု

လေ့လာဆန်းစစ်မှုအရတွေ့ရှိခဲ့ရသည်မှာ မထင်မရှားမျိုးနွယ်စိပ်နှစ်ခု၏ လူဦးရေကိုတွေ့ခဲ့ရ၏။ အရှေ့ဘက် ဆည်ရေသောက်ဧရိယာ၊ ဆွာချောင်းဆည်စီမံကိန်း၌ ရေတာရှည်မြို့နယ်တွင် ရှမ်းမျိုးနွယ်များကြား၌ ကရင်များကို တွေ့ရ၏။ လူမျိုးနှစ်မျိုးစလုံးမှာ ဗမာအများစုကြား၌ နေထိုင်လျက်ရှိပြီး မြန်မာများနှင့် ရောနှောနေထိုင်ကာ ဗမာစကား ပြောကြသည်။

လေ့လာဆန်းစစ်မှုအရ မည်သည့်ကျေးရွာအဖွဲ့အစည်းတွင်မှ ကရင်လူမျိုးများမပါသည်ကိုတွေ့ရ၏။ ထိုကဲ့သို့ ပါဝင်ခြင်း မရှိရသည့်အကြောင်းအချက်မှာ ယင်းတို့၏ကိုယ်ပိုင်ဆန္ဒအရ ကျေးရွာအဖွဲ့အစည်းများတွင် ပါဝင်လုပ်ကိုင် ဆောင်ရွက်ရန် စိတ်မဝင်စားသောကြောင့်ဖြစ်၏။ ဤသို့ဖြစ်ခြင်း၏ အခြားဖြစ်နိုင်ချေရှိသောအရာမှာ ကျေးရွာတွင်းရှိ ကရင်လူဦးရေအကန့်အသတ်ဖြင့်ရှိနေခြင်း၊ တစ်ရွာလုံးတွင် ကရင်အိမ်ထောင်စု(၃)စုသာရှိသည်။ ရှမ်းလူမျိုးများနှင့် စပ်လျဉ်း၍မူ လေ့လာဆန်းစစ်မှုအဖွဲ့က တွေ့ရှိခဲ့ရသည်မှာ ကျေးရွာ၏ကျေးရွာအုပ်ချုပ်ရေးမှူးသည် ရှမ်းလူမျိုးဖြစ်၏။ သို့ပါသော်လည်း လေ့လာဆန်းစစ်မှုအဖွဲ့အနေဖြင့် ထိုလူမျိုး(၂)မျိုးတို့ အခြားသောကျေးရွာအဖွဲ့အစည်းများတွင် ပါဝင် ဆောင်ရွက်မှုရှိ/မရှိ စုံစမ်းရန်အခွင့်မသာခဲ့ပေ။ လေ့လာဆန်းစစ်မှုအရတွေ့ရသည်မှာ အစွလာမ်လူနည်းစုများမှ ဆယ်အိမ်ခေါင်းအဖြစ်သော်၎င်း၊ မြောင်းခေါင်းအဖြစ်သော်၎င်း ယင်းတို့၏အစွလာမ်ဘာသာဝင်များကြား၌ စည်းရုံးစီစဉ် ဆောင်ရွက်မှုများရှိသည်ကို တွေ့ရ၏။

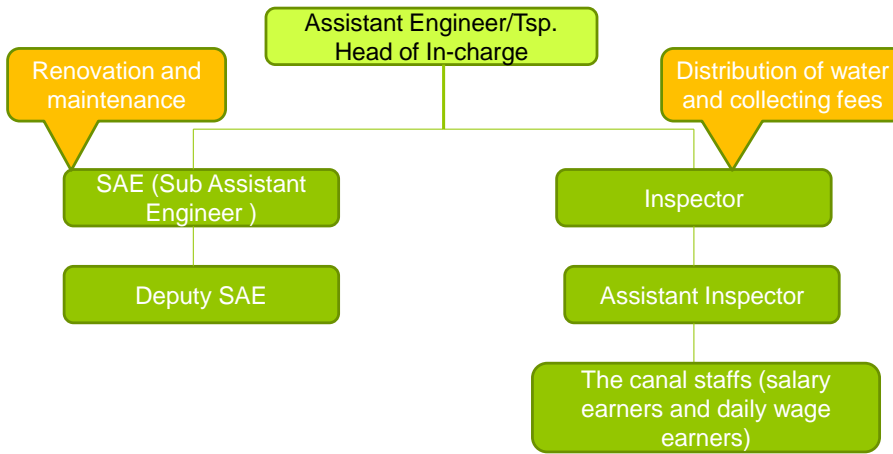
၆.၁၀.၅။ မြို့နယ်အဆင့်အဖွဲ့အစည်းများ

လေ့လာခဲ့သောမြို့နယ်အဖွဲ့အစည်း(၄)ခုတွင် မြို့နယ်အဆင့်အဖွဲ့အစည်းများသည် စီမံကိန်းနှင့်ဆက်စပ် သက်ဆိုင်သောအဓိကပါဝင်ပတ်သက်သူအဖြစ်တွေ့ရ၏။ ယင်းတို့မှာ ဆည်မြောင်းဦးစီးဌာန၊ လယ်ယာစိုက်ပျိုးရေးဌာနနှင့် မြေစာရင်းဌာနတို့ဖြစ်ကြ၏။ ထပ်လောင်း၍ သုတေသနပြုလုပ်သူများက စိုက်ပျိုးရေးပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုကော်မတီ ဟုခေါ်သော အထက်ဖော်ပြပါ မြို့နယ်အဆင့်ဌာန(၃)ခုတို့ ပေါင်းစပ်ဖွဲ့စည်းထားသော အဖွဲ့အစည်းတစ်ခုရှိကြောင်း သိရှိခဲ့ရ၏။

ဆည်မြောင်းဦးစီးဌာန

မြို့နယ်ဆည်မြောင်းဦးစီးဌာနများ၏ တည်ဆောက်ပုံနှင့် ဝန်ထမ်းအရေအတွက်မှာ အမျိုးမျိုးရှိကြ၏။ မြို့နယ်တွင် ဆည်မြောင်းဦးစီးဌာန၏ ဝန်ထမ်းအရေအတွက်မှာ အနည်းဆုံး(၂၁)ဦးမှ အများဆုံး(၁၁၀)ထိရှိသည်ကို တွေ့ရ၏။အောက်တွင်ဖော်ပြထားသည်မှာ မြို့နယ်ဆည်မြောင်းဦးစီးဌာန၏ ယေဘုယျဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ပုံဖြစ်၏။

Structure: Township Irrigation Dept.

ဇယား(၃၃) - မြို့နယ်ဆည်မြောင်းဦးစီးဌာနရှိဝန်ထမ်းဦးရေ

မြို့နယ်	ဝန်ထမ်းဦးရေ
ရေတာရှည်	၂၁
တပ်ကုန်း	၁၁၀
စဉ့်ကူး	၂၇
ပုလဲ	၄၁

ဆည်မြောင်းဦးစီးဌာနအတွက်စိန်ခေါ်မှုများ

ဆည်မြောင်းစနစ်တွင် နည်းပညာဆိုင်ရာပြဿနာများနှင့် နည်းပညာပိုင်းဆိုင်ရာ အထောက်အပံ့များ မလုံလောက်ခြင်း ...

ဆည်မြောင်းဦးစီးဌာနမှအဆင့်ဆင့်သော ပုဂ္ဂိုလ်များ၏အဆိုအရ ၁၉၉၀-ပြည့်နှစ်များ စစ်အစိုးရအုပ်ချုပ်စဉ် ကာလက တည်ဆောက်ခဲ့သောဆည်များ၏ဆည်မြောင်းစနစ်တွင် နည်းပညာပိုင်းဆိုင်ရာ ချို့ယွင်းချက်များ အထူးသဖြင့် တူးမြောင်းစနစ်တွင်တွေ့ရှိရ၏။ ဤသည်မှာ ထိုစဉ်အခါကရှိခဲ့သော လယ်ယာစိုက်ပျိုးရေးနှင့် ဆည်မြောင်းဝန်ကြီးဌာန၏ မူဝါဒကြောင့်ဖြစ်ပြီး နှစ်တိုင်းတွင် တစ်လလျှင်ဆည်တစ်ခုတည်ဆောက်ရမည်ဟူသော မူဝါဒကြောင့်ဖြစ်၏။ ဤနည်းအားဖြင့် (၁၀)နှစ်ကျော်အတွင်း၌ ရေကာတာ(ဆည်)များ (၁၀၀)ကျော် တည်ဆောက်ပြီးစီးခဲ့ကြ၏။ သို့ပါသော် လည်း ဆည်မြောင်းစနစ်၏ အရေးကြီးဆုံးသောအပိုင်းဖြစ်သည့် တူးမြောင်းများကို ကောင်းမွန်စွာ တည်ဆောက်နိုင်မှုများ မရှိခဲ့ပေ။

"မူဝါဒလမ်းစဉ်အရ တစ်လကိုဆည်တစ်ခုတည်ဆောက်ရန် ဆိုတဲ့အချက်အရ လပေါင်း(၁၃၀)အတွင်း ဆည်ပေါင်း(၁၃၀)တည်ဆောက်ပြီးခဲ့ပါတယ်။ ဒါပေမယ့် တူးမြောင်းစနစ်ကိုတော့ စနစ်တကျ တည်ဆောက်ထားနိုင်ခဲ့ခြင်း မရှိခဲ့ပါဘူး။ ဆည်ဖွင့်ပွဲတွေလုပ်ပြီးတာနဲ့ ဆည်တည်ဆောက်ရာမှာသုံးခဲ့တဲ့ စက်ကိရိယာတွေကို အခြားဆည်တွေကို ပြောင်းရွှေ့သွားခဲ့ပြီး တူးမြောင်းတည်ဆောက်ဖို့အတွက် စက်(၂)စီး (၃)စီးလောက်ဘဲ ချန်ထားခဲ့တယ်။ ဒါကြောင့် တူးမြောင်းတွေကို စနစ်တကျတည်ဆောက်နိုင်ဖို့အတွက် ကန့်သတ်မှုတွေ ပေါ်ပေါက်စေခဲ့ပါတယ်။" (ဆည်မြောင်းဌာနအဆင့်မြင့်အရာရှိတစ်ဦး)

စီမံခန့်ခွဲရေးလုပ်ငန်းများနှင့် စိတ်ဝင်စားမှုရှိမှုအပေါ်၌ရှိသော အငြင်းပွားမှု (ပဋိပက္ခ)သည် ဆည်မြောင်းစည်းမျဉ်းများကို လေးစားလိုက်နာရန် ပြုလုပ်ရာ၌ အဟန့်အတားသဖွယ်ဖြစ်နေခြင်း ...

ဆည်မြောင်းစနစ်တွင်တွေ့ရသော နည်းပညာပိုင်းဆိုင်ရာ ချို့ယွင်းမှုများအပြင်၊ ဆည်မြောင်းဦးစီးဌာနမှ ပုဂ္ဂိုလ်များက စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများကို လေးစားလိုက်နာမှုမရှိရခြင်းနှင့်စပ်လျဉ်းသော အရေးကြီးသောအကြောင်းပြချက် အချို့ရှိကြောင်းပြောဆိုခဲ့သည်။ ယင်းတချို့မှာ စစ်အစိုးရလက်ထက်တွင် ဆည်မြောင်းနည်းပညာဆိုင်ရာနှင့် စည်းမျဉ်း ဥပဒေများနှင့် ဆန့်ကျင်သော လုပ်ကိုင်ဆောင်ရွက်မှုများနှင့် စီမံကိန်းများကို အုပ်ချုပ်ရေးယန္တရား၏အမိန့်ဖြင့် ပြုလုပ်ခဲ့ရ၏။

ဖြစ်ရပ်(၁)။ မြို့နယ်တစ်ခုတွင် တင်ပြခဲ့သည်မှာ တိုင်းမှူးဟောင်းတစ်ယောက်သည် ဧက(၂၀၀၀)ကို ဆည်ရေ ပေးလိုပြီး ထို ဧက(၂၀၀၀)ပြည့်ရန်အတွက် (၆၃)ဧကသာကျန်နေသေး၏။ ထို့အတွက် စက်မှုပိုင်းဆိုင်ရာ အမှားအယွင်း များဖြင့် ထိုရေပေးရန်လိုသော နေရာများသို့ရေပေးရန် တူးမြောင်းတူးခဲ့၏။ ထို့အတွက်ရလဒ်မှာ တောင်ကျရေများ အရှိန်ဖြင့် စီးဆင်းလာသည့်အခါ တူးမြောင်းကျိုးပေါက်ပြီး လယ်ယာမြေများ မကြာခဏရေကြီးမှုဖြစ်ပေါ်စေခဲ့၏။

ဖြစ်ရပ်(၂)။ ဆည်မြောင်းဥပဒေတွင် ဆည်ရေကို ဘေးမှပိုက်များဖြင့် သွယ်တန်းပြီးသော်၎င်း၊ စုပ်ယူခြင်းအားဖြင့် မယူရဟုပါရှိ၏။ သို့ပါသော်လည်း ဝန်ကြီးရောက်ရှိလာသောအခါ အချို့လယ်ယာမြေများ မည်သည့်အတွက်ကြောင့် မစိုက်ပျိုးသနည်းဟုမေးပြီး လယ်သမားများကို ဆည်ရေစုပ်ယူစေပြီး စိုက်ပျိုးစေခဲ့၏။ ထိုအတွက် ဤကိစ္စရပ်များသည် ဆည်မြောင်းဥပဒေအရ လိုက်နာမှုမရှိသော ဆောင်ရွက်ချက်များပင်ဖြစ်၏။

ဖြစ်ရပ်(၃)။ တူးမြောင်းနံဘေးရှိမြေများ၌ တိုးချဲ့စိုက်ပျိုးဧကများအဖြစ် ဝန်ကြီးက ကောက်ပဲသီးနှံစိုက်ပျိုးရန် ခွင့်ပြုခဲ့၏။ ထို့အတွက် ကျွန်တော်တို့အနေဖြင့် တူးမြောင်းများကို ပြင်ဆင်ရာ၌ အခက်အခဲရှိပါသည်။

ဝန်ထမ်းဦးရေလုံလောက်ခြင်းမရှိသည်မှာလည်းအကန့်အသတ်တစ်ခုဖြစ်၏။ . . .

မြို့နယ်ဆည်မြောင်းဦးစီးဌာနတစ်ခုမှတင်ပြခဲ့သည်မှာ ယင်းတို့တွင်ရှိသော ဝန်ထမ်းဦးရေမှာ လုံလောက်မှု မရှိကြောင်းနှင့် ရသုံးခန့်မှန်းခြေအကန့်အသတ်ကြောင့် တူးမြောင်းဝန်ထမ်းများကိုလည်းမငှားရမ်းနိုင်ပါ။ တူးမြောင်းဝန်ထမ်း များကို ယခုလောလောဆယ်တွင် တစ်လလျှင် ကျပ်(၆၅၀၀၀) မှ (၈၀၀၀၀) ထိ ပေးရပါသည်။ လေ့လာတွေ့ရှိခဲ့ရသည်မှာ ရန်ပုံငွေ အလုံအလောက်မရှိမှုကြောင့် ဝန်ထမ်းဦးရေ၏ (၇၅%)ကို လျှော့ချခဲ့ရပါသည်။

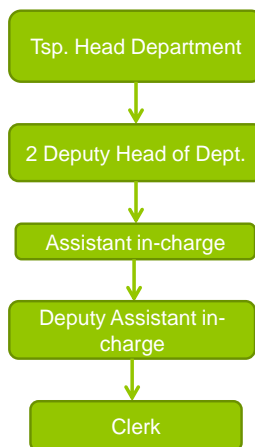
လယ်ယာစိုက်ပျိုးရေးဦးစီးဌာန

မြို့နယ်အလိုက် လယ်ယာစိုက်ပျိုးရေးဦးစီးဌာနဝန်ထမ်းဦးရေမှာလည်း မတူညီကြပေ။ မြို့နယ် လယ်ယာ စိုက်ပျိုးရေး ဦးစီးဌာနမှ ဌာနမှူးတစ်ဦး၏ပြောကြားချက်အရ မြို့နယ်လယ်ယာစိုက်ပျိုးဌာနကို ပညာရှင် (၃၆)ယောက်နှင့် အခြားဝန်ထမ်း (၃)ဦး အဖွဲ့ဝင်စုစုပေါင်း (၃၉)ဦးဖြင့် ဖွဲ့စည်းရမည်။ မည်သို့ပင်ဆိုစေကာမူ ရောက်ရှိခဲ့သော မြို့နယ်များ၌ အဖွဲ့ဝင်အများဆုံး (၂၉)ဦးမှ အနည်းဆုံး (၁၁)ဦးသာရှိသည်ကို တွေ့ခဲ့ရ၏။

ဇယား(၃၄) - မြို့နယ်လယ်ယာစိုက်ပျိုးရေးဦးစီးဌာန၏ ဝန်ထမ်းဦးရေ

မြို့နယ်	ဝန်ထမ်းဦးရေ
ရေတာရှည်	၁၁
တပ်ကုန်း	၂၉
စဉ့်ကူး	၁၂
ပုလဲ	၂၉

The Structure of Tsp. Agriculture Dept.

မြို့နယ်လယ်ယာစိုက်ပျိုးရေးဦးစီးဌာန၏လိုအပ်သောစီစဉ်ချက်များ

မြို့နယ်(၂)မြို့နယ်တွင် မြို့နယ်လယ်ယာစိုက်ပျိုးရေးဌာနဝန်ထမ်းများမလုံလောက်မှုကို ဖော်ထုတ်ခဲ့ကြသည်။ မြို့နယ်စိုက်ပျိုးရေးဌာနမှ ပုဂ္ဂိုလ်များက အခိုင်အမာပြောဆိုခဲ့ကြသည်မှာ ယင်းတို့၏ဌာနအားလုံးတွင် ရန်ပုံငွေ မလုံလောက်မှုကြောင့် သင့်တင့်လျောက်ပတ်သော ဝန်ထမ်းဦးရေကို ခန့်ထားမှုမရှိပါ။ ထိုလစ်ဟင်းသော အလုပ်တာဝန်များနှင့်စပ်လျဉ်း၍ အောက်ဖော်ပြပါကိစ္စအရ ထိုကိစ္စကို ရောင်ပြန်ဟပ်စေ၏။

"လောလောဆယ်မှာ လက်ထောက်ဦးစီးမှူးတစ်ယောက်ဘဲရှိပါတယ်။ ဒုလက်ထောက်ဦးစီးမှူးရာထူးအတွက် ရှိသင့်တဲ့ အရေအတွက်မှာ (၉)ယောက်ဖြစ်ပေမယ့်လည်း ယခုလက်တလောမှာ(၂)ဦးသာ ခန့်ထားပါတယ်။ ဒုလက်ထောက်ဦးစီးမှူး (၂၄)ယောက်ရှိရမည့်အစား (၇)ယောက်သာခန့်ထားခဲ့ပါတယ်။ ကျွန်တော်တို့အနေနဲ့ အငယ်တန်းစာရေးတစ်ယောက်ကို ခန့်ထားနိုင်ပေမယ့် ယခုထက်တိုင်ခန့်ထားနိုင်ခြင်းမရှိသေးပါဘူး။ ကျွန်တော်တို့အဖွဲ့ရဲ့ ဖွဲ့စည်းပုံအရ ဝန်ထမ်းဦးရေ (၃၁)ဦးရှိသော်လည်း ယခုအခါ၌ (၁၂)ဦးသာရှိပါတယ်။

ဝန်ကြီးဌာန၏မူဝါဒရေးရာကိုအကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်ခြင်း

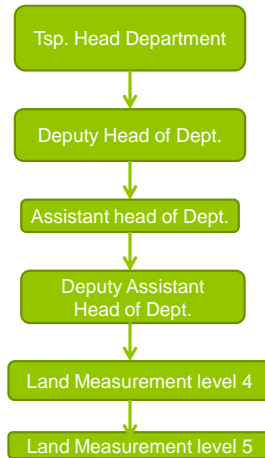
မြို့နယ်လယ်ယာစိုက်ပျိုးရေးရုံးများက တင်ပြခဲ့သည်မှာ ယင်းတို့၏လူ့အရင်းအမြစ်နှင့် အချိန်ကို အကျယ်တဝင့် အသုံးပြုခဲ့ရ၏။ ထိုသို့ဖြစ်ရသောကိစ္စရပ်မှာ ပုလဲသွယ်စံပြစိုက်ခင်းများကိုစိုက်ပျိုးရာ၌ ထိုနေရာသို့ ဝန်ထမ်းများ ရောက်ရှိနေကြ၍ ရုံး၌ဝန်ထမ်းနှင့် အရင်းအမြစ်မလုံလောက်စွာမရှိပဲဖြစ်နေရ၏။

မြေယာပြန်လည်နေရာချထားရေးနှင့်မြေစာရင်းဦးစီးဌာန

မြို့နယ်အဆင့်ပြန်လည်နေရာချထားရေးနှင့် မြေစာရင်းဦးစီးဌာနတို့၏ လုပ်ဆောင်ချက်များမှာ မြေကို မှတ်ပုံတင်ရန်၊ မြေကြီး၏အရည်အသွေးကိုသတ်မှတ်ရန်နှင့် မြေကြီးကို "လယ်"၊ "ယာ" စသည့်ဖြင့် အမျိုးအစား ခွဲခြားပေးရန်၊ မည်သည့်မြေအမျိုးအစားအတွက် မြေဆီမြေနှစ်အပေါ်မူတည်၍ မည်သည့်အပင်များကို စိုက်ပျိုး၍ မည်မျှ ထွက်ရှိ၊ ထုတ်လုပ်နိုင်မည်ကို ပုံမှန်ထောက်လှမ်းစစ်ဆေးရန်နှင့် အကယ်၍မလုံလောက်ပါက စိုက်ပျိုးမြေ ဧရိယာ အသစ်များကို ဖော်ထုတ်ရန်တို့ဖြစ်၏။ အောက်တွင်ဖော်ပြထားသည်မှာ မြို့နယ်မြေယာပြန်လည်နေရာချထားရေးနှင့် မြေစာရင်းဌာနအဖွဲ့အစည်း၏ဖွဲ့စည်းပုံဖြစ်၏။ သတ်မှတ်ဖော်ပြထားသော နည်းပညာပိုင်းဆိုင်ရာ ဝန်ထမ်းများအပြင် စာရင်းကိုင်(၁)၊ (၂)၊ (၃) တို့ အပြင်လက်နိပ်စက်စာရေးနှစ်ဦး စသည့် ရုံးဝန်ထမ်းများလည်းပါဝင်ပါသည်။

* The study do not get much information from the township land record department because of the time limitation despite that the researchers had a chance to meet with three township head of department of land record department.

The Structure of Tsp. Agriculture Dept.

မြို့နယ်လယ်ယာစိုက်ပျိုးရေးပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုကော်မတီ (ACC)

မြို့နယ်အဆင့်လယ်ယာစိုက်ပျိုးရေး၊ ဆည်မြောင်းဦးစီးဌာနနှင့် ပြန်လည်နေရာချထားရေးနှင့်မြေစာရင်းဌာနရှိ ပုဂ္ဂိုလ်များပါဝင်သော ACC သည် အမှန်စင်စစ် မြို့နယ်အဆင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုကော်မတီဖြစ်ပြီး ယင်းသို့ ဌာန (၄)ခုဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားသည်ကိုသိရှိခဲ့ရ၏။ ထိုဌာနများမှာ မြို့နယ်အုပ်ချုပ်ရေးဌာန၊ မြို့နယ်လယ်ယာစိုက်ပျိုးရေးဌာန၊ ဆည်မြောင်းဌာနနှင့် ပြန်လည်နေရာချထားရေးနှင့်မြေစာရင်းဌာနတို့ဖြစ်၏။ ပုံမှန်အားဖြင့် ပူးပေါင်းလုပ်ဆောင်မှုကော်မတီကို မြို့နယ်အထွေထွေအုပ်ချုပ်ရေးဦးစီးဌာနမှ အဖွဲ့ခေါင်းအဖြစ်ဆောင်ရွက်လျက် မြို့နယ်လယ်ယာစိုက်ပျိုးရေးဌာနမှူးက အတွင်းရေးမှူးဖြစ်ပါသည်။ ACC ၏ အခန်းကဏ္ဍနှင့် လုပ်ဆောင်ချက်များကို အောက်ဖော်ပြပါအတိုင်းဖြစ်သည်ကို သိရှိခဲ့ရ၏။

- မြေနှင့်ရေ ရနိုင်ခြေပေါ် အခြေခံ၍ စိုက်ပျိုးမှုကြိုးပမ်းဆောင်ရွက်နိုင်ရန် စီမံဆောင်ရွက်ခြင်း
- ထုတ်လုပ်မှုကိုမြှင့်တင်ရန်နှင့် အထွက်တိုးစေရန် လုပ်ကိုင်ဆောင်ရွက်ခြင်း
- လယ်ယာစိုက်ပျိုးလုပ်ဆောင်ချက်များတွင်အရေးပေါ်ကိစ္စရပ်များနှင့်စပ်လျဉ်း၍ဖြေရှင်းပေးခြင်း
(ဥပမာ - ရေကြီးမှု)
- ကျေးရွာများအကြားတွင်ဆည်ရေနှင့်စပ်လျဉ်း၍ပေါ်ပေါက်လာသောအငြင်းပွားမှုများကိုဖြေရှင်းပေးခြင်း တို့ဖြစ်ကြသည်။

မြို့နယ်ဌာန(၃)ခု၏ဦးစီးများနှင့် တွေ့ဆုံပြောကြားချက်များအရ ACC သည် သီးသန့်လုပ်ဆောင်ချက်များနှင့် ပုံမှန်လုပ်ဆောင်မှုများကို လုပ်ဆောင်သောအဖွဲ့မဟုတ်ပါ။ တကယ်တမ်း ACC သည် ပုံမှန်အစည်းအဝေးများလည်း ပြုလုပ်ခြင်းမရှိပါ။ လက်တွေ့၌ ACC အဖွဲ့ဝင်များသည် (၂)ပတ်လျှင်တစ်ကြိမ်သာတွေ့ဆုံကြ၏။ အထူးသဖြင့် အခြားမြို့နယ်ဌာနများဖြစ်သည့် ပြည်သူ့ရဲ၊ တရားရေး၊ အကောက်ခွန်စသည်ဌာနများနှင့် မြို့နယ်အုပ်ချုပ်ရေးရုံး အစည်းအဝေးများ၌သာတွေ့ကြ၏။ ရေတာရှည်ရှိ ACC ၏ မြို့နယ်ဌာနများမှ ပုဂ္ဂိုလ်များအဆိုအရ ထိုအဖွဲ့တွင် ပါဝင်သော ပုဂ္ဂိုလ်များသည် သူငယ်ချင်းများကဲ့သို့ပင် လူချင်းရင်းနှီးကြသည်ဟုဆိုကြ၏။

မည်သို့ပင်ဖြစ်စေကာမူ လေ့လာချက်အရ တွေ့ရှိခဲ့ရသည်မှာ တပ်ကုန်းရှိ ACC သည် မြို့နယ်အတွင်းရှိ အုပ်စုခွဲ ရုံးများဖွဲ့စည်းပြီး ထိုအဆင့်ခံအဖွဲ့များကို အခြေတည်၍ ယင်း၏လုပ်ငန်းဆောင်တာများကို ကောင်းမွန်စွာ လုပ်ကိုင်

ဆောင်ရွက်လျက် ရှိသည်ကိုတွေ့ရ၏။ အုပ်စုခွဲရုံးတိုင်း၌ ဌာနမှူးတစ်ယောက်က ဦးစီးမှူးအဖြစ်ဆောင်ရွက်၍ အခြားဌာနမှူးမှ လက်ထောက်များ၊ လယ်ယာစိုက်ပျိုးရေးဌာနမှ လယ်ယာမြေမှူးများ၊ ရွာနီးချုပ်စပ်မှ ကျေးရွာအုပ်စု ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး အထောက်အကူပြုကော်မတီများဖြင့် တဆင့်ခံ ACC ကို ဖွဲ့စည်းခဲ့ကြ၏။ ယင်းတို့သည် တနင်္ဂနွေနေ့ နံနက်စောစောတိုင်းတွေ့ဆုံကြပြီး လယ်သမားများနှင့် ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ကာ ယင်းတို့၏အခက်အခဲများနှင့် လိုအပ်ချက်များကို တင်ပြဆွေးနွေးစေ၏။ အောက်ဖော်ပြပါဖြစ်ရပ်မှ ဖော်ပြသည်မှာ လူအများသည် ယင်းတို့၏ လိုအပ်ချက်များကို မြို့နယ်အဖွဲ့အစည်း (၃)ခုထံမှ မည်ကဲ့သို့ရရှိနိုင်ကြောင်းနှင့် အချိန်အခါအလျောက် ရေကြီးနိုင်ခြေရှိမှုကို ဖော်ပြ၍ ဌာန(၃)ခုနှင့် မည်သို့ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်နိုင်ကြောင်းတို့ဖြစ်၏။

ဖြစ်ရပ်။ လူအများ၏ပြဿနာများတင်ပြမှုများပေါ်၌ ACCသည် မည်ကဲ့သို့ ပူးပေါင်းလုပ်ကိုင်ဆောင်ရွက်မှုပြုလုပ်ပုံ

လယ်ယာမြေများပေါ်၌ ရထားလမ်းအသစ်ဖောက်လုပ်မှုကြောင့် ပိုနေသည့် ဆည်ရေထွက်ရန်လမ်းကြောင်းများကို အဟန့်အတားဖြစ်စေ၏။ သက်ဆိုင်ပတ်သက်နေသော လယ်သမားများက ဤကိစ္စကို အဖွဲ့ခွဲရုံး၌ပြုလုပ်သော ACC ၏ အဖွဲ့ခွဲအစည်းအဝေးတစ်ခု၌တင်ပြခဲ့သည်။ ပိုနေသောဆည်ရေရရန် လမ်းကြောင်းတွင် ပိုက်လိုင်းဖြင့် ဆက်သွယ်ပေးရန် ကမ်းလှမ်းခဲ့၏။ ထိုလယ်သမားများ၏ ကမ်းလှမ်းချက်ကို တုန့်ပြန်သောအနေဖြင့် မကြာမီတွင် ACC သည် လေ့လာမှုများပြုလုပ်ခဲ့၏။ ထိုနောက်မြို့နယ်အုပ်ချုပ်ရေးမှူးရုံးသို့ အစီရင်ခံစာတင်သွင်းခဲ့ပြီး ACC ၏ ဌာန(၃)ခု အကြားပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုဖြင့် လိုအပ်သည့်ကိစ္စများ အရေးယူဆောင်ရွက်နိုင်ရန် အခွင့်တောင်းခဲ့သည်။ မြေစာရင်းဌာနက မြေတိုင်းသည့်ကိစ္စကို တာဝန်ယူလုပ်ဆောင်ခဲ့ပြီး ဆည်မြောင်းဌာနက စက်များ၊ နည်းပညာရပ်များဖြင့် အထောက်အပံ့ပေးခဲ့၏။ ဤနည်းအားဖြင့် မိုးစပါးစိုက်ပျိုးရာသီမတိုင်မီ လယ်သမားများ၏ပြဿနာများကို ဖြေရှင်းပေးနိုင်ခဲ့၏။

အခန်း (၇) : လွတ်လပ်သော ကြိုတင်အကြောင်းကြား တိုင်ပင်ခြင်း၏ ရလဒ်များ

၇.၁။ ရပ်ရွာလူမှုအဖွဲ့အစည်းများ၌ တိုင်ပင်ဆွေးနွေးသူများ

ဤစီမံကိန်းနှင့်ပတ်သက်၍ ပြည်သူလူထု၏ သဘောထားရယူရန် လူမှုရေးဆိုင်ရာအကဲဖြတ်သုတေသန အဖွဲ့များ သည် ရပ်ကွက်အဆင့်၌ ပါဝင်ဆောင်ရွက်သူများကို အုပ်စုသုံးစုခွဲ၍ တိုင်ပင်ဆွေးနွေးကြသည်။ လူမှုစီးပွားရေးအဖွဲ့များ (မြေယာမဲ့စိုက်ပျိုးရေးလုပ်သားများ)၊ ကျေးရွာအဖွဲ့အစည်းများမှချို့တဲ့သူများနှင့်အဖွဲ့ဝင်များ လူမှုစီးပွားရေးအဖွဲ့များနှင့် စပ်လျဉ်း၍ သုတေသီများသည် အကြီးစား၊ အလတ်စားနှင့် အငယ်စားလယ်ယာလုပ်သားများနှင့် မြေယာမဲ့လုပ်သားများ တို့နှင့်တွေ့ဆုံခဲ့သည်။ ချို့တဲ့သူများအတွက်မူ လူမှုရေးဆိုင်ရာအကဲဖြတ်သုတေသီများသည် အမျိုးသမီးဦးဆောင်သည့် အိမ်ထောင်စုများ၊ အလွန်ဆင်းရဲလှသည့် မြေယာမဲ့အလုပ်သမားမိသားစုများနှင့် ဒုက္ခိတ (သို့) နာမကျန်းသူများကို ပြုစုရသည့်တာဝန်ကိုပါထမ်းဆောင်နေရသော မြေယာအနည်းငယ်သာပိုင်ဆိုင်သည့် လယ်သမားမိသားစုများ နှင့် တွေ့ဆုံခဲ့ပါသည်။ လူမှုရေးဆိုင်ရာအကဲဖြတ်သုတေသီများအနေဖြင့် ကျေးရွာအုပ်ချုပ်ရေးတာဝန်ရှိသူများ၊ ရေအသုံးပြုသူများအဖွဲ့ (မြောင်းခေါင်း)၊ ကျေးရွာဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးအထောက်အကူပြုကော်မတီ၊ မြေယာကြီးကြပ်ရေး ကော်မတီ၊ အလုပ်သမားအဖွဲ့များ စသဖြင့်တွေ့ဆုံဆွေးနွေးခဲ့သည်။

၇.၁.၁ ဗမာမဟုတ်သောပြည်သူများနှင့် တိုင်ပင်ဆွေးနွေးခြင်း

လွတ်လပ်သော ကြိုတင်အကြောင်းကြားသည့် တိုင်ပင်ဆွေးနွေးပွဲများကို ဒေသခံကျေးရွာများနှင့် နီးစပ်ရာ ကျေးရွာများရှိ မျိုးနွယ်စုများနှင့် ဗမာမဟုတ်သောပြည်သူများဖြင့် ပြုလုပ်ခဲ့ကြသည်။ လူမှုရေးဆိုင်ရာအကဲဖြတ် သုတေသီ

များသည် ဗမာမဟုတ်သောဒေသခံ ၅ ဦးနှင့် အစ္စလာမ်ဘာသာဝင် (၈) ဦးတို့အားတွေ့ဆုံမေးမြန်းခဲ့သည်။ စုစုပေါင်း ဖြေကြားသူများနှင့် နှိုင်းစာလျှင် အနည်းငယ်အစိတ်အပိုင်းသာရှိသည်ဟုထင်ရသော်လည်း ကနဦး စားပွဲဝိုင်းတွင် တွေ့ဆုံဆွေးနွေးမှုနှင့် စာပေစစ်တမ်းကောက်ယူခြင်းဗဟုသုတကြွယ်ဝသော ဒေသခံများနှင့် တွေ့ဆုံမေးမြန်းခြင်း တို့မှ တစ်ဆင့် ဆည်ရေးသွင်းနိုင်သောဧရိယာများမှ လူဦးရေဆိုင်ရာ စာရင်းဇယားများကိုစိစစ်ရာမှ ဆည်ရေးပေးသွင်းနိုင်သော ဧရိယာဒေသတွင် လူမျိုးစုအနည်းငယ်သာ ရှိကြောင်းတွေ့ရသည်။

လူမှုရေးဆိုင်ရာ အကဲဖြတ်သုတေသီများသည် လေ့လာခဲ့သော ဆည်ရေးသွင်းဧရိယာများမှ လူနည်းစု တိုင်းရင်းသား မျိုးနွယ်စုများနှင့် တွေ့ဆုံမှုများ

ကရင်လူမျိုးများ။ ရေတာရှည်ရှိ အိမ်ထောင်စု (၁၉၅) စုရှိသော ကျေးရွာတစ်ရွာတွင် ကရင်အိမ်ထောင်စု (၄) စု ရှိသည်ကိုတွေ့ရသည်။ ယင်းတို့သည် ဆွေမျိုးတော်စပ်ကြပြီး ခြံတစ်ခုထဲတွင်စုပေါင်းနေထိုင်ခဲ့သည်မှာ မျိုးဆက် (၃) ဆက် တိုင်ခဲ့ပါသည်။ ယင်းတို့သည် အငယ်စားလယ်ယာမိသားစုများဖြစ်ပြီး လူမှုရေးအကဲဖြတ်သုတေသီများသည် ၎င်းတို့အနက် မှ (၂) ဦးနှင့်တွေ့ဆုံဆွေးနွေးခဲ့ပါသည်။ ယင်းတို့သည် ပတ်ဝန်းကျင်ဒေသတွင် အခြေတကျဖြစ်နေကြပြီး ယင်းတို့၏ ဘာသာရေးဆိုင်ရာယုံကြည်မှု၊ လိုက်နာမှုများကဲ့သို့ ယဉ်ကျေးမှုလေ့ထုံးတမ်းများပင် မေ့ပျောက်နေပြီ ဖြစ်ကြောင်းပြောဆို ထားသည်။ ယင်းတို့သည် ကရင်ဘာသာစကားကိုလည်း မပြောတတ်ကြပေ။

"ကျွန်တော်တို့ ကရင်မိသားစုအဖြစ် (၄) စုသာကျန်ရှိပြီး တခြားကရင်တွေမရှိတော့ပါဘူး။ ကရင်ရိုးရာ ဘာသာရေး လေ့ ထုံးတမ်းတွေလည်း မလုပ်ဖြစ်တော့ပါဘူး။ ကျွန်တော်တို့ဗုဒ္ဓဘာသာတွေ ဖြစ်လာပါတယ်။ ကရင်စကားလည်း မပြောတတ် တော့ပါဘူး" (ကရင်လူမျိုးဖြေကြားသူတစ်ဦး)

ရှမ်းလူမျိုးများ။ လူမှုရေးဆိုင်ရာ အကဲဖြတ်သုတေသီများ လေ့လာစဉ်အတွင်း တွေ့ရှိခဲ့သော ရှမ်းလူမျိုးများမှာ ဒေသခံ ကျေးရွာများမှမဟုတ်ပါ။ အနီးအနားရှိအိမ်ထောင်စု (၂၀၀) ကျော်ရှိသော "မှန်စီ" ဟုခေါ်သောရွာကြီးတစ်ရွာမှ ဖြစ်သည်။ ၎င်းကျေးရွာတွင် ရှမ်းအိမ်ထောင်စု (၁၀) စုရှိပြီး အားလုံးမှာ အကြီးစား လယ်ယာလုပ်ကိုင်သူများဖြစ်သည်။ ယခုလက်ရှိကျေးရွာ၏ တရားဝင်ခေါင်းဆောင်မှာလည်း ရှမ်းလူမျိုးဖြစ်သည်။ ယင်းတို့သည် ဘိုးဘွားများလက်ထက်မှစ၍ ၎င်းရွာတွင်နေထိုင်ခဲ့သည်မှာ မျိုးဆက် (၃) ဆက် ရှိပြီဖြစ်သည်။ လူမှုရေးဆိုင်ရာအကဲဖြတ် သုတေသီများအနေဖြင့် ကျေးရွာအုပ်စုအုပ်ချုပ်ရေးတွင် ပါဝင်သော ရှမ်းလူမျိုး အမျိုးသား (၂) ဦး၊ အမျိုးသမီး (၁) ဦး၊ စုစုပေါင်းရှမ်းလူမျိုး (၃) ဦးနှင့်တွေ့ဆုံဆွေးနွေးခဲ့သည်။ ဖြေကြားသူသည် ရှမ်းလူမျိုးများသည် ဗမာလူမျိုးများနှင့်အခြေတကျဖြစ်နေပြီ ဖြစ်ကြောင်း မိမိကိုယ်ကို ဗမာဟုပင် ထင်မြင်ထားကြောင်းပြောကြားခဲ့သည်။ ယင်းတို့သည် ရှမ်းစကားကိုလည်း မပြောဆိုတော့ချေ။

"ကျွန်တော်တို့ကဒီမှာပဲမွေးပြီး ဒီမှာပဲကြီးပြင်းလာတာပါ။ ကျောင်းလည်းဒီမှာပဲတက်ခဲ့တာပါ။ ဒါကြောင့် ကိုယ့်ကိုယ်ကို ရှမ်းလို့တောင်မခံစားရတော့ပါဘူး။ ဖြူးမှာရှိတဲ့ကျွန်တော်တို့အမျိုးတွေက အဲဒီမှာ ဆွာကလာတဲ့ဗမာတွေလည်းရှိကြောင်း ပြောပြပါတယ်" (မော်စီရွာရှိအသက် ၅၀ အရွယ် ရှမ်းလူမျိုးတစ်ဦး)

အစ္စလာမ်လူမျိုးများ။ လူမှုရေးဆိုင်ရာအကဲဖြတ်သုတေသီများသည် အစ္စလာမ်လူမျိုးများနှင့် ရွာနှစ်ရွာတွင် တွေ့ဆုံခဲ့ သည်။ စဉ်ကူးမြို့နယ်ရှိ ဒေသခံကျေးရွာမှ တစ်ဦးနှင့် တပ်ကုန်းမှ ဒေသခံကျေးရွာ၏ အိမ်နီးချင်းရွာတစ်ရွာမှတစ်ဦးတို့ ဖြစ်ကြသည်။ လူမှုရေးဆိုင်ရာ အကဲဖြတ်အဖွဲ့အနေဖြင့် အစ္စလာမ် လူမျိုးစုစုပေါင်း (၈) ဦးနှင့် တွေ့ဆုံဆွေးနွေးခဲ့သည်။ အလတ်စားလယ်ယာ (၆) ဦး၊ အသေးစားလယ်ယာအမျိုးသမီး (၁)ဦးနှင့် မြောင်းခေါင်းအဖွဲ့မှ အကြီးစားလယ်ယာ လုပ်ကိုင်သူတစ်ဦး။ ၎င်းတို့သည် ထိုဒေသတွင် နေထိုင်ခဲ့သည်မှာ မျိုးဆက် (၃-၄) ဆက်တိုင်ခဲ့ပြီဖြစ်သည်။ စဉ်ကူးရှိ

၉ Islamic people are considered as non-Bamar by most Bamar people despite that some Islamic people including those the SA teams met during the study consider themselves as Muslim Bamar.

ဒေသခံ ကျေးရွာတွင် အစွဲလမ်းလူမျိုးအိမ်ထောင်စု စုစုပေါင်း (၁၀၀) နီးပါးရှိပြီး တပ်ကုန်းရှိကျေးရွာမှာမူ အစွဲလမ်း ကျေးရွာပင်ဖြစ်သည်။ လေ့လာစဉ်အတွင်း ဖြေကြားခဲ့သော မူဆလင် များမှာ မိမိကိုယ်ကို မူဆလင်ဗမာဟု ယူဆထားကြ သည်။ (အပိုင်း-၃) - လူမှုစစ်ဆေးတွေ့ရှိချက်များ၊ လူမှုစီးပွားရေးသတင်းအချက်အလက်များ။

လုပ်ငန်းအကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်မှုတွင် လူမျိုးစုဆိုင်ရာစိစစ်မှုကို PO 4.10 အောက်ရှိ FS ဆိုင်ရာ အရည်အချင်းသတ်မှတ်ချက်စံနှုန်းအရ ပြုလုပ်ရန်။

တွေ့ဆုံမေးမြန်းခဲ့သော လူနည်းစုမျိုးနွယ်စုများမှ ယေဘုယျအားဖြင့်ယင်းတို့သည် ဗမာ့ယဉ်ကျေးမှုနှင့် ရင်းနှီးကျွမ်းဝင် နေကြပြီဖြစ်ကြောင်း ခံယူထားကြသည်။ ဒေသခံတိုင်းရင်းသားဖြစ်ရန် သင့်လျော်သော ကန့်သတ်ချက် များနှင့် ကိုက်ညီမှုရှိမရှိစစ်ဆေးသော အသေးစိတ်စိစစ်မှုကို လူမှုရေးအကဲဖြတ်အဖွဲ့၏အောက်တွင် မလုပ်သေးပဲ ဘဏ်လုပ်ငန်းများ၏ လုပ်ငန်းအကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်မှု မူဝါဒ PO အမှတ် ၄.၁၀ အရ ဆောင်ရွက်သွားမည်ဖြစ်သည်။ ရေသွင်းစိုက်ပျိုးရေးအစီအစဉ်မှ လွှမ်းမိုးမှုရှိသောဒေသများနှင့် ရှေ့ပြေးမြေယာတိုးတက်မှုများအတွက် FS ၏ အစိတ် အပိုင်းတစ်ခုအဖြစ် တိုင်းရင်းသားမျိုးနွယ်စု စိစစ်မှုများကိုပြုလုပ်သင့်ကြောင်းအကြံပေးထားသည်။ ထိုသို့ပြုလုပ်ခြင်းဖြင့် မူဝါဒကိုဖြစ်ပေါ်စေသော IP အဖွဲ့အစည်းများသည် စီမံကိန်းလုပ်ကိုင်လွှမ်းမိုးနိုင်သော ဒေသများတွင်ရှိနိုင်သည် (သို့) စုပေါင်း၍ပါဝင်နေပါသည်ကိုဆုံးဖြတ်နိုင်သည်။

၇.၂။ စီမံကိန်းအပေါ် ပြည်သူတို့၏အမြင်များ

၇.၂.၁ ရေသွင်းတူးမြောင်းများ ပြန်လည်ပြုပြင်မွမ်းမံခြင်းနှင့် ရေလမ်းကြောင်းများတည်ဆောက်ခြင်း

လေ့လာခဲ့သော ကျေးရွာများမှပြည်သူများအနေဖြင့် မတူညီသောလယ်ယာစိုက်ပျိုးရေးပုံစံများ၊ လူမျိုးဘာသာကွဲပြားမှုများ ရှိသော်လည်း ရေသွင်းတူးမြောင်းများ ပြန်လည်ပြုပြင်မွမ်းမံမည့်အစီအစဉ်ကို ယေဘုယျ အားဖြင့်ကြိုဆိုကြသည်။ အားလုံးနီးပါးပင် ထိုအစီအစဉ်အပေါ်တွင် ၎င်းတို့၏ပါဝင်ဆောင်ရွက်ပေးလိုစိတ်၊ ပူးပေါင်း ပါဝင်လိုစိတ်များကို ဖော်ပြခဲ့ကြသည်။ များသောအားဖြင့် အတွေ့ရဆုံးသောပြည်သူများ၏ ဖော်ပြချက်မှာ တူးမြောင်းများမှ ရေရရှိမှုကို ကောင်းမွန်စွာသေချာအောင်ပြုလုပ်ပေးစေလိုခြင်းနှင့် ထိုသို့ဖြစ်မည်ဆိုပါက ၎င်းတို့အနေဖြင့် ပူးပေါင်း ဆောင်ရွက်ကြမည်ဖြစ်ကြောင်းပြောဆိုခဲ့သည်။

အများစုမှ တူးမြောင်းများကိုပြန်လည်ပြုပြင်ရာတွင် အုတ်၊ ကွန်ကရစ်များဖြင့် အသုံးပြုရန်အကြံပေးသည်။ ပိုမိုအရေးကြီးသော အချက်တစ်ခုမှာ မြေဖွဲက (၂)ဖက် (သို့) ထို့ထက်နည်းသောဧကသာပိုင်ဆိုင်သော အသေးစား လယ်သမားများသည် အခြားလယ်သမားများကဲ့သို့ မဟုတ်ဘဲရေတူးမြောင်းဆောက်လုပ်ပါက ၎င်းတို့၏ မြေများ ဆုံးရှုံးရမည်ကို စိုးရိမ်နေကြောင်းလေ့လာတွေ့ရှိရသည်။ သို့သော် အချို့ရွာသားများသည် (ကျေးရွာရပ်မိရပ်ဖများ နှင့် အုပ်ချုပ်သူများအပါအဝင်) တူးမြောင်းလမ်းကြောင်းမြေပုံကိုကြိုတင် ဆွဲထားပြီးပြီဖြစ်ကြောင်း၊ ရေတူးမြောင်းများ၊ ချောင်းများကိုလည်းဖော်ပြထားကြောင်းနှင့် ၎င်းကိုလယ်သမားများကလည်း လက်ခံထားပြီဖြစ်သည့်အတွက် တူးမြောင်း တိုးချဲ့ခြင်းနှင့်ရေလမ်းကြောင်းများဆောက်လုပ်ရာတွင်အတားအဆီးများမရှိနိုင်ကြောင်းပြောကြားခဲ့သည်။

အစီအစဉ်များနှင့်ပတ်သက်ပြီးရွာသူရွာသားများမှ အောက်ပါအတိုင်း ပြောဆိုကြပါသည်။

"အုတ်၊ ကွန်ကရစ်နဲ့ဆောက်ထားတဲ့ တူးမြောင်းတွေဟာအကောင်းဆုံးပုံစံများဖြစ်သင့်ပြီး ရေမြောင်း၊ ရေလမ်းကြောင်းတွေ ကိုလည်း စနစ်တကျဆောက်လုပ်သင့်ပါတယ်" (ကရင်လူမျိုး အသေးစားလယ်ယာလုပ်ကိုင်သူ - ရေတာရှည်)

^{၅၀} The Right of Way is termed in Burmese as "Sae Myaung Nae Namate/Sae Myaung Area". And the people also locally used that word.

"တူးမြောင်းတွေကိုပြန်လည်တည်ဆောက်မယ်ဆိုရင် လူတွေရေတွေကို မခိုးယူနိုင်အောင် အုတ်တို့၊ ကွန်ကရစ်တို့နှင့် ဆောက်လုပ်သင့်ပါတယ်။ ဒါပေမယ့် လယ်သမားတွေသွားလာရာမှာ တူးမြောင်းကို ဖြတ်ပြီးမှတစ်ဆင့်သွားရအောင် ၁၂ ပေ လောက်ကျယ်တဲ့ တံတားတစ်စင်းကိုတူးမြောင်းတစ်ဖက်ဆီထိုးထားသင့်ပါတယ်" (အလတ်စားလယ်ယာလုပ်ကိုင်သူ - ရေတာရှည်)

"ကျွန်တော်တို့သာရေအလုံအလောက်ရမယ်ဆိုရင် ကျွန်တော်တို့မြေကို ပေးသုံးဖို့အသင့်ပါပဲ" (အငယ်စားလယ်ယာလုပ်ကိုင်သူ - ပုလဲမြို့နယ်)

"တူးမြောင်းကိုစနစ်တကျပြုပြင်မွမ်းမံမယ်ဆိုရင်ကောင်းပါတယ်။ ကျွန်တော်တို့ရဲ့မြေတွေကိုလည်း ရေမြောင်းတွေလုပ်ဖို့ ဖယ်ပေးနိုင်ပါတယ်" (အကြီးစားလယ်ယာလုပ်ကိုင်သူ - စဉ့်ကူး)

"ကျွန်တော်တို့ရဲ့မြေတွေကို တစ်နေရာမှတစ်နေရာရေပို့ဆောင်ရေးစနစ်ကိုပြောင်းလဲဖို့အတွက် အရေးကြီးတဲ့ ရေမြောင်းများ ပြုလုပ်ခြင်း အတွက်ပေးပါမယ်။" (အသေးစားလယ်ယာလုပ်ကိုင်သူ - စဉ့်ကူးမြို့နယ်)

"တူးမြောင်းကိုပြုပြင်တာဟာကောင်းပါတယ်။ ဒါပေမယ့် လယ်သမားတွေတူးမြောင်းကို ထပ်ပြင်နေစရာမလိုအောင် လုပ်ပေးပါ။ အရင်တုန်းကဆို ဆည်မြောင်းဌာနက တူးမြောင်းနေရာကိုပဲမှတ်သွားတာပါ။ ပြီးတော့ လယ်သမားတွေ ကိုယ်တိုင် တူးခဲ့ရပါတယ်။" (အကြီးစားလယ်ယာလုပ်ကိုင်သူ - ပုလဲမြို့နယ်)

လယ်သမားအများစုသည် ရေမြောင်းများတူးဖော်ခြင်းကိုကြိုဆိုသည်ဟု ဖြေကြားခဲ့သော်လည်း အချို့က ၎င်းသို့ လုပ်ဆောင်ရာတွင် ဖွဲ့စည်းပုံနည်းဗျူဟာကျကျစနစ်တကျလုပ်ရန် အကြံပေးသကဲ့သို့ အချို့ကလည်း ရေမြောင်း တည်ဆောက်ရန် ဖယ်ပေးလိုက်ရသောမြေနေရာများအတွင်း လျော်ကြေးတောင်းဆိုရန်စဉ်းစားနေကြသည်။ ထို့နောက် အချို့ကလည်း ရေတူးမြောင်းသည် တဖြည်းဖြည်း တိုက်စားခံရပြီးနောက်ယင်းတို့၏ လယ်ယာမြေများကိုပါ တိုက်စားသွားမည်ကိုစိုးရိမ်ပူပန်နေကြကြောင်းဖော်ပြကြသည်။

"ရေမြောင်းတည်ဆောက်မှုဟာကောင်းပါတယ်။ ကျွန်တော်တို့လည်းမြေယာတွေကိုပံ့ပိုးချင်ပါတယ်။ ဒါပေမယ့် အကယ်၍ ရေမြောင်းကတိုက်စားခံရပြီး ကျွန်တော်တို့လယ်ယာမြေတွေကိုပါ ထိခိုက်လာမယ်ဆိုရင်တော့ ပြဿနာ ရှိလာနိုင်ပါတယ်" (အသေးစားလယ်ယာလုပ်ကိုင်သူ - စဉ့်ကူး)

ကျေးရွာအတွင်းမှအလုပ်သမားများသည်လည်း အကြီးစားလယ်ယာလုပ်ကိုင်သူများအနေဖြင့် အမြတ်အစွန်းများ ရလာနိုင်ရာ ၎င်းတို့အနေဖြင့်လည်းအလုပ်ပိုမိုရလာနိုင်သည့်အတွက် အစီအစဉ်ကိုကြိုဆိုကြပါသည်။ ရေအကန့်အသတ် ဖြင့်သာ ရနိုင်သောရွာများအနေဖြင့် ယခုမှတ်သန်တစ်ရာသီစာ ကောက်ပဲသီးနှံများသာစိုက်ပျိုးနိုင်ပြီး တစ်ခါတစ်ရံ မှတ်သန်ရာသီ စိုက်ပျိုးခြင်းအတွက်ပါ အခက်အခဲရှိတတ်သည်။ ရလဒ်အနေဖြင့် ထိုကျေးရွာများရှိ အလုပ်သမားသည် နွေရာသီ ကာလတွင်ရွှေ့ပြောင်းလုပ်ကိုင်ရခြင်း၊ လုပ်ခအနည်းငယ်သာခံစားရခြင်းတို့ဖြစ်ပါသည်။

"တကယ်လို့များရေမြောင်းတွေ ပိုကောင်းလာပြီး စိုက်ပျိုးရေရရှိလာရင် ကျွန်မတို့တွေ အလုပ်ပိုရလာပါမယ်။ ယခုကျွန်မတို့ရွာမှာ စပါးသီးနှံ တစ်မျိုးပဲစိုက်ပျိုးကြပြီး ကျွန်မတို့ကတော့ ဆေးရွက်ကြီးစိုက်ပျိုးသူတွေဆီမှာ အလုပ် လုပ်ကြရပါတယ်။ ကျွန်မတို့တစ်ရက်ကို ၇၀၀ ကျပ်ပဲရပါတယ်။ (ယင်းတို့သည် လယ်ယာလုပ်ငန်းလုပ်ကိုင်ပါက ၂၀၀၀ ကျပ်မှ ၂၅၀၀ ကျပ်အတွင်းရရှိကြသည်။)" (အမျိုးသမီးအလုပ်သမားတစ်ဦး - တပ်ကုန်းမြို့နယ်)

လေ့လာခံသောကျေးရွာများတွင် ကြိုဆိုလက်ခံသည့်လက္ခဏာများရှိသော်လည်း မာလဲနတ်တောင်ရေကာတာ အောက်ရှိ စဉ့်ကူးမြို့နယ်မှကျေးရွာတစ်ရွာသည် ယင်းတို့ရေတူးမြောင်းကောင်းများလိုချင်သော်လည်း ဤစီမံကိန်းအပေါ်တွင်

စိုးရိမ်ပူပန်ကြောင်းဖော်ပြကြသည်။ ထိုသို့ဖြစ်ရခြင်းမှာ ယင်းတို့သည် မာလဲနတ်တောင်ရေကာတာ၏ ညာဘက် အဓိကရေမြောင်းနှင့် ဆက်နေသော D04A အဆောက်အအုံကြောင့် ဆုံးရှုံးမှုများရှိခဲ့ခြင်းကြောင့်ဖြစ်သည်။ ကျေးလက်နေ ရွာသူရွာသားများ၏အဆိုအရ D04A မှာ အမှန်တကယ်တွင် ကုန်းမြင့်မှဆင်းလာသောရေစီးကြောင်းကိုဆန့်၍ ဆောက်လုပ်ထားသောကြောင့်နည်းပညာဆိုင်ရာပြဿနာရှိပြီးကုန်းမြင့်ပေါ်မှရေများ အရှိန်နှုန်းအပြည့်ဖြင့်ဆင်းလာတိုင်း၊ ရေတူးမြောင်းကျိုးသွားပြီး အောက်တွင်ရှိသော လယ်ယာမြေများကိုဖျက်စီးပစ်ကြသည်။ ထို့အပြင် တူးမြောင်းကို လယ်ယာမြေဧက ၆၃ ဧက အထိ ရေပေးနိုင်ရန်ဆောက်လုပ်ထားစေပါသည်။ အဆိုဆုံးအချက်မှာ D04A မရှိခင်က ကြံစိုက်ပျိုးလေ့ရှိသော လယ်သမားများသည် ၎င်းတို့၏ မြေယာပေါ်တွင်ကြံစိုက်ပျိုးမှုကိုဖျက်သိမ်းခဲ့ရပြီး ဆည်ရေသွင်း အစီအစဉ်အရစပါးစိုက်ရန်ညွှန်ကြားခံရလေသည်။ ထိုအချိန်မှစ၍ ထိုရွာသည် စီးပွားရေးအကျဘက်နှင့် ကြုံတွေ့ခဲ့ရသည်။ ထို့ကြောင့် ၎င်းကျေးရွာရှိလယ်သမားများသည် အစီအစဉ်အပေါ်တွင် စိုးရိမ်မှုများရှိကြပြီး ယင်းတို့ စိုးရိမ်နေသည်မှာ အစီအစဉ်မှ အနတ်လက္ခဏာဆောင်သောဆိုးကျိုးများဖြစ်ပေါ်လာမည်ကိုဖြစ်သည်။ လယ်သမားများ အနေဖြင့် အကယ်၍ စီမံကိန်းသည် ၎င်းတို့အတွက်စိုက်ပျိုးရေးများ မပေးပို့နိုင်လျှင် ယင်းတို့ကိုဒုက္ခပေးနေသောလက်ရှိ D04A ကို ရွှေ့ပြောင်းပေးရန် ပိုမိုလိုလားကြောင်းပွင့်လင်းစွာပြောကြားကြသည်။ အောက်ဖော်ပြပါအချက်များသည် အစီအစဉ်နှင့် ပတ်သက်သော ယင်းတို့၏ စိုးရိမ်မှုများကို ကိုးကားထားခြင်းဖြစ်သည်။

"အဓိကရေတူးမြောင်းနဲ့ နီးတဲ့လယ်သမားတွေက အကျိုးအမြတ်ရပါလိမ့်မယ်။ ဆည်မြောင်းဌာနမှ လူများအနေနှင့် အစွန့်အဖျားဒေသများရှိ သူများထံလည်း ရေရောက်အောင်သေချာပြုလုပ်ရင် ကောင်းပါလိမ့်မယ်" (အသေးစားလယ်ယာလုပ်ကိုင်သောအမျိုးသမီးများ - ငယ်တောင်ရွာ)။

"အကယ်၍တူးမြောင်းတွေကိုသေချာမပြုပြင်နိုင်ရင် D04A တူးမြောင်းကိုလည်းရွှေ့လိုက်သင့်တယ်" (အကြီးစားလယ်ယာလုပ်ကိုင်သူ - ငယ်တောင်ရွာ)

ဆည်ရေသွင်း၍မရသောဒေသများမှ ပြည်သူများမှာလည်း ဆည်ရေသွင်းဒေသများမှ အနတ်လက္ခဏာ အကျိုးသက်ရောက်နိုင်မှုများအပေါ် စိုးရိမ်ကြောင်းဖော်ပြကြသည်။ အရှေ့ပဲခူးတွင်နေထိုင်သော ဒေသတွင်း ရေသွင်းစိုက်ပျိုး နေရာများတွင် တိုင်းရင်းသားမျိုးနွယ်စုများ တည်ရှိနေထိုင်ကြပြီး ဆွေးနွေးခဲ့ဖူးသော ကရင်ခေါင်းဆောင်တစ်ဦးက ယင်းတို့သည် ရန်ကုန်ဒေသရှိလယ်ယာမြေများသို့ရေပေးသောမိုးယွန်းကြီးဟုခေါ်သော ဆည်မြောင်းအစီအစဉ်၏ အကျိုးဆက်ကြောင့် ရေလွှမ်းမိုးမှုများဖြစ်ပေါ်ရသည့် အတွေ့အကြုံများရှိကြောင်း ဆိုပါသည်။ ယင်းတို့သည် မကြာခင် ကြုံတွေ့ရသည်မှာ ထိုဆည်မြောင်းများ၏ ရေပိုလွှဲများမှ ရေလျှံမှုကြောင့် ရေကြီးမှုကြုံတွေ့ရပြီး သော်လည်း အချို့သောအခြားဆည်များမှာမူ အထူးသဖြင့် မိုးရာသီတွင်ပင် ရေကိုကောင်းစွာရယူနိုင်ခြင်းမရှိပေ။ ရလဒ် အကျိုးဆက် အနေဖြင့် ၎င်းဒေသရှိလူများသည်မိုးရာသီများတွင် နေအိမ်နှင့်စိုက်ပျိုးရေးလုပ်ငန်းများပါရေကြီးမှုဒဏ်ခံရပြီး အနှစ် ၂၀ ကျော်အတွင်း အကြီးဆုံးရေကြီးမှုများနှင့်ကြုံတွေ့ခဲ့ရသည်။

၇.၂.၃ ရေခွန်ကောက်ခံမှုအပေါ် ပြည်သူတို့၏အမြင်များ

ဖြေကြားသူလယ်သမားအများစုမှာ ရေခွန်ပေးဆောင်လိုကြောင်း ပြောကြားခဲ့သည်။ ပိုမိုအရေးကြီးသော အချက်မှာ ရေအရနည်းသော ရွာများမှလူအများသည် ယင်းတို့ရေလုံလောက်စွာရမည်ဆိုလျှင် ယခုပေးနေရသည်ထက် ပိုပေးလိုကြပါသည်။ ယင်းတို့သည်ပိုမိုကောင်းမွန်သောဝန်ဆောင်မှုများအတွက် အခွန်ကိုပိုမိုပေးဆောင်လိုကြသည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် ယင်းတို့သည် စပါးကိုအစိစိတွင်းများမှပုန်ဖြင့်စုပ်ယူ၍စိုက်ပျိုးရာမှ တစ်ဧကအတွက် ကျပ် (၂၀၀,၀၀၀) နီးပါး ကုန်ကျသောကြောင့်ဖြစ်သည်။ လယ်သမားအများစု၏ သဘောအရ ယခုလက်ရှိတွင် (၁၉၅၀) ကျပ်၊ (၂၀၀၀)ကျပ် နှုန်းမှာ မှန်ကန်သောဈေးနှုန်းဖြစ်ကြောင်းမှတ်ချက်ပြုကြသည်။ အချို့လူများမှာလည်း ယင်းတို့သည်

ယခုပေးနေသော အရေအတွက် ထက် တစ်ဆခွဲ တိုး၍ သီးနှံတစ်မျိုးအတွက် ၃၀၀၀ နီးပါးတိုးပေးလိုကြောင်းဖော်ပြသည်။ သို့သော် အသေးစားလယ်ယာလုပ်ကိုင်သူများမှ ၎င်းတို့သည် (၂၀၀၀) ကျပ်ထက်ပိုမပေးလိုကြောင်း ဖော်ပြထားသည်။ ၎င်းတို့က တစ်ညတစ်ညာဖြင့် ရေခွန်ထပ်တိုးပေးရမည်ဆိုပါက ကိုယ်ပိုင်စတင်လုပ်ကိုင်သော စီမံချက်များအပေါ်တွင် မကျန်ကျလိုကြောင်း ပြောကြားထားသော်။ အောက်ဖော်ပြပါဖော်ပြချက်များသည် ရေခွန်ကောက်ခံမှုအပေါ် မတူညီသော အမြင်များကို ကိုးကားထားခြင်းဖြစ်သည်။

"ဆည်မြောင်းရေများနှင့်ပတ်သက်ပြီး အခက်အခဲမရှိဘူးဆိုရင် ကျွန်တော်တို့ ၃၀၀၀ ကျပ် ဝန်းကျင်ရေခွန်ပေးနိုင်ပါတယ်။" (အကြီးစားလယ်ယာလုပ်ကိုင်သူ - ရေတာရှည်)

"တစ်ဧက (၂၀၀၀) ကျပ်ဆိုတာမျှတမှုရှိပါတယ်။ ဘာဖြစ်လို့လဲဆိုရင် ဧကအများကြီးပိုင်ဆိုင်တဲ့သူတွေအတွက် အများကြီးပေးဖို့ ခက်လို့ပါပဲ။" (အလတ်စားလယ်ယာလုပ်ကိုင်သူ - ရေတာရှည်)

"အကယ်၍များရေအလုံအလောက်ရလို့ရှိရင်ကျွန်တော်တို့ (၃၀၀၀)ကနေ (၅၀၀၀) ကျပ်ပေးပါမယ်။" (အလတ်စားလယ်ယာလုပ်ကိုင်သူ - ရေတာရှည်)

"ကျွန်တော်တို့ရေအလုံအလောက်ရရင် တစ်ဧကကို ၅၀၀၀ ကျပ်လည်းပေးနိုင်ပါတယ်" (အသေးစားလယ်ယာလုပ်ကိုင်သူ - စဉ့်ကူး - ရေတင်စပါးစိုက်ပျိုးသူ)

လယ်သမားအချို့မှ ရေခွန်ကို ဥနှစ်စာကောက်ခံခြင်းသည် လယ်သမားများအတွက် ဝန်ထုပ်ဝန်ပိုးဖြစ်ကြောင်း ပြောပါသည်။ ထို့ပြင် ရေတာရှည်ဆည်မြောင်းဦးစီးဌာနမှ ပုဂ္ဂိုလ်များ၏အဆိုအရ ရေခွန်ကိုသုံးနှစ်စာအတွက် မကြာမီ ကောက်ခံတော့မည်ဖြစ်ပြီး ဤတစ်ကြိမ်တွင် မြို့နယ်နှင့်ကျေးရွာ အုပ်ချုပ်သူများမှရေခွန်ကောက်ခံရေးကိုတာဝန်ယူပါမည်။ ထိုကဲ့သို့ဖော်ဆောင်ရွက်ပါက လယ်သမားအတွက် ဝန်ထုပ်ဝန်ပိုးသဖွယ်ဖြစ်လာနိုင်သည်။ အောက်ဖော်ပြပါများသည် ယင်းတို့အတွက် ဝန်ထုပ်ဝန်ပိုးသဖွယ်ဖြစ်နေပုံကိုပြောကြားထားခြင်းဖြစ်သည်။

"ရေခွန်တွေကို (၃-၄) နှစ်စာ ကောက်ခံပါတော့မယ်၊ ကျွန်တော်သိသလောက်အဲဒါဟာ တစ်ကြိမ်ကို ၇၀,၀၀၀ ကျပ် ကျော်လောက်ရှိတယ်။ ကျွန်တော်တို့ကို ဘယ်သူကောက်မှန်းလည်းသေချာမသိပါဘူး။ လယ်သမားအများစုမှာ နှုန်းထား မြင့်မားမှုကြောင့်အဲဒီတုန်းကပေးနိုင်ခဲ့ပါဘူး။ ဒါပေမယ့် သူတို့ကလည်း တစ်စုံတစ်ရာ အရေးယူမှုမပြုကြပါဘူး။ ဘာဖြစ်လို့လဲဆိုရင် သူတို့ကရေကို လုံလောက်အောင်မပေးနိုင်လို့ဖြစ်ပါတယ်" (အမျိုးသမီးဦးဆောင်သော အိမ်ထောင်စုကြီးများထဲမှတစ်စု၊ ထိုမိသားစုမှလူအချို့ - ရေတာရှည်)

၇.၂.၄ ဆည်မြောင်းနယ်နိမိတ်

ဆည်မြောင်းနယ်နိမိတ်^{၁၀} မှာအဓိကမြောင်းမကြီး၏ ဗဟိုမှ တစ်ဖက်တစ်ချက်စီမှ (၇၅)ပေ အထိဖြစ်ပြီး DYS အတွက် ပေ (၅၀) နှင့် minors အတွက် ပေ (၂၅) ဖြစ်ပါသည်။ လေ့လာတွေ့ရှိမှုအရ လူအများက ဆည်မြောင်း နယ်နိမိတ်များ ရှိကြောင်းကို သိရှိကြသည်။ သို့သော် ယင်းတို့သည် ဆည်မြောင်းဧရိယာအကွာအဝေး အတိအကျကိုမူ မသိကြပေ။ မြေစာရင်းဌာနမှ ပုဂ္ဂိုလ်များက လယ်သမားများအတွက် မြေယာပိုင်ဆိုင်မှုတွင် တူးမြောင်းဧရိယာများ မပါကြောင်း ပြောကြားပါသည်။

တင်ပြချက်များအရ စဉ့်ကူးမြို့နယ်တွင် တူးမြောင်းအနီးမှမှတ်သားထားသော မြေယာများသည် ဆည်မြောင်း ဧရိယာအတွင်းရှိမြေယာများဖြစ်ပြီး လူအများက ၎င်းဧရိယာများသည် ဆည်မြောင်းနယ်နိမိတ်အတွင်းတွင် ရှိကြောင်း

အသိအမှတ်ပြုထားကြသော်လည်း သီးနှံများဆက်လက်စိုက်ပျိုးနေကြသည်။ သို့သော်လည်းလယ်သမားအများစုက တူးမြောင်းများကို စတင်ပြုလုပ်သည်နှင့် ၎င်းတို့၏ သီးနှံများကိုဖယ်ပေးမည်ဖြစ်ကြောင်း ပြောကြားထားသည်။ ပုလဲမြို့နယ် တွင် လယ်သမားများက ၎င်းတို့ကိုယ်တိုင်ရေသွင်းစိုက်ပျိုးရေးနယ်နိမိတ်မှာ မြေပုံထဲတွင် ရှိနေပြီဖြစ်ကြောင်းနှင့် တစ်ချိန်တည်းမှာပင် လယ်သမားများက တူးမြောင်းဖော်ပြချက်ပြုပြင်ဆင်ရာအတွင်း ယင်းတို့ဖယ်ပေးမည်ဖြစ်ပြီး ပြုပြင်ပြီးပါက ပြန်လည်သီးနှံစိုက်ပျိုးမည်ဖြစ်ကြောင်းပြောကြားထားသည်။ လယ်သမားများအနေဖြင့် ဆည်မြောင်း နယ်နိမိတ်မှ ပြုပြင်မွမ်းမံမှုကြောင့်ဖယ်ပေးရာတွင် ရာသီတစ်ခု၏ရေပိုမိုမှုမတိုင်ချိန်၊ သီးနှံရိတ်သိမ်းပြီးချိန်မှာ ယင်းတို့အတွက် အဆင်ပြေဆုံးဖြစ်ကြောင်း ဖော်ပြခဲ့သည်။

"ဆည်မြောင်းနယ်နိမိတ်မှာ သီးနှံစိုက်ပျိုးမှုတွေရှိပါတယ်။ ပြုပြင်မွမ်းမံမှုတွေလုပ်တဲ့အခါမှာ ကျွန်တော်တို့ဖယ်ပေးရမှာပါ။ ဒါပေမယ့် မှတ်သန်သီးနှံရိတ်ချိန်၊ အောက်တိုဘာမှ နိုဝင်ဘာလကုန်ဆိုလျှင် ကျွန်တော်တို့အတွက် အဆင်ပြေပါတယ်။" (အလတ်စားလယ်ယာလုပ်ကိုင်သူ - ရေတာရှည်)

"ဆည်မြောင်းနယ်နိမိတ်အတွက် မြေယာအမှတ်အသားတွေ၊ ဆိုင်းဘုတ်တွေရှိပါတယ်။ ဒါပေမယ့် လယ်သမားတွေ ကတော့ ထိုနေရာတွေနားမှာ စိုက်ပျိုးနေကြတုံးပါပဲ။" (အကြီးစားလယ်ယာလုပ်ကိုင်သူ - စဉ့်ကူး)

"ဆည်မြောင်းနယ်နိမိတ်ထဲမှ နေရာတော်တော်များများမှာ စိုက်ခင်းတွေရှိပါသည်။ လူတွေက သူတို့စိုက်ပျိုးလို့မရမှန်း သိပေမယ့်လည်း စိုက်ပျိုးနေကြပါတယ်။ ဒါပေမယ့် သူတို့သာ သေချာရှင်းလင်းပြမယ်ဆိုရင် ဘာမှပြဿနာမရှိပါဘူး။" (ရွာကြီးအုပ်ချုပ်သူတစ်ဦး - စဉ့်ကူး)

"တူးမြောင်း၏ဘေးနှစ်ဖက် ပေ(၅၀)ကို ဆည်မြောင်းနယ်နိမိတ်အဖြစ် မြေယာအမှတ်အသားများ လုပ်ထားပါတယ်။ သူတို့ မြေယာကို လိုရင်ယူလိုက်ပါ။ ကျွန်တော်တို့ကတော့ ပြီးရင်ပြန်လည်စိုက်ပျိုးမှာပါ။" (အသေးစားလယ်ယာလုပ်ကိုင်သူ - စဉ့်ကူး)

၇.၂.၅ မြေယာဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုအစီအစဉ်များ

စဉ့်ကူးမှရွာများ (မန္တလေးဒေသ)၊ ပုလဲ (စစ်ကိုင်း)၊ ရေတာရှည် (အရှေ့ပဲခူး)တို့သည် မြေယာဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှု အစီအစဉ်အစီအစဉ်များတွင် စိတ်ပါဝင်စားလာကြသည်။ သို့သော် တပ်ကုန်းမှကျေးရွာတွင်မူ မြေယာပြုပြင်ခွဲဝေမှု အရည်အသွေး၊ ပြဿနာများကဲ့သို့ မြေယာဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုအစီအစဉ်၏ အသေးစိတ်လက်တွေ့ ပြဿနာများကို မြင်တွေ့ကြားတွေ့ဘူးကြသောကြောင့် ယခုအစီအစဉ်များအပေါ် စိတ်ဝင်စားမှုမရှိချေ။ (မြေယာကဏ္ဍအပိုင်းတွင် မြေယာမွမ်းမံမှု အစီအစဉ်များနှင့် ပတ်သက်၍ ထပ်မံတွေ့ရှိရသော အသေးစိတ်အချက်အလက်များကို ဖော်ပြထားသည်။) ထို့အပြင် လေ့လာခဲ့သော ကျေးရွာများအနက် တစ်ခုမှလယ်သမားအချို့၏ စိုက်ပျိုးမြေယာများသည် အိမ်နီးချင်းရွာ၏ မွမ်းမံမှုအစီအစဉ် အကောင်အထည်ဖော်ရာတွင်ပါဝင်နေပြီး စီမံကိန်းအစီအစဉ်၏ အရည်အသွေးကြောင့် ယင်းတို့မှာ စိတ်ပျက်စရာများ ကြုံတွေ့ခဲ့ရသည်။ အောက်ဖော်ပြပါကိစ္စမှာ လယ်သမားတစ်ဦးက စီမံကိန်းအစီအစဉ်၏ အရည်အသွေး မပြည့်မီခြင်းများ ကြုံတွေ့ရမှုကို ပြန်လည်တင်ပြထားခြင်းဖြစ်ပါသည်။

ကိစ္စရပ်။ မြေယာဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုတွင်ပါဝင်သွားသောလယ်သမားများ ဒုက္ခနှင့်ကြုံတွေ့ရခြင်း

တပ်ကုန်းမြို့နယ်မှရွာကြီးတစ်ရွာတွင် ဧကတစ်ထောင်မြေယာပြုပြင်မွမ်းမံမှုအစီအစဉ်ကို နေပြည်တော်ကောင်စီမှ ၂၀၁၃ ဒီဇင်ဘာတွင် ချမှတ်ခဲ့သည်။ ရွာလေးရွာမှ လယ်သမား(၂၀၀)ခန့် သည် ထိုအစီအစဉ်တွင်ပါဝင်ခဲ့သည်။ အများစုမှာ (၄-၅)ဧကခန့် မြေယာပိုင်ဆိုင်သော အလတ်စားလယ်ယာလုပ်ကိုင်သူများဖြစ်သည်။ လယ်သမားအများစု အထူးသဖြင့်

အသေးစားလယ်ယာလုပ်ကိုင်သူများသည် စီမံကိန်းအစီအစဉ်၏ နည်းပညာအားနည်းချက်များကြောင့် အခက်အခဲများ ကြုံတွေ့ရသည်။

“လယ်”မြေတစ်ဧကပိုင်ဆိုင်ပြီး “ယာ”နှစ်ဧကပိုင်ဆိုင်သော ကို ‘ခ’ခွေးလည်း တစ်ဦးအပါအဝင်ဖြစ်ခဲ့သည်။ ၎င်း၏ “လယ်”တစ်ဧကမှာ မြေယာဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုအစီအစဉ်နေရာတွင် ပါဝင်ခဲ့သည်။ လယ်သမားများအနေဖြင့် ငါးလကျော်မျှ ကြာမြင့်သော စီမံကိန်းအကောင်အထည်ဖော်မှုအတွက် နွေရာသီစပါးစိုက်ပျိုးချိန်တစ်ရာသီကို ချန်လှပ်ခဲ့ရပါသည်။ ယင်းတို့၏မြေယာများကို မုတ်သုံစပါးပျိုးခြင်းအတွက် အချိန်မီပြန်ရသောအခါတွင်လည်း အဆိုပါစီမံကိန်းနေရာများသည် မုတ်သုံစပါးပျိုးရန်အတွက် မကောင်းမွန်ကြောင်းသိရှိရသည်။ မြေယာအနိမ့်အမြင့်မတူညီပဲ သုံးမျိုးကွဲသွားပြီး ရေကာတာများမှာလည်း လုံလောက်အောင်မမြင့်မား၊ မခိုင်ခံ့ကြပေ။ လယ်သမားများအနေဖြင့် ထိုကွာဟချက်၊ လိုအပ်ချက်များကို ကိုယ်တိုင်တာဝန်ယူ၍ ပြုပြင်ရမည်ကဲ့သို့ဖြစ်နေပါသည်။ အချို့လယ်သမားများ အထူးသဖြင့် အကြီးစားလယ်ယာလုပ်ကိုင်သူများသည် ကျပ်(၄၀၀၀၀)အကုန်အကျခံ၍ (ရေကာတာတစ်ဖက်စာအတွက် ကျပ်(၁၀၀၀၀)၊ စက်မှုလယ်ယာဌာနကိုလည်း ကျပ်(၁၈၀၀၀)ပေး၍ ရေကာတာများကို ပိုမိုကောင်းမွန်အောင်ပြုလုပ်ခြင်း၊ မြေယာများညှိခြင်းကို ပြုလုပ်ခဲ့ရပါသည်။ သို့ရာတွင် ၎င်းကဲ့သို့ အသေးစားလယ်ယာလုပ်ကိုင်သူများအနေဖြင့် ထိုငွေကြေး ပမာဏကို မတတ်နိုင်သောကြောင့် နွေစပါးစိုက်ပျိုးခြင်းကို လက်လွှတ်ခဲ့ရသည်။ မြေယာမညီခြင်း၊ ရေကာတာ ချို့ယွင်းချက်များအပြင် ၎င်း၏မြေယာသည် ရေလမ်းကြောင်းထက်မြင့်နေပြီး ရေမစီးဝင်နိုင်သောကြောင့် ရေလမ်းကြောင်းနှင့်ပတ်သက်၍လည်း အားနည်းချက်များရှိပါသည်။ နောက်ဆုံးတွင် ၎င်းအပါအဝင် လယ်သမား(၅၀)က စီမံကိန်းအစီအစဉ်မှာ လက်ခံရလောက်အောင် မကောင်းသေးဟုဆိုလိုသော စီမံကိန်းအစီအစဉ်အား လက်ခံသော လက်မှတ်ရေးထိုးခြင်းကို ဖယ်ချခြင်းပြုလုပ်ခဲ့သည်။

စီမံကိန်းအစီအစဉ်များကို စိတ်ဝင်တစားရှိနေသည်မှာ အကြီးစားလယ်ယာလုပ်ကိုင်သူများဖြစ်ပြီး အလတ်စားနှင့် အငယ်စားလယ်ယာလုပ်ကိုင်သူများမှာ ယင်းတို့၏မြေယာဆုံးရှုံးနိုင်သည်ကို စိုးရိမ်နေကြသည်။ အလုပ်သမားအင်အား ရှားပါးမှုသည်လည်း လယ်သမားများက မြေယာမွမ်းမံမှုအစီအစဉ်ကို ဖြစ်ပေါ်လာစေသော အရေးကြီးသည့်အချက်များ အနက်မှ တစ်ခုဖြစ်သည်။ အကြီးစားလယ်ယာလုပ်ကိုင်သူများကမူ စီမံကိန်းအကောင်အထည်ဖော်မှုပြီးသွားသောအခါ “ပုလဲသွယ်” စပါးကို စိုက်ပျိုးရမည်ဟု စိုက်ပျိုးရေးဌာနမှ တိုက်တွန်းနေမှုများကို ကြားနေရပြီး “ပုလဲသွယ်”ကို အကြီးစား လယ်ယာလုပ်ကိုင်သူများအနေဖြင့် စီမံကိန်းပြီးလျှင် စိုက်ပျိုးလိုခြင်းမရှိကြပေ။

လေ့လာတွေ့ရှိချက်အရ ရေတာရှည်မှ ရွာနှစ်ရွာသည် မြေယာမွမ်းမံမှုအစီအစဉ် အကောင်အထည်ဖော်ရေး သဘောတူချက်ကို လက်မှတ်ရေးထိုးခဲ့ကြသည်။ ရွာတစ်ရွာတွင် လယ်သမားအားလုံး သဘောတူညီမှု လက်မှတ်ထိုးခဲ့ပြီး အခြားတစ်ရွာတွင် (၇၅%)က လက်မှတ်ထိုးခဲ့၍ ကျန်လယ်သမားများမှာ ယင်းတို့၏လယ်ယာဆုံးရှုံးသွားမည်ကို ဆိုးသောကြောင့် မထိုးခဲ့ပေ။ မြို့နယ်ဆည်မြောင်းဦးစီးဌာန၊ စက်မှုလယ်ယာဦးစီးဌာန၊ မြေစာရင်းဦးစီးဌာနများမှ ပုဂ္ဂိုလ်များသည် ထိုကျေးရွာသို့နှစ်ကြိမ်တိုင်သွားရောက်ခဲ့ပြီး မြေယာဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုအစီအစဉ်အကြောင်းများ ပြောဆိုခဲ့သည်။ နှစ်ကြိမ်မြောက်ပြောဆိုပြီးကြာအခါ လယ်သမားများက လက်မှတ်ထိုးခဲ့ကြသည်။

“တစ်ဧကကွက်ပြုလုပ်ဖို့အစီအစဉ်က ကောင်းပါတယ်။ ကျွန်တော်တို့ သီးနှံရိတ်သိမ်းစက်အကြီးတွေသုံးနိုင်တာပေါ့ (မြေလှေ့ နည်းစနစ်လည်းပါဝင်ပါသည်။)။ (ရှမ်းလူမျိုး အကြီးစားလယ်ယာလုပ်ကိုင်သူ - ရေတာရှည်မှရွာတစ်ရွာ)

“တစ်ဧကကွက်ပြုလုပ်ဖို့အစီအစဉ်ဟာ လယ်သမားကြီးတွေအတွက် ကောင်းပေမယ့် လယ်ယာ အနည်းငယ်သာ ပိုင်ဆိုင်သည့် သူတွေအတွက်တော့ မကောင်းပါဘူး။” (မူစလင်လူမျိုး အလတ်စားလယ်ယာလုပ်ကိုင်သူ - ရေတာရှည်)

“တစ်ဧကကွက်ပြုလုပ်ဖို့အစီအစဉ်ဟာ ကျွန်တော်တို့လို လယ်ယာအနည်းငယ်သာရှိတဲ့ သူတွေအတွက် မကောင်းပါဘူး။ ကျွန်တော်တို့၏မြေယာတွေ ဆုံးရှုံးသွားနိုင်ပါတယ်။” (နစ်ဧကအောက်မြေယာပိုင်သော အငယ်စားလယ်ယာလုပ်ကိုင်သူ - ရေတာရှည်၊ တပ်ကုန်း)

“မြေယာပုံစံများကို ခွဲဝေမှုမှာ ညီမျှမှုမရှိပါဘူး။ မြေယာကောင်းရရှိသူတွေကလည်း မကောင်းတဲ့မြေတွေကို မလိုချင်ကြတဲ့အတွက် အဲ့ဒါဟာမဖြစ်နိုင်ပါဘူး။” (အကြီးစားလယ်ယာလုပ်ကိုင်သူ - စဉ့်ကူး)

“တကယ်လို့ အစိုးရက အကောင်အထည်ဖော်မယ်ဆိုရင် ကျွန်မတို့လည်း လုပ်ချင်ပါတယ်။ ကျွန်မတို့ မြေယာတွေကို ပေးလိုက်နိုင်ပေမယ့် ငွေကြေးကတော့ ကျွန်မတို့မှာလည်းမရှိတဲ့အတွက် မပေးနိုင်ပါဘူး။” (အလတ်စားလယ်ယာလုပ်ကိုင်သူအမျိုးသမီး - စဉ့်ကူး)

၇.၂.၆ လယ်ယာစိုက်ပျိုးရေးနည်းများ စနစ်အပေါ်ပြည်သူထူထူအမြင်

သီးနှံအထွက်တိုးနိုင်ပြီး ဈေးကွက်ဝယ်လိုအားကောင်းမွန်သော စိုက်ပျိုးရေးနည်းလမ်းတိုင်းနှင့် မျိုးစေ့တိုင်းကို အသုံးပြုရန် စိတ်ဝင်စားလာကြသည်။ လယ်သမားများသည် ငွေကုန်ကျစရိတ်နည်းသော နည်းလမ်းအသစ်များကို လယ်ယာလုပ်ငန်းများတွင် စမ်းသပ်ရန်စိတ်ဝင်စားလာကြောင်း ပြောကြားခဲ့သည်။ အချို့အကြီးစားလယ်ယာ လုပ်ကိုင်သူ များက သရုပ်ပြခြင်း၊ စမ်းသပ်ခြင်းများပြုလုပ်သည့်နေရာကို ယင်းတို့၏မြေဧကများအနက်မှ တစ်ခုတွင် ပြုလုပ်စေရန် ဆန္ဒရှိနေပါသည်။ အငယ်စားနှင့်အလတ်စား လယ်ယာလုပ်ကိုင်သူများမှာ နည်းလမ်းသစ်များ၊ မျိုးစေ့သစ်များကို အရဲစွန့်၍ မစမ်းသပ်လိုကြောင်းဖော်ပြပြီး အကြီးစားလယ်ယာလုပ်ငန်းများမှ ရလဒ်ကိုကြည့်၍သာ စဉ်းစားလုပ်ကိုင်သွားမည် ဖြစ်ကြောင်းပြောကြားပါသည်။ တပ်ကုန်းမှလွဲ၍ သွားရောက်ကြည့်ရှုခဲ့သည့်ဒေသရှိ လယ်သမားများမှ ဖော်ပြခဲ့သော အရေးကြီးသည့်အချက်မှာ ယင်းတို့အား စိုက်ပျိုးရေးဌာနမှ “ပုလဲသွယ်” စိုက်ပျိုးရန်နှင့် ကြိုးတန်းစိုက်နည်းစနစ် (စိုက်ပျိုးရေးဆိုင်ရာ အလေ့အကျင့်ကောင်းများ GAP) ကို ကျင့်သုံးရန် တိုက်တွန်းထားပါသည်။ သို့ရာတွင် ယင်းတို့ မလုပ်ချင်ရသောအကြောင်းအရာအချို့ရှိပါသည်။ “ပုလဲသွယ်”သည် ဈေးကွက်ဝယ်လိုအားနည်းပြီး အခြားသော ဆန်စပါး အမျိုးအစားများကို ရွာကိုလာသောဒေသခံပွဲစားများမှ အလွယ်တကူဝယ်နေချိန်တွင် “ပုလဲသွယ်” ကို ဝယ်မည့်သူအား ရှာဖွေနေရသည်။ လယ်သမားများနှင့် ကောက်စိုက်သူများအတွက် ကြိုးတန်းစိုက်နည်းစနစ် နည်းလမ်းမှာမူ ကျင့်သုံးရန် သတ်မှတ်ချက်များစွာရှိနေပါသေးသည်။

နည်းစနစ်များသင်ကြားခြင်းနှင့်ပတ်သက်၍ လယ်သမားများက လက်တွေ့နှင့်စာတွေ့ပေါင်းထားသော သင်ကြားရေးနည်းလမ်းများကို များစွာကြိုက်နှစ်သက်ကြသည်။ ထိုနောက် ယင်းတို့သည် အခြားဒေသများတွင် သရုပ်ပြ စိုက်ပျိုးခြင်းမျိုးကို မကြည့်ပဲ ယင်းတို့ကျေးရွာမြေဆီလွှာတွင်စိုက်ပျိုးထားခြင်းကိုသာ လေ့လာချင်ကြောင်း အသားပေး ပြောကြားထားပါသည်။ အချို့လယ်သမားများမှ ၎င်းတို့၏မြေယာများတွင် ပိုးမွှားများကျရောက်နေချိန်တွင် ပိုးသတ်ဆေး များကို ကိုင်တွယ် အသုံးပြုပုံနည်းလမ်းများကို ပြသပေးရန်ပြောကြားထားသည်။ စပ်မျိုးများအသုံးပြုခြင်းနှင့် ပတ်သက်၍ အရေးကြီးသည့် အချက်အနေဖြင့် လယ်သမားများတင်ပြထားသည်မှာ ရေရရှိမှုသည် မျိုးစေ့အပေါ် အဆုံးအဖြတ် ပေးသည်ဖြစ်ရာ ၎င်းတို့အနေဖြင့် ရေရရှိကောင်းမွန်စွာစိုက်ပျိုးနိုင်သည့် မျိုးစေ့များသည် ရေအနည်းငယ်သာရရှိပါက မစိုက်ပျိုးနိုင်သည့်အတွက် စိုက်ချင်သော်လည်း ၎င်းတို့အနေဖြင့် အသုံးပြုမည် မဟုတ်ကြောင်း ပြောဆိုကြ ပါသည်။

၇.၂.၇ သင်တန်းပေးမည့်အဆောက်အဦနေရာ

လေ့ကျင့်သင်ကြားပေးမည့်နေရာစီစဉ်ခြင်းနှင့်ပတ်သက်သည့် အမြင်များမှာ ရွာတစ်ခုထဲမှ လူအများပင် တစ်ဦးနှင့် တစ်ဦး မတူညီကြပေ။ ဖြေကြားသူအမျိုးမျိုး၏ အဖြေများကိုလေ့လာကြည့်ပါက လူအများသည် လက်ရှိရပ်ကွက် လူမှုအဆောက်အအုံများဖြစ်သည့် “မော့ရုံ” (လူမှု-ဘာသာရေးရာအဆောက်အအုံ) ၊ ဘုန်းကြီးကျောင်း၊ စာသင်ကျောင်း များကို လေ့ကျင့်သင်ကြားရေးနေရာအဖြစ် တောင်းဆိုကြသည်။ သို့ရာတွင် လူအများသည် စာသင်ကျောင်းထက် မော့ရုံ၊ ဘုန်းကြီးကျောင်းများကို လူထုပြည်သူနှင့်ဆက်စပ်မှုပိုရှိသည်ဟု ယူဆသည့်အတွက် ပိုကြိုကြံကြသည်။ ကျေးရွာသုံးရွာမှ ဖြေကြားသူတစ်ဦးက ရပ်ကွက်လူထုပိုင်ဆိုင်သည့်နေရာများကို သင်ကြားလေ့ကျင့်ရေးအဆောက်အဦများအတွက် ပြင်ဆင်ထားပေးနိုင်ကြောင်း ပြောကြားခဲ့သည်။ အခြားရွာနှစ်ရွာမှ ရွာသားအချို့ကမူ သင်ကြားရေးကျောင်းများအတွက် နေရာငှားရန်အကြံပေးထားသည်။ သို့ရာတွင် မည်သူကမျှ ၎င်းတို့ကိုယ်ပိုင်နေရာကိုပေးခြင်း (သို့) အခြားသူများကိုပေးရန် တိုက်တွန်းခြင်းများ မပြုလုပ်ကြပေ။

၇.၂.၈ သင်တန်းပေးမည့်အချိန်ကာလ

လယ်သမားများအနေဖြင့် ပုံမှန်အတိုင်း ကောက်ရိတ်သိမ်းပြီးချိန်သည် နှစ်တစ်နှစ်၏ အကောင်းဆုံးအချိန် ဖြစ်ကြောင်းပြောကြားထားသည်။ သို့ရာတွင် စိုက်ပျိုးမှုပုံစံအမျိုးအစားကွဲပြားမှုအလိုက် ကောက်ရိတ်ပြီးဆုံးချိန်လည်း ကွဲပြားပါသည်။ အောက်ဖော်ပြပါဇယားသည် မတူညီသောဒေသများမှ မတူညီသော အဆင်ပြေနိုင်မည့်လများကို ဖော်ပြထားခြင်းဖြစ်သည်။ အမျိုးသမီးလယ်သမားများအတွက် နေ့တစ်နေ့၏အဆင်ပြေဆုံးအချိန်မှာ နေ့လည်ပိုင်း (၁:၃၀ မှ ၃:၃၀) အထိဖြစ်ပြီး ထိုအချိန်သည် အမျိုးသမီးလယ်သမားအများစုနှင့် လုပ်သားများက အပူဒဏ်ကြောင့် အနားယူလေ့ရှိသည့် အချိန်ဖြစ်သည်။

ဇယား(၃၅) - သင်တန်းပို့ချရန်အဆင်ပြေနိုင်ဆုံးလများ

မြို့နယ်	သင်တန်းပို့ချရန်အဆင်ပြေသောလ
ရေတာရှည်နှင့်တပ်ကုန်း	အောက်တိုဘာ၊ နိုဝင်ဘာ
စဉ့်ကူးနှင့်ပုလဲ	ဇန်နဝါရီ၊ ဖေဖော်ဝါရီ

အခန်း(၈)။ စီမံကိန်းများ၏ ကောင်းကျိုးသက်ရောက်မှုများနှင့် ဖြစ်နိုင်ခြေရှိသော လူမှုရေးဆိုင်ရာအခက်အခဲများ

ဆည်မြောင်းများပြန်လည်ပြုပြင်မွမ်းမံခြင်းနှင့်ပတ်သက်၍ ကောင်းသောအကျိုးဆက်များသည် ဆိုးကျိုးများထက် ပိုမိုများပြားမည်ဟု ခန့်မှန်းရပါသည်။ ကောင်းမွန်သော အကျိုးရလဒ်များအဖြစ် ဝင်ငွေတိုးတက်လာခြင်း၊ ဒေသဆိုင်ရာ ရေစီမံမှုများတိုးတက်လာခြင်းနှင့် လိုအပ်ချက်အရ ထောက်ပံ့ပေးနိုင်မည့်စနစ် ပေါ်ထွန်းလာခြင်းတို့ကို တွေ့ရှိနိုင်သည်။ လူမှုရေးဆိုင်ရာ ကောင်းကျိုးများလည်း ဖြစ်ပေါ်လာခဲ့ပါသည်။ ဤစီမံကိန်းကြောင့် ဒေသတွင်းလူမှုရေးဆိုင်ရာ ပူးပေါင်းပါဝင်မှုများ သည်လည်း တဖြည်းဖြည်း ရရှိလာပါသည်။

ရပ်ရွာလူမှုအဖွဲ့အစည်းအတွင်း လူမှုရေးဆိုင်ရာ စည်းလုံးမှုနှင့် ပတ်သက်သော အကျိုးသက်ရောက်မှုများလည်း ရှိလာနိုင်ပါသည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် စီမံကိန်းတွင် ပါဝင်နိုင်ခြေနည်းသော “ယာ” သမားများနှင့် စီမံကိန်းမှ အဓိက အကျိုးခံစားနိုင်ရမည့် “လယ်” သမားများအကြားတွင် လူမှုစီးပွားရေးဆိုင်ရာ ကွာဟချက်များ ရှိလာနိုင်သောကြောင့် ဖြစ်သည်။ ဤစီမံကိန်းသည် ဒေသတွင်း “လယ်”လုပ်သားများနှင့် “ယာ”လုပ်သားများကြားတွင် ဖော်ပြနိုင်သော ကွာဟချက်များနှင့် မဖော်ပြနိုင်သောကွာဟချက်များကိုလည်းဖြစ်ပေါ်လာနိုင်စေသည်။ လယ်သမားတိုးချဲ့ပညာပေးရေး ဝန်ဆောင်မှုများနှင့်ပတ်သက်၍ မကောင်းသောအကျိုးရလဒ်မှာ မရှိသလောက်ရှားပါသည်။ ပိုမိုအရေးကြီးသည့်အချက်မှာ လယ်သမားတိုးချဲ့ပညာပေးရေးဝန်ဆောင်မှုများသည် စပါးစိုက်ပျိုးမှုတစ်ခုတည်းအတွက်သာ မဟုတ်ဘဲ လယ်ယာစိုက်ပျိုးရေးနည်းသစ်များကို ပံ့ပိုးပေးသောကြောင့် “လယ်” လုပ်သား၊ “ယာ” လုပ်သားနှစ်မျိုးလုံး နှစ်မျိုးလုံးအတွက် အကျိုးများနိုင်သော အလုပ်ဖြစ်သည်။

မြေယာဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးအစီအစဉ်များနှင့်စပ်လျဉ်း၍ ဆိုးကျိုးများကိုလည်းတွေ့ရှိနိုင်ပေသည်။ မြေယာဖွံ့ဖြိုး တိုးတက်ရေး အစီအစဉ်များသည် လယ်သမားများကို ပိုမိုထိရောက်သော ထုတ်လုပ်မှုဖြစ်စေနိုင်သည်မှာ မငြင်းနိုင်ပါ။ သို့သော် ဆိုးကျိုးများမှာ ကောင်းကျိုးထက်ပိုမိုနီးကပ်နေသည်ဟုထင်ရသည်။ လူအများ၏ မြင့်မားသော မျှော်မှန်းချက်များ နှင့် လက်တွေ့လိုက်လံဆောင်ရွက်နေမှုများကိုယ်တိုင်ကပင် ပြဿနာများကို ဖြစ်ပေါ်စေသည်။ ပြဿနာများအနက်မှ တစ်ခုမှာ မြေယာပြန်လည်ခွဲဝေခြင်းနှင့်ပတ်သက်၍ ရွာထဲတွင် လူမှုဆက်ဆံရေးကို ထိခိုက်စေ နိုင်ခြင်းဖြစ်သည်။ နောက်ထပ်ဖြစ်နိုင်ခြေတစ်ခုမှာ အရည်အသွေးမပြည့်မီသော လုပ်ဆောင်မှုများဖြင့် အကောင်အထည် ဖော်နေသူများနှင့် လယ်သမားများကြား နောက်ဆက်တွဲတင်းမာမှုများ ရှိလာနိုင်ခြင်းတို့ဖြစ်သည်။ နောက်ဆုံး အရေးကြီးသော ဆိုးကျိုးတစ်ခုမှာ မန္တလေးနှင့် တပ်ကုန်းဒေသများတွင် မြေယာဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးအစီအစဉ်များကြောင့် မြေယာများ ဝယ်ယူလာကြခြင်းဖြစ်သည်။

၈.၁ ။ စီမံကိန်း၏ ကောင်းကျိုးသက်ရောက်မှုများ

ဝင်ငွေတိုးလာခြင်းနှင့် ရေအတွက်အပိုကုန်ကျစရိတ်များလျော့နည်းလာခြင်း - ဆည်မြောင်းရေးရာရရှိလာသော ကျေးရွာများကို လေ့လာရာတွင် သီးနှံအထွက်တိုးခြင်းနှင့် ပြည်တွင်းနှင့်ပြည်ပဈေးကွက်တွင် ဝယ်လိုအားများသော စပါးများကို စိုက်ပျိုးလာနိုင်သောကြောင့် ဝင်ငွေတိုးလာသော လယ်သမားများ၏ဖော်ပြချက်အရ အလွန်အရေးကြီးသော ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်သည့် ကောင်းကျိုးများဖြစ်သည်။ အချို့လက်ရှိ ရေအလုံအလောက်မရသေးသူများနှင့် ဆည်ရေအတွက် ပိုငွေသုံးနေရသူ (သို့) ပိုမိုစိုက်ထုတ်နေရသူများပင် ငွေကုန်ကျစရိတ်နည်းသွားပြီး ထုတ်လုပ်မှုနှင့် လူမှုကောင်းကျိုးအတွက် ပိုမိုသုံးစွဲနိုင်သွားသည်။

ရပ်ရွာလူမှုအဖွဲ့အစည်းအခြေပြုသောရေစီမံခန့်ခွဲမှုများတိုးတက်လာခြင်း - ဤစီမံကိန်းသည် ဒေသတွင်းရေစီမံခန့်ခွဲမှု စွမ်းရည်ကို တိုးတက်လာစေပြီး အခြေခံအဆောက်အအုံ ရေရည်တည်တံ့နိုင်ရေးအတွက် အရေးကြီးသည့်ပိုင်ဆိုင်မှု ဆိုင်ရာ အသိတရားများကိုပေးသောကြောင့်ဖြစ်သည်။ အခြားပိုအရေးကြီးသည်မှာ ဒေသဆိုင်ရာလူထု၏ဝန်ဆောင်မှုပေးသူများနှင့် ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်မှုကောင်းမွန်လာခြင်းနှင့် စီမံကိန်းကြောင့်ရရှိလာနိုင်သည့် ဝန်ဆောင်မှုများကြောင့် လိုအပ်ချက်များကို ပွင့်ပွင့်လင်းလင်းပြောလာနိုင်ခြင်းဖြစ်သည်။

ပိုမိုကောင်းမွန်သောလူမှုဆက်ဆံရေးဖြစ်ပေါ်လာစေခြင်း ။ စီမံကိန်းမှပိုမိုမျှတသော ရေပေးဝေမှုစနစ်ကို ပြုလုပ်ပေး နိုင်မည်ဖြစ်သောကြောင့် ဆည်ရေရရှိရေး ပြိုင်ဆိုင်မှုကြောင့်ဖြစ်ပေါ်နေသော ပဋိပက္ခများ ချုပ်ငြိမ်းသွားနိုင်ပြီး ရွာအချင်းချင်းနှင့် ရွာအတွင်း ဆက်ဆံမှုများကို ပိုမိုကောင်းမွန်စေပြီး ပိုမိုစည်းလုံးညီညွတ်စေနိုင်ပါသည်။

လူမှုရေးရာပါဝင်ဆောင်ရွက်မှုများတိုးတက်လာခြင်း ။ စီမံကိန်းမှ လူမှုရေးရာထည့်သွင်းစဉ်းစားမှုများကို တိုးမြှင့်ပေးသောကြောင့် ရပ်ရွာဒေသတွင် တရားဝင်နှင့် တရားဝင်ခန့်အပ်ထားခြင်းမရှိသော ရပ်ရွာခေါင်းဆောင်များမှာ လူမှုရေးရာကိစ္စရပ်များကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားခြင်းများရရှိဖြစ်ပေါ်လာနိုင်သည်။ ထို့ကြောင့် ၎င်းသည် လူနည်းစုများနှင့် အားနွဲ့သူများ၏အကျိုးကို ငဲ့ညှာသော လူမှုရေးရာအကြောင်း ထည့်သွင်းစဉ်းစားသည့် လူ့အဖွဲ့အစည်းများ ဖြစ်ပေါ်လာစေပါသည်။

၈.၂ ။ လူမှုရေးအရဖြစ်ပေါ်လာနိုင်သော စွန့်စားဆောင်ရွက်မှုများ

မြေယာရောင်းချမှုများအရှိန်အဟုန်မြင့်လာနိုင်ခြင်း ။ ဆည်ရေပိုမိုကောင်းမွန်စွာရရှိလာနိုင်ခြင်းသည် မြေယာဈေးနှုန်းများကို မြင့်မားလာစေနိုင်ပြီး မြေယာများကို စီးပွားရေးလုပ်သူများ၊ မြေယာဈေးကစားသူများကဲ့သို့ ပြင်ပမှ ဝယ်ယူလာခြင်းများ ဖြစ်လာနိုင်သည်။ သို့သော်ဤအချက်မှာ လူမှုရေးအကျိုးဖြစ်ထွန်းမှုများပြုလုပ်နေစဉ်အတွင်း တွေ့ရှိချက်များအရ လယ်သမားများအနေဖြင့် မြေယာများသည် ယင်းတို့၏ ရေရှည်နေထိုင်စားသောက်ရေးအတွက် အဓိကသယံဇာတ တစ်ခုဖြစ်ကြောင်း၊ ဂရုတစိုက်ထိန်းသိမ်းရမည်ဖြစ်ကြောင်း၊ လယ်သမားများအား မြေယာရယူမှုဆိုင်ရာစိုးရိမ်စရာများကို အကြောင်းကြားရမည်ဖြစ်ကြောင်းသိရှိနေကြ၍ ရေရရှိနိုင်သောရွာမှမြေယာများကို ရောင်းချလိုခြင်းမရှိသည်ကို လေ့လာရပါသည်။

ဆည်ရေရရှိမှုကြောင့် အကျိုးအမြတ်ရသူများနှင့် အကျိုးအမြတ်မရသူများအကြား ကြီးမားသောစီးပွားရေး၊ လူမှုရေး ကွာဟချက်များ။ “ယာ”လုပ်သားများအနေဖြင့် လွန်ခဲ့သော ငါးနှစ်ကျော်ကတည်းက ရာသီဥတုမကြာခဏ ပြောင်းလဲမှုကြောင့် လူမှုစီးပွားရေးအခြေအနေများ ကျဆင်းနေပြီဖြစ်သည်။ တစ်ဖက်တွင် တစ်ရွာထဲရှိဆည်ရေမှ အကျိုးမြတ်ရသူများမှာမူ လူမှုစီးပွားရေးတိုးတက်မှုအခြေအနေများရရှိနေသည်။ “ယာ” လုပ်ငန်းမြေယာနည်းပါးသည့် ရွာများတွင် လူမှုရေးပဋိပက္ခများမဖြစ်ပေါ်လာနိုင်ပေ။ သို့သော် “ယာ” လုပ်ငန်းသီးသန့်လုပ်ကိုင်သူများသည် နောက်ပိုင်းတွင် “လယ်”လုပ်ကိုင်သူများ၏ လုပ်သားများဖြစ်သွားနိုင်သည်။ ၎င်းသည် “ယာ”လုပ်ငန်းသီးသန့်လုပ်ကိုင်သူ အမြောက်အများရှိသောရွာများတွင် ယာလုပ်သားများနှင့် လယ်သမားများအကြား လူမှုရေးဆိုင်ရာ ပဋိပက္ခများ ပေါ်ပေါက်စေနိုင်ပါသည်။ ယခုအချိန်ထိ “ယာ”လုပ်ငန်းသီးသန့်လုပ်ကိုင်သူအမြောက်အများရှိသော ကျေးရွာများတွင် ကျေးရွာတစ်ရွာထဲမှ လယ်သမားအဖွဲ့နှစ်ခုအတွင်း လူမှုရေးပြဿနာများဖြစ်ပွားခြင်းမျိုးမတွေ့ရှိရသေးပေ။ သို့သော် “ယာ”လုပ်ကိုင်သူများက မကြာသေးမီနှစ်များအတွင်း ရာသီဥတုမကြာခဏပြောင်းလဲခြင်းကြောင့် ရေကို ပိုမိုလိုအပ်လာသည်ကို ဖော်ပြခဲ့သည်။ အကယ်၍ ယင်းတို့သာ ဆည်ရေမရှိနိုင်ကြောင်းသိရှိသွားပါက ပိုမို၍မပျော်မရွှင်ဖြစ်ပြီး လူမှုရေးပြဿနာများကိုလည်း ဖြစ်ပေါ်စေနိုင်ပါသည်။

မြေယာဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုများကြောင့် မြေယာများကို ပြင်ပသို့ရောင်းချနိုင်ခြင်း ။ ဆည်ရေပိုမိုကောင်းမွန်စွာ ရရှိနိုင်ခြင်း ဆိုသည်အချက်မှာ ပြင်ပမှမြေယာဝယ်ယူမှုကို အကန့်အသတ်တစ်ခုဖြစ်ပေါ်စေသော်လည်း မြေယာဖွံ့ဖြိုး တိုးတက်မှု အစီအစဉ်များမှာမူ မန္တလေးဒေသကြီးရှိ စဉ့်ကူးနှင့် တပ်ကုန်းမြို့နယ်များကဲ့သို့ စိုက်ပျိုးရေးဈေးကွက်ကြီးသို့ ပေါက်ရောက်နိုင်သော မြို့နယ်များတွင် ပြင်ပမြေယာဝယ်ယူမှုကို တွန်းအားပေးစေသည်။ မြေယာဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှု အစီအစဉ်များမှာ အမှန်တကယ်တွင် စီးပွားရေးအရများစွာကောင်းမွန်သော ခေတ်မီစိုက်ပျိုးရေးလုပ်ငန်းကို တည်ဆောက်နိုင်စေသည့် အတွက် စီးပွားရေးလုပ်သူများက စိတ်ဝင်စားကြသည်။ သို့ဖြစ်၍ မြေယာဈေးနှုန်းများသည် ရေကောင်းမွန်စွာ ရရှိနေသောကျေးရွာများ၏ မြေကွက်ဈေးနှုန်းထက်များစွာများပြားလာသည်။ ဥပမာ-စစ်ကိုင်းနှင့် ရေတာရှည်တွင် ရှိသည့် ရေရရှိနိုင်သည့် မြေယာများ၏ ဈေးနှုန်းမှာ တစ်ဧကလျှင် သိန်း(၃၀)ပင် မကျော်ပေ။ သို့သော် မြေယာဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှု အစီအစဉ်အောက်ရှိ နေပြည်တော်မှ မြေယာများမှာမူ အဓိကလမ်းမကြီးများပေါ်မူတည်၍ သိန်း(၁၀၀)မှ (၂၀၀)

အတွင်းရှိသည်။ ဒါကြောင့် မြေယာမွမ်းမံမှု အစီအစဉ်အတွင်းရှိ လယ်သမားများအတွက် ဖြစ်လာနိုင်သော ဆိုးကျိုးတစ်ရပ်မှာ ပြင်ပမှ မြေယာများကို မမျှမတ၊ မတန်မရာဖြင့် ပွင့်လင်းမှုမရှိပဲ ဝယ်ယူခြင်းဖြစ်သည်။

ရပ်ရွာလူမှုအဖွဲ့အစည်းအတွင်းလူမှုဆက်ဆံရေးကိုထိခိုက်စေနိုင်ခြင်း ။ လူမှုရေးအကျိုးအမြတ်အဖွဲ့သည် စီမံကိန်း၏ မြေယာပြန်လည်ခွဲဝေခြင်းပြုလုပ်မှုများကြောင့် ရပ်ရွာလူမှုအဖွဲ့အစည်းအတွင်း လူမှုဆက်ဆံရေးများ ထိခိုက်လာနိုင်ချေကို ထုတ်ဖော်ခဲ့သည်။ စီမံကိန်းဆောင်ရွက်အပြီး မြေယာပြန်လည်ခွဲဝေခြင်းအတွက် ရပ်ရွာလူမှုအဖွဲ့အစည်းအတွင်းရှိ လယ်သမားများအတွင်းညှိနှိုင်းခြင်းနှင့် အပေးအယူလုပ်ခြင်းများကို စုပေါင်းအတိုင်းအတာနှင့် ပြုလုပ်ရမည်ဖြစ်ပါသည်။ လက်ရှိအချိန်တွင် မြေစာရင်းဌာနမှ မြေယာများကို တိတိကျကျတိုင်းတာခြင်း မပြုလုပ်သည့်အတွက် ထိုအချိန်တွင် မြေယာများပြန်လည်ခွဲဝေရာ၌ အငြင်းပွားဖွယ် ကိစ္စရပ်တစ်ခုဖြစ်လာနိုင်ပါသည်။

အသေးစားလယ်ယာလုပ်ကိုင်သူများအတွက် မမျှမတခွဲဝေပေးသောပြဿနာများဖြစ်နိုင်ခြင်း ။ မြေယာဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှု အစီအစဉ်ကို လယ်ယာဧကစုစုပေါင်း အတိုင်းအတာတွက်ချက်ထားမှုအပေါ် အခြေခံထားခြင်း ဖြစ်သည်။ ထိုနည်းအားဖြင့် လမ်းများ၊ တူးမြောင်းများအတွက်ပေးလိုက်ရသော မြေနေရာများကို အချိုးညီစွာ ပြန်လည်နုတ်ယူထားသည်။ ဤကိစ္စသည် အလတ်စားနှင့်အကြီးစားလယ်ယာလုပ်ကိုင်သူများအတွက် ပြဿနာတစ်ခုမဟုတ်သော်လည်း အဓိကအားဖြင့် မြေယာ တစ်ဧကအောက်သာပိုင်ဆိုင်သော အငယ်စားလယ်ယာလုပ်ကိုင်သူများအတွက် ထိရောက်သောထုတ်လုပ်မှုများ လုပ်ကိုင်ရန် မြေယာမလုံလောက်သည့်အတွက် သိသိသာသာပြဿနာများနှင့် ကြုံတွေ့ရနိုင်ပါသည်။ မြေယာ အနည်းငယ်မျှသာ ပိုင်ဆိုင်သူများက ဤကိစ္စအပေါ်တွင်စိုးရိမ်ကြောင်း ဖော်ပြကြသည်။ ထို့ကြောင့် ဤစီမံကိန်းသည် မြေယာအနည်းငယ်မျှသာပိုင်ဆိုင်သူများအတွက် မျှတသောအကျိုးအမြတ်နှင့် ကုန်ကျစရိတ်ခွဲဝေမှုရရှိရန် နည်းလမ်း ရှာဖွေမှုများလိုအပ်ပါသည်။

အခန်း (၉)။ အကြံပြုချက်များ

စီမံကိန်းတစ်ခုလုံးအတွက် အကြံပြုချက်များ

ရပ်ရွာလူမှုအဖွဲ့အစည်းမှ ချို့တဲ့အားနည်းသူများ၏ လိုအပ်ချက်ပွဲတင်သံများကို တုံ့ပြန်ကူညီနိုင်သည့် စီမံကိန်း စီမံခန့်ခွဲမှုများ ဖြစ်ပေါ်ရန်လုပ်ဆောင်နိုင်ပုံ -

ထိုကဲ့သို့ဆောင်ရွက်ရန်မှာ ရေသုံးစွဲသူအဖွဲ့များနှင့် မြို့နယ်လယ်ယာစိုက်ပျိုးရေးပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုကော်မတီ ၏အခန်းကဏ္ဍမှာအရေးကြီးပါသည်။ ရေသုံးစွဲသူအဖွဲ့များအား လယ်သမားအားလုံးနှင့်တကွ အားနည်းနွမ်းပါးသည့် လယ်သမားများအားကိုယ်စားပြုခြင်းဖြစ်ရန် အဖွဲ့၏ခေါင်းဆောင်များကို ရေသုံးစွဲသည့်လယ်သမားများမှ ရွေးချယ်ရန် လိုအပ်သည်။ ရေတူးမြောင်းတစ်ခုစီ၏ ခေါင်းဆောင်ကို ၎င်းရေလမ်းကြောင်းကို အသုံးပြုနေသောလယ်သမားများမှ ရွေးချယ်သင့်ပြီး ရွာတစ်ရွာအတွင်းမှ ရေသုံးစွဲသူအဖွဲ့များ၏ ခေါင်းဆောင်သည်လည်း ရေလမ်းကြောင်းတစ်ခုမှ ရွေးချယ်ခံခေါင်းဆောင် (သို့) ဒေသတွင်းလယ်သမားအားလုံးဖြစ်သင့်သည်။ ယခုအခြေအနေတွင် ရေသုံးစွဲသူအဖွဲ့များနှင့် ပတ်သက်သောအခြေခံဥပဒေကို ချမှတ်နိုင်သည်။ အခြေခံဥပဒေတွင် ရေသုံးစွဲသူအဖွဲ့များ၏ အသင်းဝင်များ၊ ရေအသုံးပြုသူအဖွဲ့၏ရွေးကောက်ပွဲများ၊ ရေသုံးစွဲသူအဖွဲ့ အသင်းဝင်နှင့်ခေါင်းဆောင်များ၏ အခန်းကဏ္ဍနှင့်

တာဝန်များ - ခေါင်းဆောင်များအတွက်လျော်ကြေးများ၊ ရေသုံးစွဲသူအဖွဲ့များ၏ စည်းကမ်းများချိုးဖောက်မှုအတွက် ပြစ်ဒဏ်များ၊ အရင်းနှီးစုပေါင်းခြင်းနှင့် စီမံခန့်ခွဲခြင်း၊ ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ခြင်း၊ တိုင်းတာခြင်းပြုလုပ်မှု (အဖွဲ့အတွင်း ဝန်ဆောင်မှုထောက်ပံ့သူများနှင့်)၊ သတင်းအချက်အလက်များမူဝေခြင်း ဆောင်ရွက်မှုများနှင့် အချက်အလက် သိမ်းဆည်းခြင်း အစရှိသည်ဖြစ်ပါဝင်ပါသည်။ ရေသုံးစွဲသူအဖွဲ့များသည် အားနည်းသော လယ်သမားများ၏ ကိုယ်စားပြု အမှန်တကယ်ဖြစ်ရန် အဖွဲ့ဝင်ဆိုင်ရာ ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ခြင်းနှင့် တိုင်းတာချက်ဆောင်ရွက်မှုများကို အားနည်းသော လယ်သမားအတွက် ဂရုတစိုက်ထုတ်ပြန်ရမည်။

စီမံကိန်းကို လူမှုအဖွဲ့အစည်းအုပ်ချုပ်မှုဖြင့် လည်ပတ်နိုင်ရန် ရေသုံးစွဲသူအဖွဲ့များနှင့် မြို့နယ် လယ်ယာစိုက်ပျိုးရေး ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုကော်မတီ ACC တို့မှ နီးကပ်စွာ ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်မှုဖြင့် လုပ်ကိုင်ရန်လိုအပ်သည်။ ရေသုံးစွဲသူအဖွဲ့များ မှခေါင်းဆောင်များသည် ACC အဖွဲ့ခွဲများနှင့် ပုံမှန်တွေ့ဆုံရန်လိုပြီး အခက်အခဲပြဿနာများကို တင်ပြရန်လိုအပ်သည်။ တွေ့ဆုံပွဲမစတင်မီ ရေသုံးစွဲသူအဖွဲ့များမှ အထက်လူကြီးများ၊ ရေသုံးစွဲသူအဖွဲ့များတစ်ဖွဲ့ချင်းစီ၏ ခေါင်းဆောင်များသည် ရွာတွင်းမှ လယ်သမားများအားလုံးနှင့် တွေ့ဆုံသင့်ပြီး ACC နှင့်ပုံမှန်အစည်းအဝေးအတွက် အဆင်သင့်ဖြစ်ရန် လိုအပ်ချက်များ၊ ပြဿနာများကို ဆွေးနွေးသင့်သည်။ ဤနည်းအားဖြင့် စီမံကိန်းကို လယ်သမားများက ဦးစီးနိုင်ပြီး ယင်းတို့၏အသံများကိုကြားနိုင်၊ တုန့်ပြန်နိုင်မည်ဖြစ်သည်။

စီမံကိန်းအတွက် မြို့နယ်လယ်ယာစိုက်ပျိုးရေးပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုကော်မတီအနေဖြင့် လုပ်ကိုင်သင့်သည်များ၊ လုပ်ဆောင်မှုဖြစ်နိုင်ခြေများ

မြို့နယ် လယ်ယာစိုက်ပျိုးရေးပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုကော်မတီ (ACC) သည် အမှန်တကယ်တွင် စီမံကိန်းအောင်မြင်ရန်နှင့် ရေရှည်ဆက်လက်တည်တံ့ရန် များစွာအခြေခံကျသည်။ ACC အနေဖြင့် ပြည်သူများနှင့် ဝန်ဆောင်မှုပေးသူများကြား ဆက်သွယ်ပေးသော ကြားခံအရာအဖြစ် ဆောင်ရွက်ရမည်။ ထုံးစံအတိုင်း နိုင်ငံတစ်ဝန်း မြို့နယ်များရှိ ACC များကို တပ်ကုန်းမြို့နယ်မှ ACC ကို စံပြအဖြစ်ထား၍ ပြောင်းလဲရမည်။ ACC ဌာနခွဲ နှင့် ပြုလုပ်သည့် ပုံမှန်တွေ့ဆုံပွဲတွင် ကျေးရွာတိုင်းမှ ရေသုံးစွဲသူအဖွဲ့ခေါင်းဆောင်များ၏ အုပ်ချုပ်သူများအားလုံး ပါဝင်ဆောင်ရွက်ရန် ဖြစ်သည်။ ထိုဆွေးနွေးပွဲများကို နယ်စွန့်နယ်ဖျားရုံးခန်းများတွင် ပြည်သူတို့၏အသံများကိုကြားနိုင်၊ တုန့်ပြန်နိုင်ရန် ကျင်းပကြရန်ဖြစ်သည်။

ပြည်သူများနှင့်ဝန်ဆောင်မှုပေးသူများအတွက် ရည်ရွယ်သော စွမ်းဆောင်ရည်တည်ဆောက်ခြင်း လုပ်ငန်းများနှင့် ပြည်သူ့ပညာရေးတို့သည်စီမံကိန်းရေရှည်အောင်မြင်ရေးအတွက်အရေးပါသည်။

စီမံကိန်းသည် ပူးပေါင်းပါဝင်ဆောင်ရွက်မှုနှင့် တွန်းအားပေးမှုများဖြစ်စေရန် စွမ်းဆောင်ရည် တည်ဆောက်ရေး အပိုင်းသည် အရေးကြီးပါသည်။ စွမ်းဆောင်ရည်တည်ဆောက်ခြင်းကို ဝန်ဆောင်မှုပေးသူများနှင့် ပြည်သူများအတွက်ပါ ရည်ရွယ်သင့်သည်။ ဝန်ဆောင်မှုပေးသူများအတွက် လူမှုရေးကိစ္စရပ်များကိုထည့်သွင်းစဉ်းစားမှု၊ ကျားမခွဲခြားမှုနှင့် တာဝန်ရှိမှုများကို ပေးစွမ်းနိုင်ရန်လိုအပ်သည်။ အခြားတစ်ဖက်တွင် ပြည်သူများ (ရေသုံးစွဲသူအဖွဲ့ဝင်များ) ကို ပြည်သူ့ပညာရေး၊ မြေယာ၊ ဆည်မြောင်းဥပဒေဆိုင်ရာပညာရေး၊ လူမှုရေးကိုထည့်သွင်းစဉ်းစားခြင်းကိစ္စရပ်များ၊ ကျားမ၊ ခေါင်းဆောင်နိုင်မှု၊ သတင်းအချက်အလက်သိမ်းဆည်းရေးနှင့် အခြေခံငွေကြေးစီမံခန့်ခွဲမှု အစရှိသည်တို့ဖြင့် ပံ့ပိုးပေးရမည်။ ဒေသဆိုင်ရာ လေ့ကျင့်သင်ကြားပေးရန်အတွက်မူ ရှင်းလင်းအောင်ပြုလုပ်ထားသော စာပေများကို အသုံးပြုရန် အကြံပြုထားသည်။ အစာအဟာရလုံခြုံမှုဆိုင်ရာလုပ်ငန်းအဖွဲ့နှင့် နော်ဝေပြည်သူများ၏ ထောက်ပံ့မှုအစီအစဉ် Norwegian People's Aid မှ ပြဋ္ဌာန်းထားသော တူညီသောမြေယာဥပဒေပညာရေးပုံစံကို အသုံးပြုရန်

လမ်းညွှန်ထားသည်။ ဤပုံစံတွင် ယခုအခါ မြေယာဥပဒေမှ ဥပဒေဆိုင်ရာအသုံးအနှုန်းများကို ရှင်းလင်းအောင် ပြုလုပ်ထားပြီး လှပသောပုံများနှင့် ဖော်ပြထားသော ကြောင့် ပြည်သူများသင်ကြားလိုစိတ်ရှိလာစေရန်စွဲဆောင်နိုင်သည်။

လူမှုရေးအကဲဖြတ်အဖွဲ့အနေဖြင့် ဒေသလူထု၏ဆည်ရေရရှိရေးအတွက် ဆည်မြောင်းစည်းမျဉ်းစည်းကမ်း အမျိုးမျိုးတို့ကို မလိုက်နာမှုများကိုတွေ့ရှိရသည်။ ၎င်းတို့အနေဖြင့် ရေပိုမိုရရှိရေးအတွက် ပုံစံအမျိုးမျိုးအသုံးပြုခဲ့ပြီး အထူးသဖြင့် ရေကောင်းမွန်စွာရရှိသည့်ရွာများတွင် အဆိုပါကိစ္စမျိုးများကို အဆိုးဆုံးတွေ့ရှိရသည်။ ထို့ကြောင့် ရေသုံးစွဲသူများအုပ်စုနှင့် စီမံကိန်းအတွက် စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများပြုလုပ်ရာတွင် သေချာစွာထည့်သွင်းစဉ်းစားရမည့် အရေးကြီးသည့်အချက် ဖြစ်သည်။

တည်နေရာကို သတ်မှတ်၍ အသေးစိတ်အချက်အလက်များလေ့လာခြင်းဖြင့် နေရာဒေသအလိုက် လူမှုစီးပွားရေးနှင့် တိုင်းရင်းသားမျိုးနွယ်စုဆိုင်ရာ အခြေအနေများကိုပိုမိုလေ့လာနိုင်သည်။ တည်နေရာကို သတ်မှတ်၍ အသေးစိတ် အချက်အလက်များကို လေ့လာခြင်းအားဖြင့် ပြန်လည်ပြုပြင်ရေးအတွက် ဆည်မြောင်းအစီအစဉ်များကို ပဏာမရွေးချယ်ချိန်တွင် လူမှုစီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် တိုင်းရင်းသားမျိုးနွယ်စုဆိုင်ရာသတင်းအချက်အလက်များကို ပိုမို၍ အတွင်းကျကျ လေ့လာနိုင်ပေသည်။

တူးမြောင်းများနှင့်ရေလမ်းကြောင်းများမွမ်းမံပြင်ဆင်ခြင်း

ဆည်မြောင်းနယ်နိမိတ်အတွင်းရှိ ကောက်ပဲသီးနှံများကို ဖယ်ရှားပေးရန် လယ်သမားများ၏ သဘောတူညီချက် ရရှိရေးမှာ ခက်ခဲမည်မဟုတ်သော်လည်း အရပ်ဖက်လူမှုအဖွဲ့အစည်းမှ လုပ်ငန်းစဉ်တွင် ပါဝင်ကူညီ ပံ့ပိုးပေးခြင်း တို့သည် လုပ်ငန်းများကို ပိုမိုထိရောက်စွာကျယ်စေလိမ့်မည်ဖြစ်သည်။ ရပ်ရွာ လူမှုအဖွဲ့အစည်း၏ တရားဝင်နှင့် အုပ်ချုပ်သူများနှင့် အသိအမှတ်ပြုခေါင်းဆောင်များသည် သုတေသနအဖွဲ့အား ဆည်မြောင်းနယ်နိမိတ်အတွင်းမှ သီးနှံများဖယ်ရှားခြင်းသည် လယ်သမားများမှ ဆည်မြောင်းနယ်နိမိတ်ကို အသိအကျမသိသော်လည်း သီးနှံစိုက်ပျိုး၍ မရကြောင်းသိရှိထားသည့်အတွက် ဖြစ်နိုင်ပါသည်။ ထို့ပြင် လယ်သမားအများစုမှ အကယ်၍ ယင်းတို့၏စိုက်ခင်းများကို ပြန်လည်ပြုပြင်ပေးမည်ဆိုပါက ယင်းတို့၏သီးနှံများကို တူးမြောင်းဒေသမှ ဖယ်ပေးမည်ဖြစ်ကြောင်း ခံယူထားသည်။ ယင်းတို့အဓိကအာမခံချက်ရယူလိုသည်မှာ တူးမြောင်းကောင်းမွန်စွာ လည်ပတ်နိုင်ရေးဖြစ်ကြောင်း ပြောကြားထားသည်။

ကျေးရွာရပ်မိရပ်ဖအချို့မှ အကြံပေးထားသောအရေးကြီးသည့် ကိစ္စတစ်ခုမှာ လုပ်ငန်းလုပ်ကိုင်ရာတွင် ပြည်သူများစုစည်း၍လုပ်ကိုင်ရန်ဖြစ်သည်။ ဆိုလိုသည်မှာ ပြည်သူများကို တူးမြောင်းနှင့် ပတ်သက်သည့် ဗဟုသုတများကို အသိပေးထားသော်လည်း ၎င်းတို့ကို အတင်းအကြပ်ဖယ်ပေးခိုင်းခြင်း မဟုတ်ဘဲ ငြိမ်းချမ်းသော နည်းလမ်းများဖြင့် စီမံကိန်းနှင့် အကျိုးရလဒ်များကို ရှင်းပြခြင်းကဲ့သို့ ပြုလုပ်သင့်သည်။ ဤနည်းလမ်းမှာ လွယ်ကူယောင်ထင်ရသော်လည်း ဤအဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာလုပ်ငန်းများကို အစိုးရဌာနတစ်ခုတည်းမှ မလုပ်ကိုင်သင့်ဘဲ ရပ်ရွာလူမှုအဖွဲ့အစည်းများ ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်း နည်းလမ်းများဖြင့် ဒေသဆိုင်ရာလူမှုအဖွဲ့အစည်းကိုစုစည်းရာတွင် ကျွမ်းကျင်သော အရပ်ဖက်လူမှုအဖွဲ့အစည်းအချို့၏အကူအညီများဖြင့်လည်း ဆောင်ရွက်သင့်သည်။

ပြန်လည်ပြုပြင်ရေးအတွက် မြေယာဆုံးရှုံးသည့် အတိုင်းအတာပမာဏကို အားနည်းနွမ်းပါးသည့် လယ်သမား၏ အကျိုးအတွက် မျှတမှန်ကန်စွာပြုလုပ်ရမည်။ စီမံကိန်းအရ ဆည်၊ တူးမြောင်းများ ပြန်လည်ပြုပြင်ရာတွင် မြေယာဆုံးရှုံးမှု များရှိနိုင်သည်။ ၎င်းမြေဆုံးရှုံးခြင်းများကို အဓိကအားဖြင့် မြေယာတစ်ဧက (သို့) တစ်ဧကထက်နည်းပါးသော ချို့တဲ့သည့်လယ်သမားများအတွက် ပိုမိုတရားမျှတစွာဖြင့် လုပ်ကိုင်ဆောင်ရွက်သင့်သည်။

ပြည်သူများ၏ ဆည်ရေ ပေးသွင်းမှုစည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများ မလိုက်နာနိုင်ခြင်းမှာလည်း သတိထားရမည့်အချက်ဖြစ်သည်။

ဆည်မြောင်းအစီအစဉ်များမှ ဆည်မြောင်းနယ်နိမိတ်မဟုတ်သောဒေသများသို့ ဆိုးကျိုးများဖြစ်စေခြင်းမှာ ဂရုစိုက်သင့်သည့် အချက်ဖြစ်သည်။

ဆည်မြောင်းပြန်လည်ပြုပြင်ခြင်းအစီအစဉ်များသည် ဆည်ရေရရှိသောဒေသများ၏ ဆိုးကျိုးများကို ခံစားနေရသော ဆည်ရေမရရှိသည့်ဒေသအတွင်း ဆိုးကျိုးများကျရောက်ခြင်းကို အာရုံစိုက်လေးပေးကြည့်ရှုသင့်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် ပြန်လည်ပြုပြင်ရေးအစီအစဉ်သည် ဆည်မြောင်းပြုပြင်ရေးစီမံကိန်းမှ ပြင်ပဆိုင်ရာဆိုးကျိုးများ မဖြစ်ပွားအောင် လုပ်ဆောင်ရပေမည်။ ကနဦးစီမံကိန်းအပိုင်းများအတွက် ဆည်ရေမရရှိနိုင်သောဒေသများတွင် ဆိုးကျိုးများ ကျရောက်စေနိုင်မည့် အစီအစဉ်များကို မရွေးချယ်မိရန် အကြံပေးထားသည်။

ကျွမ်းကျင်မှုတိုးချဲ့ပညာပေးဝန်ဆောင်မှုများ

သဘောတရားအရ လေ့လာခြင်းနှင့်လက်တွေ့ကျကျလေ့လာခြင်း နည်းလမ်းများကို အသုံးပြုသင့်သည်။ ပိုမိုအရေးကြီးသည်မှာ ပြည်သူများအကြံပေးသည့်ပုံစံဖြင့် ၎င်းတို့လက်တွေ့ကြုံတွေ့ရသည့် ပြဿနာများကို ဖြေရှင်းဆောင်ရွက်နေစဉ်အတွင်း လေ့လာမှုလုပ်ရန်ဖြစ်သည်။ ဥပမာ-လယ်သမားများအနေဖြင့် ယင်းတို့လယ်ယာတွင် ကြုံတွေ့နေရသော ပိုးမွှားတစ်မျိုးအကြောင်းနှင့် ၎င်းပိုးမွှားအား မည်ကဲ့သို့ကိုင်တွယ်ရမည်ကို လေ့လာလိုကြသည်။ ဤလိုအပ်ချက်ကိုဖြည့်ဆည်းနိုင်ရန် ဝန်ဆောင်မှုပေးသူများသည် လူမှုရေးဆိုင်ရာအဖွဲ့နှင့် နီးကပ်စွာဆောင်ရွက်ရန် ကျွမ်းကျင်မှုရှိရမည်ဖြစ်သည်။

ဝေးလံသောဒေသများသို့ လုံလောက်သောဝန်ထမ်းနှင့် စွမ်းရည်များ ထောက်ပံ့နိုင်ရန်လိုအပ်သည်။ အထက်ပါအကြံပြုချက်နှင့် ဆက်စပ်၍လည်းကောင်း၊ ဝန်ဆောင်မှုများ ထိထိရောက်ရောက်ပေးနိုင်ရန် စိုက်ပျိုးရေးဌာနအတွက် ဝန်ထမ်းနှင့်ငွေကြေးမလုံလောက်ခြင်းသည် အဓိကအတားအဆီးတစ်ခုဖြစ်ကြောင်း လူမှုရေးအကဲဖြတ်အဖွဲ့ ၏ တွေ့ချက်အရလည်းကောင်း၊ စီမံကိန်းမှနည်းပညာအရပင်မဟုတ်ဘဲ ငွေကြေးအရဝေးလံဒေသများသို့ ထောက်ပံ့မှုများ ပြုလုပ်နိုင်ရန်အတွက် ဝန်ထမ်းနှင့်စွမ်းရည်ဆိုင်ရာ ထောက်ပံ့မှုကူညီခြင်းများ ပြုလုပ်ရန်အကြံပြုထားသည်။

လူမှုရေးအကဲဖြတ်အဖွဲ့အနေဖြင့် ကျားမ ကွာခြားချက်ပေါ်မူတည်၍ အလုပ်သမားခွဲခြားမှုများ များစွာကျဆင်းသွားကြောင်း တွေ့ရှိရသောကြောင့် အမျိုးသားလုပ်သားများနေရာတွင် လုပ်ကိုင်မည့်အမျိုးသမီးလုပ်သားများ အကျိုးရှိအောင်မြင် နိုင်စေရန် စက်ပစ္စည်းများ ပြင်ဆင်ခြင်းကဲ့သို့ပါဝင်သော လယ်ယာသုံးစက်ယန္တရားများ အသုံးပြုနည်းများကို အမျိုးသမီး လုပ်သားများအား ထောက်ပံ့ပေးရန် လမ်းညွှန်ထားသည်။

လယ်သမားအသုံးပြုနေသော မျိုးစေ့အမျိုးအစားများကို လေ့လာရန်နှင့်တည်နေရာ အသေးစိတ်လေ့လာမှု အတွင်း မည်သည့်မျိုးစေ့ကို အသုံးပြုလိုကြောင်းတို့ကို လယ်ယာစိုက်ပျိုးရေးနှင့် ဆည်မြောင်းဝန်ကြီးဌာန (MOAI) ၏ မျိုးစေ့ဌာနအနေဖြင့် ဒေသအသီးသီးမှ လယ်သမားများ ကြိုက်နှစ်သက်သော မျိုးစေ့အမျိုးအစားများ ထောက်ပံ့နိုင်ရန်အတွက် လေ့လာရန်လိုအပ်ပါသည်။ လူမှုရေးအကဲဖြတ်အဖွဲ့သည် လယ်ယာဆိုင်ရာတိုးချဲ့ပညာပေးရေးဝန်ဆောင်မှုများမှ လက်ရှိ ကျေးရွာအုပ်စုအချို့တွင် တစ်နှစ်လျှင်သုံးကြိမ် သင်တန်းပို့ချပေးလျက်ရှိကြောင်းသိရသည်။ သို့သော် လူမှုရေး အကဲဖြတ်အဖွဲ့မှ သင်တန်းပေးရမည့်အချိန်ကို ပြည်သူများနှင့် တိုင်ပင်ဆွေးနွေးသင့်ကြောင်း အကြံပေးထားသည်။

လယ်သမားများအနေဖြင့် ၎င်းတို့အတွက် တစ်နှစ်ပတ်လုံးဝင်ငွေတိုးလာစေရန် စိုက်ပျိုးနေကျစပါးတစ်မျိုးတည်း စိုက်ပျိုးခြင်းထက် ဝင်ငွေရလွယ်သော သီးနှံများကို စိုက်ပျိုးသင့်ကြောင်း အသိပညာပေးရန် လိုအပ်ပါသည်။ ကြက်သွန်၊ ငရုတ်နှင့် အခြားဟင်းသီးဟင်းရွက်များ ကဲ့သို့သော ငွေရလွယ်သောသီးနှံများကို တစ်နှစ်ပတ်လုံးဆည်ရေရရှိချိန်တွင် စိုက်ပျိုးသင့်ပါသည်။

မြေယာဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးအစီအစဉ်

နေပြည်တော်အနီးရှိ ရေအေးရွာနှင့် အလျင်လိုရွာတို့၏ မြေယာဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးအစီအစဉ်များအား အကဲဖြတ် လေ့လာမှုများဆောင်ရွက်စဉ်အတွင်း မြေယာဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးနှင့်ပတ်သက်သည့် အဓိကအရေးပါသော ကိစ္စရပ်နှစ်ခုကို ဖော်ထုတ်နိုင်ခဲ့သည်။ ယင်းတို့မှာ (၁) စီမံကိန်း ဆောင်ရွက်မှုအပြီး လယ်ယာမြေများပြန်လည်ခွဲဝေခြင်းနှင့် (၂) စီမံကိန်း၏အရည်အသွေးဆိုင်ရာလိုအပ်ချက်များ ဖြစ်ကြသည်။ ၎င်းတွေ့ရှိမှုများသည် တပ်ကုန်းမြို့နယ် (နေပြည်တော်အနီး)၉၁ တွင် လေ့လာထားသော မြေယာဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးလုပ်ငန်းမှ ပြဿနာများနှင့်တူညီနေသည်။

ကိစ္စရပ်(၁) - မြေယာပြန်လည်ခွဲဝေချထားခြင်း။ လယ်သမားများအားလုံး အထူးသဖြင့် မြေယာတစ်ဧက (သို့) တစ်ဧကထက်နည်းသောမြေယာများကို ပိုင်ဆိုင်သူများ၏ပြည့်စုံသော သဘောတူညီချက်ရရှိမှုမှ ခက်ခဲပါသည်။ အခြေခံကျသော ပြဿနာ၏အရင်းခံအချက်မှာ အကောင်အထည်ဖော်ခြင်း (သို့) မြေယာနေရာအမည်တပ်ခြင်း အဆင့်မတိုင်မီ လယ်သမားတစ်ဦးစီ၏ မြေယာပိုင်ဆိုင်မှုကို တိတိကျကျတိုင်းတာရန် ပျက်ကွက်ခဲ့ခြင်းကြောင့်ဖြစ်သည်။ လမ်းနှင့်ရေလမ်းကြောင်းများအတွက် မြေယာများကို အချိုးညီစွာ နေရာအလိုက် ချထားနိုင်ခြင်းမှာ ကောင်းမွန်သော စိတ်ကူးဖြစ်သည်။ သို့သော် တိတိကျကျ မြေယာတိုင်းတာချက်များမလုပ်ခဲ့ခြင်းမှာ နောင်တစ်ချိန်ဖြစ်လာနိုင်မည့် ပဋိပက္ခများ၏ အရင်းမြစ်ဖြစ်နိုင်သည်။

ကိစ္စရပ်(၂) - စီမံကိန်းအရည်အသွေးပိုင်းဆိုင်ရာလိုအပ်ချက်များ။ ရေအေးမြို့ မြေယာမွမ်းမံမှုအစီအစဉ်မှ ပါဝင်သူများ၏ ပေးပို့ချက်အရ သီးနှံစိုက်ပျိုးရန် လုပ်အားစိုက်ထုတ်မှုများ မလုံလောက်တော့ပဲ လယ်သမားများအနေဖြင့်လည်း ၎င်းတို့၏ ငွေကြေးဆိုင်ရာကုန်ကျစရိတ်များအတွင်း ကွာဟချက်များကို ဖြည့်ဆည်းရမည်ဖြစ်သည်။ ဆည်မြောင်းဌာနမှ ပုဂ္ဂိုလ်အချို့၏အဆိုအရ JICA ၏ ထောက်ပံ့မှုဖြင့် အစိုးရဆည်မြောင်းဌာနမှ လုပ်ဆောင်သောစီမံကိန်းမှာ အရည်အသွေးနှင့် နည်းပညာအထောက်အပံ့ပိုင်းတွင် အကောင်းဆုံးဖြစ်သည်။ JICA မှထောက်ပံ့ထားသော မြေယာဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုအစီအစဉ်၏ ကုန်ကျစရိတ်မှ အစိုးရအစီအစဉ်များ၏ ကုန်ကျစရိတ်ထက် (၄)ဆခန့် ပိုမိုများပြား နေသည်။

ထိုနည်းတူစွာ လူမှုရေးဆိုင်ရာအကဲဖြတ်အဖွဲ့မှ စီမံကိန်းအစီအစဉ်အောင်မြင်ရေးအတွက် အကောင်အထည် ဖော်ဆောင်ရေးဌာနမှ အရည်အသွေးအာမခံမှုသည် အရေးကြီးပါသည်။ ဆိုလိုသည်မှာ အကောင်အထည်မဖော်မီ ပြည်သူများပါဝင်ဖြင့် အရည်အသွေးအာမခံမှုကို ထုတ်ပြန်ခြင်းဖြစ်သည်။ ထို့အပြင် အရည်အသွေးအာမခံမှုနှင့် စီမံကိန်းကို အကောင်အထည်ဖော်ရန် ငွေကြေးနေအင်အားမှာလည်း အရေးပါသည်။

မြေယာမွမ်းမံမှုအစီအစဉ်ကို စတင်မလုပ်ဆောင်မီ မြေစာရင်းဦးစီးဌာနမှ မြေယာတိတိကျကျတိုင်းတာမှုများကို ပြုလုပ်ရန် အထူးအကြံပြုထားသည်။ တိုင်းတာရာတွင် မြေစာရင်းဦးစီးဌာနမှပညာရှင်အုပ်ချုပ်သူများ မြေယာတိုင်းတာရေး အဖွဲ့နှင့် မြေယာမွမ်းမံမှုအစီအစဉ်တွင် ပါဝင်သောလယ်သမားလိုက်ပါနိုင်သည်။

မြေယာမွမ်းမံမှုအစီအစဉ်တွင်ပါဝင်သော အသေးစားလယ်ယာလုပ်ကိုင်သူများအတွက် ကုန်ကျစရိတ်နှင့် အကျိုးအမြတ် မျှတစွာခွဲဝေမှုရှိရန် နည်းလမ်းများရှာဖွေရန်လိုအပ်သည်။

မြေယာဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးအစီအစဉ်များကို လယ်ယာဧရိယာများ၏ စုစုပေါင်းအတိုင်းအတာအပေါ်တွက်ချက်မှု ဖြင့် အကောင်အထည်ဖော်သည်။ ထိုနည်းအားဖြင့် လမ်းများ၊ တူးမြောင်းများအတွက် ပေးလိုက်ရသော မြေနေရာများကို အချိုးညီစွာ ပြန်လည်နုတ်ယူထားသည်။ အဆိုပါကိစ္စသည် အလတ်စားနှင့် အကြီးစားလယ်ယာလုပ်ကိုင်သူများအတွက်

^{၉၁} None of the villages are being implemented land improvement scheme. But some villagers in one of the villages studied in Tat Kone township (near NPT) are included in the schemes implemented in the neighboring village.

ပြဿနာတစ်ခုမဟုတ်သော်လည်း အဓိကအားဖြင့် မြေယာတစ်ဧကအောက်ပိုင်ဆိုင်သော အငယ်စားလယ်ယာလုပ်ကိုင်သူများအတွက် ထိရောက်သောထုတ်လုပ်မှုများ လုပ်ကိုင်ရန် မြေယာမလုံလောက်သည့်အတွက် သိသိသာသာ ပြဿနာများနှင့် ကြုံရနိုင်သည်။ မြေယာအနည်းငယ်မျှသာ ပိုင်ဆိုင်သူများက ဤကိစ္စအပေါ်တွင် စိုးရိမ်ကြောင်းဖော်ပြကြသည်။ ထို့ကြောင့် ဤစီမံကိန်းသည် မြေယာအနည်းငယ်မျှ ပိုင်ဆိုင်သူများအတွက် မျှတသောအကျိုးအမြတ်နှင့် ကုန်ကျစရိတ်ခွဲဝေမှုရှိရန် ရှာဖွေမှုများလိုအပ်သည်။ လူမှုရေးအကျိုးအမြတ်အဖွဲ့သည် မြေယာတစ်ဧကအောက်ရှိသော အငယ်စားလယ်ယာလုပ်ကိုင်သူများအတွက် အချိုးကျမြေယာလျော့ချမှုမှ ကင်းလွတ်ခွင့်ပေးသင့်ကြောင်း အကြံပြုထားပါသည်။

DRAFT

ပုလဲမြို့နယ်တွင်း စိုက်ပျိုးရေးလုပ်ငန်းများ ဆောင်ရွက်ခြင်းအတွက် ရာသီချိန်ဇယား

	ဇူလိုင်	ဇူလိုင်	ဇူလိုင်	ဇူလိုင်	ဇူလိုင်	ဇူလိုင်	ဇူလိုင်	ဇူလိုင်	ဇူလိုင်	ဇူလိုင်	ဇူလိုင်	ဇူလိုင်	ဇူလိုင်
မိုးဝါး													
နေ့ဝါး													
မုယောဝါး													
နှမ်း													
ပဲတီစိမ်း													

နောက်ဆက်တွဲ (၂) - မြေယာတိုးတက်မှုအစီအစဉ် မှတ်တမ်းပုံများ

အလျင်လို မြေယာအစီအစဉ် မှတ်တမ်းပုံများ

JICA အစီအစဉ် မှတ်တမ်းပုံများ

